

USAID | **GEORGIA**
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Governing for
Growth
in Georgia

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის რეგულირების გავლენის შეფასება

საბოლოო ანგარიში

USAID, მმართველობა განვითარებისთვის (G4G) საქართველოში

17 ივლისი, 2017 წელი

პუბლიკაცია ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მიერ განხილვის მიზნით მოამზადა Deloitte Consulting LLP-მ. პუბლიკაციაში წარმოდგენილი ავტორების მოსაზრებები შეიძლება არ გამოხატავდეს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს ან აშშ-ის მთავრობის პოზიციას.

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის რეგულირების გავლენის შეფასება

საბოლოო ანგარიში

USAID, მმართველობა განვითარებისთვის (G4G)

საქართველოში

ხელშეკრულების ნომერი :AID-114-C-14-00007

DELOITTE CONSULTING LLP

USAID | საქართველო

USAID-ის საკონტრაქტო ოფიცერი: რევაზ ორმოცაძე

ავტორ(ებ)ი: ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი (ISET-PI)

წყლის რესურსების მართვის კომპონენტი: 3000

ენა: ქართული

გამოქვეყნების თარიღი: 17 ივლისი, 2017 წელი

პასუხისმგებლობის აცილება:

პუბლიკაცია ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მიერ განხილვის მიზნით მოამზადა Deloitte Consulting LLP-მ. პუბლიკაციაში წარმოდგენილი ავტორების მოსაზრებები შეიძლება არ გამოხატავდეს ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს ან აშშ-ის მთავრობის პოზიციას.

მონაცემები:

გადახედეს: მარიკა ბახტაძემ, დავით მუჯირიშვილმა, დავით გვენეტაძემ, გიორგი ჩიქოვანმ, მაიკლ მარტლიმ

პროექტის კომპონენტი: წყლის რესურსები

საქმიანობის სფერო: წყლის რესურსების მართვის რეფორმა

სამიზნო სიტყვები: წყალი, რეგულირების გავლენის შეფასება, მართვა

აკრონიმები

AA	ასოცირების შესახებ შეთანხმება
ADB	აზიის განვითარების ბანკი
CBA	ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი
EIA	გარემოზე ზემოქმედების შეფასება
EPIRB	საერთაშორისო მდინარეთა აუზების გარემოს დაცვა
EU	ევროპის კავშირი (ევროკავშირი)
EU WFD	ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივა
FAO	გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია
FSU	ყოფილი საბჭოთა კავშირი
GNERC	საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია (სემეკი)
GDP	მთლიანი შიდა პროდუქტი
GeoStat	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური
GA	საქართველოს მელიორაცია
GoG	საქართველოს მთავრობა
G4G	მმართველობა განვითარებისთვის საქართველოში
GWP	ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი
DES	გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი
HPP	ჰიდროელექტროსადგური
ICWE	წყლის რესურსებისა და გარემოს დაცვის საერთაშორისო კონფერენცია
IFI	საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტი
IHS	შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა
IMF	საერთაშორისო სავალუტო ფონდი
IRBM	მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვა
IRBMP	მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმა
ISET-PI	ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი
LG	ადგილობრივი მთავრობა
MAC	მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია
MDF	საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი
MENRP	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
MoA	საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
MoESD	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
MoE	საქართველოს ენერჯეტიკის სამინისტრო
MoF	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
MoLHSA	საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო
MRDI	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
NALAG	საქართველოს ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია
NBG	საქართველოს ეროვნული ბანკი
NCDC	დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი
NEA	გარემოს ეროვნული სააგენტო
NFA	სურსათის ეროვნული სააგენტო
NPV	წმინდა დაყვანილი ღირებულება
OECD	ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია

PV	დაყვანილი ღირებულება
RBO	სააუზო მართვის რეგიონული სამსახური
RBC	სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო
RIA	რეგულირების გავლენის შეფასება
RBWMP	მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმა
RMG	რიჩ მეტალს გრუპი
TAIEX	ევროპის კომისიის ტექნიკური მხარდაჭერისა და ინფორმაციის გაცვლის ინსტრუმენტი
TEV	მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება
UN	გაერთიანებული ერები (გაერო)
UNECE	გაერთიანებული ერების ევროპის ეკონომიკური კომისია
USAID	შერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო
UWSCG	საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია
WTP	გადახდისთვის მზადყოფნა
WFD	წყლის ჩარჩო დირექტივა
WMD	წყლის რესურსების მართვის სამმართველო
WWTP	ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა

სარჩევი

I.	შემაჯამებელი მიმოხილვა	6
II.	პროცედურული საკითხები და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაცია.....	6
III.	პრობლემის განსაზღვრა	19
IV.	მიზნები.....	36
V.	პოლიტიკის ვარიანტები.....	40
VI.	გავლენის ანალიზი.....	49
VII.	ვარიანტების შედარება	60
VIII.	მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა	62
	გამოყენებული ლიტერატურა	Error! Bookmark not defined.
	დანართები	65

I. შემაჯამებელი მიმოხილვა

საქართველოს წყლის რესურსების მართვის მთელი რიგი კანონები და რეგულაციები აქვს, რომლებიც ჯერ კიდევ 90-იანი წლების ბოლოს ამოქმედდა და შემდეგ უკვე ნაწილობრივ შეიცვალა 2003 წელს. თუმცა ცვლილებები ყოველთვის ცხადი და თანმიმდევრული სტრატეგიით არ განხორციელებულა. შედეგად, გაეროს ევროპის ეკონომიკის საბჭოს (UNECE) შეფასებას თუ გამოვიყენებთ, მოქმედი კანონმდებლობა არის „გამოსადეგარი და დანაწევრებული სისტემა“. საქართველოს მთავრობამ დაიწყო საქართველოს წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონმდებლობის შეცვლა, რათა დააკმაყოფილოს 2014 წლის ივნისში ევროკავშირთან გაფორმებული ასოცირების შესახებ შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებები. ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპების შესრულება შეიძლება იყოს საქართველოს წყლის რესურსების მართვის სექტორისთვის დამახასიათებელი სერიოზული პრობლემების მოგვარების შესაძლო გზა, რომელთაგან უმთავრესი წყლის დაბინძურება და წყლის რესურსების არაეფექტური გამოყენებაა. ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გაფორმებული ასოცირების შესახებ შეთანხმების დებულებების ფარგლებში, საქართველო ვალდებულია, 2018 წლის ბოლომდე ეროვნული კანონმდებლობა დაუახლოვოს ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივას. იმავე ასოცირების შესახებ შეთანხმების თანახმად, საქართველოს აქვს 9 წელი ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპების შესასრულებად.

რეფორმა შეეხება უამრავ მხარეს, რომლებიც, სიმარტივისთვის, 2 ძირითად ჯგუფად შეიძლება დავყოთ: 1) კერძო სექტორი (სამოქალაქო საზოგადოების ჩათვლით) და 2) მთავრობა. აღნიშნული რეგულირების გავლენის შეფასების (RIA) ფარგლებში, ISET-ის კვლევითმა ინსტიტუტმა (ISET-PI) გამოავლინა და გაესაუბრა უამრავ დაინტერესებულ მხარეს ორივე ჯგუფიდან (იხ. ცხრილი 1.1), რომელთა მოსაზრებებიც გულდასმით იქნა გათვალისწინებული აღნიშნული ანგარიშის მომზადებისას. პროცედურული საკითხებისა და სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეების პოზიციების შეჯამება წარმოდგენილია ანგარიშის II ნაწილში, უფრო დეტალური ვერსია კი წარმოდგენილია დანართში 1.

ცხრილი 1.1: გავლენისა და ინტერესების მატრიცა

გავლენა / ინტერესი	დაბალი ინტერესი	მაღალი ინტერესი
დაბალი ინტერესი	საქართველოს ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია (NALAG) ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო საქართველოს პარლამენტი
მაღალი ინტერესი	სამრეწველო წყალმოსარგებლები ჰიდრო ენერჯეტიკის დეველოპერები თბოელექტროსადგურები ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები საერთაშორისო მდინარეთა აუზების გარემოს დაცვის პროექტი არასამთავრობო ორგანიზაციები	გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო გარემოს ეროვნული სააგენტო საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია – სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება შპს საქართველოს მელიორაცია – სახელმწიფო

		საკუთრებაში არსებული კომპანია სურსათის ეროვნული სააგენტო საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრო
--	--	---

არსებულ ვითარებაში, საქართველოს წყლის რესურსების მართვის სისტემა ვერ უზრუნველყოფს საზოგადოების მიერ წყლის რესურსების მდგრად და ეფექტიან მართვას. ქართული კონტექსტისთვის დამახასიათებელ ძირითად პრობლემებს იწვევს:

- დამახინჯებული ეკონომიკური სტიმულები;
- სტრატეგიული, სამართლებრივი და ინსტიტუციური ხარვეზების არსებობა;
- წყლის რესურსების სწორი მართვისთვის საჭირო ფინანსური რესურსების სიმცირე.

ქვეყნის წყლის უხვი რესურსებისა და ეკონომიკური განვითარების შეზღუდული დონის წყალობით, ჯერ კიდევ არ არის გაცნობიერებული წყლის რესურსების მართვის გამართული სისტემის არსებობის მნიშვნელობა. თუმცა მიმდინარე ტენდენციები (წყალსარგებლობის ზრდა წყლის რესურსების მნიშვნელოვანი კარგვის ფონზე, რასაც თან ახლავს წყლის ობიექტების ხარისხის ვარდნა) გვაფიქრებინებს, რომ წყლის ხარისხი და წყლის ხელმისაწვდომობა ახლო მომავალში ქვეყნის მდგრადი განვითარებისთვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანი კომპონენტი გახდება, რომელიც ერთნაირად დიდი პრობლემა იქნება როგორც კომპანიებისთვის, ისე შინამეურნეობებისთვის.

წყლის ბუნება, რომელსაც ანგარიშის III ნაწილში განვიხილავთ, შეუძლებელს ხდის ექსკლუზიურად მხოლოდ ბაზრების იმედად ვიყოთ, როდესაც საქმე მის ეფექტიან და საზოგადოებისთვის მისაღებ მართვას ეხება, ამიტომ მთავრობის ჩარევა უაღრესად მნიშვნელოვანია. მთავრობის უმთავრესი ამოცანაა თანმიმდევრული ჩარჩოს შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს წყლის არსებული რესურსების სწორ მართვას, ეკონომიკურ აგენტებს კი მისცემს გამჭვირვალე და სამართლიან წვდომას წყლის რესურსებზე და სწორ ეკონომიკურ სტიმულს, შეამცირებს გაურკვეველობებს.

აღნიშნული ანალიზის შედეგად, გამოიკვეთა მთავრობის ჩარევის ზოგადი მიზნები:

1. ყველა წყლის ობიექტმა მიიღოს კარგი ხარისხის სტატუსი;
2. საზოგადოებას აქვს მუდმივი წვდომა სასმელ წყალსა და წყალარინების სისტემაზე¹;
3. ყველა პოტენციურ წყალმოსარგებლეს აქვს წვდომა წყლის რესურსებზე;
4. ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილება;
5. ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

აღნიშნულ ზოგად მიზნებთან შეიძლება დავაკავშიროთ მთელი რიგი კონკრეტული და საოპერაციო მიზნები. შეზღუდული დროისა და რესურსებიდან გამომდინარე, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის გუნდმა აღნიშნულ ანალიზში აქცენტი გაააკეთა რეფორმის კონკრეტული (მაღალი ინტერესის) მხარეების ეკონომიკურ და სოციალურ შედეგებზე (ზემოხსენებული ზოგად მიზნებთან მიმართებაში):

- ა. სააუზო მართვის სისტემის შემოღება;
- ბ. წყლის რესურსების მართვის ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემოღება;
- გ. ცვლილებები სანებართვო სისტემაში;
- დ. ცვლილებები მონიტორინგის პრაქტიკასა და პროცედურებში.

¹ ეს მიზანი შეესაბამება მდგრადი განვითარების მე-6 მიზანს: „სუფთა წყალი და სანიტარული მომსახურება“. აღნიშნული RIA ყურადღებას ამახვილებს ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის დანერგვასთან დაკავშირებულ ნამატ ინვესტიციებზე, რამაც შეიძლება მნიშვნელოვანი ეკონომიკური გავლენა იქონიოს, განსაკუთრებით წყლის ნარჩენების გადამუშავებაზე.

აღნიშნული RIA ერთმანეთს ადარებს პოლიტიკის შემდეგ 3 ვარიანტს:

- ვარიანტი 0: არავითარი ქმედება და ცვლილება;
- ვარიანტი 1: მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის² რეალიზებაში;
- ვარიანტი 2: მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არარსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის რეალიზებაში.

ვარიანტი 0: არავითარი ქმედება და ცვლილება

აღნიშნული ვარიანტის არჩევის შემთხვევაში, წყლის რესურსების მართვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა არ შეიცვლება და არაფერი გაკეთდება იმისთვის, რომ წყალსარგებლობის ფორმებში, ინფრასტრუქტურის განვითარებაში, წყლის ხარისხის მონიტორინგსა და სხვა შესაბამის სფეროებში შეიცვალოს მიმდინარე ტენდენციები.

ამ ანალიზის მიზნებისთვის განსაკუთრებით საინტერესოა წყლის ხარისხის საბაზისო სცენარის განვითარება. მოსალოდნელია, რომ მიმდინარე ტენდენციები არსებული ფორმებით კვლავ გაგრძელდება, როგორც ეს პრობლემის განსაზღვრის ნაწილშია აღნიშნული. ერთის მხრივ, დაინტერესებული მხარეები გააგრძელებენ წყალსარგებლობის დაბალი ტარიფის/მოსაკრებლის (ან, როგორც ხშირ შემთხვევაში ხდება, საერთოდ არაფრის) გადახდას. თუმცა, მეორეს მხრივ, გარემოს დაცვის მომსახურებების ხარისხი არ გაუმჯობესდება (შეიძლება გაუარესდეს კიდეც).

ვარიანტი 1: მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის რეალიზებაში

წარდგენილი წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის სრული განხორციელება მიზნად ისახავს მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის პრინციპის დანერგვას, რომელიც შესაბამისობაში იქნება ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპებთან. აღნიშნული ვარიანტის არჩევის შემთხვევაში, მთავრობამ უნდა შექმნას მონაცემთა გაცვლის სისტემა, რომელიც ხელს შეუწყობს საჯარო და კერძო მოთამაშეებს (სხვადასხვა სამინისტროებსა და ინსტიტუციებს) შორის ინფორმაციისა და მონაცემთა გაცვლას, რაც გაზრდის პროცესის ეფექტიანობას და შეამცირებს დამატებითი პერსონალის საჭიროებას. ამ ვარიანტის არჩევის შემთხვევაში, სააუზო მართვის პირველ გეგმას დააფინანსებენ დონორები და არა სახელმწიფო ბიუჯეტი.

კანონმდებლობის უმთავრესი მიზანია, არსებული ვითარების ყოვლისმომცველი შეფასებისა და გულმოდგინედ დაგეგმილი ნაბიჯების საფუძველზე, წყლის ობიექტებმა ეტაპობრივად მოიპოვონ კარგი ხარისხის სტატუსი, რისი მიზანიც ეკოლოგიური და ქიმიური პირობების გაუმჯობესებაა.

წარდგენილი კანონმდებლობის დამტკიცების შემთხვევაში, შეიქმნება სამი ახალი ინსტიტუციური ორგანო:

- 1) წყლის რესურსების დაცვისა და გამოყენების სამთავრობო კომისია, 2) სააუზო მართვის რეგიონული სამსახური, 3) სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო.

წყლის რესურსების დაცვისა და გამოყენების სამთავრობო კომისია იქნება საჯარო დაწესებულება, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მთავრობის მიერ წყლის რესურსების დაცვისა და გამოყენების 10-წლიანი ეროვნული სტრატეგიის შემუშავებაზე.

² ამჟამად დასრულებულია ერთი (ჭოროხი-აჭარისწყლის) აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმა (განახლება საჭირო იქნება განხორციელების შემდეგ). იგეგმება კიდეც ორის (ალაზანი-ივრისა და ხრამი-დებედას აუზების) შემუშავება. ამ ორ მთლიანად დონორები აფინანსებენ. ჯერჯერობით დონორების დაფინანსება არ არსებობს მტკვრისა და ენგური-რონის აუზების წყლის რესურსების მართვის გეგმისთვის.

რეფორმის აღნიშნული ვარიანტის ქვემოთ წარმოდგენილი ანალიზისთვის ყველაზე მართებული მახასიათებლებია:

- სააუზო მართვის სისტემის შემოღება;
- წყლის რესურსების მართვის³ ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემოღება;
- ცვლილებები სანებართვო სისტემაში;
- ცვლილებები მონიტორინგის პრაქტიკასა და პროცედურებში.

რისკები

ახალი კანონმდებლობის ამოქმედებას თან უამრავი რისკი ახლავს. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ის, რომ კანონის სწორ განხორციელებას ხელს უშლის სხვადასხვა ჯგუფების ზეწოლა და/ან ორაზროვნებები მის ფორმულირებაში. ეს რისკები შეიძლება შემცირდეს, თუ საზოგადოებას რეფორმის მიზნებს გავაცნობთ და შევინარჩუნებთ გამჭვირვალობის მაღალ დონეს როგორც სხვადასხვა ალტერნატივებს შორის საბოლოო ვარიანტის არჩევის პროცედურასთან, ისე მომავალ ეტაპებთან მიმართებაში. ეს უზრუნველყოფს, რომ ყველა დაინტერესებულ მხარეს, მოქალაქესა თუ ორგანიზაციას აქვს სრული წვდომა ყველა ხელმისაწვდომ და საჭირო მონაცემზე (როგორც ადგილობრივ, ისე ეროვნულ დონეზე).

რეფორმის კიდევ ერთი და განსაკუთრებით დელიკატური მხარეა ის პოტენციური უარყოფითი ზემოქმედება, რაც მას შეიძლება ჰქონდეს საზოგადოებისა და ბიზნესის შედარებით სუსტ სეგმენტზე (მცირე ბიზნესებზე). მთავრობამ აქტიურად უნდა შეაფასოს რეფორმის ზემოქმედება ამ, პოტენციურად უფრო მოწყვლად ჯგუფებზე, ეცადოს, გაითვალისწინოს ისინი გადაწყვეტილების მიღებისას და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიმუშაოს შესაბამისი მხარდაჭერის პროგრამა.

ვარიანტი 2: მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არარსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის რეალიზებაში

ეს ვარიანტი ფუნდამენტურად 1-ლი ვარიანტის მსგავსია, რაც გამონაკლისებს თუ არ ჩავთვლით. ამ ვარიანტის არჩევის შემთხვევაში, მთავრობა არ ქმნის მონაცემთა გაცვლის სისტემას, რომელიც ხელს შეუწყობს საჯარო და კერძო მოთამაშეებს შორის ინფორმაციისა და მონაცემთა გაცვლას. ეს ზრდის კერძო კომპანიების შესაბამისობაში მოყვანისა და საჯარო სექტორის ადმინისტრაციულ ხარჯებს. ამკარაა, გარეშე დახმარების სიმცირე 5-დან 2 მდინარის სააუზო მართვის გეგმის რეალიზებაში გაზრდის რეფორმის საწყისი განხორციელების ხარჯებს.

რისკები

პირველ ვარიანტთან დაკავშირებული რისკების გარდა, მე-2 ვარიანტის შემთხვევაში, არსებობს რისკი, რომ ისეთ სიტუაციებში, როდესაც საჭიროა სწრაფი რეაგირება, მონაცემთა გაცვლის ეფექტური პლატფორმის არარსებობა გაზრდის რეაქციის დროს და ზარალიც იმაზე დიდი იქნება, ვიდრე 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში იქნებოდა (მიუხედავად იმისა, რომ მონიტორინგისა და ზედამხედველობის უფრო ინტენსიური მცდელობების წყალობით, სტატუს კვოზე ბევრად დაბალია).

ყველა ეს რისკი შეიძლება შემცირდეს, თუ მეტ გამჭვირვალობასა და საჯარო და კერძო სექტორებს შორის ინფორმაციის გაცვლას წავახალისებთ, მონაცემთა გაცვლის არარსებობის შემთხვევაშიც კი.

პოლიტიკის ვარიანტების შეფასების შედეგები

შეფასების შედეგებმა აჩვენა, რომ ორივე ვარიანტი არსებითად ცვლის წმინდა დაყვანილ ღირებულებას საბაზისო სცენართან მიმართებაში. RIA-მ გამოავლინა წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის განხორციელებასთან დაკავშირებული თვისობრივი და რაოდენობრივი გავლენა და დაადგინა, რომ

³ ეკონომიკური ინსტრუმენტები ისე უნდა შემუშავდეს, რომ შექმნას სწორი სტიმული, რაც რეფორმის წარმატების საწინდარია.

რეფორმის დადებითი ზემოქმედება მნიშვნელოვნად გადაწონის უარყოფით ზემოქმედებას. ეს ნიშნავს, რომ რეფორმის განხორციელება გამოიწვევს საზოგადოებრივი რესურსების წმინდა რაოდენობრივ ზრდას.

ამ შედეგს განაპირობებს ორი ძირითადი ფაქტორი:

1. რეფორმასთან დაკავშირებული შედარებით დაბალი ნამატი ხარჯები;
2. წყლის ხარისხის მოსალოდნელ გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული შედარებით მაღალი მთლიანი ეკონომიკურ ღირებულება⁴.

რეფორმასთან დაკავშირებით რაოდენობრივად შეფასებული დაბალი ნამატი ხარჯები, ძირითადად, არის ხელისუფლების ორგანოების, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან რეფორმის ადმინისტრირებაზე, და კერძო კომპანიების საზრუნავი, რომელთაც მოუწევთ წყალაღებისა და წყალჩაშვების ნებართვების აღება და ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოსაკრებლის გადახდა.

სანაცვლოდ რეფორმასთან დაკავშირებული რაოდენობრივად შეფასებული სარგებელი ძირითადად უკავშირდება ეკოლოგიური ხარისხის გაუმჯობესებას. ჩატარებული ანალიზის რაოდენობრივი შეფასების ნაწილიდან შეგვიძლია გამოვიტანოთ ერთი მნიშვნელოვანი დასკვნა: უფრო მაღალი წყლის ხარისხისთვის გადახდისთვის მზაყოფნა იკლებს, როგორც კი წყლის თავდაპირველი ხარისხი გაუმჯობესდება, თუმცა შინამეურნეობების საშუალო შემოსავლების მოსალოდნელი ზრდის წყალობით, კვლავ მნიშვნელოვნად მაღალია. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სარგებლის დათვლა ხდება ისეთი კონსერვატიული დაშვებების საფუძველზე, როგორცაა წყლის მუდმივი ხარისხი და რაოდენობა რეფორმის არარსებობის ფონზე. თუ რეფორმის არარსებობის ფონზე წყლის ხარისხი გაუარესდება და/ან რაოდენობა შემცირდება, რეფორმასთან დაკავშირებული სარგებელი შეიძლება უფრო მაღალიც კი იყოს.

თუმცა ეკოლოგიური ხარისხის გაუმჯობესება არ არის ერთადერთი სარგებელი, რომელიც დავითვალეთ. სხვა სარგებელს შორისაა მთავრობის მიერ ლიცენზიებისა და წყალაღების მოსაკრებლისგან მიღებული შემოსავლები. დაბოლოს, წყალმოსარგებლეთა მიერ გადახდილი მოსაკრებლების ნაწილი არის წმინდა სარგებელი სხვა კერძო მოთამაშეებისთვის. ამ შემთხვევაში საკონსულტაციო კომპანიებისთვის, რომლებიც წყალმოსარგებლებს ეხმარებიან ნებართვის მიღების სააპლიკაციო პროცედურაში. ჯამში, რეფორმასთან დაკავშირებით შინამეურნეობის საშუალო წლიური ხარჯი საკმაოდ დაბალი იქნება და კიდევ უფრო დაბალი, ვიდრე მოსალოდნელი გადახდისთვის მზადყოფნა.

ცხრილში 1.2 შეჯამებულია ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის დაყვანილი ღირებულება და რეფორმის შედეგად გამოწვეული ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის თვისობრივი შეფასება. როგორც ვხედავთ, ეფექტიანობის თვალსაზრისით, ორ ვარიანტს შორის მთავარი სხვაობა ისაა, რომ 1-ლი ვარიანტი მოიტანს იმავე ნამატ სარგებელს უფრო დაბალი ხარჯებით. 1-ლ და მე-2 ვარიანტებს შორის უამრავი საერთოს გათვალისწინებით (რომელთაც ერთმანეთისგან მხოლოდ ხარჯების კომპონენტი განასხვავებს – მე-2 ვარიანტში ხარჯები უფრო მაღალია), არ არის მოულოდნელი, რომ 1-ლი ვარიანტი უფრო მაღალ წმინდა დაყვანილ ღირებულებას ქმნის.

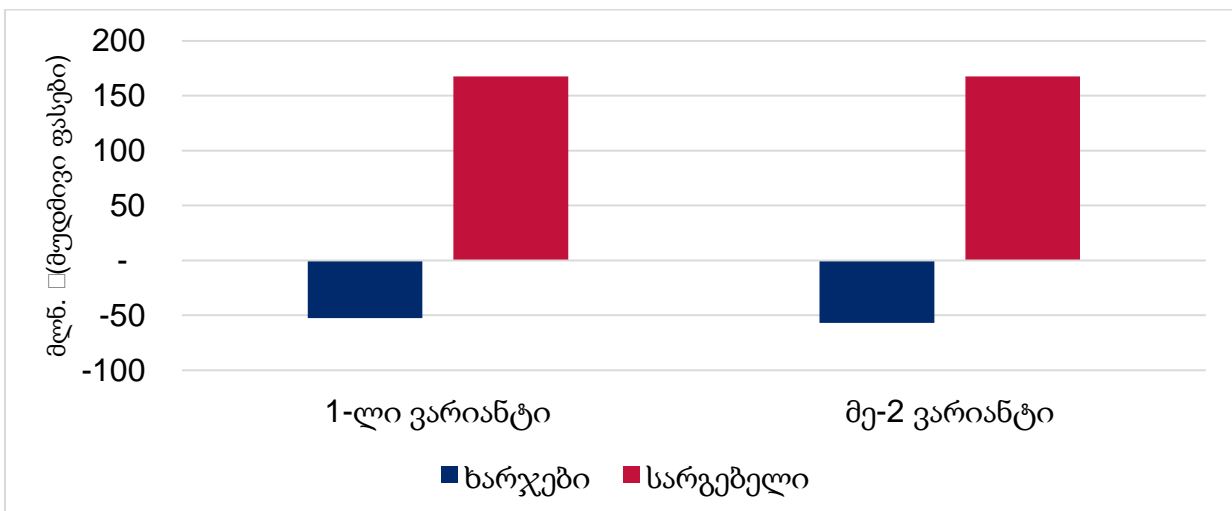
ცხრილი 1.2: ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის (თვისობრივი) შეჯამება

	ვარიანტი 1	ვარიანტი 2
ნამატი სარგებელი (დაყვანილი)	167.41	167.41

⁴ მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება ნიშნავს საქონლის ან მომსახურების მაქსიმალურ რაოდენობას – ან ფულად შემოსავალს, რომლის გადახდაც სურს პირს (გადახდისთვის მზაობა), რათა მიიღოს გარკვეული შედეგი, რომელიც ზრდის მის კეთილდღეობას. ეს თანხა ასახავს ინდივიდის „დამოკიდებულებას“ ცვლილებისადმი. გადახდისთვის მზადყოფნა დამოკიდებულია ინდივიდის „გადახდისუნარიანობაზე“.

დირებულება)		
ნამატი ხარჯები (დაყვანილი დირებულება)	-52.68	-56.86
ნამატი სარგებელი – ხარჯები (წმინდა დაყვანილი დირებულება)	114.73	110.56
თვისობრივი გავლენა (თუ რაოდენობრივი გავლენის შეფასება შეუძლებელია) ⁵	<p>დადებითი: წყლის ხელმისაწვდომობის შესახებ გაურკვევლობის შემცირება (საბოლოო, წყლის რესურსების გაუმჯობესებული მართვა) წარმოების საქმიანობისთვის უკეთესი ხარისხის წყალზე წვდომა</p> <p>ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების უფრო ეფექტიანი განაწილება</p> <p>საჯარო ბიუჯეტში ჯანდაცვასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირება წყალდიდობისგან მიყენებული ზიანის შესამლო შემცირება</p> <p>უარყოფითი: ახალი კანონის მოთხოვნების შესაბამისი ადჰურვილობის ხარჯები</p>	<p>დადებითი: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში</p> <p>უარყოფითი: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში</p>

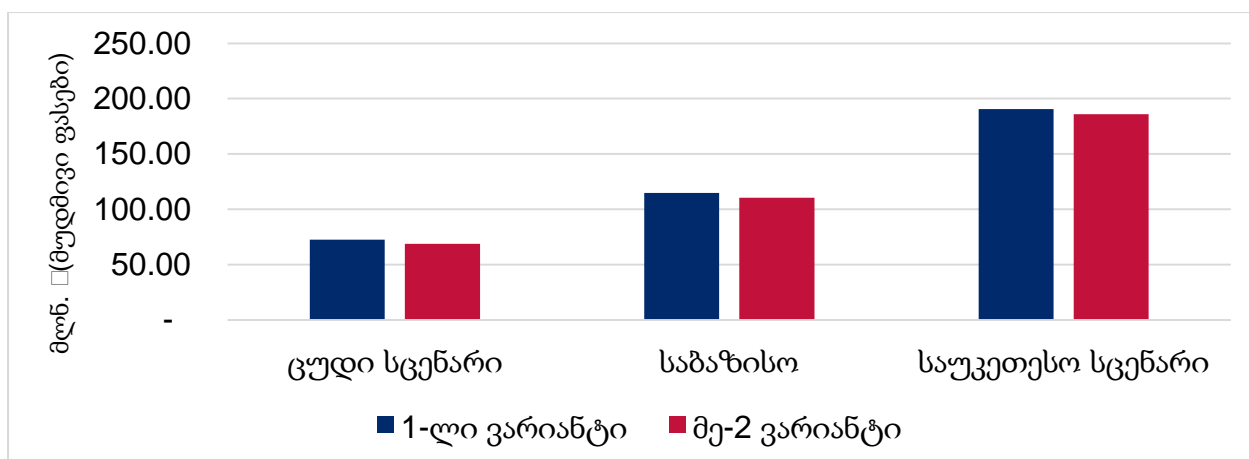
გრაფიკი 1.1: პოლიტიკის ვარიანტების ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის შედარება (მლნ. ლარი, რეალური)

ჩვენ მიერ ჩატარებულმა შედეგების მდგრადობის ანალიზმა (იხ. გრაფიკი 1.2) დაადასტურა ძირითად დაშვებებში შეტანილი ცვლილებების შედეგების სიმყარე. 1-ლი ვარიანტის წმინდა დაყვანილი ღირებულება მე-2 ვარიანტის იგივე ღირებულებაზე ყოველთვის მაღალია. შედეგად, პოლიტიკის ორივე ვარიანტის შემთხვევაში, რეფორმა პროგნოზირებს მნიშვნელოვან დადებით წმინდა დაყვანილ ღირებულებას. ამიტომ კანონის ამოქმედების შემთხვევაში, საზოგადოების ზოგადი კეთილდღეობა გაიზრდება (სტატუს კვოსთან მიმართებაში).

⁵ საგნები, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გადაწყვეტილების მიღებაზე, თუმცა რაოდენობრივად ვერ შეფასდება.

გრაფიკი 1.2: შედეგების მდგრადობის ანალიზის შედეგები. ნამატი წმინდა დაყვანილი ღირებულება ცუდი, მოსალოდნელი და საუკეთესო სცენარის შემთხვევაში (მლნ. ლარი, მუდმივი ფასები).

ხარისხის თვალსაზრისით, რამდენიმე დამატებით (პოტენციურ) ზემოქმედებას უნდა ველოდოთ. დადებითი ზემოქმედება გულისხმობს, რომ საზოგადოებისა და კერძო სტიმულები ერთმანეთთან თანხმობაშია, რაც განაპირობებს ეკოლოგიური ზიანისა და წყლის რესურსების გადახარჯვის შემცირებას, წყლის ხელმისაწვდომობასა და ხარისხთან (ზოგადად, წყლის რესურსების უკეთეს მართვასთან) დაკავშირებული გაურკვევლობების შემცირებას, სტიქიური მოვლენების უკეთეს კონტროლს და, უფრო ზოგადად, საზოგადოების მიერ მოხმარებული ეკოლოგიური საქონლისა და მომსახურებების ხარისხის გაუმჯობესებას. რეფორმის გატარებით ყველაზე მეტად ისარგებლებენ ეკონომიკის ის სექტორები: (1) რომელთა წარმოების საქმიანობა უფრო მეტად არის დამოკიდებული წყლასარგებლობაზე (მაგალითად, სურსათის გადამამუშავება და მეთევზეობა, მიუხედავად იმისა, რომ ამ უკანასკნელს შეიძლება ხარჯებიც გაეზარდოს) და (2) რომლებიც დამოკიდებული არიან გარემოს ხარისხზე (მაგალითად, ტურიზმი). ზოგიერთი ექსპერტი ფიქრობს, რომ ხარჯების შემცირებით პოტენციურ სარგებელს მიიღებს ენერგეტიკისა და სოფლის მეურნეობის⁶ სექტორებიც. რაც მთავარია, რიგითი მოქალაქეებიცა და მთავრობაც დიდ სარგებელს მიიღებს დაბინძურებული წყლით სარგებლობით გამოწვეული ჯანმრთელობის ხარჯების შემცირებით. უარყოფითი (რაოდენობრივად არაშეფასებადი) ზემოქმედება ძირითად უკავშირდება ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების განახლებას (საჭიროების შემთხვევაში), რათა შესრულდეს ახალი კანონის მოთხოვნები.

ამგვარად, რეფორმის ძირითადი სარგებელი შემდეგია:

1. ალტერნატიულ წყლასარგებლობებს შორის წყლის რესურსების უფრო ეფექტიანი განაწილება (განსაკუთრებით სიმწირის შემთხვევაში);
2. წარმოების საქმიანობისთვის უკეთესი ხარისხის წყალზე წვდომა (რაც ამცირებს წარმოების ხარჯებს);
3. წყლის რესურსების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით გაურკვევლობის შემცირება (შემცირებული სამეწარმეო რისკები და გამკლავების ძვირადღირებული მექანიზმების საჭიროება);

⁶ დამოუკიდებელი ექსპერტების (იხ. დანართი 10 და 11) შეფასებით:

1. წყლის რესურსებზე სტაბილური წვდომა ხელს შეუწყობს სექტორში ახალი ინვეტიციების მოზიდვასა და ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების რეალიზებას. ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების წმინდა დაყვანილი ღირებულება საქართველოში მხოლოდ 2015-2025 წლებში 1.2 მილიარდ აშშ დოლარს შეადგენს. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქვეყნის ელექტროენერჯის საცალო მოხმარებლების ხარჯებზე დაფუძნებული შიდა ტარიფები 10%-ით შემცირდება.
2. წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის მიზანია, უფრო ეფექტიანად განაწილოს შეზღუდული წყლის რესურსები წყალმოსარგებლებებს შორის, რაც განაპირობებს სხვადასხვა სექტორის (მათ შორის ირიგაციის სისტემის) დაცულ და გარანტირებულ წვდომას წყლის რესურსებზე. გამართულად მომუშავე და ეფექტური ირიგაციის სისტემას შეუძლია სასოფლო-სამეურნეო შედეგების გაზრდა, რომლის მონეტარული ზემოქმედება 2018-2025 წლებში 1.04 მილიარდი აშშ დოლარი (2.5 მლნ. ლარი) იქნება.

4. ზემოხსენებლმა 3 ფაქტორმა (შემცირებულმა გაურკვევლობამ, გაუმჯობესებულმა წყლის ხარისხმა და ეფექტიანმა განაწილებამ) სარგებელი უნდა მოუტანოს ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორებს, განსაკუთრებით იმ სექტორებს, რომლებიც ინტენსიურად იყენებენ კარგი ხარისხის წყალს. ესენია: სურსათის გადამამუშავება, მეთევზეობა და ტურიზმი (რომელთაც ზოგი ექსპერტი⁷ ამატებს სოფლის მეურნეობასა და ელექტროენერჯის წარმოებას);
5. ჯანდაცვასთან დაკავშირებული სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების შემცირება;
6. წყალდიდობით გამოწვეული ზიანის პოტენციური შემცირება.

იმისთვის, რომ ალტერნატივების ერთმანეთისთვის შედარებისას, დაგვედგინა საუკეთესო ვარიანტი, გამოვიყენეთ მრავალკრიტერიუმიანი მიდგომა, რომელიც წმინდა დაყვანილ ღირებულებასთან ერთად აანალიზებს მთელ რიგ დამატებით კრიტერიუმებს. ესენია:

ეფექტიანობა: სასურველი შედეგების მიღწევის უნარი (ეს ნიშნავს იდენტიფიცირებული მიზნების მიღწევას);

განხორციელებადობა: განხორციელების სიმარტივე;

რეფორმასთან დაკავშირებული **რისკების შემცირება** (განხილულია ქვემოთ);

რეფორმასთან დაკავშირებული შედეგებითი სარგებლის გაზრდა (გარემოს დაცვის გამოწვევებსა და სტიქიურ ბუნებრივ მოვლენებზე სწრაფი და ეფექტიანი რეაგირების უნარი; მეტი პროგნოზირებადობა და სანდოობა; კომპრომისულ სიტუაციაში ოპტიმალური (ეფექტიანობის გამაძლიერებელი) არჩევნების უფრო სწრაფად იდენტიფიცირება).

ჩატარებული მრავალკრიტერიუმიანი ანალიზის შედეგები (რომლის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტაცაა ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი) წარმოდგენილია ცხრილში 1.3.

ცხრილი 1.3: მრავალკრიტერიუმიანი ანალიზის გამოყენებით ვარიანტების შედარება

შეფასების კრიტერიუმი	ვარიანტი 0	ვარიანტი 1	ვარიანტი 2
ნამატი სარგებელი – ნამატი ხარჯები (წმინდა დაყვანილი ღირებულება)	-	114.7	110.6
ეფექტიანობა 1 – კარგი ხარისხის სტატუსი	-	+++	+++
ეფექტიანობა 2 – წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე	+	+	+
ეფექტიანობა 3 – ყველა პოტენციური წყალმოსარგებლისთვის წყლის რესურსებზე წვდომა	0	++	++
ეფექტიანობა 4 – ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის	-	+++	+++

⁷ იხ. შენიშვნა 6.

ეფექტიანი განაწილება			
ეფექტიანობა 5 – ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა	---	++	++
განხორციელებადობა / შესაბამისობის სიმარტივე	0	+++	++
პოტენციური რისკების შემცირება	--	+++	++
პოტენციური სარგებლის გაზრდა	---	+++	++

როგორც ცხრილში 1.2 არის ნაჩვენები, 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში უფრო ადვილია ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპების დანერგვა, რასაც განაპირობებს შემდეგი:

1. ეს ყველაზე ეფექტიანი ვარიანტია უფრო მაღალი წმინდა დაყვანილი ღირებულებითა და ეკვივალენტი (ან უფრო მაღალი) რაოდენობრივად არაშეფასებადი წმინდა სარგებლით;
2. აღნიშნული ვარიანტი ზუსტად ისევე ეფექტურია RIA-ს ფარგლებში იდენტიფიცირებული მიზნების მიღწევისას, როგორც მე-2 ვარიანტი;
3. მისი განხორციელება უფრო ადვილია, ფუნქციური მონაცემთა გაცვლის პროგრამის წყალობით;
4. ის უკეთეს შედეგებს მოიტანს პოტენციური რისკების შემცირებისა და პოტენციური სარგებლის გაზრდის თვალსაზრისით.

ამიტომ, სტატუს კვლასა და მე-2 ვარიანტთან მიმართებაში, ჩვენ რეკომენდაციას ვუწევთ პირველ ვარიანტს.

II. პროცედურული საკითხები და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაცია

A. ორგანიზაცია და დრო

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის რეგულირების გავლენის შეფასება 2017 წლის 13 იანვრიდან 30 ივნისამდე პერიოდში ჩატარდა. RIA-ის ფარგლებში ჩატარებული ეტაპებისა და განრიგის შესახებ დეტალური ინფორმაცია წარმოდგენილია დანართში 1.

პროექტზე მუშაობის განმავლობაში, გუნდი გადაწყვეტილებების მიღებისას სარგებლობდა კოლეგიალობის პრინციპით. პროცესს ხელმძღვანელობდა გუნდის ლიდერი.

B. კონსულტაცია და ექსპერტიზა

23 თებერვალს დაიწყო დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაცია და მონაცემთა შეგროვება. თავდაპირველად გამოვალინეთ და გავლენისა და ინტერესების მატრიცის ფორმატში კატეგორიებად დავალაგეთ მთავარი დაინტერესებული მხარეები. ახალი დაინტერესებული მხარეების გამოვლენასა და/ან მათი ინტერესებისა და/ან გავლენის შესახებ უფრო ზუსტი ინფორმაციის მიღებისთანავე, შესაბამისი ცვლილებები შედიოდა მატრიცაში.

ცხრილი 2.1: გავლენისა და ინტერესების მატრიცა

გავლენა/ინტერესი	სუსტი გავლენა	ძლიერი გავლენა
დაბალი ინტერესი	საქართველოს ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ფინანსთა სამინისტრო ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო საქართველოს პარლამენტი
მაღალი ინტერესი	კერძო პირები წყლის ინდუსტრიული მომხმარებლები ჰიდროენერჯეტიკის მწარმოებლები თბოელექტროსადგურები ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები საერთაშორისო მდინარეთა აუზების გარემოს დაცვის პროექტი არასამთავრობო ორგანიზაციები	გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო სოფლის მეურნეობის სამინისტრო რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო გარემოს დაცვის ეროვნული სააგენტო გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია – სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული კომპანია საქართველოს მელიორაცია – სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული კომპანია სურსათის ეროვნული სააგენტო ენერჯეტიკის სამინისტრო

საქართველოში წყლის რესურსების მართვის არსებული მდგომარეობის, ეროვნული პოლიტიკის, არსებული პრობლემებისა და წარდგენილი რეგულაციების შესაძლო ზეგავლენის შესახებ ყოველსომომცველი მიმოხილვის მოსამზადებლად RIA-ის გუნდმა რამდენიმე მეთოდი აირჩია (იხ. ცხრილი 2.2), მათ შორისაა: სამაგიდო კვლევა, ლიტერატურის მიმოხილვა, ექსპერტთა შეფასებები, ოფიციალური მონაცემების გამოთხოვა, სატელეფონო ინტერვიუები, დაინტერესებული მხარეების სიღრმისეული ინტერვიუები, როგორც ფორმალური, ისე არაფორმალური.

კონსულტაციები და ინფორმაციის შეგროვება გაიყო ორ ძირითად ეტაპად. კონსულტაციების პირველი ეტაპის მიზანი იყო ძირითადი დაინტერესებული მხარეებისა და წყლის რესურსების მართვის სისტემის შემადგენელი ინსტიტუციური კავშირების გამოვლენა; პრობლემების განსაზღვრა, მათი ბუნებისა და მიზეზების, ახალი კანონმდებლობის ძირითადი მიზნების გამოვლენა. რაც შეეხება კონსულტაციების მეორე,

დამატებით ეტაპს, გუნდმა მოისმინა ყველა გამოვლენილი დაინტერესებული მხარის კანონპროექტის შეფასება, რათა გაეგო მათი მთავარი მოთხოვნები.

კონსულტაციებისა და ინფორმაციის შეგროვების ორი, თანმიმდევრული ეტაპის შედეგად, შეგროვდა შემდეგი მონაცემები და ინფორმაცია.

ცხრილი 2.2: 2 ეტაპად შეგროვებული მონაცემები და ინფორმაცია

მონაცემები და ინფორმაცია	გამოყენებული მეთოდი/წყარო
მდინარე ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო მართვის გეგმა, ბიუჯეტი	სამაგიდო კვლევა
აუზების ფარგლებში ეკონომიკური საქმიანობა სექტორების მიხედვით (წარმოება, გამომუშავება, ბრუნვა და სხვ.)	საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი)
წყლის რესურსების მართვის ხარჯების შესახებ ინფორმაცია	სხვადასხვა სამინისტრო და საჯარო დაწესებულება, სახელმწიფო ბიუჯეტი, ფინანსთა სამინისტრო
შინამეურნეობების წყლის ყოველთვიური ხარჯები; შინამეურნეობების წყალმომარაგების ძირითადი წყარო	შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა (შიგ) (2004-2015 წწ.), საქსტატი
სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების მიერ გამოყენებული პესტიციდების სახეობები და რაოდენობა	სასოფლო მეურნეობათა შერჩევითი კვლევა, საქსტატი (2015 წ.)
წყალსარგებლობის სტატისტიკა სექტორებისა და შავი/კასპიის ზღვის აუზების მიხედვით	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
შავი/კასპიის ზღვის ზედაპირულ წყლებში დამაბინძურებელი ნივთიერებების შესახებ მონაცემები	ყოველთვიური ბიულეტენი, გარემოს ეროვნული სააგენტო

ცხრილი 2.3: კონსულტაციის პროცესის მოკლე მიმოხილვა

დაინტერესებული მხარე/დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფი	კონსულტაციის მეთოდი	პასუხების შეჯამება
გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო და მის დაქვემდებარებაში არსებული დაწესებულებები	ინტერვიუები: <ul style="list-style-type: none"> 24 თებერვალი, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ოფისი 4 მაისი, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის ოფისი 8-9 ივნისი, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ოფისი 9 ივნისი, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის ოფისი 	<p>გარემოს ეროვნულ სააგენტოსთან რამდენიმე შეხვედრა გაიმართა. პირველ შეხვედრაზე, RIA-ის გუნდი შეხვდა სააგენტოს დირექტორსა და დეპარტამენტების უფროსებს. შეხვედრაზე განიხილეს საქართველოს წყლის რესურსების მართვის ზოგადი საკითხები და სააგენტოს ჩართულობა კანონპროექტის მომზადებაში. შეხვედრაზე განხილული ძირითადი პრობლემები შემდეგია:</p> <ol style="list-style-type: none"> ჩამდინარე წყლების წყალჩაშტების პუნქტებსა და წყალჩაშტების მოცულობაზე მონაცემების სიმწირე; ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების, როგორც ზედაპირული წყლების დაბინძურების ძირითადი წყაროს, შესახებ მონაცემების სიმწირე; მიწისქვეშა წყლების დაბინძურების მაღალი რისკი, როდესაც მიწისქვეშა წყლებით არაკომერციული (შინამეურნეობა) სარგებლობა არ არის რეგისტრირებული და არ ხდება მონიტორინგი; წყლის ობიექტების კლასიფიკაციასა და აღწერასთან დაკავშირებული სირთულეები; რეფორმის შემთხვევაში დამატებითი რესურსების საჭიროება, რათა განახლდეს ლაბორატორიული ინფრასტრუქტურა და მოხდეს დამატებითი პერსონალის დაქირავება. <p>გარემოს ეროვნულ სააგენტოსთან გამართულ სხვა შეხვედრებს ესწრებოდნენ გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის, ჰიდრომეტეოროლოგიისა და გეოლოგიის დეპარტამენტების უფროსები. ამ შეხვედრებზე განხილულ იქნა, რეფორმის შემთხვევაში, კონკრეტულად რა ინფრასტრუქტურა და დამატებითი პერსონალი დასჭირდება მათ დეპარტამენტებს. ამ ყველაფრის მიზანი კი რეფორმის ხარჯების შეფასება იყო.</p> <p>RIA-ის გუნდი ორჯერ შეხვდა გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მთავარ ინსპექტორს. პირველ შეხვედრაზე ძირითადად განვიხილეთ წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის შემუშავებაში</p>

		<p>დეპარტამენტის ჩართულობა და, რეფორმის გატარების შემთხვევაში, დეპარტამენტისთვის საჭირო რესურსები. მთავარმა ინსპექტორმა ისაუბრა, როგორ ხდება ამჟამად ზედპირული წყლების დაბინძურების შემთხვევების გამოვლენა და ყურადღება გამამახვილა ახალი რეგულაციის საჭიროებაზე. RIA-ის გუნდმა ასევე განიხილა შესაძლო გავლენა ბიზნესებზე, დეპარტამენტზე (საჭირო დამატებითი რესურსების კონტექსტში), ინფრასტრუქტურულ საჭიროებებზე, პერსონალის საჭიროებასა და დეპარტამენტისთვის დაფინანსების დამატებითი წყაროების მოძიების შესაძლო გზებზე.</p> <p>მთავარ ინსპექტორთან მეორე შეხვედრაზე RIA-ის გუნდს მომზადებული ჰქონდა კონკრეტული კითხვები რეფორმის გატარების შემთხვევაში ხარჯების ზრდასთან დაკავშირებით. განხილულ და დაახლოებით დათვლილ იქნა პერსონალისა და ინფრასტრუქტურის ხარჯები. განხილვის შედეგად, RIA-ის გუნდმა აღმოაჩინა შეფასების კიდევ ერთი ალტერნატიული ვარიანტი.</p>
<p>სახელმწიფო მარეგულირებელი ორგანოები და დარგობრივი სამინისტროები</p>	<p>ინტერვიუები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 23 თებერვალი, ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია • 9 მარტი, სურსათის ეროვნული სააგენტო • 16 მარტი, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო • 11 აპრილი, ენერჯეტიკის სამინისტრო 	<p>RIA-ის გუნდი ერთ-ერთი პირველი სწორედ ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელ ეროვნულ კომისიას (სემეკს) შეხვდა. შეხვედრას ელექტროენერჯისა და წყალმომარაგების დეპარტამენტების წარმომადგენლები დაესწრნენ. ელექტროენერჯის დეპარტამენტთან გამართულმა განხილვამ ცხადვყო, რომ დეპარტამენტისთვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინტერესის საგანია, როგორ არეგულირებს წარდგენილი რეფორმა მდინარეების კალაპოტებს. მეტიც, ელექტროენერჯის დეპარტამენტმა RIA-ის გუნდის ყურადღება მიმართა იმ ფაქტისკენ, რომ წყალსარგებლობის საფასურს ჯერ კიდევ ჰიდროელექტრო და თბოელექტროსადგურები იხდიან. წყალმომარაგების დეპარტამენტთან გამართული დისკუსიის მთავარი თემა იყო წყლის სექტორისთვის დამახასიათებელი გამოწვევები წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების წმენდასთან მიმართებაში. წყალმომარაგების დეპარტამენტმა ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის სიმცირე არის ერთ-ერთი უმთავრესი დაბრკოლება. ხაზი გაესვა იმ გარემოებას, რომ სექტორის ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემა არის ინფორმაციის ასიმეტრიულობა და წყლის რესურსების მარეგულირებელ ორგანოებს (მაგ. სურსათის ეროვნულ სააგენტოსა და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტს) შორის კოორდინაციის სიმწირე. სემეკი არ იყო ჩართული კანონპროექტის მომზადებაში.</p> <p>ერთობლივი შეხვედრები გაიმართა სურსათის ეროვნულ სააგენტოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან. დაინტერესებული მხარეები ჩართული იყვნენ კანონპროექტის მომზადებაში. მათ გადახედეს საბოლოო ვერსიას და ძირითადად შენიშვნები ჰქონდათ მათი პასუხისმგებლობის განსაზღვრასა და კანონის რამდენიმე დებულებაზე. ასევე განხილულ იქნა სასამართლო წყლის ხარისხის შემოწმების პროცესიც. რეფორმა არ მოითხოვს სასამართლო წყლის მონიტორინგის გაზრდას.</p> <p>RIA-ის გუნდი შეხვდა რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროსა და გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას. ამ დაინტერესებულმა მხარეებმა კანონპროექტთან დაკავშირებული მოსაზრებები ოფიციალური წერილით (იხ. დანართი 2) გაახმოვანეს. შეხვედრის დროს განხილული საკითხები ძირითადად ეხებოდა დებულებებს, რომელიც წყლის მიწოდებლებს ავალდებულებს, გარკვეულ ვადაში ააშენონ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები, და ადგილობრივი თვითმმართველობების ვალდებულებებს წარდგენილ რეფორმასთან დაკავშირებით.</p> <p>ენერჯეტიკის სამინისტროსთან გამართული შეხვედრისას განხილული ძირითადი საკითხები დაკავშირებული იყო კანონის ზოგიერთი დებულების განმარტებასთან, მათ ბუნდოვანებასა და ალტერნატიული ინტერპრეტაციებისთვის შესაძლო სივრცის არსებობასთან დაკავშირებით.</p>
<p>წყლის მიმწოდებლები</p>	<p>ინტერვიუები</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 აპრილი, ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი • 6 მაისი, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი, საქართველოს მელიორაციის დირექტორის მრჩეველთან ერთად 	<p>ქვეყნის წყლის ერთ-ერთ უმსხვილეს მიმწოდებელთან, ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერთან გამართულმა შეხვედრამ გამოავლინა კანონის ამოქმედებასთან დაკავშირებული რამდენიმე უადრესად მნიშვნელოვანი საკითხი, როგორცაა, მაგალითად, სანიტარიული ზონების დადგენა და რეგულირება და წყლის ობიექტების გარშემო გარემოს დაცვა. GWP-ის წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ ეს არის მათ წინაშე არსებული ერთ-ერთი უმთავრესი გამოწვევა. მათ კიდევ ერთ პრობლემურ საკითხზე ისაუბრეს: ინდუსტრიული ჩამდინარე წყლების წყალჩაშტვა წყალარინების ქსელებში, რაც ხშირად იწვევს სისტემის მოშლას. მეტიც, დაინტერესებულმა მხარემ განაცხადა, რომ წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების ჩაშვების ტექნიკური რეგულაციები არარსებობა კიდევ ერთი პრობლემაა მათთვის, რადგან ისინი იყენებენ მოძველებულ საბჭოთა რეგულაციებს.</p> <p>საქართველოს მელიორაციის დირექტორის მრჩეველთან გამართული დისკუსია საკითხებს ფართო სპექტრს შეეხო. კომპანიას არ მიუღია მონაწილეობა კონსულტაციებში, მიუხედავად იმისა, რომ მათი ზედამხედველი სამინისტრო (სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) ჩართული იყო კანონპროექტის შემუშავებაში. მრჩეველი ვერ ხედავს პრობლემას ახალი ნებართვების შემოღებაში. მეტიც,</p>

		<p>კომპანიამ უკვე დაიწყო მუშაობა ფერმერებისთვის ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების ახალი მომსახურებების შექმნაზე. როგორც შეხვედრის დროს იქნა განხილული, ახალი რეგულაცია შეიძლება სასარგებლო იყოს ფერმერებისთვის ხარისხიანი წყლის მიწოდების თვალსაზრისით. დაბინძურებული წყლით მორწყვა ხშირად ართულებს მოსავლისთვის სასუქების სწორად გამოყენებას. მეტიც, განხილულ იქნა საირიგაციო სისტემასთან დაკავშირებული ჰიდროელექტროსადგურების (ჰესების) წყალმომარაგებასთან დაკავშირებული პრობლემებიც. განხილვის ბოლო თემა იყო ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობის შესაძლო საჭიროება, რათა გაიწმინდოს სოფლის მეურნეობის სექტორისგან ჩაშვებული წყალი.</p>
<p>კერძო სექტორის წარმომადგენელი კომპანიები</p>	<p>ინტერვიუები:</p> <ul style="list-style-type: none"> 15 მაისი, რიჩ მეტალს გრუპი 	<p>რიჩ მეტალს გრუპის (RMG) წარმომადგენლებთან გამართული შეხვედრა მათი წყალაღებისა და წყალჩაშვების პრაქტიკასთან დაკავშირებით ინფორმაციული იყო. RMG-ის წარმომადგენლებმა გაგვიზიარეს კანონპროექტის სხვადასხვა დებულებებთან დაკავშირებული კითხვები. ისინი ფიქრობენ, რომ ახალი კანონის შემოღებასთან ერთად, მნიშვნელოვანი იქნება მაღალკვალიფიციური ინსპექტორების ყოლა, რომლებიც ჯეროვან ზედამხედველობას გაუწევენ წყლის მსხვილ ინდუსტრიულ მომხმარებლებს. კომპანიის წარმომადგენლები არ ფიქრობენ, რომ ახალი კანონი მნიშვნელოვანი ფინანსური ტვირთი გახდება მათთვის.</p>
<p>არასამთავრობო ორგანიზაციები და საეთაშორისო დონორები</p>	<p>ინტერვიუები:</p> <ul style="list-style-type: none"> 24 თებერვალი, ISE-ის კვლევითი ინსტიტუტის ოფისი, შეხვედრა საერთაშორისო მდინარეთა აუზების გარემოს დაცვის პროექტის კოორდინატორთან 27 თებერვალი, ადგილობრივ თვითმმართველო ბათა ეროვნული ასოციაციის ოფისი 19 აპრილი, საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა 	<p>საერთაშორისო მდინარეთა აუზების გარემოს დაცვის პროექტმა შეიმუშავა მდინარე ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო მართვის საპილოტე გეგმა. RIA-ის გუნდი შეხვედა პროექტის კოორდინატორს, ბატონ ზურაბ ჯინჭარაძეს. შეხვედრის უმთავრესი თემა იყო სააუზო მართვის გეგმის განხილვა. ბატონმა ზურაბმა RIA-ის გუნდს გააცნო პოტენციური ხარჯები, მართვის გეგმის მომზადებისას მონაცემთა შეგროვებასთან დაკავშირებული და სხვა გამოწვევები.</p> <p>რეფორმის გატარებაში ადგილობრივი თვითმმართველობების როლის უკეთ გაგების მიზნით, RIA-ის გუნდი შეხვედა ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნულ ასოციაციას. შეხვედრის მიზანი იყო ადგილობრივი თვითმმართველობების კომპეტენციის უკეთ შეფასება, რამდენად შეძლებენ ისინი კანონპროექტის ფარგლებში ვალდებულებების შესრულებას. ასოციაციის წარმომადგენლები ფიქრობენ, რომ მოვალეობათა შესრულებისთვის საჭირო კომპეტენციის შექმნა შესაძლებელია, თუმცა არსებობს მთელი რიგი საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიზეზები, რის გამოც სისტემის მართებულად დეცენტრალიზების მართვა ვერ ხდება, განსაკუთრებით, როდესაც საქმე სოფლებში სასმელი წყლის მიწოდებას ეხება. რეფორმასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ძირითადი მოსაზრება ისაა, რომ ის არ არის ორგანული კანონი, ამიტომ სხვა კანონის დებულებებმა შეიძლება გადაწონოს კანონპროექტში წარმოდგენილი რეგულაცია. კიდევ ერთი პრობლემა ადგილობრივი თვითმმართველობების დაფინანსება, რაც საჭიროა მათზე დაკისრებული უფლებამოსილებების შესრულებისთვის.</p> <p>საქართველოს მწვანეთა მოძრაობასთან გამართულ შეხვედრაზე წამოჭრილი ზოგიერთი საკითხია: 1) მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების ლიცენზია უნდა გაიცემოდეს წყლის რესურსების მართვის კანონით; 2) სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები და საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოები დამოუკიდებელი და დეცენტრალიზებული უწყებები უნდა იყოს; 3) დაბინძურების ზედამხედველობას, მონიტორინგსა და პრევენციას სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები უნდა ხელმძღვანელობდნენ; 4) კანონის ეკონომიკური ინსტრუმენტების ნაწილში განსაზღვრული პრინციპები ძალიან ზოგადია და ტოვებს სივრცეს ინტერპრეტაციისთვის. რაც შეეხება დადებით მხარეს, მწვანეთა მოძრაობის თავმჯდომარე ფიქრობს, რომ ინფრასტრუქტურის განვითარების გამო, კანონის ეკონომიკური ეფექტი არსებითად დადებითი იქნება.</p>

კონსულტაციების სრული შეჯამება წარმოდგენილია აღნიშნული ანგარიშის დანართში 1. კონსულტაციებმა გამოავლინა, რომ შემუშავებული კანონპროექტი განსაზღვრავს ყველა იმ პრინციპსა და რეგულაციას, რითიც უნდა იხელმძღვანელოს მთავრობამ, თუმცა დამატებითი კანონმდებლობის დიდი ნაწილი ჯერ კიდევ არ არსებობს. საკანონმდებლო ჩარჩოს ცხადი და დეტალური სურათისა და მომავალში გამოყენებული მარეგულირებელი და არამარეგულირებელი ინსტრუმენტების რაოდენობის, სახისა და მახასიათებლების შესახებ ინფორმაციის გარეშე კი შეუძლებელია გავლენის სრულად შეფასება. რაოდენობრივად არამეფასებად გავლენაზე საუბარია ანგარიშის თვისობრივი ანალიზის ნაწილში.

III. პრობლემის განსაზღვრა

A. კონტექსტი

საქართველოს აქვს არაერთი კანონი და რეგულაცია, რომელიც წყლის რესურსების მართვას არეგულირებს და რომლებიც ჯერ კიდევ 90-იანი წლების ბოლოს შეიქმნა. ძირითადი კანონი, რომელიც ამჟამად განსაზღვრავს წყლის რესურსების მართვის პოლიტიკის უმთავრეს მიზნებსა და პრინციპებს, მათ შორის წყლის რესურსების დაცვასა და რაციონალურ გამოყენებას, სადაც პრიორიტეტი ენიჭება სასმელი წყლის მიწოდებას, მაგნი ზემოქმედების პრევენციასა და კონტროლს, არის 1997 წლის კანონი წყლის რესურსების შესახებ. მასთან დაკავშირებული სხვა კანონი ძირითადად არეგულირებს მიწისქვეშა წყლებს (1996 წლის საქართველოს კანონი „წილის შესახებ“) და სანაპირო წყლებს (1997 წლის საქართველოს საზღვაო კოდექსი და 1998 წლის საქართველოს კანონი საქართველოს საზღვაო სივრცის შესახებ). ამ კანონებში შემავალი რამდენიმე პუნქტი დროთა განმავლობაში შეიცვალა. კერძოდ, 2003 წელს⁸ შეიცვალა ან გაუქმდა რამდენიმე მარეგულირებელი მექანიზმი, რაც ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას აფერხებდა. მართალია, ამ ნაბიჯებმა ქვეყანას საშუალება მისცა, გადაეჭრა კორუფციის, ჭარბი ბიუროკრატისა და სხვა პრობლემები, რაც ხელს უშლიდა ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარების გარდამავალ ეტაპზე, მაგრამ კანონმდებლობაში დატოვებული ხარვეზები, გრძელვადიანი მდგრადი განვითარების⁹ გადმოსახედიდან, სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს.

UNEP-ს გარემოსდაცვითი შეფასების 2016 წლის ანგარიში მოქმედ კანონმდებლობას ახასიათებს როგორც „გამოუსადეგარსა და დანაწევრებულ სისტემას, რასაც განაპირობებს მისი დებულებების უმეტესობის საეჭვო სამართლებრივი ვალიდაცია“. სხვადასხვა საკანონმდებლო აქტებს შორის სამართლებრივი ხარვეზების არსებობა იწვევს გაურკვევლობასა და წყალმომარაგების სექტორისთვის დამახასიათებელი ძირითადი ასპექტების არაეფექტიან მართვას, როგორცაა, მაგალითად ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების მოხმარება და წყლის ობიექტებში წყლის დაბინძურება.

საქართველოს მთავრობამ დაიწყო წყლის რესურსების მართვის კანონმდებლობის შეცვლა, რათა დააკმაყოფილოს 2014 წლის ივნისში ევროკავშირთან გაფორმებული ასოცირების შესახებ შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებები. ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპების განხორციელება საქართველოს წყალმომარაგების სექტორში არსებულ პრობლემებს მხოლოდ ნაწილობრივ აგვარებს, რადგან სექტორის უმთავრესი პრობლემა წყლის დაბინძურება და წყლის რესურსების არაეფექტიანი გამოყენებაა. ამიტომ ყოვლისმომცველი, მოქნილი და სტიმულირების მიმცემი წყლის რესურსების მართვის რეგულაციის შემუშავება და ამოქმედება უაღრესად მნიშვნელოვანია. მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის პრინციპები, რასაც ეფუძნება ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივა, მიჩნეულია საქართველოს წყლის რესურსების მართვის პრობლემების მოგვარების ეფექტურ გზად.

წყლის ჩარჩო დირექტივის უმთავრესი მიზნებია:

- (i) წყლის სხვადასხვა ობიექტების ეკოსისტემის სტატუსის გაურესების პრევენცია და არსებული სტატუსის შენარჩუნება;
- (ii) წყალსარგებლობაში მდგრადობის ხელშეწყობა;
- (iii) ზედაპირულ და მიწისქვეშა წყლის ობიექტებში პრიორიტეტული დამაბინძურებელი ნივთიერებების მოხვედრის, ჩაშვების, ემისიის და დანაკარგების ეტაპობრივი შემცირება;
- (iv) წყალდიდობებისა და გვალვების შემცირება და ამით წყლის რესურსების მდგრადი მოხმარების ხელშეწყობა.

B. პრობლემის განსაზღვრა

საქართველოს წყლის რესურსების მართვაში არსებული პრობლემები კომპლექსური და მულტიდისციპლინურია და ეხება მთელ რიგ სექტორებს, დაინტერესებულ მხარეებსა და მრეწველობებს.

⁸ მაგალითად, გაუქმდა ჯარიმა გარემოს, მათ შორის წყლის დაბინძურებისთვის, ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისა და ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების სალიცენზიო სისტემა. გარდა ამისა, შემცირდა იმ საქმიანობების რაოდენობა, რომელთაც სჭირდება გარემოს დაცვის უფლებამოსილი ორგანოების მიერ გაცემული სპეციალური ეკოლოგიური ნებართვა.

⁹ მდგრად განვითარებას უამრავი განზომილება აქვს, რომელთაგან უმთავრესია ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური განვითარება.

სისტემაში არსებული ყველაზე პრობლემური საკითხებია:

- კარგი ხარისხის წყალზე წვდომის სიმწირე (ნაკლებობა);
- ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის რესურსების არამდგრადი გამოყენება;
- მუნიციპალური და ინდუსტრიული ჩამდინარე წყლების გაწმენდის გარეშე წყალჩაშვებისგან გამოწვეული დაბინძურება.

ამჟამად ასეთი საკითხების მოცულობასა და შედეგებს არბილებს შედარებით უხვი წყლის რესურსები და ეკონომიკური საქმიანობის შედარებით დაბალი დონე. თუმცა ცხადია, ქვეყნის ეკონომიკასთან ერთად, წყალზე მოთხოვნაც იზრდება, ამიტომ ამ საკითხების გადაჭრა კიდევ უფრო გართულდება (და მნიშვნელოვანი გახდება), რათა უზრუნველყოთ ქვეყნის მდგრადი განვითარება.

წყლის ბუნება

უპირველს ყოვლისა, საქართველოს წყლის რესურსების მართვის სისტემის პრობლემები სათავეს იღებს თავად წყლის განსაკუთრებული ბუნებიდან. წყლის ამ განსაკუთრებულ ბუნებას აღიარებს ამ თემაზე არსებული ლიტერატურაც.

წყლის სოციალური და ფიზიკური ბუნება

წყალი შეუცვლელია სიცოცხლისთვის, სწორედ ამიტომ მთელ მსოფლიოში წყალს სხვა საარსებო საშუალებისგან განსაკუთრებულად აღიქვამენ და ექვევნიან. საერთაშორისო საზოგადოებამ 1992 წელს სცნო წყალზე წვდომა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებად, როდესაც წყლის რესურსებისა და გარემოს დაცვის საერთაშორისო კონფერენციამ დაამტკიცა, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ წყალს აქვს ეკონომიკური ღირებულება გამოყენების ყველა მიზნისთვის და უნდა ვცნოთ, როგორც ეკონომიკური საქონელი (იხ. პრინციპი 4), „...სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, ვალდართ ყველა ადამიანის ფუნდამენტური უფლება, ჰქონდეს წვდომა სუფთა წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე მისთვის ხელმისაწვდომ ფასად“¹⁰.

წყლის ფიზიკური ბუნება კიდევ უფრო ართულებს მის მართვას. წყლის ღირებულება წონის ერთეულზე შედარებით დაბალია (რაც წყალს იმ საქონლის რიგებში ათავსებს, რომელთაც „მოცულობითი“ ეწოდება) და წყლის ტრანსპორტირებისა და შენახვის ხარჯები, როგორც წესი, მის ეკონომიკურ ღირებულებასთან შედარებით მაღალია მისი გამოყენების მომენტში. მდგომარეობას კიდევ უფრო ართულებს ის, რომ წყლის იდენტიფიცირებასა და გაზომვას ართულებს მისი „მომარობა“: ის შეიძლება მიედინებოდეს, აორთქლდეს, გაჟონოს ან აორთქლდეს. ეს იმას ნიშნავს, რომ წყალზე ექსკლუზიური საკუთრების უფლების დაწესება და აღსრულება, რც არის საბაზრო ეკონომიკის ქვაკუთხედი, ძალიან რთულია. დაბოლოს, წყლის რესურსების (განსაკუთრებით წყალშემცველ ჰორიზონტზე არსებული მიწისქვეშა წყლების) აღდგენისთვის საჭირო დრო შეიძლება ზოგჯერ მეტი იყოს. ამ ტიპის რესურსები საჭიროებს განსაკუთრებით ფრთხილ მართვას, რადგან ისინი დგას გამოფიტვის რისკის წინაშე, თუ მოპოვების მაჩვენებელი საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში აჭარბებს რეგენერაციის მაჩვენებელს. არამდგრადი წყალაღების ხარჯები შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს და დიდი ხანი გაგრძელდეს. წყალშემცველი ჰორიზონტის შემთხვევაში, ჭარბი მოხმარების ეფექტმა შეიძლება გამოიწვიოს ტუმბვის ხარჯების ზრდა, დეპოზიტში ცუდი ხარისხის წყლის შესვლა, მლაშე წყალთან შერევა, მიწისზედა ფენაში წყლის დონის კლება (რამაც შეიძლება დააზიანოს შენობები, გზები, რკინიგზა და ა.შ.) და მეზობელ ჭაობებსა და მდინარეებში წყლის ნაკადების შეწყვეტა და ჭების ამოშრობაც კი. სამწუხაროდ, როგორც ქვემოთ დავინახავთ, წყალსარგებლობის ეკონომიკურ მახასიათებლებსაც განსაკუთრებული პრობლემები აქვს ამ მიმართულებით.

წყალსარგებლობის ეკონომიკური მახასიათებლები

წყალი იძლევა ოთხ უმთავრეს ეკონომიკურ სარგებელს (გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია, 1993 წ.):

- სასაქონლო სარგებელი (სასმელი, საკვების მოსამზადებელი წყალი, სანიტარიული მომსახურებისა და წარმოებისთვის საჭირო წყალი);

¹⁰ ეს საბაზისო პრინციპი ახლახან გახდა დაცული განრიგის მე-6 მდგრად მიზანში 2030: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

- ნარჩენების ასიმილირების სარგებელი (წყლის ობიექტებს შეუძლიათ, გადაამუშაონ, გააზავონ და გაიტანონ (განსაზღვრული რაოდენობით) ნარჩენები);
- ესთეტიური და რეკრეაციული სარგებელი;
- თევზისა და გარეული ცხოველების/ველური ბუნების საცხოვრებელი.

თუ არ ჩავთვლით წყლის გაზიარებისგან მიღებულ სასაქონლო სარგებელს (წყალსაცავებში ჭარბი მოხმარების ეფექტის შესახებ ზემოხსენებული გაფრთხილებების გათვალისწინებით), რაც კერძო საქონლის მახასიათებელია (კონკურენცია და მოხმარებისგან გამორიცხვა),¹¹ სარგებლის დანარჩენი სამი კატეგორია უფრო ახლოსაა საზოგადოებრივ საქონელთან (საქონელი, რომელიც არც გამორიცხვადია და არც მეტოქეობისუნარიანი, ყოველ შემთხვევაში გონივრულ ფასად). ეკონომიკური თეორიის თანახმად, მიიჩნევა, რომ ბაზრები ბევრად უფრო ეფექტურად მუშაობს კერძო საქონლის გასანაწილებლად. თუმცა საკითხი რთულდება, როცა საქმე საზოგადოებრივ საქონელს, გარეგან ეფექტებსა და ბუნებრივ მონოპოლიებს ეხება.

საზოგადოებრივი საქონლის არსებობის პირობებში, ადამიანებს ვერ შევუზღუდავთ წვდომას რესურსებზე, ამიტომ მათ ფაქტობრივად არ აქვთ სტიმული, რაიმე წვლილი შეიტანონ აღნიშნული რესურსების მართვაში. ასეთი შემთხვევები ეკონომიკაში ცნობილია „უბილეთო მგზავრის“ ფენომენის სახელმწოდებით, როდესაც ადამიანები სარგებლობენ საზოგადოებრივი სიკეთეებით, თუმცა სანაცვლოდ არაფერს არ იხდიან. უბილეთო მგზავრის პრობლემა კარგად ნაცნობი მიზეზია საზოგადოებრივი სიკეთეების შესახებ დებულებებისთვის. თუ საკმარისად გავრცელებულია, „უბილეთო მგზავრობამ“ შეიძლება საზოგადოებრივი სიკეთის დაკარგვაც კი გამოიწვიოს.

თუმცა გარეგანი ეფექტების ფონზე, ადამიანები ირჩევენ, რამდენი რესურსი მოიხმარონ და როგორ, ისე, რომ წესიერად არც კი ითვალისწინებენ, რა უჯდება (ან რა სარგებელი მოაქვს) დანარჩენ საზოგადოებას მათი ქმედებები. ასე ხდება, მაგალითად, როდესაც ადამიანები გაუწმენდავ ნარჩენ წყალს (ან სხვა ტიპის ნარჩენს) წყლის ობიექტებში ღვრიან, რითიც აუარესებენ წყლის ზოგად ხარისხს და თავისი წვლილი შეაქვთ წყლის ობიექტის ნარჩენების ასიმილაციის ზღვარის დადგენაში, რაც, დიდი ალბათობით, საფრთხეს უქმნის წყლის ასიმილაციის უნარს. მსგავსი რამ შეიძლება მოხდეს წყალშემცველი ჰორიზონტის შემთხვევაშიც, თუ უფრო მეტ მხარეს აქვს წყალაღების უფლება და არსებული ინსტიტუციები არ უჭერენ მხარს ჭარბი მოხმარების ხარჯების სრულ ინტერნაციონალიზაციას. ასეთ შემთხვევაში, კერძო სარგებლის ზრდის ინდივიდუალურმა მცდელობებმა შეიძლება მუდმივი ზიანი მიაყენოს წყალშემცველ ჰორიზონტებს (ასეთი ეფექტის თავიდან აცილებამ და „კონკურენტების“ „გასწრების“ მცდელობამ შეიძლება გააუარესოს), რაც უარყოფით შედეგებს მოუტანს ყველა მხარეს და საზოგადოებას. ეს კარგად ცნობილი ეფექტი ცნობილია „tragedy of the commons“ სახელწოდებით, რაც ხშირად ახასიათებს საერთო რესურსების სისტემას, სადაც ადამიანები დამოუკიდებლად მოქმედებენ, საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე.

ბუნებრივი მონოპოლიები არის წყალმომარაგების სექტორში პოტენციური საბაზრო ჩავარდნის კიდევ ერთი ზოგადი მაგალითი. FAO (1993 წ.) მსგავსი საბაზრო ჩავარდნის მაგალითებად ასახელებს ურბანული წყალმომარაგების სისტემებს, ჰიდროელექტროსადგურებსა და არხის ირიგაციის პროექტებს. ბუნებრივი მონოპოლია არის მდგომარეობა, რომელშიც კომპანია მარტივად დომინირებს ბაზარზე, წარმოების ხარჯების კლების წყალობით, რაც საშუალებას აძლევს მას, ყოველთვის აჯობოს ბაზრის ახალ მოთამაშეებს ფასებით. არარეგულირებულ მონოპოლიებს შეუძლიათ შეაჩერონ წარმოება და დააწესონ მაღალი ფასები. აღსანიშნავია ისიც, რომ მათ ნაკლები მოტივაცია აქვთ, დაწერონ ინოვაციები.

დაბოლოს, წყლის რესურსებმა (ან მათმა ნაკლებობამ) შეიძლება გამოიწვიოს ეკონომიკური ხარჯები, რაც დაკავშირებულია ისეთ სტიქიურ ბუნებრივ მოვლენებთან, როგორცაა წყალდიდობა (ან გვალვა). ასეთი ეკონომიკური ხარჯების რაოდენობა რიგ შემთხვევებში (მაგალითად, ჭარბი (ან არასაკმარისი) ნალექების შემთხვევაში, პოტენციურად იწვევს წყალდიდობას (ან გვალვას), შეიძლება შემცირდეს წყლის რესურსების სწორი მართვით. თუმცა, ვინაიდან დამატებითი მომსახურებები გარკვეულწილად გულისხმობს საზოგადოებრივ სიკეთესაც, მათი უზრუნველყოფისთვის საჭირო რესურსების შეგროვება შეიძლება რთული იყოს.

¹¹1) ერთი აგენტის მიერ გამოყენება ხელს უშლის მის მეორე აგენტის მიერ გამოყენებას; 2) შეიძლება კარგი აგენტებისთვის წვდომის გამორიცხვა, რომელთაც არ სურთ მის მოხმარებაში მონაწილეობა

ქართული გამოწვევა: ეკონომიკური პერსპექტივა

სუფთა წყალზე წვდომის უზრუნველყოფა და წყლის რესურსების მდგრადი გამოყენება

საერთო ჯამში, ქართული წყლის რესურსები საკმარისია წყალზე არსებული მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. თუმცა საქართველოს მოქალაქეთა შედარებით დიდ ნაწილს მაინც არ აქვს წვდომა სუფთა წყალზე. არსებობს უამრავი მიზეზი, რაც აღნიშნულ გარემოებას განაპირობებს, თუმცა უმთავრეს მიზეზად შეგვიძლია დავასახელოთ წყლის რესურსების საჭიროების მიხედვით შეგროვებისა და გაშვებისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურის გაუმართაობა. ქვეყნის წყალმომარაგების სისტემის დიდი ნაწილი 1950-იან წლებში აშენდა. მას შემდეგ, განსაკუთრებით კი 1990-იან წლებში, მოვლის რეგულარული სისტემის არარსებობამ გამოიწვია სისტემის მოშლა. წყლის ობიექტებიდან აღებული წყლის დაახლოებით 19% საბოლოო მომხმარებელამდე ტრანსპორტირების დროს იკარგება. სასმელი წყლის დისტრიბუცია გამოირჩევა უკიდურესი არაეფექტიანობით, სადაც სისტემაში თავდაპირველად ჩაშვებული წყლის დაახლოებით 42% იკარგება (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2015 წ.). ტრანსპორტირების მაღალი დანაკარგი ნიშნავს, რომ არსებული (საბოლოო) მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე იმაზე მეტი წყალი იხარჯება, ვიდრე გამართული სისტემის ქონის შემთხვევაში იქნებოდა საჭირო. ამან შეიძლება გამოიწვიოს წყლის ობიექტებზე დაწესებული უსარგებლო ზეწოლა და წყლის უკმარისობა, საკმარისი რესურსების არსებობის მიუხედავად. მდგომარეობას კიდევ უფრო ართულებს დამატებითი დანაკარგები წყლის მიწოდებისას. შინამეურნეობები, როგორც წესი, ფიქსირებულ თანხას იხდიან წყალსარგებლობაზე. თუმცა ისინიც კი, ვისი მოხმარებაც აღირიცხება, შედარებით დაბალ ფასს იხდიან, იმაზე ბევრად ნაკლებს ვიდრე ხარჯების ამოღებისთვის არის საჭირო. იგივე ეხება ფერმერებს, რომლებიც სარწყავად იყენებენ წყალს და, დიდი ალბათობით, ბევრ მრეწველობას (მიუხედავად იმისა, რომ არასასიცოცხლო მნიშვნელობის მიზნებისთვის გამოყენებული წყლის საფასური ბევრად მაღალია). ეს ხელს უშლის წყლის რესურსების ეფექტურ გამოყენებას და კიდევ უფრო ზრდის როგორც წყალზე მოთხოვნას, ისე წყლის ტრანსპორტირებისა და დისტრიბუციის დროს დანაკარგს.

მდგომარეობას კიდევ უფრო ართულებს ის გარემოება, რომ, როგორც ახლახან გამოქვეყნებულ ანგარიშებში (EPIRB/OECD, 2016 წ.) ვკითხულობთ, „გარკვეული რეგიონები და წყლის ობიექტები დგანან ჭარბი წყალაღების რისკის წინაშე, რასაც მართვის არამდგრადი პრაქტიკა განაპირობებს“. თუ კერძო პირები და კომპანიები იღებენ ჭარბი რაოდენობით ზედაპირულ და მიწისქვეშა წყალს, ისინი არამხოლოდ ამცირებენ სხვა მიზნებისთვის წყლის არსებულ მარაგს, როგორც ვსაუბრობთ საერთო რესურსების შესახებ დისკუსიაში, არამედ შეიძლება განაპირობონ სუფთა წყლის გრძელვადიანი ხელმისაწვდომობის შემცირება ყველასთვის. ასეთ შემთხვევაში, მთავარი პრობლემა არის ადეკვატური სტიმულის არარსებობა, რათა უზრუნველყოთ, რომ წყალი ეფექტიანად ნაწილდებოდეს და მოიხმარებოდეს. ამჟამად არავითარი გადასახადი არ არსებობს ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებაზე და მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების გადასახადიც უკიდურესად დაბალია.

იმისთვის, რომ საქართველოს ყველა მოქალაქეს ჰქონდეს წვდომა სუფთა წყალზე, საჭიროა, მივეყვით წყალსარგებლობის მდგრად გზას, მნიშვნელოვანი ინვესტიციები ჩავდოთ სისტემის განახლებაში, შევცვალოთ და გავზარდოთ არსებული ინფრასტრუქტურა, თანხვედრაში მოვიყვანოთ კერძო და საზოგადოებრივი სტიმულები. მართალია, დონორებისგან შეიძლება მივიღოთ გარკვეული მხარდაჭერა, თუმცა წყლის რესურსების ინფრასტრუქტურის შექმნისა და შენარჩუნებისთვის საჭირო იქნება შიდა რესურსების გამოძებნა. წყალსარგებლობის ტარიფის გაზრდა, აღრიცხვის დაწესება და წყალაღების ტარიფის გაზრდა შესაძლებელს გახდის ხარჯების ამოღებას (და მათ უფრო ეფექტურ აღსრულებას), ეს დაეხმარება როგორც დამატებითი რესურსების შექმნასა და წყალზე მოთხოვნისა და დანაკარგის შემცირებას, ისე წყლის უკმარისობის რისკის შემცირებასაც.

წყლის დაბინძურება

მუნიციპალური და ინდუსტრიული გაუწმენდავი ჩამდინარე წყლებით გამოწვეული დაბინძურება აქტუალური საკითხია როგორც შიდა, ისე ტრანსსასაზღვრო წყლის ობიექტების შემთხვევაში.

მუნიციპალური ცენტრების მიერ მუნიციპალური ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვება უდიდესი პრობლემაა საქართველოში. მიუხედავად იმისა, რომ ურბანული მოსახლეობის თითქმის 70% დაკავშირებულია წყალარინების სისტემასთან, ამჟამად ჩამდინარე წყლების მხოლოდ 26% იწმინდება (UNECE, 2016 წ.). მართალია, ქვეყანაში 41 ურბანულ ცენტრს აქვს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები, მაგრამ მხოლოდ სამი მათგანია მუშა. მუშა ნაგებობებს შორის ყველაზე დიდ ნაგებობას აქვს მხოლოდ მექანიკური წინასწარი

გაწმენდა, მაშინ, როდესაც დანარჩენ ორს აქვს ბიოლოგიური წმენდის საშუალება. გამოთვლების თანახმად, ურბანულ ჩამდინარე წყლებზე მოდის საქართველოს წყლის ობიექტებში დაბინძურებული ორგანული ტვირთის თითქმის 60%. გამწმენდი სისტემა საჭიროებს გაფართოებას, რისთვისაც დამატებითი ინვესტიციები საჭირო, წყლის რესურსების მართვის სისტემის სხვა სეგმენტების მსგავსად. მეორეს მხრივ, ვერც წყალმოსარგებლეთა მიერ ჩამდინარე წყლების წმენდისთვის გადახდილი თანხა და ვერც სახელმწიფო ბიუჯეტი ვერ შეძლებს ამ ეტაპზე საჭირო რესურსების უზრუნველყოფას.

ამჟამად, ეკონომიკური საქმიანობა ნაკლებად იღებს მონაწილეობას წყლის დაბინძურებაში, საბჭოთა პერიოდთან შედარებით (ეკონომიკური საქმიანობა, რომელზეც ამჟამად მოდის წყლის დაბინძურება, არის სამთო მრეწველობა: მანგანუმი (ჭიათურა), სპილენძი, ოქრო (ბოლნისი) და ქვანახშირი (ტყიბული). თუმცა ამჟამად, რომ ქვეყანაში ეკონომიკური საქმიანობისა და ინდუსტრიალიზაციის ზრდასთან ერთად, სამრეწველო ჩამდინარე წყლების ჩაშვების პრობლემა იზრდება და საჭირო იქნება წმენდის უფრო მკაცრი რეგულაციის შემოღება. სოფლის მეურნეობა წყლის დაბინძურების გამომწვევი კიდევ ერთი სფეროა (რომლის წვლილიც, დიდი ალბათობით, მომავალში გაიზრდება). მიწის სასოფლო-სამეურნეო გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემებია გამოფიტვა, ქიმიური ნივთიერებების ჩადინება და დამლაშება (როგორც ნიადაგის, ისე წყლის), რაც უკვე ახდენს გავლენას წყლის ხარისხზე. იმისთვის, რომ გაიზარდოს (და დღევანდელზე მეტი იყოს) მოსავლის რაოდენობა, ახლო მომავალში უნდა გაიზარდოს ირიგაციისა და სასუქების გამოყენება. კიდევ უფრო მეტი მიწა უნდა დამუშავდეს, რაც, დიდი ალბათობით, ხელს შეწყობს ნიადაგის ეროზიას. ამ ტენდენციების გადაუმოწმებელი გავრცელება მხოლოდ გაზრდის ბუნებრივ რესურსებზე, განსაკუთრებით წყლის ხარისხზე, ზეწოლას.

ძალიან ცოტა მექანიზმი არსებობს იმისთვის, რომ კერძო სტიმული თანხვედრაში იყოს საზოგადოების სტიმულთან. მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს დაბინძურების გადასახადებს (ან მინერალური რესურსების მოხმარებასთან დაკავშირებული მოსაკრებლის მსგავს გადასახადებს). დაბინძურების რეგულაციის დამრღვევები შეიძლება დაჯარიმდნენ კანონზე დაუმორჩილებლობის გამო, როცა საქმე წყლის რესურსებს ეხება, თუმცა, როგორც წესი, ჯარიმები ძალიან მცირეა და არ იძლევა საკმარის მოტივაციას. შემაკავებელი ეფექტი შეიძლება გაძლიერდეს ვალდებულებათა გადახდის სისტემის შექმნით, რომელიც იქნება გარემოსთვის მიყენებული ზიანის კომპენსაცია. თუმცა ის ფორმა, რითიც ამჟამად გარემოსთვის მიყენებული ზიანის შეფასება ხდება, ამ ეტაპზე ვერ უზრუნველყოფს, რომ დაკისრებული თანხა ასახავდეს საზოგადოებისთვის მიყენებული ზიანის რეალურ ხარჯებს და, შესაბამისად, ზღუდავს ამ ინსტრუმენტის პოტენციურად „ეფექტიანობის ხელშემწყობი ეფექტს“. მდგომარეობას ისიც ართულებს, რომ გარემოსთვის მიყენებული ზიანის კომპენსაციას ადგენს სასამართლო.

ასეთ შემთხვევაში, გაზრდილი ტარიფებისა (წყლის გამწმენდი მომსახურებების მომხმარებლებისთვის, რომლებიც ქმნიან მუნიციპალურ ჩამდინარე წყლებს) და დაბინძურებაზე უფრო ძლიერი (ეფექტიანობის უზრუნველყოფი) ჯარიმების შემოღება შეიძლება სასარგებლო იყოს როგორც მეტი შემოსავლის მიღებისთვის, რაც ესოდენ საჭირო ინვესტიციის სახით ჩაიდება, ისე ეკოლოგიურად უფრო სუფთა წარმოების პრაქტიკის წახალისებისთვის.

ქართული პრობლემა: სამართლებრივი და ინსტიტუციური თვალსაზრისი¹²

წყლის რესურსების მართვის მოქმედი ქართული კანონმდებლობა არ შეესაბამება თანამედროვე პრინციპებს და ვერ პასუხობს არსებულ გამოწვევებს. დირს, გადავავსოთ წყლის რესურსების შესახებ მოქმედი კანონი, რომელიც 1997 წელს შეიქმნა, ძალიან ცოტა ყურადღებას უთმობს წყლის რესურსების მართვის საუკეთესო პრაქტიკას (მათ შორის ეკონომიკური ინსტრუმენტებს, რომლებიც გამოიყენება კერძო და საზოგადოების ინტერესების ერთმანეთთან შესაბამისობაში მოყვანისთვის) და მას შემდეგ მასში ძირეული ცვლილება არ შესულა. მეორეს მხრივ, ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივა, რომელიც სულ რაღაც აღნიშნული კანონის მიღებიდან 3 წლის შემდეგ, 2000 წელს ამოქმედდა, შემუშავდა საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით.

ამიტომ თავისუფლად შეიძლება წყლის რესურსების მართვის შესახებ მოქმედ კანონმდებლობას „მომველებული“ ვუწოდოთ, რადგან იგი ვერ პასუხობს თანამედროვე საჭიროებებს.

¹² აღნიშნული ქვეთავი ეფუძნება სამართლებრივი და ინსტიტუციური ხარვეზების შესახებ არსებულ ორ უფრო ვრცელ ტექნიკურ ანგარიშს. იხ. დანართი 3 და 4.

შესაძლებელია რამდენიმე სერიოზული ხარვეზის აღმოჩენა მოქმედ კანონმდებლობაში, რომელიც საჭიროებს დაუყოვნებელ განახლებას, რათა შესაძლებელი გახდეს წყლის დაბინძურების და, უფრო ზოგადად, წყლის ობიექტებზე ადამიანების სხვადასხვა საქმიანობით მიყენებული უარყოფითი ზემოქმედების შემცირება.

ეს ხარვეზები შეიძლება რამდენიმე ჯგუფად დაიყოს. კერძოდ:

- 1. ინსტიტუციური/მმართველობის ხარვეზები**¹³ – წყლის შეწყვეტა ადმინისტრაციულ საზღვრებში, რაც ბადებს კითხვას, რა მასშტაბით უნდა ხდებოდეს წყლის რესურსებისა და მომსახურებების მართვა. ამჟამად ვალდებულებათა განაწილება ცენტრალური და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს შორის გაუკვეველია. წყლის რესურსების მართვის სხვადასხვა ნაწილზე პასუხისმგებელია სხვადასხვა ადმინისტრაციული ორგანო, თუმცა მოქმედი საკანონმდებლო ჩარჩოთი მათი როლი არ არის ცხადად განსაზღვრული, შედეგად, ისინი არ მოქმედებენ კოორდინირებულად, რაც განაპირობებს წყლის რესურსების ნაკლებად ეფექტურ მართვას. დაბოლოს, მმართველობის სტრუქტურა ადგილობრივ და ეროვნულ დონეებზე, ადმინისტრაციული ორგანოების (საჯარო ორგანოების) გვერდით, არ ითვალისწინებს აკადემიის ან, ზოგადად, საზოგადოების წარმომადგენლების ჩართულობას.
- 2. სტრატეგიული ხარვეზი** – ამ ეტაპზე არ არსებობს წყლის რესურსების მართვის ერთიანი ეროვნული სტრატეგია. ამიტომ მოქმედი კანონმდებლობა არ აძლევს საშუალებას ბენეფიციარებს, სწორი მოლოდინები ჰქონდეთ, როგორ არეგულირებს მთავარი პრინციპები წყლის რესურსების გრძელვადიან განაწილებას. ეს ხელს უშლის ეკონომიკურ აგენტებს, გრძელვადიან პერიოდში დაგეგმონ საკუთარი საქმიანობა.
- 3. საკანონმდებლო ხარვეზი** – არსებობს ხარვეზი წყლის რესურსების მართვის რეგულაციაში. არ არსებობს წყლის აუზებისა და წყლის სტატუსის შესახებ რეგულაცია. მოქმედი კანონმდებლობა არ არეგულებს, როგორ უნდა გაუმჯობესდეს წყლის ხარისხი ან როგორ უნდა განაწილდეს პრაქტიკაში რესურსები მართებულად და რაციონალურად. ეს, არსებულ სტრატეგიულ ხარვეზთან ერთად, კიდევ ერთ გაურკვეველობას ჰმატებს ეკონომიკური ანგენტების საქმიანობას.
- 4. საინფორმაციო /დონისძიებების პროგრამის ხარვეზი** – მოქმედი კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს კონკრეტულ მოთხოვნებს, როგორ უნდა იზომებოდეს წყლის რაოდენობა ან ხარისხი. წყლის განმავლობაში შემოწმებული წყლის ობიექტების რაოდენობა შეზღუდულია, ისევე, როგორც თავად მონიტორინგიც. მოხმარებული წყლის რაოდენობაც არ იზომება ზუსტად. ეს ართულებს სხვადასხვა წყლის ობიექტებისთვის როგორც შესაბამისი საბაზისო, ისე თვისობრივი და რაოდენობრივი მიზნების დადგენას. ეს ხსნის იმასაც, ხშირ შემთხვევაში, რატომ არ არსებობს მონაცემები, რაც საჭიროა მდინარის სააუზო დონეზე წყლის რესურსების მოხმარებისა და მდგომარეობის სწორად შეფასებისთვის. მწირი მონაცემები თითქმის შეუძლებელს ხდის, შეფასდეს ნებისმიერი რეფორმის დაგეგმილი გავლენა და კიდევ უფრო ართულებს პოლიტიკის შემუშავებას.
- 5. კომპეტენციის და ცოდნის ხარვეზი** – ცენტრალური და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს არ აქვთ წყლის რესურსების ყოვლისმომცველი სტრატეგიის განხორციელების უფლებამოსილებებისთვის თავის წარმატებით გართმევის კომპეტენცია, რადგან ძალიან ცოტა ჰყავს (განსაკუთრებით ადგილობრივ დონეზე) მომზადებული და ინფორმირებული კადრი. გადაუჭრელობის შემთხვევაში, ეს ხარვეზი ხელს შეუშლის წყლის რესურსების მართვის ყოვლისმომცველი სტრატეგიის წარმატებით შესრულების ნებისმიერ მცდელობას.
- 6. დაფინანსების ხარვეზი** – მზარდი წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე და მეტი მკაცრი ეკონოლოგიური რეგულაციის დაკმაყოფილება მოითხოვს ფინანსურ რესურსებს. წყლის რესურსების მართვაზე პასუხისმგებელი ინსტიტუციებისთვის ამჟამად გამოყოფილი ფინანსური რესურსები ისევე არ არის საკმარისი, ეფექტურად შეასრულონ საკუთარი მოვალეობა. დამატებითი დაფინანსება შეიძლება მოდიოდეს როგორც ცენტრალური ბიუჯეტიდან, ისე წყალსარგებლობასთან დაკავშირებით ახალი ინსტრუმენტების შემოღებისგან მიღებული შემოსავლებიდან.
- 7. სანებართვო სისტემის ხარვეზები** – წყალაღების ნებართვა ამჟამად საჭიროა მხოლოდ მიწისქვეშა წყლებისთვის. ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის არავითარი ნებართვა არ არის

¹³ წყალმომარაგების ძველი (და ახალი) ინსტიტუციური წყობის ამსახველი სურათის სანახავად იხ. დანართი 3.

საჭირო. არავითარი ნებართვა არ სჭირდება ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებას, თუ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებს არ სჭირდება გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის აღება¹⁴. ეს ქმნის ხარვეზს წყალსარგებლობის მოსაკრებლის რეგულირებაში, სადაც არსებული მოსაკრებლის გადახდა არ ხდება, გამონაკლისია მხოლოდ მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოსაკრებელი. სანებართვო სისტემის სრული აღდგენა არის წყლის რესურსების მართვის სისტემის ნებისმიერი რეფორმის წარმატებით გატარების უმნიშვნელოვანესი წინაპირობა.

8. ტრანსსასაზღვრო შეთანხმებების სიმწირე – ამ ეტაპზე საქართველოს არ აქვს ტრანსსასაზღვრო მდინარეთა აუზების შესახებ შეთანხმება მეზობელ ქვეყნებთან. OSECE-ის ეგიდით, 2010 წელს საქართველოსა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მთავრობებს შორის დაიწყო მოლაპარაკებები ტრანსსასაზღვრო შეთანხმების შესახებ. არცერთი ტრანსსასაზღვრო შეთანხმება არ არის გაფორმებული თურქეთთან, რუსეთთან ან სომხეთთან. თურქეთი, რუსეთი, საქართველო და სომხეთი არ არიან ტრანსსასაზღვრო წყალსადინარებისა და საერთაშორისო ტბების დაცვისა და გამოყენების კონვენციის მხარეები.

რომ შევაჯამოთ, წყლის რესურსების შესახებ მოქმედი კანონმდებლობა ძალიან შორს დგას თანამედროვე სტანდარტებისგან და მნიშვნელოვან ცვლილებებს საჭიროებს, რათა ამოივსოს თითქმის ყველა მიმართულებით არსებული ხარვეზები.

შემაჯამებელი მიმოხილვა

წყლის რესურსების მართვის სისტემის მიზნების უფრო ზოგად განმარტება შეიძლება გულისხმობდეს საზოგადოების მიერ წყლის რესურსების მდგრადი და ეფექტიანი მართვის უზრუნველყოფას.

უფრო კონკრეტულად, წყლის რესურსების მართვის კარგი სისტემა:

- უნდა იცავდეს ყველა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებას, ჰქონდეს წვდომა სუფთა წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე, მისთვის ხელმისაწვდომ ფასად;
- უნდა უზრუნველყოფდეს ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის ეფექტიან განაწილებას;
- მხარს უჭერდეს წყალსარგებლობის მდგრადობას;
- ხელს უწყობდეს სხვადასხვა წყლის ობიექტების ეკოსისტემების დაცვასა და მათი სტატუსის შენარჩუნებას;
- ამცირებდეს წყალთან დაკავშირებულ სტიქიურ ბუნებრივ მოვლენებს (მაგ. წყალდიდობა, გვალვა).

თუმცა წყლის რესურსების მართვის წარმატებული სისტემა უნდა ქმნიდეს/აგროვებდეს საკმარის რესურსებს, რაც საჭიროა იმისთვის, რომ საკუთარი კომპეტენციითა და მდგრადი გზებით შეასრულოს დასახული მიზნები.

პრობლემურ საკითხებს, რომლებიც ყველაზე მეტად შეესაბამება ქართულ კონტექსტს, განაპირობებს:

- დამახინჯებული ეკონომიკური სტიმული;
- წყლის რესურსების სწორი მართვისთვის საჭირო ფინანსური რესურსების სიმწირე.

რეკომენდაციის თანახმად, უნდა დაინერგოს ახალი და/ან განახლდეს არსებული ეკონომიკური ინსტრუმენტები, რათა ერთდროულად გადაიჭრას ორივე პრობლემა. თუმცა ამისთვის საჭიროა გამართულად მოქმედი ინსტიტუციური გარემო, რომელსაც შეეძლება ეფექტურად გამოიყენოს მთავრობის ხელთ არსებულ ყველა საშუალება (რეგულაცია, ეკონომიკური სტიმული და სხვ.).

კიდევ ერთი პრობლემაა ამ ეტაპზე წყლის რესურსების მართვის სისტემისთვის დამახასიათებელი ინსტიტუციური და სამართლებრივი ხარვეზები, რომლებზეც წინა ქვეთავში უკვე ვისაუბრეთ (მათ შორის შესაბამის მოთამაშეებს შორის კოორდინაციისა და კომპეტენციის სიმწირე, ბუნდოვანი სამართლებრივი ვალდებულებები).

¹⁴ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას ძირითადად ექვემდებარება მრეწველობა და სამთო მრეწველობა. საქმიანობები, რომლებიც ზემოქმედებას ახდენს გარემოზე: ჰიდროელექტრო (დადგმული სიმძლავრე – 2 მეგავატზე მეტი) და თბოელექტროსადგურები დადგმული სიმძლავრე – 10 მეგავატზე მეტი), წყალსაცავები, რომელთა მოცულობაც 10,000 მ³-ზე მეტია, ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები 1,000 მ³-ზე მეტი მოცულობით, წყალარინების ქსელების მშენებლობა. გარემოზე ზემოქმედების შესახებ საქართველოს კანონი, 2017 წლის 14 დეკემბერი, # 5602 – rs

დაბოლოს, ამ ჩამანთვალს უნდა დაემატოს ტრანსსასაზღვრო მდინარეთა სააუზო მართვაში საერთაშორისო თანამშრომლობისა და კოორდინაციის ნაკლებობა, რომელიც სრულად უნდა ინტეგრირდეს წყლის რესურსების მართვის გამართულად ფუნქციონირებად სისტემაში.

C. საბაზისო სცენარის საფუძველი

წყალმომარაგება და წყალსარგებლობა

EPIRB/OECD-ის 2016 წლის ანგარიშის მიხედვით, საქართველოს აქვს წყლის რესურსების კარგი მარაგი, წლიურად დაახლოებით 3,144 მ³ ერთ სულ მოსახლეზე. ქვეყანა ზოგადად არ განიცდის წყლის რესურსების ნაკლებობას. ლიხის ქედი საქართველოს ჰყოფს მდინარეთა ორ აუზად. ლიხის ქედის დასავლეთით მდებარე მდინარეები ეკუთვნის შავი ზღვის აუზს, ქედის აღმოსავლეთით მდებარე მდინარეები კი – კასპიის ზღვის აუზს. შავი ზღვის აუზი ბევრად უფრო მდიდარია წყლის რესურსებით, ვიდრე კასპიის ზღვის აუზი. შავ ზღვაზე მოდის განახლებადი ზედაპირული წყლების თითქმის 75%, რაც 42.6 მილიარდი მ³-ია, კასპიის ზღვის აუზის 14.4 მილიარდი მ³-თან შედარებით. ყოველწლიურად საქართველო გამოიმუშავებს 820,000 მ³ წყალს 1 კმ². ეს მაჩვენებელი დასავლეთ საქართველოსთვის 1,340 ათასი მ³-ია 1 კმ²-ზე, აღმოსავლეთ საქართველოსთვის კი – 370 ათასი მ³ 1 კმ²-ზე.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მონაცემებით (იხ. ცხრილი 3.1), ამჟამად წყალსარგებლობა ბევრად ჩამოუვარდება ქვეყნის წყლის რესურსების თეორიულ ხემისაწვდომობას. ზოგადად, წყლის მოპოვება წელიწადში საშუალოდ 1.6%-ით იზრდება (29.2-დან 30.6 მილიარდი მ³) საანგარიშო 4-წლიან პერიოდში¹⁵, სადაც ჰესები „იყენებენ“ მოპოვებული წყლის 90%-ს.

ცხრილი 3.1: წყლის მოპოვება, წყალსარგებლობა და წყალჩაშვება (მლნ. კუბური მეტრი)

	2012	2013	2014	2015
წყლის მოპოვება ბუნებრივი წყლის ობიექტებიდან, მილიანი*	29209.5	28632.1	32080.8	30615.9
<i>მიწისქვეშა წყლებიდან მოპოვებული</i>	<i>367.8</i>	<i>403.2</i>	<i>399.0</i>	<i>498.5</i>
წყალსარგებლობა, მილიანი*	28570.9	27436.8	30407.8	29831.5
<i>რომელსაც საჭიროებენ</i>				
შინამეურნეობები	330.2	448.2	434.4	381.5
მრეწველობები	362.5	324.6	1924	354.8
ირიგაცია, სასოფლო-სამეურნეო და სხვა*	27878.2	26664.0	28049.5	29095.2
<i>საიდანაც მხოლოდ ირიგაცია (ხელმისაწვდომი წლების მონაცემები)</i>	<i></i>	<i>155.642</i>	<i>226.047</i>	<i>425.18</i>
ზედაპირულ წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების ჩაღინება, მილიანი*	27235.1	27144.0	30090.6	29202.4
<i>of which polluted*</i>	<i>475.3</i>	<i>438.2</i>	<i>477.7</i>	<i>93.4</i>
წყლის ტრანსპორტირების დანაკარგები	445.1	395.5	486.9	725.9
ციკლური და მეორადი წყალმომარაგება	224.0	309.0	316.0	226.8
* შედის ჰიდროელექტროსადგურების (ჰესების) მიერ მოხმარებული წყალიც				

წყარო: საქსტატი: http://geostat.ge/cms/site_images/files/english/agriculture/Environment_2015.pdf გვ. 47

მართალია, არსებული სურათი დადებითია, მაგრამ რამდენიმე ტენდენცია შეიძლება შემამფოთებელი იყოს. მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყლის მოპოვება იზრდება. 2012-2015 წლებში მიწისქვეშა წყლის ობიექტიდან მოპოვებული წყლის ზრდის საშუალო მაჩვენებელი 10%-ით მაღალი იყო. აშკარაა, თუ ტენდენცია გაგრძელდება, ამან შეიძლება გამოიწვიოს მიწისქვეშა წყლის ობიექტების ექსპლოატაცია და/ან უარყოფითად იმოქმედოს მიწისქვეშა წყლების ხარისხზე. EPIRB/OECD-ის 2016 წლის ანგარიშის თანახმად, მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების დაბალი მოსაკრებელი არის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზი, რაც იწვევს ჭარბ წყალაღებას. მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოსაკრებლის გაზრდამ და წყალსარგებლობის ზედმიწევნითმა აღრიცხვამ შეიძლება ხელი შეუწყოს პრობლემის გადაჭრას.

¹⁵ ჩაშლილი მონაცემების შესწავლის შემდეგ, გადაწყდა, რომ 2014 წელი აშკარად გამოწვევის იყო, რადგან თევზჭერის მრეწველობის მიერ წყალსარგებლობაში ზრდამ 1.5 მილიარდი მ³ შეადგინა. 2014 წლამდე და მის შემდეგ თევზჭერის მრეწველობის წყალსარგებლობა უმნიშვნელო იყო.

კიდევ ერთი სფერო, რომელიც მონიტორინგს საჭიროებს, არის სოფლის მეურნეობის სექტორის მოთხოვნა წყალზე, რადგან 2013 წლიდან 2015 წლამდე ირიგაციაზე გამოყენებული წყლის რაოდენობა თითქმის გასამმაგდა. ვინაიდან ირიგაციის წყალობით სასოფლო-სამეურნეო ფართობი იზრდება, მოსალოდნელია, რომ სოფლის მეურნეობის სექტორის მოთხოვნა წყალზე გაიზრდება. ამჟამად ფერმერების მიერ საქართველოს მელიორაციისთვის გადახდილი ირიგაციის საფასური წყლის მიწოდებისა და სისტემის შენახვის ხარჯებსაც კი ვერ ფარავს (რამაც, თავის მხრივ, შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს მომავალი მომსახურების ხარისხსა და წყლის დანაკარგებზე). ირიგაციის მაღალი მოსაკრებლის დაწესება (რაც აანაზღაურებს ხარჯებს) გაზრდის როგორც წყალსარგებლობის ეფექტიანობას სოფლის მეურნეობის სექტორში, ისე თავიდან აგვაცილებს ირიგაციის ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებულ უფრო გრძელვადიან პრობლემებს.

დაბოლოს, კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა წყლის რესურსების ტრანსპორტირებისას წყლის დანაკარგის ზრდა, რომელიც 2015 წელს თითქმის იმდენივე იყო, რამდენიც შინამეურნეობებისა და მრეწველობის სექტორის მოთხოვნა ერთად. ვინაიდან არსებული ინფრასტრუქტურა (რომელიც ძირითადად 1950-იან წლებში აშენდა) ინგრევა, ტრანსპორტირების დანაკარგები გაიზრდება, რაც კიდევ უფრო გაართულებს არსებული წყლის რესურსებით წყალზე მზარდი მოთხოვნის დაკმაყოფილებას. ამიტომ არსებული ინფრასტრუქტურის განახლება (ნაწილობრივ მაინც რომ განახლდეს, წყალსარგებლობის ტარიფების ზრდასთან ერთად) უნდა გახდეს წყლის რესურსების მართვის ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტი.

მართალია წყლის რესურსების ხელმისაწვდომობა ამ ეტაპზე პრობლემას არ წარმოადგენდეს, მაგრამ ეს მთელ ქვეყანას მაინც არ ეხება. EPIRB/OECD-ის ანგარიშის თანახმად, ქვეყნის აღმოსავლეთ რეგიონებში წყლის დეფიციტია და მთელ რიგ ადგილებში ხდება ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან არამდგრადი წყალაღება¹⁶.

სასმელ წყალზე წვდომა

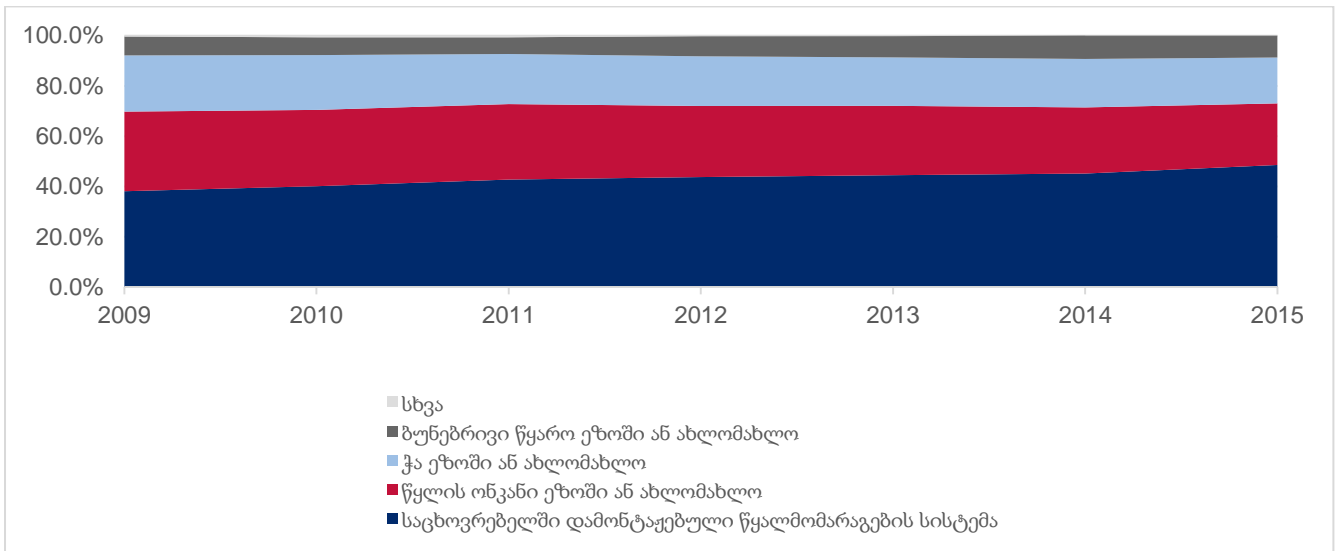
საქართველოში სასმელ წყალზე წვდომა გარანტირებული ნამდვილად არ არის. შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევის მონაცემებით (იხ. ცხრილი 3.1), შინამეურნეობების მხოლოდ 50%-ს აქვს წყალმომარაგების სისტემა საცხოვრებელში, როგორც სასმელი და სანიტარულ-ჰიგიენური მიზნებისათვის. რაოდენობა მცირედით იზრდება (70%-ზე ოდნავ მეტი) იმ შინამეურნეობების წყალობით, რომელთაც წყლის ონკანი აქვთ ეზოში ან ახლომახლო. მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობა 2009 წლის შემდეგ იზრდება, ეს რიცხვები სახარბიელო ნამდვილად არ არის. მეტიც, ეს შეჯამებული რიცხვები მალავს მნიშვნელოვან სხვაობას ურბანულ და სოფლის დასახლებებს შორის (იხ. გრაფიკები 3.2 და 3.3).

ურბანულ ნაწილში (იხ. გრაფიკი 3.2), საცხოვრებელში წყალმომარაგების სისტემის მქონე შინამეურნეობების მაჩვენებელი უკვე 80%-ზე მაღალი იყო, რაც 2015 წელს 90%-მდე გაიზარდა. 2015 წელს ურბანულ ნაწილში შინამეურნეობების 5%-ზე ნაკლები იყენებდა ჭიდან და/ან სხვა წყაროებიდან მიღებულ სასმელ და სანიტარულ-ჰიგიენური დანიშნულების წყალს.

სოფლებში (იხ. გრაფიკი 3.3), შინამეურნეობების წილი, რომლებიც 2015 წელს სასმელ და სანიტარულ-ჰიგიენური დანიშნულების წყალს ჭიდან და/ან სხვა წყაროებიდან იღებდა, 40%-ზე მეტი იყო. სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობების მხოლოდ 22% იღებდა წყალს საცხოვრებელში დამონტაჟებული წყალმომარაგების სისტემიდან (ეს მაჩვენებელი 2009 წლის მაჩვენებელზე 2-ჯერ მაღალია).

გრაფიკი 3.1: სასმელი და სანიტარულ-ჰიგიენური დანიშნულების წყლის მიწოდების ელემენტარული წყაროების წილი (ქვეყნის მასშტაბით)

¹⁶EPIRB/OECD (2016 წ.): წყლის რესურსების მართვის ეკონომიკური ინსტრუმენტების რეფორმის ხელშეწყობა. განახლებული საბოლოო ანგარიში, გვ. 21.

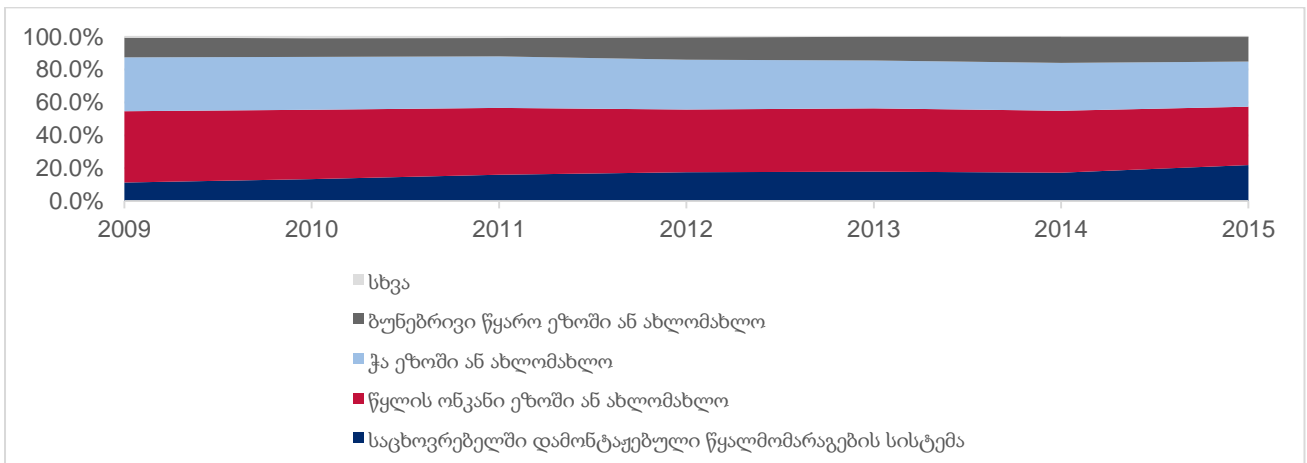
წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

გრაფიკი 3.2: სასმელი და სანიტარიულ-ჰიგიენური დანიშნულების წყლის მიწოდების ელემენტარული წყაროების წილი (ურბანულ დასახლებებში)

წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

გრაფიკი 3.3: სასმელი და სანიტარიულ-ჰიგიენური დანიშნულების წყლის მიწოდების ელემენტარული წყაროების წილი (სოფლის დასახლებებში)

წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

აღსანიშნავია, რომ შეიძლება წყალმომარაგების სისტემასთან იყოთ დაკავშირებული, თუმცა წყალზე წვდომა არ გქონდეთ თქვენთვის სასურველ დროს.

გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის მონაცემებით, 2017 წელს, თბილისის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო ქართლის გარდა, რეგიონის მაცხოვრებლებს, რომლებიც დაკავშირებული არიან წყალმომარაგების სისტემასთან, წყალზე წვდომა დღეში 24 საათზე ნაკლები დროით (ხშირად მნიშვნელოვნად ნაკლები დროითაც კი) ჰქონდათ. ბევრ შემთხვევაში, წყალი 10 საათზე ნაკლები დროით მოდიოდა, ხანდახან კი – ორ დღეში ერთხელ.

დაბოლოს, როგორც UNECE-ის ახლახან გამოქვეყნებულ ანგარიშშია (2016 წ.) ნახსენები, შინამეურნეობებს შეიძლება წყალი წყალმომარაგების სისტემიდან მიეწოდება, მაგრამ მიწოდებული წყლის ხარისხი ხშირად ვერ აკმაყოფილებს სავალდებულო სტანდარტებს. UNECE-ის ანგარიშში წარმოდგენილია შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფი დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მონაცემები, რომლის თანახმადაც, წყლის ნიმუშების დიდ ნაწილში (49% 2014 წელს) აღმოჩენილია ბაქტერიები. რამდენიმე ბოლოდროინდელ ნიმუშში აღმოჩენილია პესტიციდების კვალიც.

GWP-ის მმართველობაში არსებული სისტემები ბევრად უკეთ მუშაობს, როგორც სანდოობის, ისე წყლის ხარისხის თვალსაზრისით. იშვიათია სტანდარტების დაუკამყოფილებლობის შემთხვევები.

არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა და სასურველი სტანდარტების დამკვიდრება უაღრესად ძვირადღირებული პროცესი იქნება. თბილისის შემთხვევაშიც კი, სადაც საზოგადოება მიჩვეულია მუდმივ წყალმომარაგებას, მიწოდების ქსელის სრული რეაბილიტაციისთვის დაახლოებით 400 მლნ. აშშ დოლარია საჭირო.

ჰესები

ჰესები განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია, რადგან ისინი შესაბამის და მზარდ როლს ასრულებენ საქართველოს ეკონომიკაში. ჰესი არის არასამომხმარებლო წყალმოსარგებლე, რადგან მას წყალი ტურბინების ასამუშავებლად და ელექტროენერჯის საწარმოებლად სჭირდება. თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, ჰესები გავლენას ახდენს მდინარეთა ნაკადებზე, რადგან, როგორც წესი, ისინი ამისამართებენ და/ან აფერხებენ წყლის ნაკადებს (UNECE, 2016 წ.). როგორც ცხრილი 3.1 ვხედავთ, ჰესების მიერ გამოყენებული წყლის რაოდენობა იზრდება და კიდევ უფრო გაიზრდება. საქართველოში ჰიდროელექტროენერჯის წარმოების დაგეგმილი ზრდის კიდევ ერთი განსაკუთრებით პრობლემური მხარეა (ეკოლოგიური თვალსაზრისით) მოსალოდნელი უარყოფითი ზემოქმედება მდინარეთა დინამიურ ეკოლოგიურ ნაკადებზე, განსაკუთრებით მდინარეთა ეკოსისტემასა და წყლის ბიომრავალფეროვნებაზე. ამჟამად ქართული კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს ეკოლოგიური ნაკადის გამოთვლის მეთოდოლოგიას და, მიუხედავად იმისა, რომ ითვალისწინებს გარკვეულ დებულებებს თევზების მიგრაციაზე ჰესების უარყოფითი ეკოლოგიური ზემოქმედების შესამცირებლად, UNECE-ის ანგარიშის თანახმად, „არ არსებობს შემოწმების, ზედამხედველობის ან კანონის აღსრულების მტკიცებულება“.

წყლის რესურსებისთვის დამახასიათებელი ეკოლოგიური ტენდენციები

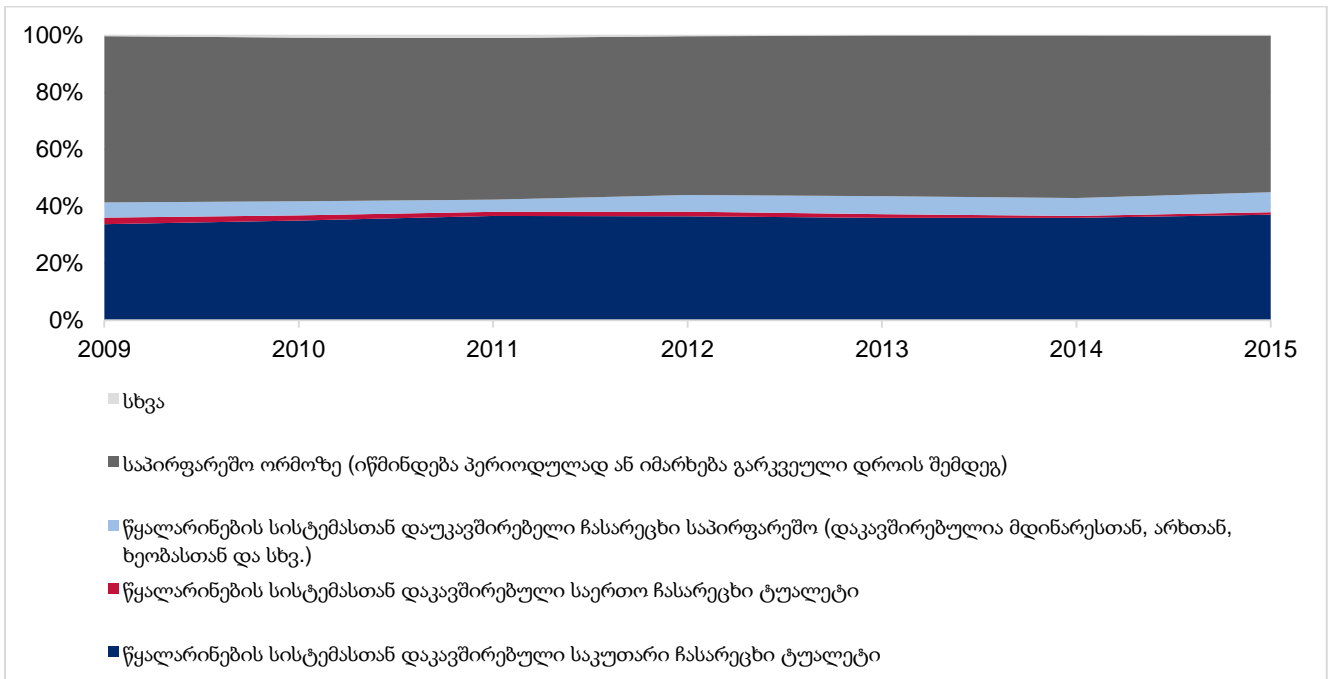
ხარისხიანი წყლის ხელმისაწვდომობა და მასზე წვდომა მნიშვნელოვანია. საქართველოში წყლის ხელმისაწვდომობა და მასზე წვდომა აქამდეც განიხილებოდა. ამ თავში ჩვენ განვიხილავთ წყლის რესურსების ხარისხთან დაკავშირებული საკითხებს.

ჩამდინარე წყლების ჩაშვების შეწყვეტა

შინამეურნეობების მიერ მოხმარებული წყალი უნდა ჩაეშვას გარემოში. ჩამდინარე წყლების წყლის რესურსების ხარისხზე ზემოქმედება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ ხდება ამ წყლების ჩაშვება.

აქ წარმოდგენილია საქსტატის შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევის მონაცემები, რომელიც აფასებს შინამეურნეობების მიერ ჩაშვებული წყლის პოტენციური ზემოქმედებას.

გრაფიკი 3.4: ტუალეტის წყლის ჩაშვება (ქვეყნის მასშტაბით)

წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

ქვეყნის დონეზე, შინამეურნეობების 40%-ზე ნაკლები იყენებს წყალარინების სისტემასთან დაკავშირებულ ტულეტებს (იხ. გრაფიკი 3.4). ეს მაჩვენებელი ბევრად უფრო მაღალია ურბანულ დასახლებებში (იხ. გრაფიკი 3.5), ვიდრე სოფლებში (იხ. გრაფიკი 3.6).

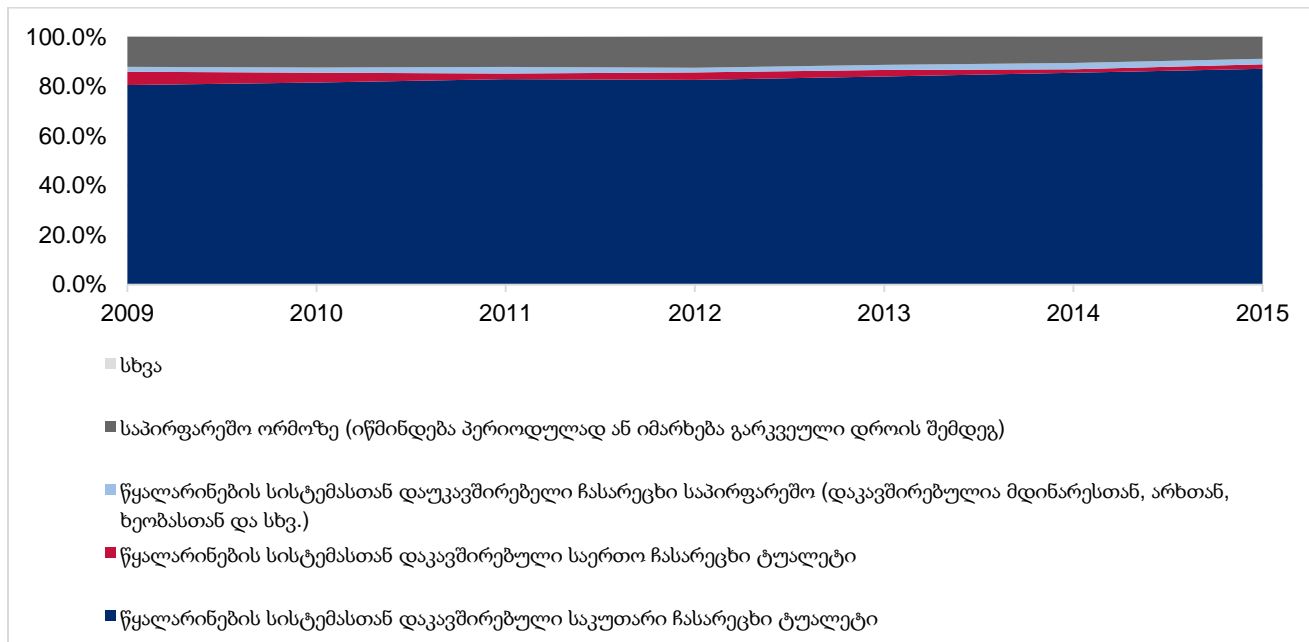
შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევის მონაცემებით, 2015 წელს ურბანულ დასახლებებში შინამეურნეობების დაახლოებით 90% იყენებდა წყალარინების სისტემასთან დაკავშირებულ ტულეტებს (2009 წელს ეს მაჩვენებელი 80% იყო), დანარჩენი 10%-ის საპირფარეო კი პირდაპირ იყო დაკავშირებული წყლის ობიექტებთან ან საპირფარეოსთან ორმოზე. საპირისპირო ხდება სოფლის დასახლებებში, სადაც შინამეურნეობების 10%-ზე ნაკლები იყენებს წყალარინების სისტემასთან დაკავშირებულ ტულეტებს, 90%-ზე მეტი კი იყენებს საპირფარეოებს ორმოზე ან საპირფარეოებს, რომლებიც არ არის დაკავშირებული წყალარინების სისტემასთან.

ამკარაა, სოფლებში არსებული მდგომარეობა პრობლემური შეიძლება იყოს, რადგან საპირფარეოები ორმოზე, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ არ არის კარგად აგებული და პერიოდულად არ იწმინდება, და საპირფარეოები პირდაპირ უკავშირდება წყლის ობიექტებს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ჯანმრთელობისთვის სახიფათო ნივთიერებების ჩაშვება და წყლის ობიექტების დაბინძურება, რაც საშიშია როგორც ჯანმრთელობისთვის, ისე გარემოსთვის. და მაინც, სოფლებში სანიტარიული მომსახურება ამჟამად (უმეტესად) უგულვებელყოფილია, რასაც რესურსების სიმწირე განაპირობებს. ამჟამად, „სოფლებსა და მცირე ურბანულ დასახლებებში ჰიგიენურ სანიტარიაზე წვდომის გაზრდა არ ხდება და არც იგეგმება“ (UNECE, 2016 წ.).

ურბანული დასახლებების მდგომარეობაც არ არის სახარბიელო. წყალარინების სისტემასთან დაკავშირებული შინამეურნეობების მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, მოქმედი გამწმენდი ცენტრების სიმცირის გამო, ახლახან გამოქვეყნებული ანგარიშის (UNECE, 2016 წ.) თანახმად, ჩამდინარე წყლების მხოლოდ 26% იწმინდება. იმავე ანგარიშის თანახმად, „მდინარეებისა და შავი ზღვის ზედაპირული წყლების დაბინძურების უმთავრესი მიზეზი გაუწმენდავი ურბანული ჩამდინარე წყლებია¹⁷“. ქვეყანაში 41 ურბანულ დასახლებას აქვს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა, თუმცა ამჟამად მხოლოდ სამი მათგანი მუშაობს. მუშა ნაგებობებს შორის ყველაზე დიდს (გარდაბანში) მხოლოდ მექანიკური გამწმენდი აქვს, დანარჩენებს შეუძლიათ ბიოლოგიური წმენდაც. დათვლილია, რომ ურბანული ჩამდინარე წყლების ჩაშვებაზე მოდის ქართული წყლის ობიექტების დამაბინძურებელი ორგანული ტვირთის დაახლოებით 60% (UNECE, 2016 წ.).

¹⁷ იმავე წყაროს მიხედვით, დაბინძურების ამ ფორმაზე მოდის საქართველოს წყლის ობიექტებში დამაბინძურებელი ორგანული ტვირთის დაახლოებით 60%.

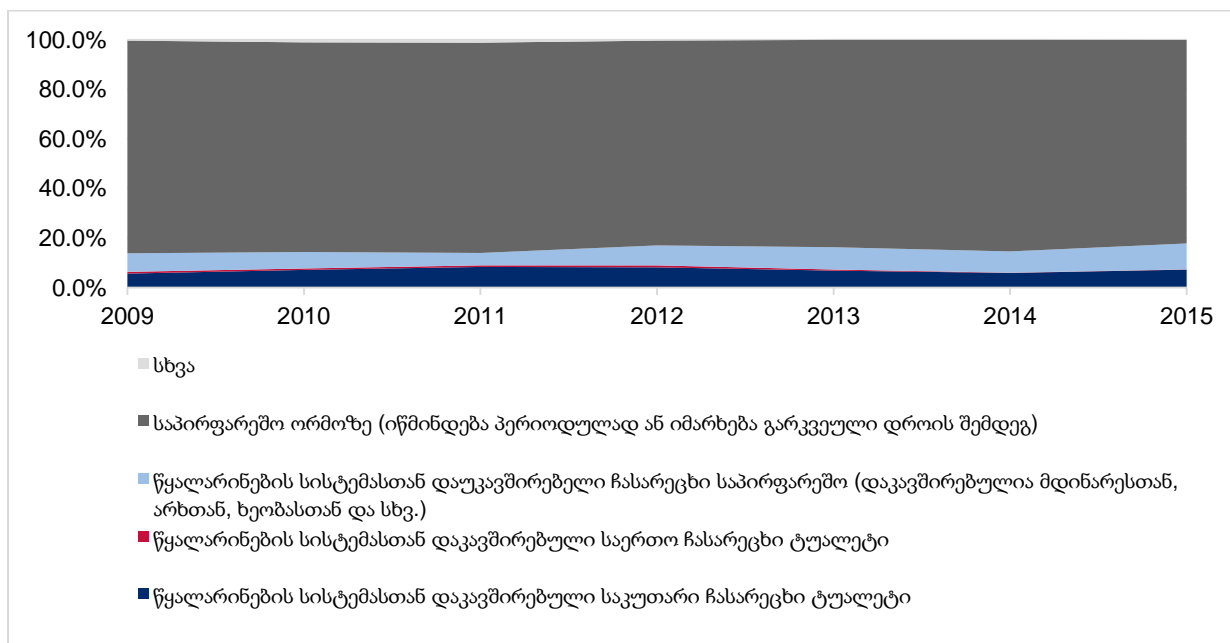
გრაფიკი 3.5: ტუალეტის წყლის ჩაშვება (ურბანულ დასახლებებში)

წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

შინამეურნეობების წყალზე გაზრდილი წვდომისა და მზარდი ეკონომიკური საქმიანობის გამო წყალსარგებლობის პოტენციური ზრდის გათვალისწინებით, აშკარა ხდება წყალმომარაგებაში მნიშვნელოვანი ინვესტიციებისა და ურბანულ და სოფლის დასახლებებში სანიტარიული მომსახურების საჭიროება (მათ შორის ჩამდინარე წყლის გამწმენდი ნაგებობის რეალიზაცია და ამუშავება). თუმცა ასეთი გაფართოება საკმაოდ ძვირი ჯდება.

გრაფიკი 3.6: : ტუალეტის წყლის ჩაშვება (სოფლის დასახლებებში)

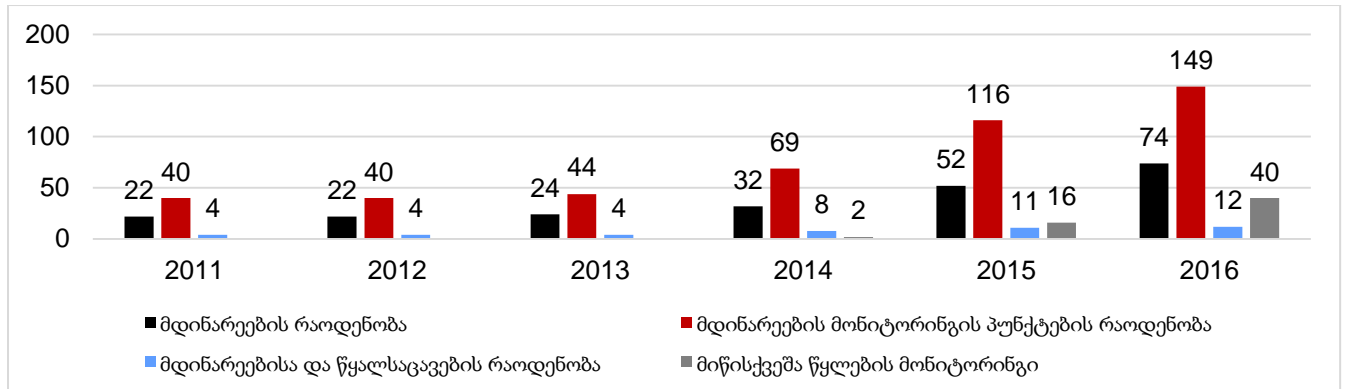
წყარო: შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, საქსტატი

წყლის ხარისხის მონიტორინგი

წყლის რესურსების მართვის სისტემის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია წყლის ხარისხის მუდმივი მონიტორინგი, რათა დაუყოვნებლივ მოხდეს პოტენციურად პრობლემური ტენდენციების გამოვლენა. ამისთვის საჭიროა ადამიანური, ფიზიკური და ფინანსური რესურსები, მონიტორინგის სადგურების საკმარისად მსხვილი ქსელი და ხარისხის ყველაზე მნიშვნელოვანი ინდიკატორების რეგულარული შეფასება.

სამწუხაროდ, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ (როდესაც დაახლოებით 140-160 ჰიდროლოგიური სადგური მუშაობდა და ყოველწლიურად ათასობით ტესტი ტარდებოდა), 2012 წლამდე წყლის ხარისხის დონე და მოცულობა მნიშვნელოვნად შემცირდა. როგორც გრაფიკი 3.7-დან ვხედავთ, მდგომარეობა 2012 წლიდან უმჯობესდება.

გრაფიკი 3.7: წყლის ხარისხის მონიტორინგის ევოლუცია: 2011-2016 წწ.

წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტო, წლიური ანგარიში, 2016 წ.

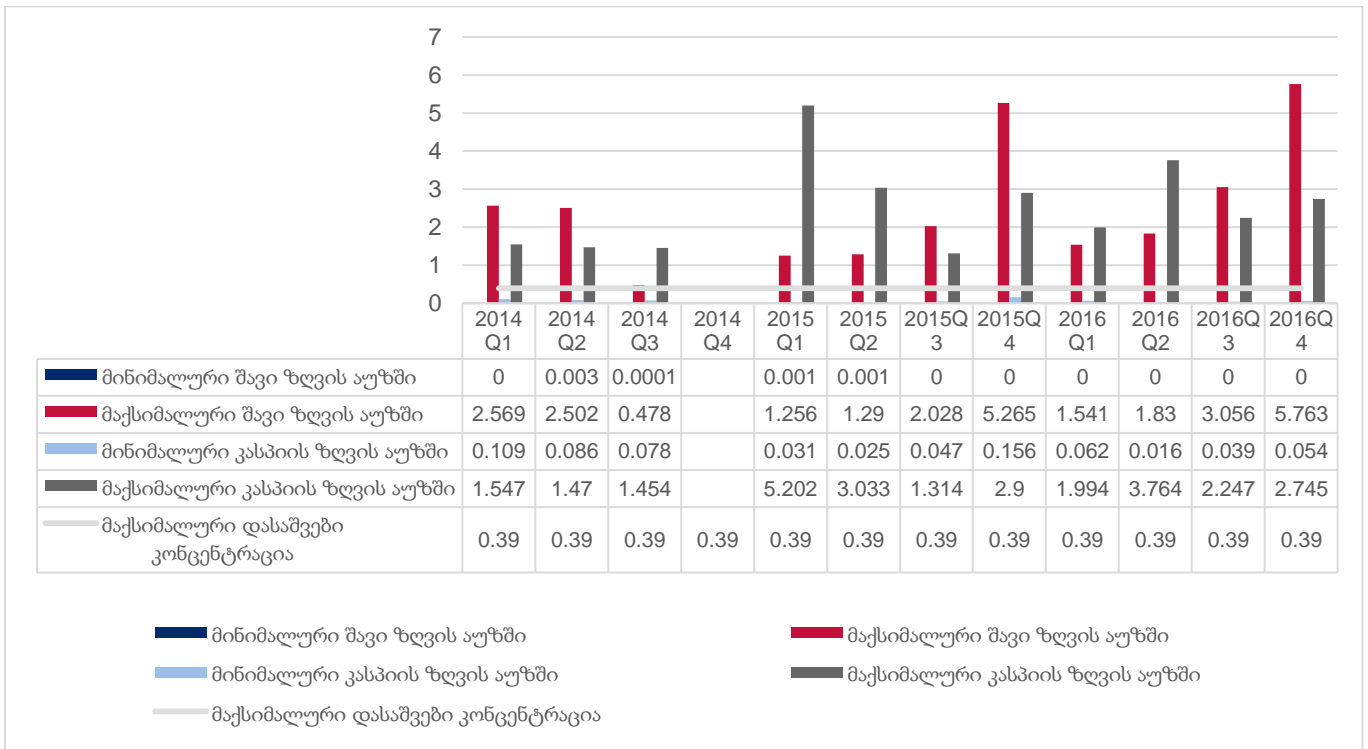
გარემოსდაცვითი ინდიკატორები

მიუხედავად იმისა, რომ წყლის მონიტორინგის სტრუქტურა მნიშვნელოვნად მცირეა, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო მაინც აგროვებს და აქვეყნებს გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ ჩატარებული ანალიზების შესახებ ინფორმაციას.

მართალია, ცუდი არ არის, მაგრამ ქართული წყლების მდგომარეობა მაინც საჭიროებს ყურადღებას. როგორც გრაფიკებიდან 3.8, 3.9, 3.10 და 3.11 ჩანს, ბოლო 3 წლის განმავლობაში შავი და კასპიის ზღვების აუზებში ამონიუმის აზოტისა და ფოსფორის კონცენტრაცია ხშირად აჭარბებდა დასაშვებ ნორმას. 2015-2016 წლებში კი პირიქით, ნიტრატებისა და ნიტრიტების რაოდენობა იშვიათად აჭარბებდა დასაშვებ ნორმას. თუმცა, როგორც ჩანს, ბოლო წელს ნიტრატებთან დაკავშირებული ვითარება გაუარესდა კასპიის ზღვის აუზში. სამწუხაროდ, დამატებით დამაბინძურებელ ნივთიერებებზე (ისეთ განსაკუთრებით საშიშ ნივთიერებებზე, როგორცაა პესტიციდები და პოლიარომატული ნივთიერებები) ხელმისაწვდომი ინფორმაცია სისტემატურად არ გროვდება. ეს დასაბრუნებელი არ გვამძლევეს საშუალებას, შევამოწმოთ ამ ნივთიერებების (რომლებიც, სავარაუდოდ, სერიოზულ გავლენას ახდენს ადამიანების ჯანმრთელობაზე) კონცენტრაცია საქართველოს წყლის ობიექტებში.

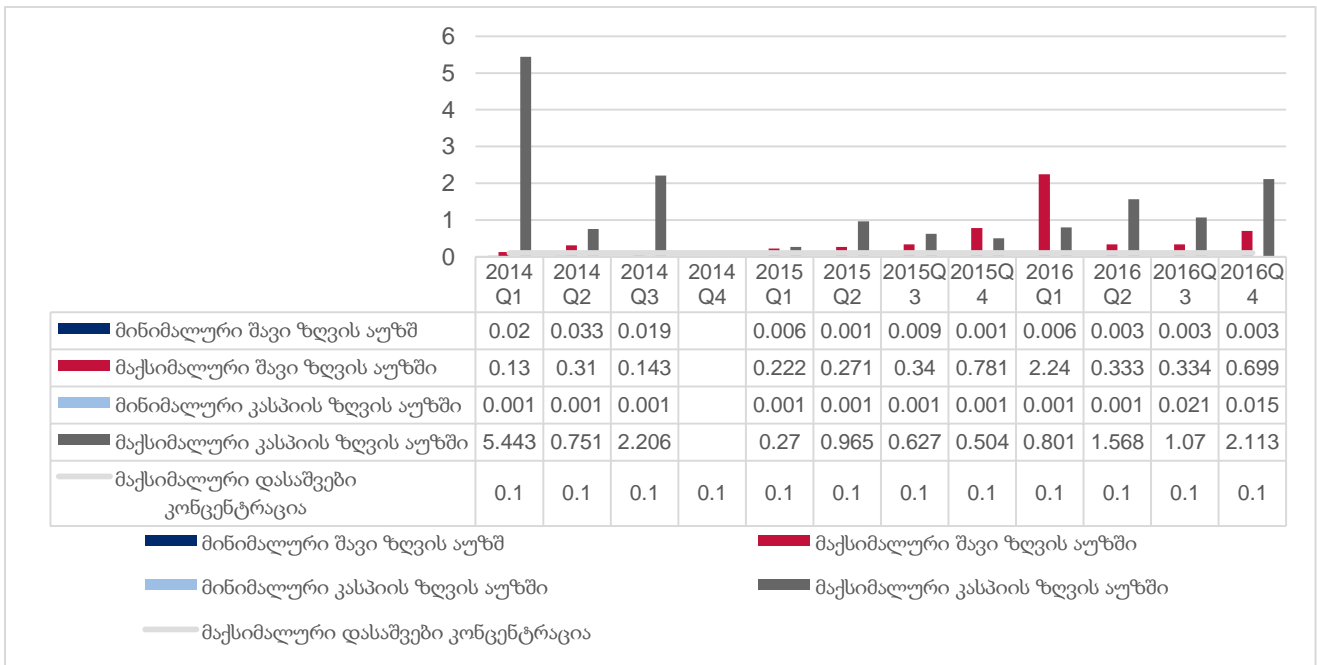
გრაფიკი 3.8: ამონიუმის აზოტის კონცენტრაცია შავი და კასპიის ზღვების აუზებში, 2014-2016 წწ.¹⁸

¹⁸ MAC – მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია.

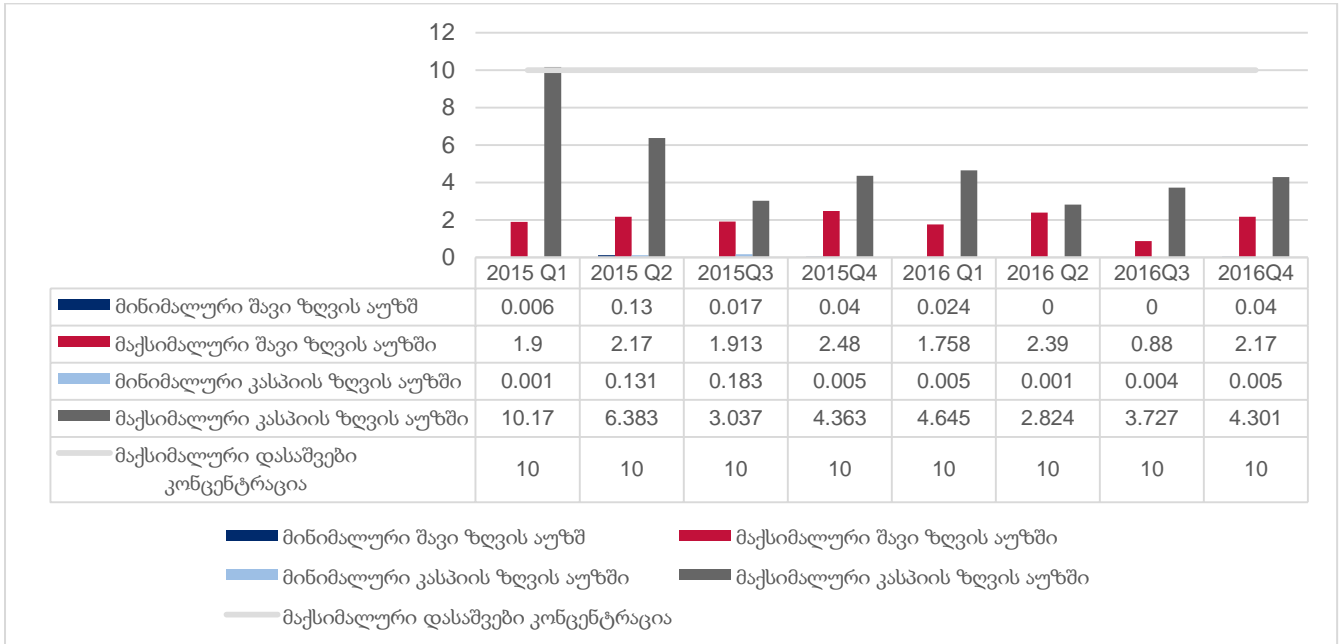
წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს ყოველთვიური ბიულეტენი

გრაფიკი 3.9: ფოსფატების კონცენტრაცია შავი და კასპიის ზღვების აუზებში: 2014-2016 წწ.

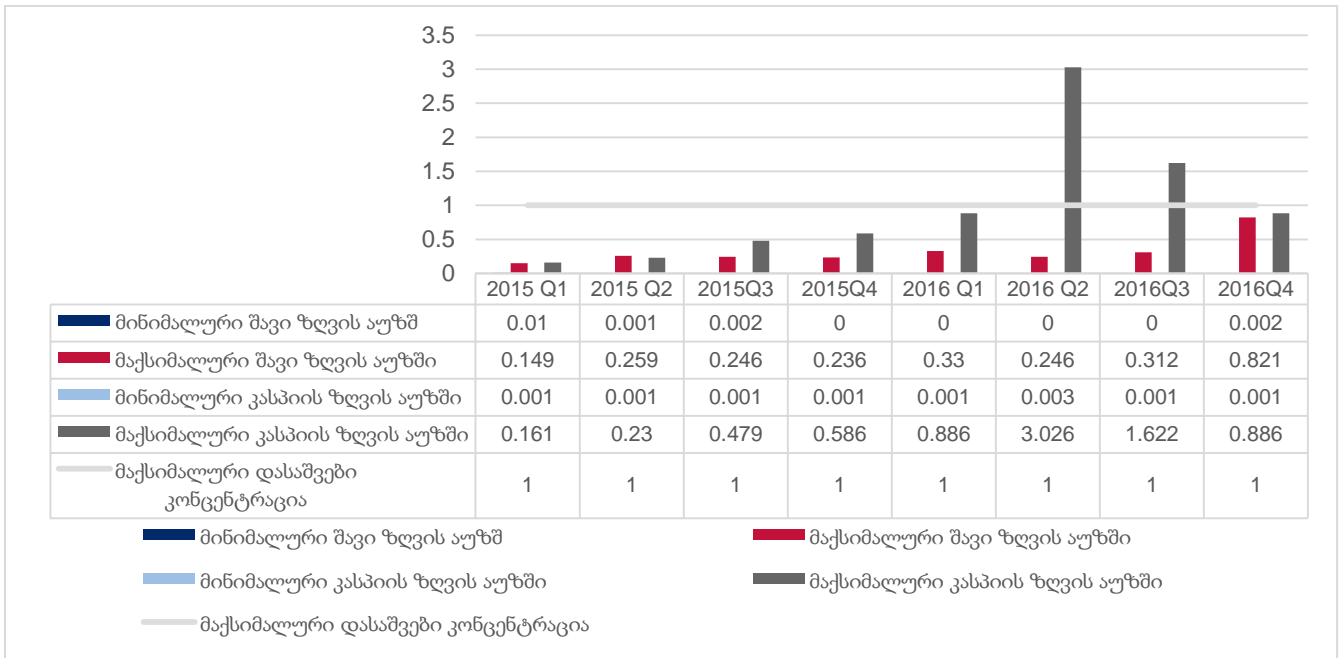
წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს ყოველთვიური ბიულეტენი

გრაფიკი 3.10: ნიტრატების კონცენტრაცია შავი და კასპიის ზღვების აუზებში: 2015-2016 წწ.

წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს ყოველთვიური ბიულეტენი

გრაფიკი 3.11: ნიტრიტების კონცენტრაცია შავი და კასპიის ზღვების აუზებში: 2015-2016 წწ.

წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს ყოველთვიური ბიულეტენი

ცხრილი 3.2: წყლის დაბინძურების შემთხვევები და არასანქცირებული წყალაღება (ადმინისტრაციული და სისხლის სამართლის შემთხვევები), 2013-2017 წწ.

წელი	წყლის დაბინძურება				წყალაღება	
	ადმინისტრაციული დარღვევების შემთხვევები	სისხლის სამართლის დარღვევების შემთხვევები	დაწესებული ჯარიმა (ლ)	ეკოლოგიური ზიანი(ლ)	ადმინისტრაციული დარღვევების შემთხვევები	ადმინისტრაციული დარღვევების შემთხვევები
2013	12	-	38,500.0	163,732.9	9	3,000.0
2014	334	2	143,800.0	34,913,824.7	91	23,450.0
2015	246	1	293,500.0	139,201.9	33	10,500.0
2016	134	-	215,100.0	207,799.5	39	19,500.0
2017	46	-	18,500.0	11,050.5	26	13,000.0

ჯამი	772	3	709,400.0	35,435,609.6	198	69,450.0
------	-----	---	-----------	--------------	-----	----------

წყარო: გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი

წყლის დაბინძურების პოტენციურ სერიოზულობას ადასტურებს 2013-2017 წლების მონაცემები წყლის დაბინძურებისა და არასანქცირებული წყალადების შემთხვევების შესახებ (იხ. გრაფიკი 3.2). 4-წელიწადნახევრის განმავლობაში გამოვლენილი და დათვლილი ეკოლოგიური ზიანის შემთხვევები, დიდი ალბათობით, სრულად ვერ ასახავს წყლის დაბინძურების ზიანის რაოდენობას ეროვნულ დონეზე, რადგან ის მხოლოდ და მხოლოდ გამოვლენილი დარღვევების შედეგად მიყენებული ზიანის რაოდენობას ასახავს, რაც 35 მლნ. ლარზე მეტია.

ირიგაცია

ოფიციალური მონაცემების თანახმად, საქართველოს მთავრობა მნიშვნელოვან ნაბიჯებს დგამს წყალუზრუნველყოფილი მიწების რაოდენობის გასაზრდელად (იხ. ცხრილი 3.3). მართალია, ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი ნაბიჯია სოფლის განვითარების სტიმულირებისთვის, თუმცა წყლის რესურსების მართვის გადმოსახედიდან წყალუზრუნველყოფილი მიწების რაოდენობის გაზრდა ზრდის წყლის რესურსებზე ზეწოლას როგორც პირდაპირი მოხმარების, ისე ტრანსპორტირებისას დანაკარგების¹⁹ თვალსაზრისით. მეტიც, კაპიტალის სიმჭირისა და ინფრასტრუქტურაში ინვესტიციების საჭიროების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, სწორად შევაფასოთ ინფრასტრუქტურაში ინვესტირების ზღვრული ნორმა, რაც წყლის რესურსების მართვის სისტემის სხვა სეგმენტებში შეიძლება ჩაგვედო. ცხრილში 3.3 წარმოდგენილი მონაცემები აჩვენებს, რომ წყალუზრუნველყოფილი მიწების ზრდის ტემპი შემცირდა, მიუხედავად რეაბილიტაციის ხარჯების მნიშვნელოვანი ზრდისა. ირიგაციის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციაში ინვესტიციების ეფექტიანობის ტენდენცია გულდასმით უნდა შემოწმდეს და უნდა შეფასდეს დამატებითი ინვესტიციების შესაძლებლობა.

ცხრილი 3.3: წყალუზრუნველყოფილი მიწების ტენდენციები, რეაბილიტაციის ხარჯები და ეფექტიანობა/ხარჯების შეფარდება: 2012-2016 წწ.

	2012	2013	2014	2015	2016
წყალუზრუნველყოფილი მიწა (ჰა)	45000	64000	88000	100000	104000
რეაბილიტაციის ხარჯები (ათასი ₾)	72943	71470	106945	137475	163710
ეფექტიანობა/ხარჯების შეფარდება (ჰა/ათასი ₾)		0.266	0.224	0.087	0.024

წყარო: საქართველოს მელიორაციის მონაცემები და ავტორების გამოთვლები

შემაჯამებელი მიმოხილვა

ამ თავში გამოვლენილი ყველაზე პრობლემური ტენდენციები ძირითადად წყალმომარაგებისა და სანიტარიული მომსახურების ინფრასტრუქტურის (მათ შორის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების) სავალალო მდგომარეობას ეხება, რაც ხშირად იწვევს კრიზისს. როგორც დავინახეთ, დამატებით პრობლემას იწვევს განაწილებული რესურსების სიმჭირე, რათა სწორად შევამოწმოთ და შევაფასოთ წყლის ობიექტების მდგომარეობა, მოხმარებელთა და დამაბინძურებელთა მცდარი მოტივაცია. სახელმწიფო ბიუჯეტში ფინანსური რესურსების სიმჭირის გათვალისწინებით, უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ არსებობს წყლის რესურსების მართვის სისტემაში შემოსავლების გაზრდაზე ორიენტირებული ინიციატივები და რომ შეგროვებული რესურსები იხარჯება კარგად გააზრებული გეგმის მიხედვით, რომლის პრიორიტეტიც არის, საზოგადოებამ მაქსიმალური მოგება მიიღოს ინვესტიციებიდან. დამატებითი რესურსები შეიძლება მივიღოთ შემოსავლების ზრდაზე ორიენტირებული სტრატეგიების განხორციელებით, რომელიც ეფუძნება ეფექტიანობის გაძლიერებაზე ორიენტირებულ ეკონომიკურ ინსტრუმენტებს, რომლებიც შექმნილია იმისთვის, რომ წყალმოსარგებლეებსა და დამაბინძურებლებს მისცეს სტიმული, სწორად მოიქცნენ.

¹⁹ამჟამად ირიგაციის ყველა არხი ღიაა, რის გამოც ტრანსპორტირებული წყლის მნიშვნელოვანი ნაწილი ორთქლდება.

IV. მიზნები

A. ზოგადი მიზნები

სახელმწიფოს ჩარევის ზოგადი მიზნებია:

1. ყველა წყლის ობიექტმა მიიღოს კარგი ხარისხის სტატუსი;
2. საზოგადოებას აქვს მუდმივი წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე²⁰;
3. ყველა პოტენციურ წყალმოსარგებლეს აქვს წვდომა წყლის რესურსებზე;
4. ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილება;
5. ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

B. კონკრეტული და საოპერაციო მიზნები

აღნიშნულ ზოგად მიზნებთან შეიძლება დავაკავშიროთ მთელი რიგი კონკრეტული და საოპერაციო მიზნები. შეზღუდული დროისა და რესურსებიდან გამომდინარე, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის გუნდმა, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს თანამშრომლებთან შეთანხმებით, აღნიშნულ ანალიზში აქცენტი გაააკეთა რეფორმის კონკრეტული (მაღალი ინტერესის) მხარეების ეკონომიკურ და სოციალურ შედეგებზე (ზემოხსენებული ზოგადი მიზნებთან მიმართებაში):

- ა. სააუზო მართვის სისტემის შემოღება;
- ბ. წყლის რესურსების მართვის ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემოღება;
- გ. ცვლილებები სანებართვო სისტემაში;
- დ. ცვლილებები მონიტორინგის პრაქტიკასა და პროცედურებში.

კონკრეტული და საოპერაციო მიზნების სიაც სწორედ ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით შევადგინეთ.

ცხრილი 4.1: მიზნების შეჯამება

მიზანი	ინდიკატორი	პასუხისმგებლობა	დრო
ყველა წყლის ობიექტმა მიიღოს კარგი ხარისხის სტატუსი			
გაიზარდოს წყლის მონიტორინგი	წყლის ობიექტების %, რომელთაც აქვთ სრული და გამართული მონიტორინგის სისტემა	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო	წყლის ობიექტების X ²¹ %, რომელთაც 2025 წლისთვის ექნებათ სრული და გამართული მონიტორინგის სისტემა
ეფექტიანობის გაზრდაზე ორიენტირებული ეკოლოგიური (წყალჩაშვებასთან დაკავშირებული) გადასახადები/მოსაკრებელი, გამჭვირვალე მეთოდოლოგიითა და/ან თითოეული მდინარის აუზისთვის შექმნილი დაბინძურების ნებართვების ბაზრით	მდინარეთა აუზების %, რომელთაც აქვთ ეკოლოგიური (წყალჩაშვებასთან დაკავშირებული) გადასახადები/მოსაკრებელი, გამჭვირვალე მეთოდოლოგიითა და/ან თითოეული მდინარის აუზისთვის შექმნილი დაბინძურების ნებართვების ბაზრით	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, წყლის რესურსების მართვის დეპარტამენტი, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, ეკონომიკის სამინისტრო	მდინარეთა აუზების X ²² %, რომელთაც 2025 წლისთვის ექნებათ სწორად დაანგარიშებული ეკოლოგიური (დაბინძურებასთან დაკავშირებული) გადასახადები/მოსაკრებლები და/ან დაბინძურების ნებართვების ბაზარი

²⁰ ეს მიზანი შესაბამისად მდგრადი განვითარების მე-6 მიზანს: „სუფთა წყალი და სანიტარიული მომსახურება“. აღნიშნული RIA ყურადღებას ამახვილებს ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის დანერგვასთან დაკავშირებულ წამატ ინვესტიციებზე, რამაც შეიძლება მნიშვნელოვანი ეკონომიკური გავლენა იქონიოს, განსაკუთრებით წყლის ნარჩენების გადამამუშავებაზე.

²¹ მთავრობამ უნდა დაისახოს რაოდენობრივად შეფასებადი მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს შესაბამისი ცვლილებები.

²² მთავრობამ უნდა დაისახოს რაოდენობრივად შეფასებადი მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს შესაბამისი ცვლილებები.

გარემოს დაცვის შესახებ კანონმდებლობის დარღვევისთვის (დაზინძურებისთვის) ჯარიმები არის გარემოსთვის მიყენებული ზიანის პროპორციული	შემთხვევების %, როდესაც ჯარიმის რაოდენობა განისაზღვრავს სტანდარტიზებული მეთოდოლოგიით, რომელიც ითვალისწინებს გარემოსთვის მიყენებულ ზიანს	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი	2018-2019 წლიდან, როდესაც ამოქმედდება ეკოლოგიური პასუხისმგებლობის შესახებ კანონი, შემთხვევების 100% ჯარიმა განისაზღვრება სტანდარტიზებული მეთოდოლოგიით, რომელიც ასახავს მიყენებულ ეკოლოგიურ ზიანს
წყალსარგებლობის ტარიფი ითვალისწინებს წყლის გამწმენდი ინფრასტრუქტურის ფინანსური რეალიზებისა და მუშაობის ხარჯებს	წყლის გამწმენდი ინფრასტრუქტურის რეალიზებასა და მუშაობასთან დაკავშირებით ამოღებული ხარჯების %	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემევი, ადგილობრივი თვითმმართველობები და წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები	წყლის გამწმენდი ინფრასტრუქტურის რეალიზებასა და მუშაობასთან დაკავშირებული ხარჯების X ²³ % 2025 წლისთვის ამოღებულია გადასახადების მეშვეობით
წყლის ხარისხის პროგრესული გაუმჯობესება	წყლის ობიექტების %, რომელთა ხარისხის სტატუსი კარგზე დაბალია (ბოლო შეფასების მიხედვით), გაუმჯობესებული ეკოლოგიური ინდიკატორებით	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო	წყლის ობიექტების სულ მცირე X ²⁴ %, რომელთა ხარისხის სტატუსი კარგზე დაბალია, უნდა გააუმჯობესონ ეკოლოგიური ინდიკატორები, წყლის ხარისხი ეტაპობრივად უნდა უმჯობესდებოდეს, სანამ არ მიაღწევენ კარგი ხარისხის სტატუსს (სტატუსი უნდა განახლდეს 6-წლიანი დაგეგმარების პერიოდში)
წყლის ობიექტების გარდაიქმნა რაოდენობა, რომელთაც მიიღეს კარგი ხარისხის სტატუსი	წყლის ობიექტების %, რომელთაც მიიღეს კარგი ხარისხის სტატუსი	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო	წყლის ობიექტების X ²⁵ %-მა 2025 წლისთვის ²⁶ უნდა მიიღოს კარგი ხარისხის სტატუსი

საზოგადოებას აქვს მუდმივი წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე

დროის ნებისმიერ მონაკვეთში წყლის რესურსები იმგვარად არის განაწილებული (სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვები), რომ მოსახლეობას აქვს მუდმივი წვდომა სასმელ წყალზე	„სარეზერვო“ სასმელი წყლის რაოდენობა ერთ სულ მოსახლეზე საკმარისია მინიმალური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ²⁷	ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები	მდინარეთა აუზების 100%-ის შემთხვევაში, Y წლისთვის ²⁸ წყლის რესურსები იმგვარად არის განაწილებული, რომ არსებობს საკმარისი რაოდენობით სასმელი წყლის „რეზერვი“
თითოეული მდინარის აუზში არსებობს სრულად განვითარებული სანიტარიული მომსახურების ქსელი	სრულად განვითარებული სანიტარიული მომსახურების ქსელის მქონე მდინარეთა აუზების %	ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის	Y ²⁹ წლისთვის მდინარეთა აუზების 100%-ს აქვს სრულად განვითარებული სანიტარიული მომსახურების ქსელი

²³ მთავრობამ უნდა დაისახოს რაოდენობრივად შეფასებადი მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს შესაბამისი ცვლილებები.
²⁴ მთავრობამ უნდა დაისახოს რაოდენობრივად შეფასებადი მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს შესაბამისი ცვლილებები.
²⁵ მთავრობამ უნდა დაისახოს რაოდენობრივად მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს შესაბამისი ცვლილებები.
²⁶ ეს არის მხოლოდ შესაძლო თარიღი.
²⁷ ამისთვის საჭიროა, განისაზღვროს, რა არის სასმელი წყლის დღიური მინიმალური რაოდენობა ერთ ადამიანზე.
²⁸ თარიღი უნდა განსაზღვროს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს ადგილობრივმა წარმომადგენლებმა.
²⁹ თარიღი უნდა განსაზღვროს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს ადგილობრივმა წარმომადგენლებმა.

		სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები	
ყველა პოტენციურ წყალმოსარგებლეს აქვს წვდომა წყლის რესურსებზე			
ყველა ადამიანს ან კომპანიას, რომელიც ითხოვს წყლის მოხმარებას და მზადაა, გადაიხაროს საჭირო გადასახადი/მოსაკრებელი და დაიცვას შესაბამისი რეგულაცია, უნდა მიეცეს ამის გაკეთების საშუალება (მაგ. თუ ისინი დაკავშირებული არიან წყალმომარაგების სისტემასთან, უნდა მიიღონ წყალი; თუ აპირებენ პირდაპირ წყალღებას და იცავენ მოქმედ რეგულაციებს/მოთხოვნებს, უნდა ჰქონდეთ ამის გაკეთების საშუალება)	ადამიანების და/ან კომპანიების %, რომელიც ითხოვს წყლის მოხმარებას და მზად არის, გადაიხადოს საჭირო გადასახადი/მოსაკრებელი და იცავს შესაბამის კანონს, უნდა ჰქონდეს ამის გაკეთების საშუალება	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები	ადამიანებისა და/ან კომპანიების 100%, რომელიც ითხოვს წყლის მოხმარებას და მზად არის გადაიხადოს საჭირო გადასახადი/მოსაკრებელი და იცავს შესაბამის კანონს, ³⁰ Y წლისთვის ³¹ უნდა ჰქონდეს ამის გაკეთების საშუალება
წყალზე წვდომის (ან შესაბამისი ნებართვის) მიღებისთვის საჭირო საშუალო დრო, განაცხადის გაკეთების მომენტიდან არ უნდა აღემატებოდეს გარკვეულ მაქსიმალურ დროს (მაგ. 3 თვეს)	განაცხადის გაკეთების მომენტიდან წყალზე წვდომის მიღებისთვის საჭირო საშუალო დრო	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობა, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები	განაცხადის გაკეთებიდან წყალზე წვდომის და/ან შესაბამისი ნებართვის მიღებისთვის საჭირო საშუალო დრო არ უნდა აღემატებოდეს დადგენილ მაქსიმალურ დროს (მაგ. 3 თვეს)
ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილება			
წყალსარგებლობისა და წყალღების (საჭიროების შემთხვევაში) ყველა გადასახადის დათვლა ხდება გამჭვირვალე, ეფექტიანობაზე დაფუძნებული მეთოდოლოგიით	წყალსარგებლობისა და წყალღების გადასახადის %, რომელიც დაანგარიშებულია ეფექტიანობაზე დაფუძნებული მეთოდოლოგიით	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი	წყალსარგებლობისა და წყალღების გადასახადის %, რომელიც დაანგარიშებულია ეფექტიანობაზე დაფუძნებული მეთოდოლოგიით 2022 წლისთვის
მსხვილი წყალმოსარგებლეებისა და კერძო შინამეურნეობების წყალსარგებლობა (მოხმარების დადგენილი ზღვარი) სწორად აღირიცხება	შინამეურნეობების %, რომელთაც წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი; მსხვილი წყალმოსარგებლეების %, რომელთაც წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები	შინამეურნეობების 100%-ს Y წლისთვის ³² წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვს წყლის მრიცხველი; მსხვილი წყალმოსარგებლეების 100%-ს Z წლისთვის ³³ წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვს წყლის მრიცხველი
მსხვილი წყალმოსარგებლეებისა და კერძო შინამეურნეობების წყალღება (მოხმარებს დადგენილი ზღვარი) სწორად აღირიცხება	შინამეურნეობების %, რომელთაც წყალღების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი; მსხვილი წყალმოსარგებლეების %, რომელთაც წყალღების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები	შინამეურნეობების 100 %-ს Y წლისთვის ³⁴ წყალღების მომენტში ადგილზე აქვს წყლის მრიცხველი; მსხვილი წყალმოსარგებლეების 100%-ს Z წლისთვის ³⁵ წყალღების მომენტში ადგილზე აქვს წყლის მრიცხველი

³⁰ ეს ინდიკატორი ჩაიღო, რათა ხაზი გაესვლინა პოტენციურ დამაბულობებს წყლის ბაზარზე.

³¹ თარიღი უნდა განსაზღვროს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ.

³² თარიღი უნდა განსაზღვროს სემეკმა.

³³ თარიღი უნდა განსაზღვროს სემეკმა.

³⁴ თარიღი უნდა განსაზღვროს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ.

³⁵ თარიღი უნდა განსაზღვროს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ.

<p>წყლის რესურსების ბაზრები სააუზო დონეზე გამოიყენება არასასიცოცხლო წყლის რესურსების (წყალაღების) განაწილებისთვის, როდესაც (თუ) მთლიანი წყალაღების რაოდენობა ფიქსირებულია</p>	<p>მდინარეთა აუზების %, რომლებშიც წყალაღების რაოდენობა ფიქსირებულია და რომელთაც წყალაღებისთვის აქვთ სააუზო დონის ბაზრები</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის მომხმარებელთა ასოციაცია, გარემოს ეროვნული სააგენტო, სემეკი</p>	<p>მდინარეთა აუზების X³⁶%-ს, რომლიდანაც წყალაღების რაოდენობა ფიქსირებულია, Z წლისთვის³⁷ ექნება წყალაღების სააუზო დონის ბაზარი</p>
<p>ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა</p>			
<p>იქმნება სრულად აღჭურვილი სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები</p>	<p>აქტიური სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურების რაოდენობა</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, საქართველოს მთავრობა</p>	<p>2024 წლისთვის შეიქმნა სრულად აღჭურვილი 5 (6) სააუზო მართვის რეგიონული სამსახური</p>
<p>მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმები დამტკიცდა</p>	<p>მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის განახლებული გეგმების რაოდენობა</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, მდინარეთა აუზების საბჭო, საქართველოს მთავრობა</p>	<p>2024 წლისთვის დამტკიცდება მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის 5 (6) გეგმა</p>
<p>მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის შექმნაში ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართვის უზრუნველყოფის მიზნით, შეიქმნა სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო</p>	<p>მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის საკონსულტაციო ჯგუფში შემავალი დაინტერესებული მხარეების კატეგორიების რაოდენობა</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, საქართველოს მთავრობა</p>	<p>2024 წლისთვის სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოში წარმოდგენილია დაინტერესებულ მხარეთა ყველა კატეგორია</p>
<p>ტრანსსასაზღვრო მდინარეთა სააუზო მართვის შესახებ შეთანხმება</p>	<p>ხელი მოეწერა ტრანსსასაზღვრო შეთანხმებას აზერბაიჯანთან, თურქეთთან, რუსეთსა და სომხეთთან</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, საქართველოს მთავრობა, საგარეო საქმეთა სამინისტრო</p>	<p>მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივა არ აწესებს ვადებს ტრანსსასაზღვრო მდინარეთა აუზების მართვის შეთანხმებების მოთხოვნების შესრულებისთვის, საქართველოს მთავრობას შეუძლია დააწესოს საკუთარი ვადები³⁸</p>

³⁶ მთავრობამ უნდა დააწესოს რაოდენობრივად შეფასებადი მიზანი, შეამოწმოს პროგრესი და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიტანოს საჭირო ცვლილებები.

³⁷ ეს თარიღი უნდა განსაზღვროს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ.

³⁸ ამ ეტაპზე შეთანხმების მიღწევა რუსეთთან უფრო პრობლემური ჩანს, ვიდრე სხვა მეზობელ ქვეყნებთან.

V. პოლიტიკის ვარიანტები

საქართველოს წყლის რესურსების მართვის მოქმედი და წარდგენილი საკანონმდებლო ჩარჩოს გულდასმით შესწავლის შემდეგ, რომელსაც თან ახლდა საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლა და კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან, RIA-ის გუნდი, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და G4G-ის წარმომადგენლები შეთანხმდნენ, რომ ეს RIA აქცენტს გააკეთებს პოლიტიკის შემდეგი სამი ვარიანტის შედარებაზე:

1. არავითარი ქმედება და ცვლილება;
2. მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის რეალიზებაში;
3. მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურების არარსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება და დონორთა მხარდაჭერა დარჩენილი 2 მდინარის აუზის წყლის რესურსების მართვის გეგმის რეალიზებაში

წარდგენილი რეფორმის არსებული მდგომარეობის გამო, შესაფასებელი პოლიტიკის ვარიანტების რაოდენობა შეზღუდულია, რადგან აღნიშნული რეფორმა აწესებს პრინციპებს, რომელთა შესრულებაც საჭირო იქნება ქვეყნის წყლის რესურსების მართვის წესების შემუშავებისას (მაგალითად, ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის საფუძველზე, მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის პრინციპის გამოყენება). თუმცა ამ ეტაპზე ჯერ კიდევ შემუშავების პროცესშია ბევრი კონკრეტული რეგულაცია (მაგალითად, ის რეგულაციები, რომლებიც განსაზღვრავს კანონში განსაზღვრული მიზნების მიღწევისთვის საჭირო ეკონომიკური ინსტრუმენტების მახასიათებლებს), პრაქტიკული განხორციელების ნაბიჯი, რომლებიც შეიძლება მომავალში შეიცვალოს კანონქვემდებარე აქტებში.

თუმცა, სანამ პოლიტიკის თითოეული ვარიანტისთვის დამახასიათებელი დაშვებების განხილვას დავიწყებთ, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეს დაშვებები საერთოა ყველა ვარიანტისთვის. ქვემოთ წარმოდგენილი ყველა ცვლადი ეგზოგენურია (ე.ი. ცვლილებები მოდელის შედეგში და/ან არჩეული რეფორმის ვარიანტი მათზე გავლენას არ ახდენს).

მაკროეკონომიკური დაშვებები

მთავარი მაკროეკონომიკური ცვლადების ღირებულება, მათი წყაროები და დაშვებები მათი განვითარების შესახებ წარმოდგენილია ცხრილში 5.1.

ცხრილი 5.1: მაკროეკონომიკური ცვლადები, წყაროები და დაშვებები

ცვლადები	საწყისი ღირებულება 2018 წელს	საბოლოო ღირებულება 2040 წელს	წყარო
მშპ-ის ზრდა (რეალური)	4%	2%	საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) მსოფლიო ეკონომიკური ანგარიშის პროგნოზი 2018 წლისთვის. 1968 წლიდან აშშ-ის საშუალო რეალური ზრდის მაჩვენებელი 2%-ია
ინფლაცია	3.00%	3.00%	საქართველოს ეროვნული ბანკის ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი
ინფლაცია აშშ-ში	2.00%	2.00%	ფედერალური ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი
ინფლაცია ევროკავშირში	2.00%	2.00%	ევროპის ცენტრალური ბანკის ინფლაციის მიზნობრივი მაჩვენებელი
ფასდაკლების განაკვეთი	7.4%	7.4%	რეალური საპროცენტო განაკვეთი 10-წლიან სახელმწიფო ბონდებზე

წყალზე მოთხოვნის ევოლუცია

ნებისმიერი სცენარის შემთხვევაში, წყალზე მოთხოვნა იმავე ტემპით გაიზრდა, როგორც მშპ.

დემოგრაფიული დაშვებები

ნებისმიერი სცენარის შემთხვევაში, მოსახლეობა ისე გაიზრდება, როგორც ამას გაეროს საქართველოს მოსახლეობის აღრიცხვა და პროგნოზი³⁹ პროგნოზირებს. ამ მონაცემებში წარმოდგენილია საქართველოს მთავარი დემოგრაფიული ინდიკატორები 2015-2100 წლებისთვის, რომლებიც საქსტატის მიერ 2014 წელს ჩატარებული მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის საფუძველზე განახლდა. აღნიშნული RIA-ის მიზნებისთვის ვიყენებთ პროგნოზს 2031 წლამდე.

წყლის თავდაპირველი ხარისხი მდინარეთა აუზების მიხედვით

მდინარეთა სააუზო დონეზე წყლის ობიექტების მიერ გაწეული ეკოლოგიური მომსახურებების მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების შეფასების მთავარი ცვლადი არის წყლის თავდაპირველი ხარისხი. მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების ცნება დეტალურად არის განმარტებული გრაფიკზე 5.1.

გრაფიკი 5.1: ეკოლოგიური მომსახურებების მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება

აღნიშნული სავარჯიშოს მიზანია, ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის განხორციელების შემდეგ, საქართველოს მდინარეთა აუზების სტატუსში ცვლილების დაგეგმილი მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების შეფასება. მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება არის საქონლის ან მომსახურებების მაქსიმალური რაოდენობა ან მატერიალური შემოსავალი, რისი გაღებაც სურს ადამიანს (გადახდისთვის მზადყოფნა), რათა მიიღოს შედეგი, რომელიც ზრდის მის კეთილდღეობას.

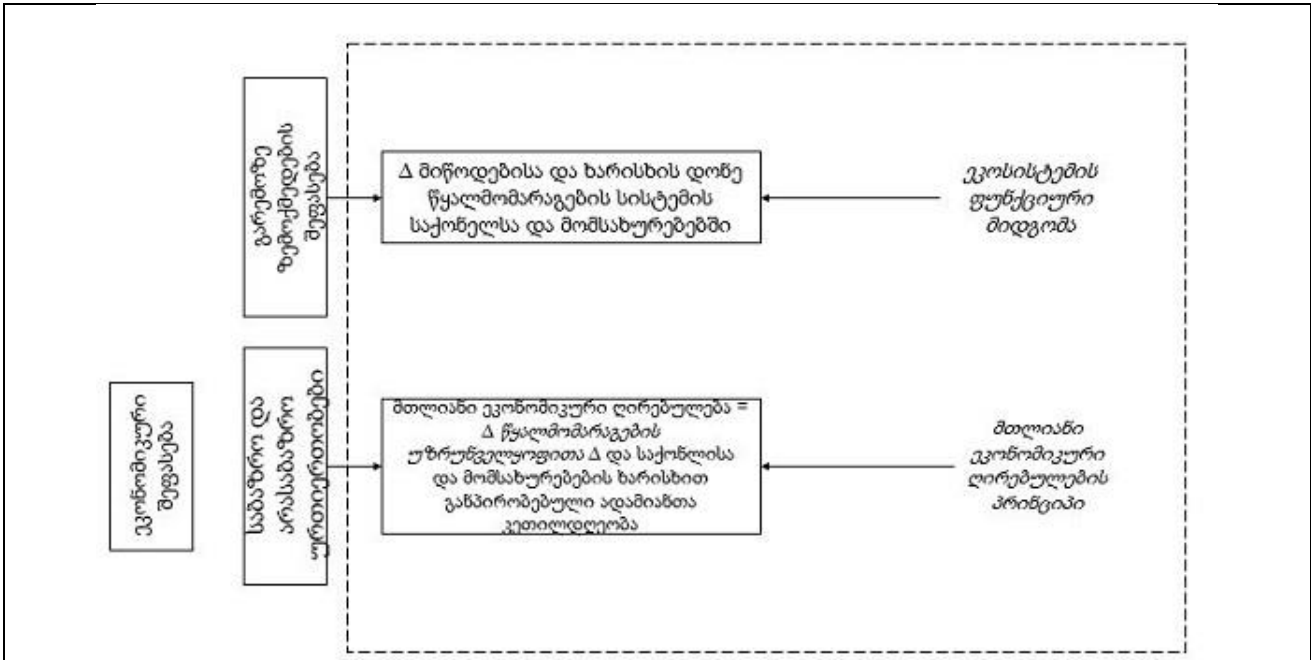
ეს რიცხვები ასახავს ადამიანის „დამოკიდებულებას ცვლილებისადმი. გადახდისთვის მზადყოფნას ზღუდავს ადამიანის“ გადახდისუნარიანობა.

გადახდისთვის მზადყოფნა, რომელიც აერთიანებს ადამიანებს, რომლებიც სარგებლობენ ამა თუ იმ საქონლით ან პროდუქტით და ვისზეც გავლენას ახდენს აღნიშნული საქონლისა თუ პროდუქტის მიწოდების დონეზე მომხდარი ნებისმიერი ცვლილება, არის ამ ადამიანების მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების ინდიკატორი.

ეკონომიკური შეფასების მიზანია, წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილების უზრუნველყოფა ისე, რომ ღირებულების შესახებ ინფორმაცია იყოს იგივე, რაც ჩვეულებრივ ხელმისაწვდომი იქნებოდა იმ პირობებში, თუ იარსებებდა ფასი საბაზრო საქონლისთვის.

შინაარსობრივად მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება შეიძლება შემდეგნაირად შეფასდეს:

³⁹ გაერო, ეკონომიკისა და სოციალური დაცვის დეპარტამენტი, მოსახლეობის განყოფილება (2015 წ.). მსოფლიო მოსახლეობის პერსპექტივები: 2015 წლის გამოცემა, DVD გამოცემა.

1. წყლის ხარისხის თავდაპირველი დონის შეფასება (რომელსაც გარკვეულწილად უკავშირდება წყალმომარაგების სისტემის საქონლისა და მომსახურებების ხარისხი და რაოდენობა);
2. წყლის ხარისხში მოსალოდნელი ცვლილების შეფასება;
3. ეკონომიკურ პირობებში ცვლილების მოსალოდნელი ღირებულების შეფასება (ეკონომიკური აგენტებისგან პირდაპირი გამოკითხვის ან სხვა კვლევების მონაცემების გადმოღების მეშვეობით), დაგეგმილი მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების შედეგების მიღწევა.

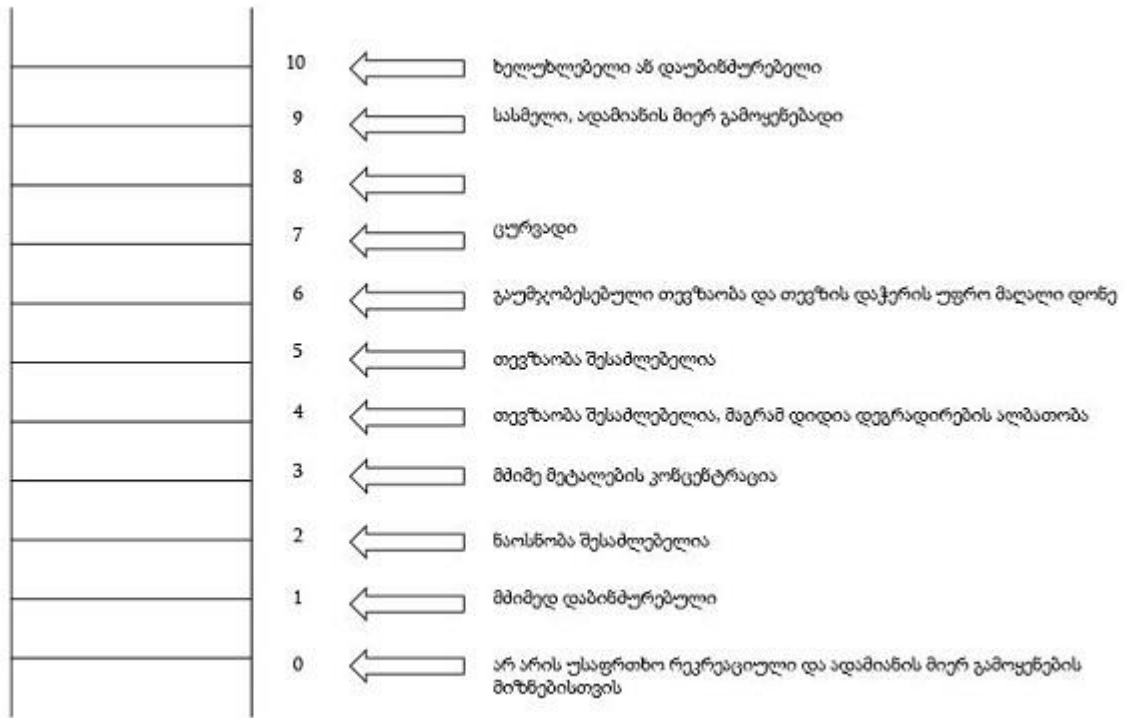
ჩვენს კვლევაში ვიყენებთ მთელი რიგი კვლევების მეტა ანალიზიდან აღებულ მთლიან ეკონომიკურ ღირებულებას. ეს კვლევები წყლის ხარისხის გაუმჯობესებისთვის გადახდისთვის მზადყოფნას აფასებს მთელ რიგ ქვეყნებში და იყენებს მეტა-ანალიზის მოდელს, რათა განსაზღვროს თითოეული მდინარის უაზში წყლის ხარისხის გაუმჯობესებისთვის გადახდისთვის მზადყოფნა. მეთოდოლოგია უფრო დეტალურად განხილულია დანართში 6.

საერთაშორისო ლიტერატურის თანახმად, წყლის ექსპერტებმა ბროვერისა და სხვათა (2009 წ.) მიერ განხილული წყლის ხარისხის კიბის მეთოდოლოგიის (იხ. გრაფიკი 5.2) მიხედვით, თითოეულ ქართულ მდინარის აუზს მიანიჭეს ქულა 0-10 შკალაზე. წყლის ხარისხის კიბეზე წყლის ხარისხის პარამეტრები (მაგალითად, ნახშირბადი, ფოსფორი და ატმოსფერული ჰაერი) დატანილია წყლის ხარისხის დონეების ინდექსზე⁴⁰. ამ შკალაზე მაღალი რიცხვი ნიშნავს, რომ წყლის (მაგ. სასმელი წყლის) ხარისხი საუკეთესოა, დაბალი რიცხვი კი ნიშნავს, რომ წყლის (მაგ. არასაანაოსნო წყლის) ხარისხი ცუდია.

გრაფიკი 5.2: წყლის ხარისხის კიბე

⁴⁰ წყარო: ვოგანი, 1986 წ.; მიტჩელი და კარსონი, 1989 წ.; კარსონი და მიტჩელი, 1993 წ.

წყლის საუკეთესო შესაძლო ხარისხი

წყლის ყველაზე ცუდი შესაძლო ხარისხი

წყარო: ვოგანი (1986 წ.), ციტირებულია ბროვერთან და სხვებთან (2009 წ.)

არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე, აუზების მიხედვით საშუალო ხარისხი ასე განისაზღვრა⁴¹ (იხ. ცხრილი 5.2):

ცხრილი 5.2: აუზების მიხედვით, წყლის თავდაპირველი ხარისხისთვის მინიჭებული ქულა:

აუზი	საწყისი მნიშვნელობა 2018 წელს
ჭოროხი-აჭარისწყალი	7.0
ალაზანი-იორი	7.0
ხრამი-დებედა	5.0
მტკვარი	6.0
ენგური-რიონი	6.0

აუზების სხვა მახასიათებლები (რომლებიც გამოყენებულ იქნა წყალმომარაგების მომსახურებების მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების შეფასებისას)

წყლის ხარისხის თავდაპირველი დონე მოცემულ აუზში მხოლოდ ერთი მახასიათებელია, რაც გავლენას ახდენს მოსახლეობის გადახდისთვის მზადყოფნაზე და, შესაბამისად, წყლის მომსახურებათა მთლიან ეკონომიკურ ღირებულებაზე.

ლიტერატურა საუბრობს სხვა მნიშვნელოვან ცვლადებზეც. კერძოდ, შეფასების მეთოდოლოგიის⁴² თანახმად, გადახდისთვის მზადყოფნის ზრდას წყლის ხარისხის (სააუზო დონეზე) გაუმჯობესებასთან ერთად, განაპირობებს შემდეგი მახასიათებლები (რომელთაც სხვადასხვა ქვეყნებში⁴³ შინამეურნეობების მიერ

⁴¹ მეთოდოლოგია და ქართული მდინარეების აუზებში არსებული ვითარება უფრო დაწვრილებით განხილულია დანართში 7.

⁴² იხ. დანართი 6.

⁴³ ბროვერი და სხვები (2009 წ.). წყლის ჩარხო დირექტივაში ეკოლოგიისა და რესურსების ხარჯ-სარგებლიანობის ეკონომიკური შეფასება: ტექნიკური სახელმძღვანელო პრაქტიკოსებისთვის. Aqua Money.

წყალმომარაგების მომსახურებისთვის გადახდისთვის მზადყოფნის შესახებ ჩატარებული 54-ზე მეტი კვლევის ფარგლებში შესრულებული მეტა-ანალიზი განსაკუთრებით მართებულად მიიჩნევა):

- წყალსარგებლობა ირიგაციის მიზნებისთვის (სოფლის მცხოვრებად კლასიფიცირებული ადამიანების წილი აუზში – მაღალი ღირებულება, დაბალი გადახდისთვის მზადყოფნა);
- აუზში შინამეურნეობის საშუალო შემოსავალი (შინამეურნეობის საშუალო შემოსავლის ბუნებრივი ლოგარითმი – მაღალი ღირებულება განაპირობებს მაღალ გადახდისთვის მზადყოფნას);
- მოსახლეობა (აუზის მოსახლეობის ბუნებრივი ლოგარითმი – მაღალი ღირებულება განაპირობებს დაბალ გადახდისთვის მზადყოფნას);
- ტბის ზომა (მიდამოს ბუნებრივი ლოგარითმი – ჰექტარებში – ტბების აუზებში – მაღალი ღირებულება განაპირობებს გადახდისთვის მზადყოფნის ზრდას).

თითოეული აუზისთვის შეგროვებული ინფორმაცია და ამ ინფორმაციის „სააუზო დონისთვის“ მისადაგებისთვის გამოყენებული მეთოდოლოგია განხილულია დანართში 6.

A. პოლიტიკის ვარიანტი 0 (საბაზისო სცენარი)

ეს ვარიანტი უშვებს, რომ წყლის რესურსების მართვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა არ იცვლება და არაფერი კეთდება მომსახურების ფორმებში, ინფრასტრუქტურის განვითარებაში, წყლის ხარისხის მონიტორინგსა და ნებისმიერ სხვა სფეროში მიმდინარე ტენდენციების შესაცვლელად.

აღნიშნული სავარჯიშოსთვის განსაკუთრებით საინტერესოა წყლის ხარისხის ევოლუცია საბაზისო სცენარის შემთხვევაში. შეიძლება დავუშვათ, რომ არსებულ ფორმებთან დაკავშირებით მიმდინარე ტენდენციები, რომლებზეც საუბარია პრობლემის განსაზღვრის ქვეთავში, გაგრძელდება. ერთის მხრივ, დაინტერესებული მხარეები გააგრძელებენ დაბალი გადასახადის/მოსაკრებლის (რიგ შემთხვევაში, არაფრის) გადახდას წყალსარგებლობისთვის. თუმცა, მეორეს მხრივ, ეკოლოგიური მომსახურებების ხარისხი არ გაუმჯობესდება (შეიძლება გაუარესდეს კიდევ).

იმისთვის, რომ ავსახოთ ეკოლოგიური/გარემოსდაცვითი ურთიერთობების კომპლექსურობა და გარკვეული კრიტიკული ზღვრის გადალახვის შემდეგ გარემოსდაცვით პირობებში მოულოდნელი გაუარესების ალბათობა, თვისობრივ ანალიზში ავსახეთ ეკოლოგიურ გაუარესებასთან დაკავშირებული ხარჯების ზრდისა და არსებული წყლის რესურსების ჭარბი გამოყენების რისკი.

B. პოლიტიკის ვარიანტი 1: მონაცემთა გაცვლის ეფექტური მომსახურებისა და დონორთა მხარდაჭერის არსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრულად განხორციელება

ეს ვარიანტი უშვებს, რომ წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტი სრულად განხორციელდება, რომლის მიზანია მდინარეთა უაზების ინტეგრირებული მართვის პრინციპის დაწესება, რომელიც თანხმობაში იქნება ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის პრინციპებთან. ამ ვარიანტის მიხედვით, მთავრობამ უნდა შექმნას მონაცემთა გაცვლის სისტემა, რომელიც ხელს შეუწყობს კერძო და საჯარო და საჯარო მოთამაშეებს (სხვადასხვა სამინისტროებსა და ინსტიტუციურ ორგანოებს) შორის ინფორმაციისა და მონაცემების გაცვლას, რაც გაზრდის პროცესის ეფექტიანობას და შეამცირებს დამატებითი პერსონალის საჭიროებას. ამ ვარიანტში დაშვებულია, რომ სააუზო მართვის ყველა გეგმას დააფინანსებენ დონორები და არა სახელმწიფო ბიუჯეტი.

კანონმდებლობის უმთავრესი მიზანია, არსებული ვითარების ყოვლისმომცველი შეფასებისა და ეკოლოგიური და ქიმიური პირობების გაუმჯობესებისთვის გულდასმით დაგეგმილი ნაბიჯების საფუძველზე, წყლის ობიექტებმა ეტაპობრივად მოიპოვონ კარგი ხარისხის სტატუსი.

წარდგენილი კანონმდებლობის ფარგლებში, შეიქმნება სამი ახალი ინსტიტუციური ორგანო: 1) წყლის რესურსების დაცვისა და გამოყენების სამთავრობო კომისია, 2) სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, 3) სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო.

წყლის რესურსების დაცვისა და გამოყენების სამთავრობო კომისია იქნება საჯარო დაწესებულება, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება წყლის რესურსების დაცვისა და მართვის 10-წლიანი სამოქმედო გეგმის შემუშავებაზე.

რეფორმის აღნიშნული ვარიანტების ყველაზე მართებული მახასიათებლებია (ქვემოთ წარმოდგენილი ანალიზისთვის):

- მდინარეთა სააუზო მართვის სისტემის შემოღება;
- წყლის რესურსების მართვის ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემოღება;
- ცვლილებები სანებართო სისტემაში;
- ცვლილებები მონიტორინგის პრაქტიკასა და პროცედურებში.

მდინარეთა სააუზო მართვის სისტემა

რეგიონული სამსახურები შეიქმნება 6 მდინარის აუზისთვის. ესენია: ალაზანი-იორი, მტკვარი, ხრამი-დებედა, ენგური-რონი, ჭოროხი-აჭარისწყალი და ბზიფი-კოდორის⁴⁴ აუზები. თითოეული მდინარის აუზს ექნება თავისი რეგიონული სამსახური, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება: 1) წყლის ობიექტების იდენტიფიკაციასა და მათი საზღვრების დადგენაზე; 2) მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავების ნებართვის გაცემაზე (და მასში მონაწილეობაზე); 3) მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმაში დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის უზრუნველყოფაზე; 4) სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვების გაცემაზე; 5) აუზის ტერიტორიულ ერთეულში ნებისმიერი ტიპის წყალმოსარგებლის გამოკითხვაზე; 6) მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის მონიტორინგზე; 7) დაბინძურების შემთხვევაში, წყალსარგებლობის შეზღუდვების შესახებ საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდებაზე.

მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციის ხელშეწყობის მიზნით, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო იქნება პასუხისმგებელი თითოეული მდინარის სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოს შექმნაზე (და მუშაობაზე). დანართში 3 წარმოდგენილია, როგორ ჩაჯდება ეს ახალი ინსტიტუციები წყალმომარაგების სექტორის არსებულ ინსტიტუციურ წყობაში.

წყლის რესურსების მართვის ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემოღება

წარდგენილი კანონმდებლობის ფარგლებში, გადასახადების და/ან მოსაკრებლის სწორი რაოდენობის განსაზღვრის საფუძველს წარმოადგენს „გარემოს დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული „ფასიანი ბუნებათსარგებლობისა“ და „დამბინძურებელი იხდის“ პრინციპები. ახალი კანონმდებლობა აღადგენს ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღების⁴⁵ გადასახადს და აწესებს წყალჩაშვების გადასახადს/მოსაკრებელს. იმდენად, რამდენადაც გადასახადები/მოსაკრებლები ასახავს რესურსების გამოყენების რეალურ ალტერნატიული ღირებულებას საზოგადოებისთვის, ახალი ეკონომიკური ინსტრუმენტებს აქვს პოტენციალი, კერძო სტიმული მოარგოს საზოგადოებს კოლექტიურ ინტერესებს და გაზარდოს წყალსარგებლობის ეფექტიანობა.

ცვლილებები სანებართვო სისტემაში

მოქმედი კანონმდებლობის მსგავსად, წყალსარგებლობა იყოფა ორ ჯგუფად: ზოგადი და სპეციალური წყალსარგებლობა. ზოგადი წყალსარგებლობა გულისხმობს წყლით სარგებლობას არაკომერციული მიზნებისთვის, რათა მარტივი ინფრასტრუქტურით (მაქსიმუმ 10მ-იანი შახტის ჭით, ან 25 მ-იანი ჭაბურღილით) დაკმაყოფილდეს პირადი მოთხოვნა (სასმელი წყალი/შინამეურნეობა) და არ სჭირდება ნებართვა და/ან მოსაკრებელი. სპეციალური წყალსარგებლობისთვის საჭიროა ისეთი ტექნიკური ინფრასტრუქტურა, რომელმაც შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს წყლის ობიექტზე⁴⁶. მიწისქვეშა წყლის ობიექტის სპეციალური წყალსარგებლობას მომავალშიც წიაღის შესახებ კანონი⁴⁷ დაარეგულირებს. წარდგენილი კანონმდებლობის თანახმად, ზედაპირული წყლის ობიექტებში წყალსარგებლობისთვის

⁴⁴ ბზიფი-კოდორის აუზი მდებარეობს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე და კანონის შემოღების შემდეგ მას იურიდიული ძალა ექნება, თუმცა დეფაქტოდ კანონი ვერ აღსრულდება. ამიტომ რეფორმის მოსალოდნელი ზემოქმედება ამ აუზზე არ არის შეფასებული.

⁴⁵ აღნიშნული მოსაკრებელი განისაზღვრება საქართველოს კანონით ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლის შესახებ.

⁴⁶ კერძოდ, მნიშვნელოვანი ზემოქმედება არის: (1) დამაბინძურებელი ნივთიერებების ჩაშვება, (2) დღეში 20 მ³-ზე მეტი წყალაღება.

⁴⁷ წიაღის შესახებ საქართველოს კანონი, 1997 წლის 17 მაისი, #242-IIS.

საჭირო იქნება სამი სახის ნებართვა: 1) წყალდების, 2) წყალჩაშვების და 3) წყალსარგებლობის კომბინირებული ნებართვები. მეტიც, ეკოლოგიურ ექსპერტიზას დაქვემდებარებული საქმიანობა გათავისუფლდება წყალსარგებლობის ნებართვის წარდგენის ვალდებულებისგან, თუ წარადგენს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას⁴⁸. წყალსარგებლობის ნებართვის მისაღებად, განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს საჭირო დოკუმენტაცია, რომელშიც მოცემულია ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალდების/წყალჩაშვების ტექნიკური და ეკოლოგიური მახასიათებლები. ინდუსტრიული მიზნებისთვის საჭირო ზედაპირული წყლის ობიექტში წყალსარგებლობის ნებართვა გაიცემა 5 წლის ვადით, საირიგაციო სისტემების წყალმომარაგებისათვის – 10 წლის ვადით, ჰესების წყალსარგებლობისთვის – 30 წლის ვადით, მოსახლეობის ცენტრალიზებული სასმელი წყლით წყალმომარაგებისათვის – 30 წლის ვადით. ნებართვის მფლობელი პასუხისმგებელი იქნება ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ინფრასტრუქტურის აშენებაზე, წყალსარგებლობის აღრიცხვასა და წყალჩაშვების შესაბამისი ტექნოლოგიებით უზრუნველყოფაზე. წყალმოსარგებლებს, რომლებიც ამჟამად საქმიანობენ და რომელთაც შეეხებათ ნებართვები, წადგენილი კანონმდებლობის ფარგლებში, ექნებათ 12 თვე, საჭირო ტექნოლოგიებით აღჭურვონ ნაგებობები. რაც შეეხება ურბანული ჩამდინარე წყლების სისტემების ოპერატორებს, თეორიულად ისინი პასუხისმგებელი არიან, 2021 წლამდე ააშენონ საჭირო ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები, თუმცა ეს ვადა შეიძლება შეიცვალოს, დაკმაყოფილების ფაქტობრივი შეუძლებლობის გამო. დაბოლოს, მელიორაციის (დრენაჟის) ინფრასტრუქტურის ოპერატორებმა 2025 წლამდე უნდა დააკმაყოფილონ წყალჩაშვების მოთხოვნები. პირობებთან შესაბამისობის მონიტორინგზე, რაც წყალმოსარგებლისთვის წყლის ობიექტების დაბინძურებისგან დაცვის ნებართვის გაცემის მომენტში დგინდება, პასუხისმგებელია გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი.

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტი ამკვიდრებს ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტების ახალ კლასიფიკაციას, რომელიც ახლოსაა ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივაში გამოყენებულ კლასიფიკაციასთან. ზედაპირული წყლის ობიექტების კლასიფიკაცია ეფუძნება ჰიდრო-ბიოლოგიურ, ჰიდრო-მორფოლოგიურ და ფიზიო-ქიმიურ მახასიათებლებს, მიწისქვეშა წყლის ობიექტები კი დაყოფილია რაოდენობრივი და ქიმიური მახასიათებლების მიხედვით.

ცვლილებები მონიტორინგის პრაქტიკასა და პროცედურებში

კანონმდებლობის მიზანია, წყლის ობიექტებმა მოიპოვონ და შეინარჩუნონ კარგი ხარისხის სტატუსი, რომელთაც აქვთ კარგი ქიმიური და ეკოლოგიური სტატუსი. ხელოვნური ან ძლიერ მოდიფიცირებული წყლის ობიექტების შემთხვევაში, მიზანია კარგი ეკოლოგიური პოტენციალისა და კარგი ქიმიური სტატუსის⁴⁹ მოპოვება. წყლის ობიექტების კლასიფიცირება ხდება მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავებისას, რომელზეც პასუხისმგებელი არიან სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები და გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო. მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმა უნდა დაამტკიცოს მთავრობამ. წყლის რესურსების სწორი მართვა და წყლის ობიექტების კარგი ხარისხის სტატუსის მიღება მოითხოვს მონიტორინგისა და მონაცემთა შეგროვების საქმიანობის გაფართოებას, ისევე, როგორც არსებული პრაქტიკისა და პროცედურების მოდიფიცირებას. ეს, თავის მხრივ, მოითხოვს დამატებით ფინანსურ რესურსებს. მდინარეთა ობიექტების ჰიდრო-ქიმიური, ჰიდრო-ბიოლოგიური, ჰიდრო-მორფოლოგიური პირობების მონიტორინგი დარჩება გარემოს ეროვნული სააგენტოს პასუხისმგებლობა.

მთავარი დაინტერესებული მხარეები, რომლებსაც შეეხება წარდგენილი ახალი კანონმდებლობა, არიან:

- i. საჯარო დაწესებულებები – ახალი ერთეულების (სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურების) შექმნა შეიძლება სასარგებლო იყოს, რადგან შესაძლებელი გახდება მდინარეთა პირობების უკეთ გაგება სააუზო დონეზე. მეტიც, მეტი გამჭვირვალობა და საჭირო ინფორმაციის მეტი ხელმისაწვდომობა დაეხმარება პოლიტიკის შემოქმედით და მრეწველობის წარმომადგენლებს, უკეთესი და ეფექტური გადაწყვეტილებები მიიღონ. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, შეიძლება წყლის ობიექტების მონიტორინგის ხარჯები გაიზარდოს (განსაკუთრებით გარემოს ეროვნული სააგენტოს

⁴⁸ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას ძირითადად ექვემდებარება მრეწველობა და სამთო მრეწველობა. საქმიანობები, რომლებიც ზემოქმედებას ახდენს გარემოზე: ჰიდროელექტრო (დადგმული სიმძლავრე – 2 მეგავატზე მეტი) და თბოელექტროსადგურები დადგმული სიმძლავრე – 10 მეგავატზე მეტი), წყალსაცავები, რომელთა მოცულობაც 10,000 მ³-ზე მეტია, ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობები 1,000 მ³-ზე მეტი მოცულობით, წყალარინების ქსელების მშენებლობა. გარემოზე ზემოქმედების შესახებ საქართველოს კანონი, 2017 წლის 14 დეკემბერი, # 5602 – RS.

⁴⁹ ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 2000/60/EC, 2000 წლის 23 ოქტომბერი, დანართი 5.

და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის გაზრდილი აღჭურვილობისა და საოპერაციო ხარჯების გამო), რადგან მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავება მოითხოვს ეკოლოგიური მონაცემების დეტალურ ანალიზს. რაც შეეხება უკვე არსებულ მარეგულირებელ ორგანოებს, ზოგიერთი სამართლებრივი ხარვეზი, რაც განაპირობებს წყლის რესურსების მართვის სისტემის არაეფექტურ მუშაობას, აღმოიფხვრება. გაზრდილმა პასუხისმგებლობამ და ნებართვებზე გაზრდილი მოთხოვნის გამკლავების საჭიროებამ შეიძლება გაზარდოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წყლის რესურსების მართვის სამმართველოსა და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების დეპარტამენტის საოპერაციო ხარჯები.

- ii. წყალმოსარგებლები – კომერციული მიზნების მქონე წყალმოსარგებლები დაექვემდებარებიან წყალსარგებლობის ნებართვებს, რაც გაზრდის მათი წყალაღების, წყალჩაშებისა და მონიტორინგის აღჭურვილობის ხარჯებს. მოსალოდნელია, რომ ხარჯები ყველაზე მეტად გაზრდება წყლის მიმწოდებლებსა და მელიორაციის სისტემების ოპერატორებს, რომელთაც მოუწევთ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი არსებული ნაგებობების მოდერნიზება და/ან ახლის აშენება. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ აღნიშნული კვლევის მიზნებისთვის, ეს არ არის ნამატი ხარჯები, რადგან ეს ხარჯები კანონმდებლობის ამ კონკრეტული ნაწილის შემოღების გარეშე გვექნებოდა. ჯამში, საჯარო და კომერციულ წყალმოსარგებლებს, დიდი ალბათობით, გაეზრდება წყალსარგებლობის მოსაკრებელი და წყალ-ინტენსიური პროდუქტების ხარჯები. თუმცა დადებითი მხრიდან რომ შევხედოთ, ისინი სარგებელს მიიღებენ უკეთესი მონიტორინგისა და წყლის რესურსებზე მონაცემების მეტი ხელმისაწვდომობისგან, უფრო ცხადი და გამჭვირვალე რეგულაციებისგან. წყლის ობიექტების ხარისხის გაუმჯობესება დაეხმარება მათ, გაზარდონ ეკოლოგიური სერვისების რაოდენობა და ხარისხი. ეს სარგებელი განსაკუთრებით ხელსაყრელი იქნება სამეწარმეო საქმიანობისთვის (მაგალითად, ტურიზმისთვის), რომლის „კომერციული შეთავაზებების“ ღირებულებაც გარემოს ხარისხის გაუმჯობესებასთან ერთად იზრდება.

რისკები

მთავარი რისკი ისაა, რომ კვლავ ცენტრალურ დონეზე ხდება მონიტორინგი, შეფასება და გადაწყვეტილების მიღება, რაც სააუზო მართვის რეგიონულ სამსახურებს ნომინალურ ბიუროკრატიულ ერთეულებად აქცევს, რომლებიც მხოლოდ იმისთვის შეიქმნა, რომ ფორმალურად დაკმაყოფილდეს ევროკავშირის დირექტივები. მათ არავითარი რეალური წვლილი არ შეაქვთ წყლის რესურსების მართვის ხარისხის გაუმჯობესებაში და მხოლოდ ზრდიან ბიუროკრატიულ ხარჯებს.

მეორე რისკი ისაა, რომ „ევროკავშირის დირექტივებთან სავალდებულო ჰარმონიზაციის“ წინაპირობის შესრულებისას ზოგიერთი, შესაძლოა, ქვეყნისთვის საზიანო კანონმდებლობა შემოვიდეს ყოველგვარი განხილვის გარეშე. ზოგიერთი მათგანის შემოღებას არც ევროკავშირის დირექტივა არ ავალდებულებს⁵⁰.

ამ თვალსაზრისით, ძალიან კონკრეტული რისკი დაკავშირებულია ეკონომიკური ინსტრუმენტების სწორად შექმნასთან, რომელიც ასახავს „ფასიანი ბუნებათსარგებლობისა“ და „დამზინმურებელი იხდის“ პრინციპებს. ეკონომიკური ინსტრუმენტების შექმნისას დაშვებული შეცდომები შეიძლება მთავარი დაბრკოლება გახდეს მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის მთავარი მიზნების მიღწევისა და ქვეყნის განვითარებისთვის. ამგვარი შეცდომები უფრო მოსალოდნელია „საკანონმდებლო რეგულირების არეალის“ შემთხვევაში, როდესაც მარეგულირებელი ორგანო გარე ზემოქმედებით გაცხადებულისგან განსხვავებულ მიზნებს მიჰყვება. საკანონმდებლო რეგულირების არეალმა შეიძლება შედეგად მოიტანოს:

- ისეთი ეკონომიკური ინსტრუმენტების არჩევა, რომელიც ნაკლებად ეფექტური და ეფექტიანია, თუმცა მას უპირატესობას ანიჭებენ ძლიერი ზეწოლის ჯგუფები;
- ისეთი ეკონომიკური ინსტრუმენტების არჩევა, რომელიც კონკურენტულ უპირატესობას ანიჭებს უფრო ძლიერ ზეწოლის ჯგუფებს კონკურენტ ჯგუფებთან შედარებით და იწვევს ეკონომიკის მუშაობის დამახინჯებას;
- შერჩეული ეკონომიკური ინსტრუმენტების ექს-პოსტ ცვლილებები, რაც ამ ინსტრუმენტებს ნაკლებად სავალდებულოსა და უფრო მისაღებს ხდის (მაგალითად, ბევრი გათავისუფლება და/ან გამომრციხავი დებულებები);
- სუსტი აღსრულება.

⁵⁰ თუმცა კანონპროექტის ანალიზმა ასეთი შემთხვევები ვერ გამოავლინა.

მეტიც, როგორც რამდენიმე დაინტერესებულმა მხარემ შემოგვთავაზა კონსულტაციების პროცესში, კანონპროექტის ერთ-ერთი მახასიათებელი არის მისი ფორმულირება, რამაც შეიძლება შექმნას გაუგებრობა და გამოიწვიოს მრავალგვარი ინტერპრეტაცია ან დატოვოს ხარვეზები, რაც ხელს შეუშლის მის ყველაზე ეფექტურ გამოყენებას და მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს კანონის მუშაობაზე. RIA-ის გადმოსახედიდან, ამ გაურკვევლობამ შეიძლება მომავალში რეალურ შედეგებში სერიოზული განსხვავებები გამოიწვიოს.

დაბოლოს, წყლის მონაცემების არაეფექტური ხელმისაწვდომობა შეიძლება გახდეს ერთ-ერთი დაბრკოლება მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავებისას, რადგან ეს დოკუმენტები მოითხოვს წყლის ობიექტების მახასიათებლების დეტალურ ანალიზს.

ყველა ეს რისკი შეიძლება შემცირდეს საზოგადოებისთვის რეფორმის მიზნების მუდმივი გაზიარებითა და გამჭვირვალობის მაღალი დონის შენარჩუნებით როგორც სხვადასხვა ალტერნატივებს შორის არჩეულ პროცესთან დაკავშირებით, ისე მომავალ ფაზებთან დაკავშირებით, რაც ყველა შესაბამის დაინტერესებულ მხარეს (როგორც ადგილობრივ, ისე ეროვნულ დონეზე), ნებისმიერ დაინტერესებულ მოქალაქესა და ორგანიზაციას მისცემს სრულ წვდომას ნებისმიერ არსებულ მონაცემზე.

რეფორმის კიდევ ერთი და ფრიად დელიკატური მხარე დაკავშირებულია იმ პოტენციურად უარყოფით ეფექტზე, რაც მას შეიძლება ჰქონდეს მოსახლეობისა და ბიზნესის (მცირე ბიზნესის) უფრო სუსტ სეგმენტზე. მთავრობამ აქტიურად უნდა შეამოწმოს რეფორმის ზემოქმედება ამ პოტენციურად უფრო მოწყვლად ჯგუფებზე, ეცადოს, ჩართოს ისინი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და, საჭიროების შემთხვევაში, შეიმუშავოს მხარდაჭერის პოლიტიკა.

C. პოლიტიკის ვარიანტი 2: მონაცემთა ეფექტური გაცვლის სისტემისა და დონორთა მხარდაჭერის არარსებობის ფონზე წარდგენილი რეგულაციების სრული განხორციელება

ეს ვარიანტი ფუნდამენტურად 1-ლი ვარიანტის მსგავსია, რიგ გამოწვევებს თუ არ ჩავთვლით. ამ ვარიანტის არჩევის შემთხვევაში, მთავრობა არ ქმნის მონაცემთა გაცვლის სისტემას, რომელიც ხელს შეუწყობს საჯარო და კერძო მოთამაშეებს შორის ინფორმაციისა და მონაცემთა გაცვლას. ეს ზრდის კერძო კომპანიების შესაბამისობაში მოყვანისა და საჯარო სექტორის ადმინისტრაციულ ხარჯებს. აშკარაა, გარეშე დახმარების სიმცირე 5-დან 2 მდინარის აუზის მართვის გეგმის რეალიზებაში გაზრდის რეფორმის საწყისი განხორციელების ხარჯებს.

რისკები

1-ლი ვარიანტისთვის ჩამოთვლილი რისკების გარდა, მე-2 ვარიანტის შემთხვევაში გვაქვს რისკები, რომლებიც რიგ სიტუაციებში დაუყოვნებელ რეაგირებას საჭიროებს. მონაცემთა გაცვლის ეფექტური პლატფორმის არარსებობა გაზრდის ასეთ შემთხვევებზე რეაგირების დროს და გამოიწვევს უფრო დიდ ზიანს 1-ლ ვარიანტთან შედარებით (მიუხედავად იმისა, რომ უფრო ინტენსიური მონიტორინგისა და ზედამხედველობის წყალობით, სტატუს კვოსთან შედარებით უფრო დაბალია).

ყველა ეს რისკი შეიძლება შემცირდეს, თუ, მონაცემთა გაცვლის სისტემის არარსებობის შემთხვევაშიც კი, მეტ გამჭვირვალობასა და საჯარო და კერძო მოთამაშეებს შორის ინფორმაციის გაცვლას წავახალისებთ.

VI. გავლენის ანალიზი

A. მეთოდოლოგიური მიდგომა

გავლენების ანალიზში (რომელიც აქცენტს ეფექტიანობაზე აკეთებს) გამოყენებული მეთოდოლოგია გულისხმობს იმ კომპონენტების ხარჯ-სარგებლიანობისა და თვისობრივ ანალიზს, რომელთა რაოდენობრივად შეფასებაც შეუძლებელია დროისა და მონაცემების შეზღუდულობის გამო. თვისობრივი ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზთან ერთად გამოვიყენებთ მრავალკრიტერიუმულ ანალიზს, რომლის შედეგებითი ანალიზის ნაწილშიც გათვალისწინებული იქნება სხვა კომპონენტებიც, ეფექტიანობის საკითხების ჩათვლით.

დაგეგმილი რეფორმა გავლენას მოახდენს მთელ რიგ დაინტერესებულ მხარეებზე. მათ შორისაა:

- წყალმომარაგების, ჩამდინარე წყლებისა და ენეგეტიკის სექტორის ცენტრალიზებული წყალმომარაგების კომპანიები;
- წყალმომარაგებლე ეკონომიკური აგენტები, რომლებიც სხვა სექტორებში მუშაობენ (მაგ. სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა, მომსახურების სექტორი);
- ცენტრალური და ადგილობრივი საჯარო უწყებები;
- სამოქალაქო ორგანიზაციები და არასამთავრობო ორგანიზაციები;
- რიგითი მოქალაქეები.

დაინტერესებული მხარეები გამოიკითხნენ შემდეგ საკითხებზე:

- რეფორმის დაგეგმილი ეკონომიკური გავლენა (ხარჯები და სარგებელი);
- რეფორმის დაგეგმილი ქცევითი გავლენა.

გამოყენებულია მონაცემები შემდეგი წყაროებიდან:

- საქსტატი;
- ინტერვიუებისა და დაინტერესებული მხარეების კონსულტაციების შედეგად შეგროვებული ინფორმაცია;
- გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო;
- ფინანსთა სამინისტრო;
- სოფლის მეურნეობის სამინისტრო;
- სხვა ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების სტატისტიკური მონაცემები (მათ შორის საქართველოს შესახებ ანგარიშები);
- სხვა საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაცია.

ანალიზი მოიცავს 13-წლიან პერიოდს, რაც საჭიროა ყველა მდინარის აუზში მართვის სულ მცირე ერთი გეგმის განხორციელებისთვის (ჭოროხი-აჭარისწყლის აუზის შემთხვევაში – ორის).

გამოყენებული ფასდაკლების განაკვეთი არის 7.37% (ე.ი. რეალური უკუგება 10-წლიან სახელმწიფო ბონდებზე). შედეგების მდგრადობის ანალიზი ჩატარდება 4.76 და 9.98%-ზე⁵¹.

თითოეული ალტერნატივის თითოეულ სფეროში მოსალოდნელი/დაგეგმილი გავლენის რაოდენობრივად შეფასების შემდეგ, განისაზღვება ყველა ალტერნატივის წმინდა დაყვანილი ღირებულება.

ყველა იმ შემთხვევაში, როცა შეუძლებელი იქნება ხარჯებისა და სარგებლის დათვლა, მოხდება სხვადასხვა ვარიანტის ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის თვისობრივი შეფასება საბაზისო სცენართან მიმართებაში, რათა შევამოწმოთ, რამდენად ახდენს ეს გავლენას ვარიანტების რეიტინგზე ეფექტიანობის ზრდის გადმოსახედიდან.

ანალიზის დროს გამოვლენილი საკითხებისთვის დამახასიათებელი გაურკვევლობის მაღალი დონის გათვალისწინებით, შემოწმდება შედეგების სიმტკიცე და მთელი რიგი ალტერნატიული სცენარების სხვადასხვა შედეგები.

ცხრილი 6.1: შედეგების მდგრადობის ანალიზში გამოყენებული ცვლადები

⁵¹ ცენტრალური ღირებულება ± 1.96 სტანდარტული გადახრა, რომელიც პასუხობს განწყობის ინტერვალის 95%-იან ზღვარს.

ცვლადის დასახელება	სტანდარტული გადახრა	-1.96 SD	ცენტრალური ღირებულება	+1.96 SD
მშპ-ის ზრდა (რეალური) – ერთით დაწყებული	3.87%	-3.59%	3.98%	11.56%
ნომინალური საპროცენტო განაკვეთი 10-წლიანი ბონდი (2017 წ.) – ერთით დაწყებული	1.37%	7.90%	10.59%	13.28%
წყლის საბოლოო ხარისხი აუზის მიხედვით		-1	ცენტრალური ღირებულება	+1
კოროხი		8	9	10
ალაზანი-იორი		8	9	10
ხრამი-დებედა		6	7	8
მტკვარი		7	8	9
ენგური-რიონი		7	8	9

B. გავლენის ანალიზი

ცხრილი 6.2: შერჩეული ვარიანტების გავლენის შეჯამება

გავლენა	1-ლი ვარიანტი	მე-2 ვარიანტი
ადმინისტრაციული	<p>აღნიშნული ვარიანტის ადმინისტრაციული გავლენა ზომიერია. მიუხედავად იმისა, რომ გასაცემი დამატებითი ნებართვების რაოდენობა მაღალია, შესაძლებელია ეფექტიანი მართვა, პერსონალის შედარებით მცირე ზრდით. იგივე ეხება მონიტორინგისა და ზედამხედველობის ფუნქციებს.</p>	<p>1-ელ ვარიანტთან შედარებით, აღნიშნული ვარიანტის ადმინისტრაციული გავლენა მაღალია, მონაცემთა გაცვლის სისტემის არარსებობის გამო გაზრდილი სამუშაოსთვის საჭირო იქნება თანამშრომელთა რაოდენობის ზრდა.</p>
ეკონომიკური ⁵²	<p>შეიძლება ითქვას, რომ რეფორმის აღნიშნული ვარიანტის ეკონომიკური გავლენა საკმაოდ მნიშვნელოვანია. ზოგადი გაგებით, რეფორმა:</p> <ul style="list-style-type: none"> შეამცირებს წყლის რესურსების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებულ გაურკვევლობას (შემცირებული სამეწარმეო რისკი და მვირადღირებული გამკლავების მექანიზმების საჭიროება); წარმოების საქმიანობისთვის უკეთესი ხარისხის წყლის რესურსებზე წვდომას (შემცირებული წარმოებისა და ინდივიდუალური ხარჯები); ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების უფრო ეფექტური განაწილების უზრუნველყოფას (განსაკუთრებით აქტუალურია დეფიციტის დროს); სახელმწიფო ბიუჯეტის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირება; სტიქიური ბუნებრივი მოვლენების უკეთესი კონტროლი⁵³; ეკოლოგიურად უფრო მეგობრული და უფრო ეფექტიანი ბიზნესების ზრდის წახალისება; წყლის ეკოსისტემის საქონლისა და მომსახურებების ღირებულებისა და რაოდენობის ზრდა. <p>რეფორმის დადებითი ეფექტი კიდევ უფრო აშკარა იქნება ისეთი სექტორებისთვის, როგორცაა ტურიზმი და სურსათის გადამამუშავება. ასევე, ყველა იმ სექტორისთვის, რომელმაც, დიდი ალბათობით, სარგებელი უნდა მიიღოს წყლის ხარისხის გაუმჯობესებით.</p> <p>სხვა პოტენციური სარგებელი დაკავშირებულია იმ სექტორებთან (მაგ. ენერჯეტიკის სექტორი), რომლებიც საჭიროებს მსხვილ ინვესტიციებს და რომელთაც მნიშვნელოვანი გაუკვევლობა</p>	<p>მოსალოდნელი გავლენა თვისობრივად ახლოსაა იმ გავლენასთან, რაც 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში განვიხილეთ. თუმცა ამ შემთხვევაში, ინფორმაციის ნელმა დინამომ შეიძლება გაართულოს ოპტიმალური ვარიანტების გამოვლენა.</p>

⁵² ეს არის დანართში 7 წარმოდგენილი რეფორმის დაგეგმილი მაკროეკონომიკური გავლენის შესახებ დეტალური დისკუსიის მოკლე მიმოხილვა.

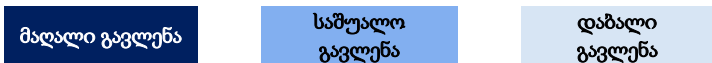
⁵³ იხ. დანართში 9 წარმოდგენილი G4G-ის ექსპერტების მოსაზრებები.

	<p>ახსიათებს. კერძოდ, მოსალოდნელია, რომ უფრო ცხადი და უკეთ დაგეგმილი წყლის რესურსების მართვის წესების შემოღება (ბევრად უფრო სანდო მონაცემების შეგროვებასთან ერთად) ხელს შეუწყობს ახალ ინვესტიციებს ჰიდროელექტროსადგურების და (არაპირდაპირ) ელექტროენერჯით ვაჭრობის ბაზრის განვითარებას⁵⁴. დადებით ეფექტს უნდა ველოდოდ სოფლის მეურნეობის სექტორში, როგორც მიწოდებული წყლის უფრო სტაბილური ხარისხის (რაც ხელს შეუწყობს რიგ სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობას, მაგ. სასუქებით განოყიერება), ისე მომსახურების გაზრდილი გამჭვირვალობისა და (შესაძლო) სანდოობის გამო⁵⁵.</p> <p>რეფორმას თან ახლავს უარყოფითი ეკონომიკური გავლენაც. მათ შორის შეიძლება დავასახელოთ ხარჯების ზრდა. წყალმოსარგებლეთა გადასახადები, დაბინძურების მოსაკრებელი და ეკონომიკური საქმიანობის გარემოზე ურყოფითი ზემოქმედების შემზღვეველი სტანდარტები გაზრდის ხარჯებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ტარიფები და ფასები გაიზრდება, განსაკუთრებით იმ პროდუქტების შემთხვევაში, რომელთა წარმოებასაც დიდი რაოდენობით წყლის რესურსები ესაჭიროება. სექტორებს შორის უნდა დავასახელოთ სოფლის მეურნეობის სექტორი, რომლის ხარჯებზეც გაიზრდება, რადგან წყლის ხარისხის შენარჩუნების/გაუმჯობესების რეგულაცია აიძულებს ფერმერებს, შეზღუდონ პესტიციდებისა და სასუქების გამოყენება. ამან შეიძლება განაპირობოს კომპრომისი დაბინძურების შემცირებასა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ზრდას შორის. განვითარებული ქვეყნებისგან განსხვავებით, საქართველოში ფერმერობა ჯერ კიდევ არ არის ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა, რის გამოც აღნიშნული კომპრომისი, შეზღუდული რაოდენობით, თუმცა მაინც იქნება. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ წყლის ხარჯების ზრდა (რამდენადაც ეს ზრდა არ აჭარბებს წყლის რეალურ ალტერნატიული დანახარჯს) და გარემოს დაცვის რეგულაციების გამკაცრება (რაც შეზღუდავს ნეგატიურ გარეგან ეფექტებს) ზოგადად სასარგებლო იქნება ქვეყნისთვის, რადგან ეს შედეგად მოიტანს უფრო ეფექტურ წყალსარგებლობას.</p> <p>საბოლოო შედეგი მნიშვნელოვნად იქნება დამოკიდებული არსებული კომპრომისების დეტალურ შეფასებასა და ფრთხილი ოპტიმიზაციის პროცესზე. თუმცა კარგი მიზეზები არსებობს, გვეჯეროდეს, რომ გრძელვადიან პერიოდში, როდესაც ეკონომიკური საქმიანობის ხელახალი ოპტიმიზაცია მოხდება (ბევრად უფრო მდგრადი და პროგნოზირებადი საკანონმდებლო გარემოს წყალობით), დადებითი ეფექტები გადაწონის უარყოფითს.</p>	
სოციალური	<p>რეფორმას თან ახლავს უამრავი, პოტენციურად დადებითი და უარყოფითი სოციალური გავლენა.</p> <p>რეფორმის უარყოფით სოციალურ გავლენაზე საუბრისას უნდა აღინიშნოს, რომ წყალსარგებლობასთან დაკავშირებული ხარჯების ზრდა, დიდი ალბათობით, მოსახლეობის უფრო ღარიბ ნაწილს დააწვევს ტვირთად, რომელთათვისაც წყლის ხარჯები მათი შემოსავლის დიდ წილს შეადგენს. ეს ეხება როგორც ურბანულ, ისე სოფლის დასახლებებს. სოფლებში ხარჯები შეიძლება კიდევ უფრო მაღალი იყოს, რადგან ბევრი ღარიბი ოჯახი თვითდასაქმებისა და დაბალპროდუქტიული სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობიდან იღებს შემოსავალს და წყლის ტარიფის ზრდამ იქ შეიძლება მნიშვნელოვნად შეამციროს მათი წმინდა შემოსავლები.</p> <p>დადებით სოციალურ გავლენებს შორის უნდა აღინიშნოს, რომ მოსახლეობის ღარიბი ნაწილი უფრო მეტად ისარგებლებს წყლის ხარისხის გაუმჯობესებით, განსაკუთრებით ჯანმრთელობის ხარჯების შემცირების ხარჯზე.</p> <p>მართალია, რესურსების სწორი ფასწარმოქმნა რეფორმის უაღრესად მნიშვნელოვანი ნაწილია, მაგრამ მთავრობამ აქტიურად უნდა შეამოწმოს სოციალური გავლენა და შეიმუშაოს სტრატეგიები, რათა</p>	<p>მოსალოდნელი გავლენა თვისობრივად ახლოსაა იმ გავლენასთან, რაც 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში განვიხილეთ. თუმცა ამ შემთხვევაში, ინფორმაციის ნელმა დინებამ შეიძლება გაართულოს გამოსასწორებელი ღონისძიებების შემუშავება.</p>

⁵⁴ G4G-ის ექსპერტების მიერ წინა ანგარიშების საფუძველზე წარმოდგენილი მოსაზრებები შეგიძლიათ იხილოთ დანართში 10.

⁵⁵ ამ საკითხთან დაკავშირებით ექსპერტების მოსაზრებები იხ. დანართში 11.

	შემციროს უარყოფითი გავლენა მოსახლეობის ღარიბ ნაწილზე, ისე, რომ არ შეწყვიტოს ტარიფების ეფექტიანობის გამაძლიერებელი (სასარგებლო) ეფექტები, რაც ასახავს წყლის რეალურ ალტერნატიულ დანახარჯს.	
ეკოლოგიური	<p>რეფორმის მოსალოდნელი ეკოლოგიური გავლენა მნიშვნელოვანია. რეფორმის სწორად განხორციელების შედეგად, წყლის ეკოსისტემის ხარისხი მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება უამრავი მიმართულებით:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ეკოლოგიური სტატუსი (ბიოლოგიური და ფიზიკურ-ქიმიური მახასიათებლები); • ქიმიური სტატუსი („პრიორიტეტული სახიფათო ნივთიერებების“ სტანდარტებთან შესაბამისობასთან დაკავშირებით); • სტიქიური ბუნებრივი მოვლენების წარმატებული მართვა. 	მოსალოდნელი გავლენა თვისობრივად ახლოსაა იმ გავლენებთან, რაც 1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში განვიხილეთ.
საჯარო ფინანსები	სახელმწიფო ხარჯები შეიძლება გაიზარდოს, თუმცა შემოსვლები ბევრად უფრო მაღალი იქნება.	სახელმწიფო ხარჯები შეიძლება ოდნავ უფრო მეტად გაიზარდოს, ვიდრე 1-ელი ვარიანტის შემთხვევაში, თუმცა სახელმწიფოს შემოსავალი მაინც ბევრად უფრო მეტი იქნება ამ ვარიანტში
მცირე და საშუალო საწარმოები	რეფორმასთან დაკავშირებული ხარჯები მნიშვნელოვანი არ უნდა იყოს საშუალო და მსხვილი საწარმოებისთვის (რომელთაც 50-ზე მეტი თანამშრომელი ჰყავთ და წლიური ბრუნვა 12 მლნ. ლარია). თუმცა ეს ხარჯები შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს მცირე საწარმოებისთვის (რომელთაც 50-ზე ნაკლები თანამშრომელი ჰყავთ და წლიური ბრუნვა 12 მლნ. ლარია). ამიტომ მთავრობამ უნდა გაითვალისწინოს გამარტივებული რეჟიმის დაწესება მცირე კომპანიებისთვის და უფრო ხანგრძლივი გარდამავალი პერიოდი და/ან მხარდაჭერის სპეციალური პროგრამები ასეთი საწარმოებისთვის.	მოსალოდნელი გავლენა თვისობრივად ახლოსაა იმათთან, რაც 1-ელი ვარიანტის შემთხვევაში განვიხილეთ.

C. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი

წარმოდგენილ სცენარებში თითოეული ვარიანტისთვის ვუშვებთ ერთსა და იმავე მთავარ დემოგრაფიულ და ეკონომიკურ ტენდენციებს – დემოგრაფიული და ეკონომიკური ტენდენციები ეგზოგენურია რეფორმისთვის. მართალია, ეგზოგენურობა შეიძლება საკამათო იყოს, თუმცა RIA-ის გუნდი ფიქრობს, რომ ანალიზში განხილულ კონტექსტში, რომელსაც გაურკვევლობის მაღალი დონე ახასიათებს, ეს საშუალებას გვაძლევს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებზე რეფორმის მოსალოდნელი გავლენის უფრო სანდო შეფასებები გავაკეთოთ და თვითნებურად არ ხრის შედეგებს ერთი (რეფორმის სასარგებლოდ) ან მეორე (რეფორმის საწინააღმდეგო) მიმართულებით⁵⁶.

საბაზისო სცენარი

საბაზისო სცენართან დაკავშირებული ხარჯები და სარგებელი არ არის რაოდენობრივად შეფასებადი, ამიტომ აღნიშნული ანალიზი შეგროვებული ინფორმაციის საფუძველზე აქცენტს აკეთებს 1-ლი და მე-2 ვარიანტების ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის პირდაპირ რაოდენობრივ შეფასებაზე.

გაურკვევლობები

- ძირითადი გაურკვევლობები აქ დაკავშირებულია ორ საკითხთან:
- წყლის ხარისხის ევოლუცია. წყლის ხარისხისთვის გადახდისთვის მზადყოფნის ჩვენეული შეფასებები არაპირდაპირ უშვებს, რომ წყლის ხარისხი რეფორმის გარეშეც სტაბილური იქნებოდა.

⁵⁶ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ჩვენ ველით, რომ რეფორმა გააუმჯობესებს ქვეყნის გრძელვადიანი განვითარების პერსპექტივებს.
 USAID | მმართველობა განვითარებისთვის (G4G) საქართველოში
 წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის რეგულირების გავლენის შეფასება 52

წყლის ხარისხის გაუარესების შემთხვევაში, გადახდისთვის მზადყოფნა შეიძლება გაზრდილიყო და, შესაბამისად, რეფორმის მოსალოდნელი სარგებელიც შეიძლება მაღალი ყოფილიყო;

- წყლის ხელმისაწვდომობის ევოლუცია. დაშვების თანახმად, წყლის ხელმისაწვდომობა (მიწოდება) უცვლელი რჩება და ერთადერთი ფაქტორი, რაც იცვლება, არის მოთხოვნა. გაზრდილი წყლის დეფიციტი გაზრდის წყლის რესურსების მართვის უკეთესი სისტემის სარგებელს.

1-ლი ვარიანტი

რაოდენობრივად შეფასებადი ხარჯები

- **კერძო სექტორი**
 - **ნებართვის/ლიცენზიის მოსაკრებელი:** ყველა კომპანიას, რომელიც ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან ეწევა წყალაღებას ან წყალჩაშვებას, მოუწევს შესაბამისი ნებართვის/ლიცენზიის აღება, რომლის ღირებულებაც 100 ლარია;
 - **ნებართვის/ლიცენზიის დოკუმენტაცია:** ყველა კომპანიას, რომელიც ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან ეწევა წყალაღებას ან წყალჩაშვებას და უნდა ნებართვის/ლიცენზიის აღება, მოუწევს საჭირო დოკუმენტაციის მომზადება. ასეთი დოკუმენტაციის აღების ღირებულება (საქართველოში მსგავსი მომსახურებების ყველაზე მსხვილ მიმწოდებელთან კონსულტაციის შემდეგ) არის 1500 ლარი წყალაღების დოკუმენტაციისთვის და 800 ლარი – წყალჩაშვების დოკუმენტაციისთვის. ჩვენი ვარაუდით, თითოეული ნებართვის/ლიცენზიის (შიდა) ალტერნატიულ დანახარჯი იქნება 24 ლარი.
 - **წყალმოსარგებლეთა მოსაკრებელი (ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის⁵⁷):** ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღების ნებართვის მფლობელებს მოუწევთ გადასახადის გადახდა ამოღებული წყლისთვის. მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, სავარაუდო განაკვეთები შემდეგია:

1) ზოგადი მოსაკრებლები:

- a) I ჯგუფი (კასპიის ზღვის აუზი) – 0.01 $\$/\text{მ}^3$;
- b) II ჯგუფი (შავი ზღვის აუზი) – 0.005 $\$/\text{მ}^3$;
- c) III ჯგუფი (შავი ზღვის წყლები) – 0.003 $\$/\text{მ}^3$.

2) სასმელი წყლის მიწოდება – 0.01 ქართული თეთრი (ქართული ლარის 1/100) კუბურ მეტრზე.

3) ჰიდროელექტროსადგურები – ზოგადი მოსაკრებლის 0.01% (იხ. ზემოთ) კუბურ მეტრზე. მაგალითად, შავი ზღვის აუზის (მდინარეების, ტბების და სხვ.) წყლების მოხმარების მოსაკრებელი იქნება – 0.0000005 $\$/\text{მ}^3$ ⁵⁸.

4) ირიგაცია და თბოელექტროსადგურები – ზოგადი მოსაკრებლების 1% (იხ. ზემოთ) კუბურ მეტრზე⁵⁹.

• საჯარო სექტორი

- **დამატებითი პერსონალისა და აღჭურვილობის ხარჯები:** ახალი პერსონალის დაქირავება რეფორმის სწორად გატარების უზრუნველსაყოფად. გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს დასჭირდება პერსონალის გაზრდა შემდეგი მიმართულებებით:
 - მდინარეთა სააუზო ერთეული:
 - 11 დამატებითი თანამშრომელი 2018 წლიდან.
 - სანებართვო სისტემა:
 - 1 დამატებითი თანამშრომელი 2018 წელს;
 - 1 დამატებითი თანამშრომელი 2019 წელს;

⁵⁷ ამ ეტაპზე წყალჩაშვების მოსაკრებელზე არ ვსაუბრობთ, რადგან კანონში ეს მოსაკრებელი ჯერ არ არის განსაზღვრული.

⁵⁸ უნდა აღინიშნოს, რომ, ვინაიდან ჰესების საკმარისობა ექვემდებარება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას, ისინი უკვე იხდიან აღნიშნულ მოსაკრებლებს, ამიტომ მათთვის არაფერი იცვლება. ეს ინფორმაცია გადამოწმდა სემკის ტარიფებისა და ეკონომიკური ანალიზის დეპარტამენტთან, სადაც დაადასტურეს, რომ ჰესები იხდიან აღნიშნულ მოსაკრებელს.

⁵⁹ ჰესების მსგავსად, თბოელექტროსადგურებიც იხდიან წყალსარგებლობის მოსაკრებელს, ამიტომ არც მათთვის არ შეიცვლება ამ მხრივ არაფერი.

- 1 დამატებითი თანამშრომელი 2024 წელს.
- მონიტორინგი:
 - 9 დამატებითი თანამშრომელი წყლის ხარისხის მონიტორინგისთვის 2018 წლიდან;
 - 4 დამატებითი თანამშრომელი მიწისქვეშა წყლის მონიტორინგისთვის (რეფორმის პირველი 5 წლის განმავლობაში).
- ზედამხედველობა:
 - 40 დამატებითი ინსპექტორი.

პერსონალის ხარჯების გარდა, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და მდინარეთა სააუზო ერთეულებს მოუწევთ საჭირო აღჭურვილობის შექმნა.

ითვლება, რომ მდინარეთა აუზების წყლის რესურსების მართვის საწყის გეგმას დონორები დააფინანსებენ (ამ ვარიანტში), თუმცა მომდევნო გეგმები უნდა დაფინანსდეს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, რაც პირველი გეგმის ღირებულების დაახლოებით 25%-ს უნდა შეადგენდეს.

რაოდენობრივად შეფასებადი სარგებელი

- **კერძო სექტორი**
 - **საკონსულტაციო ბიზნესების მოგება:** საკონსულტაციო კომპანიების მოგება, რომლებიც ეხმარებიან ბიზნესებს ნებართვების/ლიცენზიების აღებაში, გაიზრდება (რაც უნდა ჩაითვალოს ბიზნესებს შორის ტრანსფერად და არა რეალურ ხარჯად). მოსალოდნელი მთლიანი მოგება შეიძლება იყოს მიღებული კომპენსაციის 16%.
 - **მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების სარგებელი:** დანართში 6 წარმოდგენილი მოდელის საფუძველზე, შეფასებულია როგორც შინამეურნეობის წლიური საშუალო გადახდისთვის მზადყოფნა.
- **საჯარო სექტორი**
 - **ნებართვებიდან/ლიცენზიებიდან მიღებული შემოსავლები,** რომელსაც კომპანიები იხდიან;
 - **წყალმოსარგებლეთა მოსაკრებლიდან მიღებული შემოსავლები,** რომელსაც კომპანიები იხდიან.

გაურკვევლობები

ძირითადი გაურკვევლობები აქ დაკავშირებულია ორ საკითხთან:

- წყლის ხარისხის ევოლუცია. როგორც საბაზისო სცენარში, წყლის ხარისხისთვის გადახდისთვის მზადყოფნის ჩვენეული შეფასება პირდაპირ უშვებს, რომ წყლის ხარისხი სტაბილური დარჩება რეფორმის არარსებობის შემთხვევაში. წყლის ხარისხის გაუარესების შემთხვევაში, გადახდისთვის მზადყოფნა შეიძლება გაიზარდოს და, შესაბამისად, რეფორმის სარგებელი უფრო მაღალი იყოს. იგივე ეფექტი გვექნებოდა, თუ წყლის ხარისხის გაუმჯობესება უფრო ნელა მოხდებოდა, ვიდრე რეფორმა ითვალისწინებს;
- წყლის ხელმისაწვდომობის ევოლუცია. დაშვების მიხედვით, წყლის ხელმისაწვდომობა (მიწოდება) მუდმივი რჩება და ერთადერთი ფაქტორი, რაც იცვლება, არის მოთხოვნა. გაზრდილი წყლის დეფიციტი გაზრდიდა წყლის რესურსების მართვის უკეთესი სისტემის სარგებელს;
- წყალჩაშების მოსაკრებლის ღირებულება. მისი დათვლა შეუძლებელია, რადგან არ არსებობს საჭირო ინფორმაცია. ერთის მხრივ, გაზრდილი მოსაკრებლები გაზრდიდა კომპანიებისა და წყალმოსარგებლების ხარჯებს. მეორეს მხრივ, სწორად დაანგარიშების შემთხვევაში, ეკოლოგიური (სოციალური) გავლენის საფუძველზე, ხელს შეუწყობდა საზოგადოების უფრო ეფექტიან ფუნქციონირებას;
- ეფექტიანობის სარგებლის პოტენციური გაურკვეველია (მოსალოდნელია დადებითი, თუმცა არა რაოდენობრივად შეფასებადი ღირებულება). მაღალი პოტენციური სარგებელი გაზრდიდა საზოგადოების მოსალოდნელ წმინდა დაყვანილ ღირებულებას.

მე-2 ვარიანტი

რაოდენობრივად შეფასებადი ხარჯები

- **კერძო სექტორი**
 - ნებართვის/ლიცენზიის მოსაკრებლები: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის;
 - ნებართვის/ლიცენზიის დოკუმენტაცია: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის, ერთადერთი სხვაობა არის კომპანიების გაზრდილი ალტერნატიული დანახარჯი (აღნიშნული ვარიანტი ითვალისწინებს დაბეჭდილი დოკუმენტაციის წარდგენას, რასაც გაცილებით მეტი დრო სჭირდება);
 - წყალმოსარგებლეთა მოსაკრებლები (ზედაპირული წყალაღებისთვის): იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის.
- **საჯარო სექტორი**
 - დამატებითი პერსონალისა და აღჭურვილობის ხარჯები: ახალი თანამშრომლები, რეფორმის სწორად გატარების უზრუნველსაყოფად. გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს დასჭირდება პერსონალის გაზრდა შემდეგი მიმართულებებით:
 - მდინარეთა სააუზო ერთეულები:
 - 11 დამატებითი თანამშრომელი 2018 წლიდან.
 - სანებართვო სისტემა:
 - 3 დამატებითი თანამშრომელი 2018 წელს.
 - მონიტორინგი:
 - 9 დამატებითი თანამშრომელი წყლის ხარისხის მონიტორინგისთვის 2018 წლიდან;
 - 4 დამატებითი თანამშრომელი მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგისთვის (რეფორმის პირველი 5 წლის განმავლობაში).
 - ზედამხედველთა:
 - 80 დამატებითი ინსპექტორი.

პერსონალის ხარჯების გარდა, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და მდინარეთა სააუზო ერთეულებს მოუწევთ საჭირო აღჭურვილობის შექმნა.

ითვლება, რომ მდინარეთა აუზების წყლის რესურსების მართვის საწყის გეგმას დონორები დააფინანსებენ (ამ ვარიანტში), თუმცა მომდევნო გეგმები უნდა დაფინანსდეს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, რაც პირველი გეგმის ღირებულების დაახლოებით 25%-ს უნდა შეადგენდეს.

- სააუზო მართვის გეგმები: ამ ვარიანტში 2 აუზის მართვის გეგმა უნდა დააფინანსოს სახელმწიფო ბიუჯეტმა. ხარჯი დაახლოებით 100,00 ევროა.

რაოდენობრივად შეფასებადი სარგებელი

- **კერძო სექტორი**
 - საკონსულტაციო ბიზნესების მოგება: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის;
 - მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების სარგებელი: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის.
- **საჯარო სექტორი**
 - ნებართვებიდან/ლიცენზიებიდან მიღებული შემოსავლები, რომელსაც კომპანიები იხდიან. იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის;
 - წყალმოსარგებლეთა მოსაკრებლიდან მიღებული შემოსავლები, რომელსაც კომპანიები იხდიან. იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის.

გაურკვეველობები

ძირითადი გაურკვევლობები აქ დაკავშირებულია ორ საკითხთან:

- წყლის ხარისხის ევოლუცია. როგორც საბაზისო სცენარში, წყლის ხარისხისთვის გადახდისთვის მზადყოფნის ჩვენეული შეფასება პირდაპირ უშვებს, რომ წყლის ხარისხი სტაბილური დარჩება რეფორმის არარსებობის შემთხვევაში. წყლის ხარისხის გაუარესების შემთხვევაში, გადახდისთვის მზადყოფნა შეიძლება გაიზარდოს და, შესაბამისად, რეფორმის სარგებელი უფრო მაღალი იყოს. იგივე ეფექტი გვექნებოდა, თუ წყლის ხარისხის გაუმჯობესება უფრო ნელა მოხდებოდა, ვიდრე რეფორმა ითვალისწინებს;
- წყლის ხელმისაწვდომობის ევოლუცია. დაშვების მიხედვით, წყლის ხელმისაწვდომობა (მიწოდება) მუდმივი რჩება და ერთადერთი ფაქტორი, რაც იცვლება, არის მოთხოვნა. გაზრდილი წყლის დეფიციტი გაზრდიდა წყლის რესურსების მართვის უკეთესი სისტემის სარგებელს;
- წყალჩამოშვების მოსაკრებლის ღირებულება. მისი დათვლა შეუძლებელია, რადგან არ არსებობს საჭირო ინფორმაცია. ერთის მხრივ, გაზრდილი მოსაკრებლები გაზრდიდა კომპანიებისა და წყალმოსარგებლების ხარჯებს. მეორეს მხრივ, სწორად დაანგარიშების შემთხვევაში, ეკოლოგიური (სოციალური) გავლენის საფუძველზე, ხელს შეუწყობდა საზოგადოების უფრო ეფექტიან ფუნქციონირებას;
- ეფექტიანობის სარგებლის პოტენციული გაუკვეველია (მოსალოდნელია დადებითი, თუმცა არა რაოდენობრივად შეფასებადი ღირებულება). მაღალი პოტენციური სარგებელი გაზრდიდა საზოგადოების მოსალოდნელ წმინდა დაყვანილ ღირებულებას.

D. შემაჯამებელი მიმოხილვა

ჩვენმა შედეგებმა, რომლებიც შეჯამებულია ცხრილში 6.3 და გრაფიკებში 6.1 და 6.2, აჩვენა, რომ ორივე ვარიანტი იწვევს მნიშვნელოვან მოსალოდნელ ცვლილებას წმინდა დაყვანილ ღირებულებაში საბაზისო სცენართან მიმართებაში. ეს ნიშნავს, რომ რეფორმა გამოიწვევს საზოგადოებრივი რესურსების წმინდა რაოდენობრივად შეფასებად ზრდას. ამ შედეგს განაპირობებს ორი ძირითადი ფაქტორი:

3. რეფორმის შედარებით დაბალი ნამატი ხარჯები;
4. წყლის ხარისხის მოსალოდნელი გაუმჯობესების შედარებით მაღალი მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება.

მნიშვნელოვანი დასკვნა, რაც ჩვენი ანალიზის თვისობრივი ნაწილიდან შეიძლება გაკეთდეს, ისაა, რომ მაღალი ხარისხის წყლისთვის გადახდისთვის მზადყოფნა იკლებს წყლის თავდაპირველი ხარისხის გაუმჯობესებასთან ერთად, თუმცა შინამეურნეობების საშუალო შემოსავლის მოსალოდნელი ზრდის წყალობით, ხარჯებზე მნიშვნელოვნად მაღალია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ 1-ელ და მე-2 ვარიანტებს ბევრი რამ აქვს საერთო (რომელიც განსხვავდება მხოლოდ ხარჯების კომპონენტში – მე-2 ვარიანტში ხარჯები უფრო მაღალია), მოულოდნელი არ არის, რომ 1-ლი ვარიანტი უფრო მაღალ წმინდა დაყვანილ ღირებულებას ქმნის.

თვისობრივი შეფასების გადმოსახედიდან, შეიძლება დაფიქსირდეს რამდენიმე დამატებითი (პოტენციური) გავლენა (იხ. ცხრილები 6.2 და 6.3). დადებითი გავლენა ძირითადად გულისხმობს საზოგადოებისა და კერძო სტიმულების უკეთეს თანხვედრას, წყლის ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის (წყლის რესურსების უკეთესი მართვის) შემცირებულ გაურკვევლობას, სტიქიური ბუნებრივი მოვლენების უკეთეს კონტროლს და, უფრო ზოგადად, ეკოლოგიური საქონლისა და მომსახურებების გაუმჯობესებულ ხარისხს, რითიც საზოგადოება სარგებლობს. უარყოფითი (რაოდენობრივად არაშეფასებადი) გავლენა, ძირითადად, გულისხმობს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის განახლების (საჭიროების მიხედვით) ხარჯებს, რათა დაკმაყოფილდეს ახალი კანონის მოთხოვნები.

შედეგების მდგრადობის ანალიზი (იხ. გრაფიკი 6.2) ადასტურებს ძირითად დაშვებებში ცვლილებებისადმი შედეგების სიმყარეს. 1-ლი ვარიანტის წმინდა დაყვანილი ღირებულება ყოველთვის უფრო მაღალია მე-2 ვარიანტის იგივე მაჩვენებელზე.

შედეგების მდგრადობის ანალიზმა ასევე აჩვენა, რომ სხვა თანაბარი პირობების დროს, ცვლადი, რომელსაც პოტენციურად უფრო დიდი გავლენა აქვს წმინდა დაყვანილი ღირებულებაზე, არის მშპ-ის ზრდა (მშპ-ის ზრდა ხელს უწყობს სარგებლის სწრაფ ზრდას, მშპ-ის დაბალი ზრდა კი აფერხებს მის ზრდას). სხვა შესაბამისი ცვლადებია:

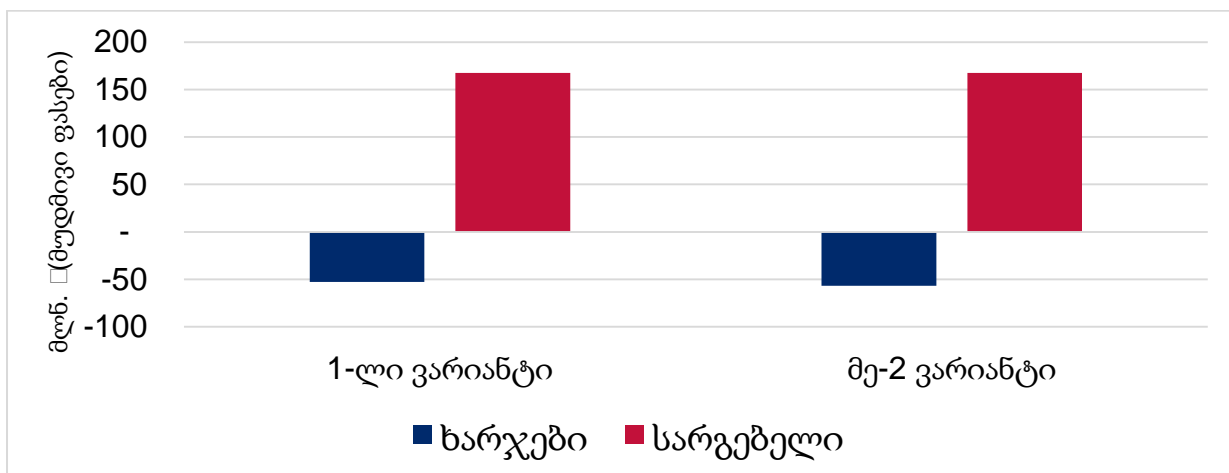
- ფასდაკლების განაკვეთი (ფასდაკლების მაღალი განაკვეთი ამცირებს წმინდა დაყვანილ ღირებულებას);
- წყლის მაღალი თავდაპირველი ხარისხი (ამცირებს წმინდა დაყვანილ ღირებულებას);
- წყლის ხარისხის სწრაფი გაუმჯობესება (სწრაფად ამცირებს გადახდისთვის მზადყოფნასა და წმინდა დაყვანილ ღირებულებას).

დაბოლოს, გრაფიკი 6.3 აჩვენებს, რომ რეფორმასთან დაკავშირებული შინამეურნეობის საშუალო წლიური ხარჯი საკმაოდ დაბალია. ეს მაჩვენებელი დაანგარიშებულ გადახდისთვის მზადყოფნაზეც ბევრად დაბალია.

ცხრილი 6.3: ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის შეჯამება

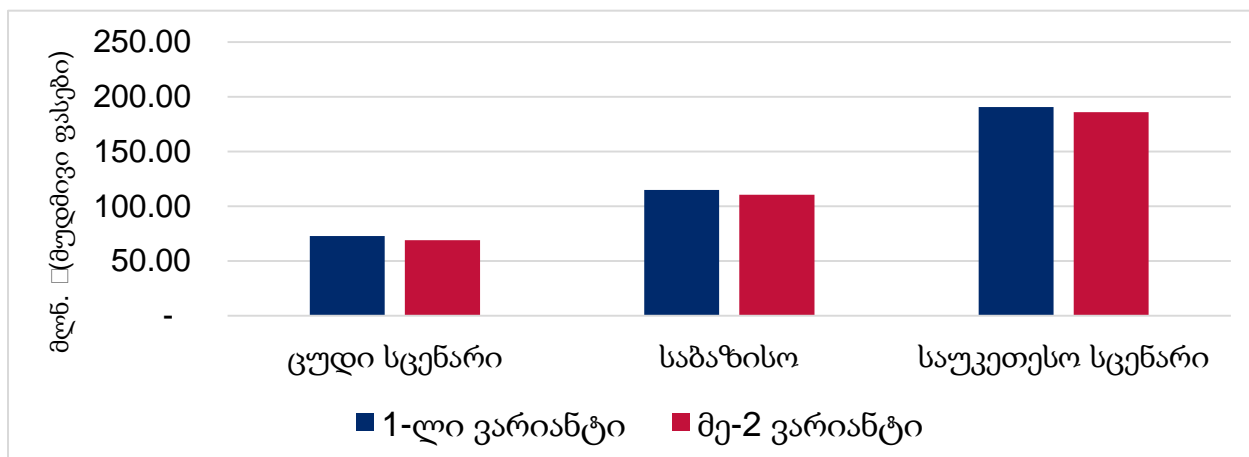
	1-ლი ვარიანტი	მე-2 ვარიანტი
ნამატი სარგებელი (დაყვანილი ღირებულება)	167.41 (მლნ. ₾)	167.41 (მლნ. ₾)
ნამატი ხარჯები (დაყვანილი ღირებულება)	-52.68 (მლნ. ₾)	-56.86 (მლნ. ₾)
ნამატი სარგებელი – ხარჯები (წმინდა დაყვანილი ღირებულება)	114.73 (მლნ. ₾)	110.56 (მლნ. ₾)
თვისობრივი გავლენა (თუ რაოდენობრივი შეფასება შეუძლებელია) ⁶⁰	<p>დადებითი: შემცირებული გაურკვეველობა წყლის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით (წყლის რესურსების უკეთესი მართვა) უკეთესი ხარისხის წყალზე წვდომა წარმოების საქმიანობისთვის ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების უფრო ეფექტიანი განაწილება სახელმწიფო ბიუჯეტში ჯანმრთელობის ხარჯების შემცირება წყალდიდობით მიყენებული ზიანის პოტენციური შემცირება</p> <p>უარყოფითი: ახალი კანონმდებლობის მოთხოვნების შესაბამისი აღჭურვილობის ხარჯები</p>	<p>დადებითი: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის</p> <p>უარყოფითი: იგივე, რაც 1-ლი ვარიანტისთვის</p>

გრაფიკი: 6.1: პოლიტიკის ვარიანტების ნამატი ხარჯებისა და სარგებლის შედარება (მლნ. ლარი, რეალური)

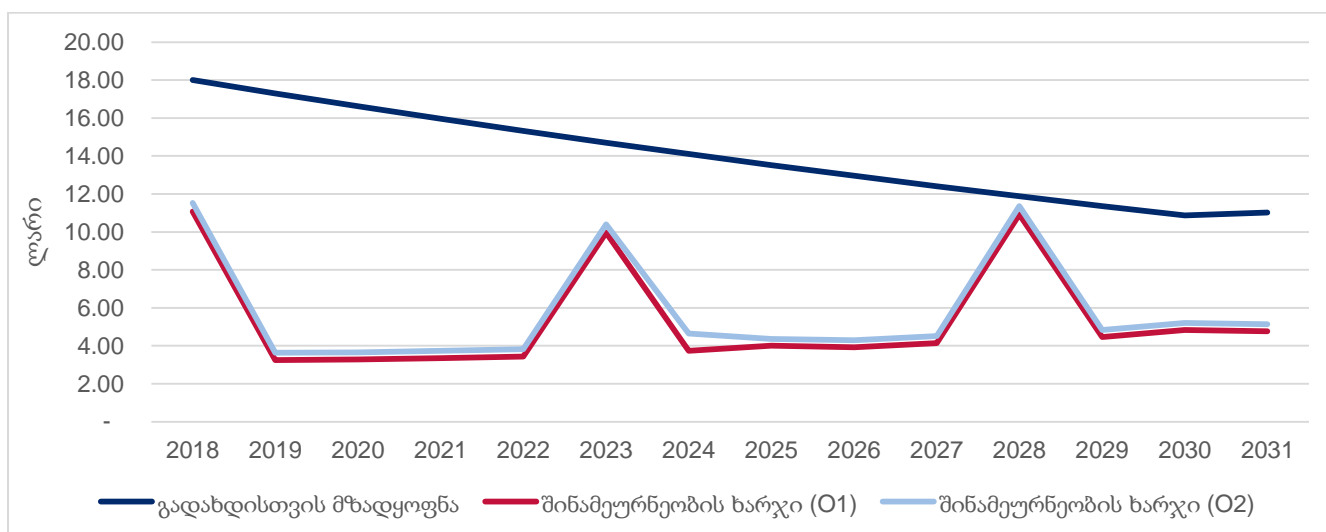

⁶⁰ ჩამოთვლილია ის საგნები, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გადაწყვეტილების მიღებაზე, თუმცა მათი რაოდენობრივად შეფასება შეუძლებელია.

გრაფიკი 6.2: შედეგების მდგრადობის ანალიზის შედეგები. ნამატი წმინდა დაყვანილი ღირებულება ცუდი, მოსალოდნელი და საუკეთესო სცენარების შემთხვევაში (მლნ. ლარი, მუდმივი ფასები)

გრაფიკი 6.3: გადახდისთვის მზადყოფნის ევოლუცია და შინამეურნეობის საშუალო ხარჯები (ლარი, მუდმივი ფასები)

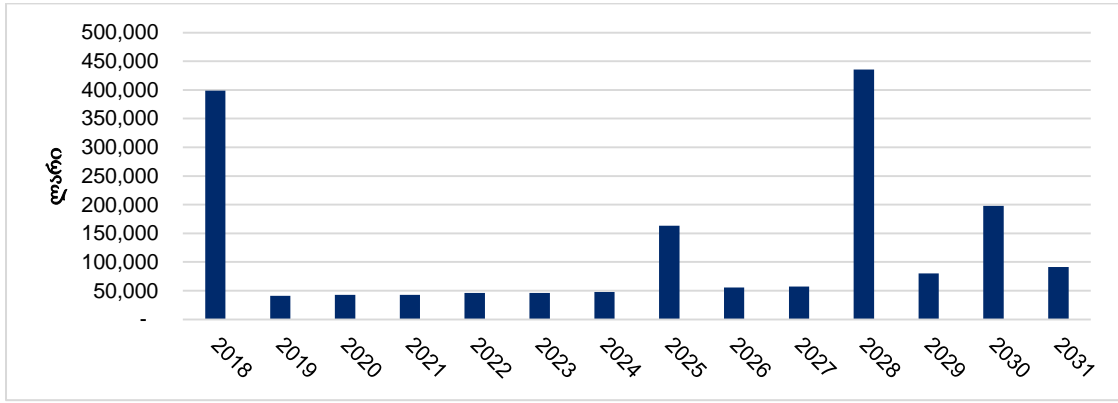
E. კონკრეტული გავლენა: ჰესები, წყალმომარაგების კომპანიები და ირიგაცია

კიდევ ერთი ასპექტი, რომელიც უნდა განვიხილოთ, სანამ ვარიანტების შედარებას დავიწყებთ, არის რეფორმის მოსალოდნელი (რაოდენობრივად შეფასებადი) გავლენა ჰესებზე (ჰიდროელექტრო და თბოელექტროსადგურებზე), წყალმომარაგების კომპანიებსა და საქართველოს მელიორაციაზე (გამოყვანილი ჩვენი მოდელიდან). ეს ინფორმაცია სჭირდებათ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლებს.

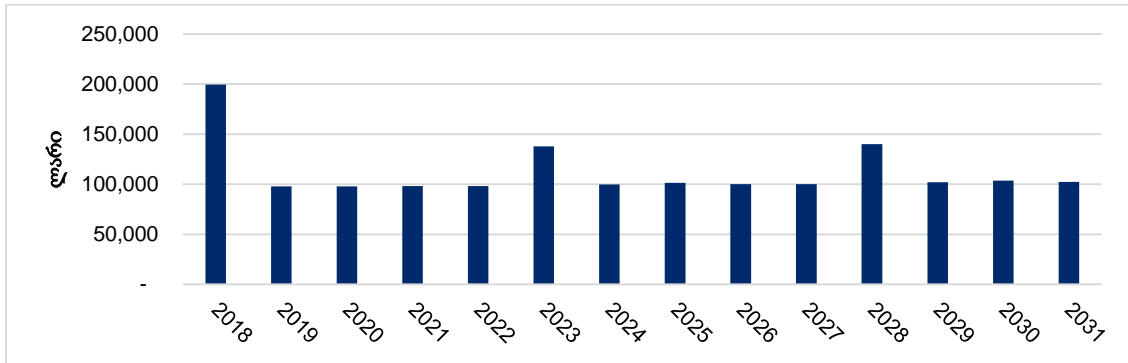
დამატებითი ხარჯები ჰიდროელექტრო სადგურებისთვის თავმოყრილია საწყის ეტაპზე (იმ დაშვებით, რომ ყველა ჰესს დასჭირდება ახალი ნებართვის აღება) და **ჯამში დაახლოებით 180,000 ლარს** შეადგენს. ხარჯები **თბოელექტროსადგურებისთვის** კი **ჯამში 24,201 ლარი** იქნება.

რეფორმის მოსალოდნელი გავლენა **წყალმომარაგებისა და სადრენაჟო-საირიგაციო სისტემებზე** წარმოდგენილია გრაფიკებზე 6.4 და 6.5.

გრაფიკი 6.4: საირიგაციო-სადრენაჟო სისტემების ხარჯები (შპს საქართველოს მელიორაცია)

გრაფიკი 6.5: სასმელი წყლის მიმწოდებელთა ხარჯები

VII. ვარიანტების შედარება

უპირატესი ვარიანტის გამოვლენის მიზნით, ალტერნატივების შეფასებისას, წმინდა დაყვანილ ღირებულებასთან ერთად, გავითვალისწინეთ მთელი რიგი კრიტერიუმები. ეს კრიტერიუმებია:

ეფექტიანობა: სასურველი შედეგების მიღების უნარი. ჩვენ შემთხვევაში, უნარი, რომ:

1. წყლის ყველა ობიექტი გადავიდეს კარგი ხარისხის სტატუსზე;
2. მოსახლეობას ჰქონდეს უწყვეტი წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე;
3. ყველა პოტენციურ წყალმოსარგებლეს აქვს წვდომა წყალზე;
4. ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსები ეფექტიანადაა განაწილებული;
5. კანონმდებლობა შესაბამისობაშია ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან.

განხორციელებადობა: განხორციელების სიმარტივე.

რეფორმასთან დაკავშირებული რისკების შემცირება:

- მონიტორინგი, შეფასება და გადაწყვეტილების მიღება კვლავ ცენტრალურ დონეზე რჩება;
- „ევროკავშირის დირექტივებთან სავალდებულო ჰარმონიზაციის“ წინაპირობის შესრულებისას ზოგიერთი, შესაძლოა, ქვეყნისთვის საზიანო კანონმდებლობა შემოვიდეს ყოველგვარი განხილვის გარეშე. ზოგიერთი მათგანის შემოღებას არც ევროკავშირის დირექტივა არ ავალდებულებს;
- ეკონომიკური ინსტრუმენტების შემუშავებისას შეცდომების რისკი, რაც ხელს უშლის მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის მიზნების შესრულებასა და ქვეყნის განვითარებას;
- კანონის ინტერპრეტირების ორაზროვნება და/ან ხარვეზები, რაც ხელს უშლის მის ყველაზე ეფექტიან გამოყენებას;
- წყლის რესურსებზე მონაცემების არასაკმარისი ხელმისაწვდომობა;
- უარყოფითი ეფექტი მოწყველად სოციალურ ჯგუფებსა და მცირე ბიზნესებზე.

ეს რისკები შეიძლება შემცირდეს, თუ საზოგადოებას რეფორმის მიზნებს გავაცნობთ და შევინარჩუნებთ გამჭვირვალობის მაღალ დონეს როგორც სხვადასხვა ალტერნატივებს შორის საბოლოო ვარიანტის არჩევის პროცედურასთან, ისე მომავალ ეტაპებთან მიმართებაში. ეს უზრუნველყოფს, რომ ყველა დაინტერესებულ მხარეს (როგორც ადგილობრივ, ისე ეროვნულ დონეზე), მოქალაქესა თუ ორგანიზაციას აქვს სრული წვდომა ყველა ხელმისაწვდომ და საჭირო მონაცემზე. რაც შეეხება უკანასკნელ რისკს, შერბილების სასარგებლო სტრატეგია შეიძლება იყოს გავლენის დეტალური მონიტორინგი, საჭიროების შემთხვევაში, დამხმარე ინიციატივების აქტივაციისთვის საჭირო სწრაფი რეაგირების მექანიზმებთან ერთად.

რეფორმასთან დაკავშირებული შედარებითი სარგებლის გაძლიერება:

- ეკოლოგიურ გამოწვევებსა და სტიქიურ ბუნებრივ მოვლენებზე სწრაფად და ეფექტიანად რეაგირების უნარი;
- გაზრდილი პროგნოზირებადობა და სანდოობა;
- კომპრომისის წინაშე ოპტიმალური (და ეფექტიანობის გამაძლიერებელი) ვარიანტის სწრაფი იდენტიფიცირება.

A. ვარიანტების შეჯამება

ცხრილი 7.1: ვარიანტების შედარება მრავალკრიტერიუმანი ანალიზის გამოყენებით

შეფასების კრიტერიუმები	ვარიანტი 0	ვარიანტი 1	ვარიანტი 2
ნამატი სარგებელი – ნამატი ხარჯები (წმინდა დაყვანილი ღირებულება)	-	114.7 (მლნ. ₾)	110.6 (მლნ. ₾)
ეფექტიანობა 1 – კარგი ხარისხის სტატუსი	-	+++	+++
ეფექტიანობა 2 – წვდომა სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე	+	+	+
ეფექტიანობა 3 – წყალზე წვდომა ყველა პოტენციურ წყალმოსარგებლისთვის	0	++	++
ეფექტიანობა 4 – ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილება	-	+++	+++
ეფექტიანობა 5 – ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან	---	++	++

შესაბამისობის უზრუნველყოფა			
განხორციელებადობა/განხორციელების სიმარტივე	0	+++	++
პოტენციური რისკების შემცირება	--	+++	++
პოტენციური სარგებლის გაძლიერება	---	+++	++

B. უპირატესი ვარიანტი

ვარიანტების რეიტინგი

როგორც ცხრილიდან 7.1 ვხედავთ, 1-ლი ვარიანტი ყველა მიმართულებით აღემატება დანარჩენ ვარიანტებს ან მათი მსგავსია. ამიტომ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ 1-ლი ვარიანტი ყველა დანარჩენ ვარიანტზე უპირატესია და რეკომენდებულია როგორც სტატუს კვოს, ისე მე-2 ვარიანტთან შედარებით.

VIII. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა

რეფორმის შემდეგ წყლის რესურსების მართვის სისტემის მუშაობის მონიტორინგისთვის მნიშვნელოვანია, შევავსოთ, რამდენად კარგად პასუხობს იგი მეოთხე თავში აღწერილი რეფორმის მიზნებს. სისტემის მუშაობის შეფასებისთვის შეთავაზებული ინდიკატორები დაიყო ორ კატეგორიად: ინდიკატორები, რომლებიც უზრუნველყოფს წყლის ყველა ობიექტის კარგი ხარისხის სტატუსის მიღებას, სასმელი წყლის უწყვეტ ხელმისაწვდომობასა და მოსახლეობისთვის სანიტარიულ მომსახურებაზე წვდომას, ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიან განაწილებასა და ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობას.

ცხრილი 8.1: მიზნების შესრულების პროგრესის ინდიკატორები

ინდიკატორი	შეფასების სიხშირე	მონიტორინგზე პასუხისმგებელი ორგანო
წყლის ყველა ობიექტი იღებს კარგი ხარისხის სტატუსს		
წყლის ობიექტების%, რომელთაც ადგილზე აქვთ სრული და გამართულად მომუშავე მონიტორინგის სისტემა	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო
მდინარეთა აუზების %, რომელთაც აქვთ სწორად დათვლილი ეკოლოგიური (დაბინძურებასთან დაკავშირებული) გადასახადები/მოსაკრებლები და/ან განვითარებული დაბინძურების ნებართვების ბაზარი	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, წყლის რესურსების მართვის დეპარტამენტი, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
შემთხვევების %, როდესაც სტანდარტიზებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე დადგენილი ჯარიმა ასახავს მიყენებულ ეკოლოგიურ ზიანს	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი
ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ინფრასტრუქტურის რეალიზებასა და მუშაობასთან დაკავშირებით ამოღებული ხარჯების %	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
წყლის ობიექტების %, რომელთა ხარისხის სტატუსი გაუმჯობესებული ეკოლოგიური ინდიკატორების მიხედვით კარგზე დაბალია (ბოლო შეფასების თანახმად)	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო
წყლის ობიექტების %, რომელთაც მოიპოვეს კარგი ხარისხის სტატუსი	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, გარემოს ეროვნული სააგენტო
მოსახლეობის უწყვეტი წვდომა სასმელ წყალსა და სანტარიულ მომსახურებაზე		
„სარეზერვო სასმელი წყლის რაოდენობა, რაც ხელმისაწვდომია ერთ სულ მოსახლეზე და რაც საკმარისია იდენტიფიცირებული მინიმალური საჭიროებების დონის დასაკმაყოფილებლად	ყოველთვიურად	სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
მდინარეთა აუზების %, რომელთაც აქვთ სრულად განვითარებული წყალარინების ქსელი	ყოველწლიურად	სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
ყველა პოტენციური წყალმოსარგებლისთვის წყალზე წვდომის უზრუნველყოფის ინდიკატორები		
ადამიანების და/ან კომპანიების %, რომლებიც ითხოვენ წყალსარგებლობას და მზად არიან გადაიხადონ საჭირო გადასახადი/მოსაკრებელი და დაიცვან	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის

შესაბამისი რეგულაცია, უნდა ჰქონდეთ ამის გაკეთების საშუალება		ადგილობრივი მიმწოდებლები
წყალზე წვდომის მიღების საშუალო დრო, მოთხოვნის გაკეთების მომენტიდან	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
ალტერნატიულ წყალსარგებლობებს შორის წყლის რესურსების ეფექტიანი განაწილება		
წყალსარგებლობისა და წყალაღების გადასახადების %, ეფექტიანობის გამლიერებაზე ორიენტირებული მეთოდოლოგიის მიხედვით	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი
შინამეურნეობების %, რომელთაც წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი; წყალმოსარგებლების %, რომელთაც წყლის მიწოდების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
შინამეურნეობების %, რომელთაც წყალაღების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი; წყალმოსარგებლების %, რომელთაც წყალაღების მომენტში ადგილზე აქვთ წყლის მრიცხველი	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, სემეკი, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის ადგილობრივი მიმწოდებლები
მდინარეთა აუზების %, რომლებშიც წყალაღების რაოდენობა ფიქსირებულია და რომელთაც წყალაღებისთვის აქვთ სააუზო დონის ბაზარი	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, ადგილობრივი თვითმმართველობები, წყლის მომხმარებელთა ასოციაცია, გარემოს ეროვნული სააგენტო, სემეკი
ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობა		
აქტიური სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურების რაოდენობა	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, საქართველოს მთავრობა
მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის განახლებული გეგმების რაოდენობა	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, მდინარეთა აუზების საბჭო, საქართველოს მთავრობა
მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის საკონსულტაციო პროცესში ჩართული დაინტერესებული მხარეების კატეგორიების რაოდენობა	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურები, საქართველოს მთავრობა
ტრანსსასაზღვრო შეთანხმებები აზერბაიჯანთან, თურქეთთან, რუსეთსა და სომხეთთან	ყოველწლიურად	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, საქართველოს მთავრობა, საგარეო საქმეთა სამინისტრო

გამოყენებული ლიტერატურა

აზიის განვითარების ბანკი. 2010 წ. საქართველო: საქართველოს განვითარებადი და ქალაქის წყალმომარაგებისა და სანიტარიული მომსახურების სექტორის სტრატეგია და საკანონმდებლო ჩარჩო. საბოლოო ანგარიში. შედეგი 1 – სექტორის განვითარების გეგმა.

ი.ჯ. ბეიტმანი და სხვები, 2005 წ. კონტინგენტის შეფასებისა და რეიტინგის შედარება: ურბანული მდინარეთა აუზის წყლის ხარისხის გაუმჯობესების შემთხვევის ანალიზი. გარემოს დაცვის მართვის ჟურნალი 79 (2006 წ.), გვ. 221–231.

ბროვერი და სხვები, 2009 წ. წყლის ჩარჩო დირექტივაში ეკოლოგიისა და რესურსების ხარჯ-სარგებლიანობის ეკონომიკური შეფასება: ტექნიკური სახელმძღვანელო პრაქტიკოსებისთვის. Aqua Money.

EPIRB/OECD, 2016 წ. საქართველოში წყლის რესურსების მართვის ეკონომიკური ინსტრუმენტების რეფორმის ხელშეწყობა. განახლებული საბოლოო ანგარიში.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2000 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2000/60/EC წყლის რესურსების პოლიტიკის დარგში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნის ხელშეწყობა, #2455/2001/EC გადაწყვეტილებით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2000 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2000/60/EC წყლის რესურსების პოლიტიკის დარგში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნის ხელშეწყობა, #2455/2001/EC გადაწყვეტილებით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2007 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2007/60/EC წყალდიდობის რისკების მართვასა და შეფასებაზე.

1991 წლის 21 მაისის დირექტივა 91/271/EEC ურბანული ჩამდინარე წყლების წმენდასთან დაკავშირებით, 98/15/EC დირექტივითა და 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

1998 წლის 3 ნოემბრის დირექტივა 98/83/EC ადამიანის მოხმარებისთვის განკუთვნილი წყლის ხარისხზე, 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

1991 წლის 12 დეკემბრის დირექტივა 91/676/EC სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობიდან ნიტრატებით დაბინძურებისგან წყლის რესურსების დაცვაზე, 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008 წლის 17 ივნისის დირექტივა 2008/56/EC საზღვაო სივრცის დაცვის პოლიტიკის სფეროში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნაზე.

სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (1993 წ.). *სურსათისა და სოფლის მეურნეობის მდგომარეობა*. სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია, რომი, იტალია.

კ. გუტიერეს-მარტინი, 2017 წ. წყლის ჩარჩო დირექტივაში წყალსარგებლობის ეკონომიკური ანალიზი წყლის ეკოლოგიურ-ეკონომიკური აღრიცხვის სისტემის საფუძველზე. გუადალაკვირის მდინარის აუზის შემთხვევის ანალიზი. წყლის ეკონომიკა და პოლიტიკა.

მთავრობის განკარგულება ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისა და ზედაპირული წყლის ობიექტებში წყალჩაშვების ნებართვების შესახებ. 2005 წლის 11 აგვისტო, #137.

საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ. 24/06/2005. #1775.

საქართველოს კანონი წიაღის შესახებ. 17/05/1996, #242.

საქართველოს კანონი ბუნებრივი რესურსების სარგებლობისთვის მოსაკრებლების შესახებ. 29/12/2004, #946.

ა. მოქსეი, 2012 წ. სოფლის მეურნეობა და წყლის ხარისხი. მონეტარული ხარჯები და სარგებელი OECD-ის ქვეყნებში. OECD პუბლიკაციები.

რ. კ. მიტჩელი, რ. ტ. კარსონი, 1989 წ., კითხვარების გამოყენება საზოგადოებრივი საქონლის შესაფასებლად: კონტინგენტის შეფასების მეთოდი. ვაშინგტონი: მომავლის რესურსები.

რ. კ. მიტჩელი, რ. ტ. კარსონი, 1993 წ., სუფთა წყლის ღირებულება: საზოგადოების გადახდისთვის მზადყოფნა სანაოსნო, სათევზაო და საცურაო ხარისხის წყლის რესურსებისთვის. Res., 29(7), 2445–2454, doi:10.1029/93WR00495.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2016 წ. საქართველოს ბუნებრივი რესურსები და გარემოს დაცვა, 2015 წ. სტატისტიკური პუბლიკაცია.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2016 წ. მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა 2014. ძირითადი შედეგები. ზოგადი ინფორმაცია. <http://census.ge/en/2014-general-population-census-main-results-general-information/202#.WVJx4-uGOUk>.

ლ. დ. ნოკერი, ს. ბროკსი, ი. ლიკენსი, 2007 წ. წყლის ჩარჩო დირექტივის განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯები და სარგებელი, განსაკუთრებული აქცენტით სოფლის მეურნეობაზე: საბოლოო ანგარიში. კვლევა DG Environment-ისთვის – საბოლოო ანგარიში. 2007/IMS/N91B4/WFD 2007/IMS/R/0261.

საქართველოს ორგანული კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობების კოდექსის შესახებ. 05/02/2014. 1958-ილ.

გაერო, ეკონომიკისა და სოციალურ საქმეთა დეპარტამენტი, მოსახლეობის განყოფილება (2015 წ.). მსოფლიო მოსახლეობის პერსპექტივები: 2015 წლის გამოცემა, DVD გამოცემა.

გაერო, მდგრადი განვითარების დღის წესრიგი. <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.

UNECE, 2016 წ. გარემოს დაცვის მიმოხილვა, სერია #43. საქართველო. მესამე გამოცემა, გაეროს პუბლიკაციები.

ვ. ჯ. ვოგანი, 1986 წ. წყლის ხარისხის კიბე. დანართის სახით შესულია რ. კ. მიტჩელისა და რ. ტ. კარსონის ნაშრომში (1986 წ.) კონტინგენტის შეფასების მონაცემების გამოყენება წყლის დაბინძურების კონტროლის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისთვის. CR-810224-02. მომზადდა აშშ-ის გარემოს დაცვის სააგენტოს პოლიტიკის, დაგეგმარებისა და შეფასების ოფისისთვის, ვაშინგტონი.

დანართი 1: ორგანიზაცია, დრო და კონსულტაციები

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის რეგულირების გავლენის შეფასება (RIA) ჩატარდა 2017 წლის 13 იანვრიდან 2017 წლის 30 ივნისამდე.

ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, 2017 წლის 13 იანვარს RIA-ის გუნდმა დაიწყო ხელმისაწვდომი მონაცემების შემოწმება, შესაბამისი ლიტერატურის გადახედვა და ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან ინტერვიუებისა და შეხვედრების ორგანიზება.

10 იანვრიდან 10 მარტამდე RIA-ის გუნდმა ჩატარა რამდენიმე შეხვედრა G4G-სა და გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან, რათა მიიღოს RIA-ის დაწყებისთვის საჭირო ინფორმაცია, შეისწავლოს RIA-ის შესაძლო მიზნები და სამინისტროსთან ერთად გამოავლინოს მთავარი ვარიანტი, რომელსაც საბაზისო სცენართან ერთად გაანალიზებს აღნიშნული RIA. თავდაპირველად გადაწყდა, რომ გაანალიზდებოდა 2 ვარიანტი: 1) არავითარი ქმედება და ცვლილება, 2) წარდგენილი რეგულაციის სრულად განხორციელება (ხარვეზების ანალიზის პრინციპთან ერთად).

10 იანვარს გუნდი პირველად შეხვდა მარიამ მაკაროვას, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წყლის სამმართველოს უფროსს. შეხვედრის მიზანი იყო წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის მთავარი მიმართულებების შესწავლა, არსებული პრობლემების განსაზღვრა და RIA-ის პოტენციური მიზნების შესწავლა. შეხვედრების დროს, ქალბატონმა მაკაროვამ გუნდს წარუდგინა სექტორისთვის დამახასიათებელი მთავარი პრობლემები, მოქმედი კანონმდებლობის მოკლე მიმოხილვა და დაგეგმილი რეფორმა.

RIA-ის გუნდი 14 თებერვალს კვლავ შეხვდა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლებს. ამ შეხვედრის მიზანი იყო კანონპროექტის იმ მიმართულებების განსაზღვრა, რაც შეიძლება იყოს RIA-ის ყურადღების საგანი, და პოლიტიკის ძირითადი ვარიანტების შესწავლა.

RIA-ის დეტალური სამოქმედო გეგმა, რაც მოიცავდა პროექტის პირველ ეტაპს, დასრულდა და 31 იანვარს გაეგზავნა G4G-ს.

23 თებერვალს გუნდმა დაიწყო კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან, რაც დასრულდა 15 მაისს. ქვემოთ წარმოდგენილ ცხრილში 2.3 შეჯამებულია წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის ძირითადი დასკვნები და დაინტერესებული მხარეების შეხედულებები კანონპროექტზე.

2 მარტს, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტი შეხვდა მთავარი საკანონმდებლო ორგანოების წარმომადგენლებს, რამაც ხელი შეუწყო საკითხისა და მომავალი გამოწვევების ერთობლივ განხილვას. შეხვედრას ესწრებოდნენ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს, სემეკისა და გარემოს ეროვნული სააგენტოს წარმომადგენლები. შეხვედრის მიზანი იყო ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის გუნდის საერთაშორისო გამოცდილების ქართული კონტექსტისთვის მორგება, პრობლემის ბუნების განხილვა, რეფორმის გავლენის მოსალოდნელი მიმართულებებისა და დაგეგმილ რეფორმასთან დაკავშირებული შესაძლებლობების გამოვლენა.

23 მარტს RIA-ის გუნდმა G4G-ის წარმომადგენლებთან ერთად კიდევ ერთი შეხვედრა გამართა მარიამ მაკაროვასთან გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში. შეხვედრის უმთავრესი მიზანი იყო მათთვის კონსულტაციების შედეგების გაცნობა და პრობლემის განსაზღვრასა და RIA-ის გაცხადებულ მიზნებზე შეთანხმება.

RIA-ის გუნდმა შუალედური ანგარიში, რაც მოიცავდა პროექტის მეორე ეტაპს, დაასრულა და 20 აპრილს გაუგზავნა G4G-ს.

პროექტის მესამე ეტაპზე, 17 მაისს RIA-ის გუნდმა ჩატარა სამუშაო შეხვედრა და მთავარ დაინტერესებულ მხარეებს წარუდგინა წინასწარი შედეგები. დადასტურდა, რომ ანალიზის დროს აქცენტი გაკეთდება კანონპროექტის ოთხ ძირითად საკითხზე. ესენია: სანებართვო სისტემა, გაზრდილი მონიტორინგი, ეკონომიკური ინსტრუმენტები და ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

16 მაისიდან 9 ივნისამდე დასრულდა ხარჯ-სარგებლიანობის მოდელი და შეგროვდა ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისთვის საჭირო ყველა მონაცემი.

8-9 ივნისს, RIA-ის გუნდს ჰქონდა მთავარ დაინტერესებულ მხარეებთან ინტენსიური შეხვედრების მეორე რაუნდი, რისი მიზანიც იყო მთავრობის რეფორმასთან დაკავშირებული ყველა შესაძლო ხარჯის

იდენტიფიცირება. RIA-ის გუნდი შეხვდა მარინე არაბიძეს, გარემოს ეროვნული სააგენტოს გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტის უფროსს, ნელი კორკოტაძეს, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მთავარ სახელმწიფო ინსპექტორს, რამაზ ჭითანავას, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ჰიდრომეტეოლოგიური დეპარტამენტის უფროსს, მერაბ გაფრინდაშვილს, გარემოს ეროვნული სააგენტოს გეოლოგიის დეპარტამენტის უფროსს. გარდა ამისა, 9 ივნისს RIA-ის გუნდი შეხვდა ზურაბ მაგლობლიშვილს, შპს გამა კონსალტინგის დირექტორს. შეხვედრის მთავარი მიზანი იყო კომპანიების პოტენციური მომავალი ხარჯების დათვლა, რომლებსაც დასჭირდებათ წყალაღების და წყალჩაშვების ნებართვების აღება.

13 ივნისს RIA-ის გუნდმა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს (შეხვედრას ესწრებოდნენ მარიამ მაკაროვა და გიზო ჭელიძე, ინტეგრირებული მართვის დეპარტამენტის უფროსი) წარუდგინა მოდელის პროექტი და მიღებული წინასწარი შედეგები. შეხვედრის დროს, მეთოდოლოგიისა და მოდელის ხარჯ-სარგებლიანობის კომპონენტის დეტალური პრეზენტაციის შემდეგ, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლებმა დაამტკიცეს წარდგენილი მოდელი.

13-26 ივნისს RIA-ის გუნდმა შეთანხმებული მოდელის საფუძველზე დაასრულა ანალიზი.

26 ივნისს RIA-ის გუნდმა საბოლოო შედეგები წარუდგინა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს. სამინისტროს წარმომადგენლებს შორის იყვნენ ეკატერინე გრიგალავა, მინისტრის მოადგილე, გიზო ჭელიძე, ინტეგრირებული მართვის დეპარტამენტის უფროსი, და მარიამ მაკაროვა, წყლის სამმართველოს უფროსი. სამინისტროს წარმომადგენლებს ჰქონდათ რამდენიმე შენიშვნა და შეთავაზება კვლევის შედეგებზე და ერთი კონკრეტული მოთხოვნა. მოთხოვნა გულისხმობდა დამატებითი ინდიკატორების შემუშავებას, რაც ხაზს გაუსვამს რეფორმის ხარჯების გავლენას სოფლის მეურნეობისა და რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროებსა და ჰიდროელექტრო სადგურებზე.

28 ივნისს RIA-ის გუნდმა საბოლოო ანგარიში განსახილველად წარუდგინა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და G4G-ს.

პროექტზე მუშაობის განმავლობაში, გუნდი გადაწყვეტილებების მიღებისას სარგებლობდა კოლეგიალობის პრინციპით. პროცესს ხელმძღვანელობდა უწყვეტად გუნდის ლიდერი.

ცხრილი A1.1: კონსულტაციების პროცესის ვრცელი შეჯამება

დაინტერესებული მხარე / დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფი	კონსულტაციის მეთოდი	პასუხების შეჯამება ⁶¹
დაინტერესებული მხარის სახელი / დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფი და სიდიდე	მაგ. ინტერვიუ (და დრო); საონსულტაციო დოკუმენტის მიმოხილვა; გამოკითხვა	კონსულტაციის დროს შეგროვებული მონაცემების / მოსაზრებების მოკლე აღწერა
სემეკი: გრიგოლ მანდარია, წყალმომარაგების დეპარტამენტის დირექტორი ნუგზარ ბერიძე, ელექტროენერგეტიკის დეპარტამენტის დირექტორი	ინტერვიუ, 23 თებერვალი, სემეკის ოფისი	<p>ზოგადი კომენტარი: წყლის ნაკადებისა და წყალსარგებლობის რეგულირება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. წყალზე წვდომა ჯერ კიდევ რჩება პრობლემად საქართველოს სოფლების უმეტესობაში, მოსახლეობის 60%-ზე მეტი ჯერ კიდევ არ იღებს წყალს ქსელიდან.</p> <p>სემეკი არეგულირებს წყალმომარაგების 9 კომპანიას საქართველოში, რომელთაგან 4 კერძო კომპანიაა (მაგ. წყალმომარაგების კომპანიები ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერის დაქვემდებარებაში).</p> <p>სისტემური პრობლემები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ჭარბი ბიუროკრატია და დივერსიფიცირებული ვალდებულებები; • კოორდინაციისა და ინფორმაციის ასიმეტრიულობის პრობლემა მარეგულირებელ კომისიასა და სხვა პასუხისმგებელ საჯარო დაწესებულებებს შორის (წყალმომარაგებაში, ხარისხისა და წყალარინების სისტემის მართვაში);

⁶¹ გაითვალისწინეთ, რომ არ არის სავალდებულო, RIA შეიცავდეს ყველა მიღებულ კომენტარსა და პასუხებს წამოჭრილ საკითხებსა და შენიშვნებზე.

		<ul style="list-style-type: none"> • არ არსებობს მოქნილი და სწრაფი კოორდინაციის მექანიზმი, რომელიც უზურნველყოფს, რომ თითოეული მარეგულირებელი ორგანო კარგად ასრულებს დაკისრებულ ფუნქციებს. კარგი მაგალითია საჩივრების გადაწყვეტა: თუ ვინმე სასმელი წყლის ხარისხზე საჩივარს შეიტანს სემეკში, სემეკი ვალდებულია, აცნობოს სურსათის ეროვნულ სააგენტოს, რადგან მათ აქვთ შესაბამისი ლაბორატორია ხარისხის შესამოწმებლად. თუმცა სურსათის ეროვნული სააგენტოს კეთილ ნებაზეა დამოკიდებული, შეამოწმებს თუ არა თითოეულ შემთხვევას, რადგან მათ ტესტირების საკუთარი განრიგი აქვთ. გარდა ამისა, სემეკს ავტომატურად არ ეცნობება, ახალი საჩივრები ხომ არ შესულა სურსათის ეროვნულ სააგენტოში. ისინი ინფორმაციას მოთხოვნის საფუძველზე იღებენ. საჭიროა, შეიქმნას ინფორმაციის გაზიარებისა და კოორდინაციის ერთგვარი პლატფორმა საჩივრების გადაწყვეტის, სასმელი წყლის სტანდარტების დარღვევისა და სხვა საკითხებისთვის; • დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფებს შორის ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილების მიზნით, ყველა ტიპის წყალსარგებლობას უნდა არეგულირებდეს ერთი მარეგულირებელი ჩარჩო; • მაღალი დანაკარგები გაჟონვების გამო. წყლის ობიექტებიდან წყალადების დაახლოებით 70-80% იკარგება სისტემაში. ინფრასტრუქტურა მოძველებულია და საჭიროებს განახლებას; ეფექტიანობის პრობლემა ყველაზე მეტად აწუხებს სახელმწიფო კომპანიებს. თუმცა სახელმწიფო მკაცრად არ ითხოვს ეფექტიანობის მაღალ სტანდარტებს სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული წყალმომარაგების კომპანიებისგან. ეს ძირითადად მოდის იმ დაშვებიდან, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტს ძვირი უჯდება ინფრასტრუქტურის ხარჯების მნიშვნელოვნად გაზრდა. მეტი, ვინაიდან სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ზოგიერთი ბაზრის მოთამაშე ვერ აკმაყოფილებს სტანდარტებს, სემეკს უჭირს, კერძო კომპანიების მოსთხოვს სტანდარტებთან შესაბამისობა; • ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის რაოდენობა ზოგადად ცოტაა. ამას ნაწილობრივ განაპირობებს ის ფაქტი, რომ ამჟამად უმთავრესი პრიორიტეტი არის გამართული წყალმომარაგება; ეკონომიკური სტიმულების სიმცირე – წყლის ძალიან დაბალი გადასახადის გამო, ბევრი წალმოსარგებლე წყალს დაუდევრად მოიხმარს. <p>ზოგადი შეთავაზებები:</p> <p>მსოფლიო პრაქტიკის თანახმად, წყლის ხარისხის მართვა არის მარეგულირებელი ინსტიტუტების დაქვემდებარებაში. წყლის ხარისხს უნდა მართავდეს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო (სურსათის ეროვნული სააგენტო), თუმცა საჭიროა კოორდინირების უკეთესი სისტემა საჯარო უწყებებს და მარეგულირებელს შორის. ეს უნდა გადაიჭრას საკანონმდებლო დონეზე.</p> <p>სემეკის წყალმომარაგების დეპარტამენტის დირექტორის აზრით, იმისთვის, რომ შევამციროთ წყლის დაუდევრად მოხმარება, სასურველია, დაწესდეს მზარდი საფეხურებრივი ტარიფები⁶². ამ მიდგომამ ყურადღება უნდა გაამახვილოს ერთდროულად ორ რამეზე: წყალმოსარგებლეთა ტარიფების ზრდა (და მათი დაკავშირება წყალსარგებლობასთან) და გაჟონვების შემცირება. გაჟონვების შემცირებასა და ინფრასტრუქტურის განახლებას დრო სჭირდება და ერთფაშად ვერ გაკეთდება. ტარიფების დაწესების პროცესი სემეკში გულისხმობს ინფრასტრუქტურის წლიური ხარჯების გადახედვასა და, საჭიროების შემთხვევაში, განახლებას.</p>
--	--	--

⁶² ტარიფი შინამეურნეობისთვის განისაზღვრება შინამეურნეობის მიერ მოხმარებული წყლის მოცულობის მიხედვით. წყალსარგებლობის რაოდენობა განისაზღვრავს საფეხურს (წყალსარგებლობის კატეგორიას), რომელზეც შინამეურნეობა ხვდება, წყალსარგებლობის ტარიფი იზრდება მაღალი სარგებლობის საფეხურისთვის. საფეხურებრივი ტარიფი ხელს უწყობს წყლის კონსერვაციასა და ეფექტიან მოხმარებას.

		<p>სანიტარიული მომსახურება/მდინარის ეკოლოგიური ნაკადი⁶³ უნდა კონტროლდებოდეს. ნაკადის სულ მცირე 10% უნდა რჩებოდეს აუზში⁶⁴.</p> <p>უნდა შეიქმნას ჰიდრომეტრული ერთეულები, რათა გაკონტროლდეს ნორმების დონე და სანიტარული ნაკადები. მდინარეთა აუზების ერთეულები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ზომის/ფართობის მიხედვით და შეიძლება სხვადასხვა პრობლემის წინაშე იდგეს. მათ უნდათ, იცოდნენ, ზუსტად როგორ მოხდება მდინარეთა სააუზო ერთეულების ფორმირება. რეფორმა:</p> <p>სემეკმა არ იცის აღნიშნული კანონპროექტისა და ცვლილებების შესახებ. მათ არც კონსულტაციებში არ მიუღიათ მონაწილეობა. სემეკი თავადაც მუშაობს წყლის ტარიფების მეთოდოლოგიის გაუმჯობესებაზე და სურთ, საკუთარი შეხედულებები გაუზიარონ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს.</p>
<p>გარემოს ეროვნული სააგენტო: მარინე არაბიძე, გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტის უფროსი რამაზ ჭითანავა, ჰიდრომეტეოროლოგიის დეპარტამენტის უფროსი მერაბ გაფრინდაშვილი, გეოლოგიის დეპარტამენტის უფროსი</p>	<p>ინტერვიუ, 24 თებერვალი, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ოფისი</p>	<p>გარემოს ეროვნულმა სააგენტომ იცის რეფორმის შესახებ. მათ გააცნეს კანონპროექტი, მათ მოამზადეს კომენტარები, რომელთა ნაწილიც გაითვალისწინეს.</p> <p>მონაცემების სიმწირე: უნდა არსებობდეს მონაცემთა ბაზა მიწისქვეშა და ზედაპირული წყლების შესახებ, რათა ჩართულ ინსტიტუციებს შორის ინფორმაციის განაწილება ეფექტიანად ხდებოდეს.</p> <p>წყლის შესახებ რეგულაცია ძალიან გაფანტულია და რიგ შემთხვევებში კონფლიქტურია.</p> <p>დაბინძურება – ზედაპირული წყლების დაბინძურებაზე კარგი მონაცემები არ არსებობს და მხოლოდ რამდენიმე ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა არსებობს.</p> <p>წყლის რესურსების სტატუსი ამჟამად არ არის განსაზღვრული. არ არსებობს წყლების კლასიფიკაცია, რასაც დირექტივა ავალდებულებს.</p> <p>წყლის ობიექტების თითოეული სეგმენტის მონიტორინგის გაუმჯობესება რთული და ძვირადღირებული იქნება.</p> <p>გარემოს ეროვნულ სააგენტოს ლაბორატორია უნდა განახლდეს, რათა შესაძლებელი იყოს რეფორმის მიერ მოთხოვნილი ყველა ანალიზის ჩატარება. ამჟამად მათ შეუძლიათ ქიმიური ანალიზის ჩატარება, თუმცა არ აქვთ ყველა ტიპის ბიოლოგიური ანალიზის ჩატარების საშუალება.</p> <p>საქართველოს ჰევის რეფორმისთვის საკმარისი ადამიანური რესურსი, თუმცა მათ სჭირდებათ დამატებითი გადამზადება. სხვა საკითხები:</p> <p>მიწისქვეშა წყლებთან დაკავშირებით არსებობს პრინციპული რისკები. იმის გათვალისწინებით, რომ ბევრ შინამეურნეობას აქვს ინდივიდუალური ჭა (ქვეყნის რეგიონებში), რომელთა მონიტორინგიც არ ხდება, და კოორდინაცია შინამეურნეობებს შორის წყალჩაშვებასა და სხვა დამაბინძურებელ ნივთიერებებთან დაკავშირებით მცირეა, არსებობს მიწისქვეშა წყლის ობიექტების დაბინძურების მაღალი რისკი.</p> <p>ამ ეტაპზე მინერალური წყლები რეგულირდება საქართველოს კანონით წიაღის შესახებ, რომელიც მინერალურ წყლებს განიხილავს მინერალურ რესურსად და ამ რესურსების ეკოლოგიური დაცვის საკითხების გათვალისწინება არ ხდება ლიცენზიის გაცემისას. მინერალური რესურსების ეკოლოგიური პირობების დასაცავად საჭიროა, ამ რესურსებსაც წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონი არეგულირებდეს. გარემოს ეროვნული სააგენტოს წარმომადგენლების აზრით, წყლის რესურსების შესახებ ახალი კანონმდებლობის განხორციელების შემდეგ, ძირითადად ხარჯები გაიზრდება ახალი პერსონალის ტრენინგებთან დაკავშირებით, რადგან ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის ნაწილი უკვე არსებობს.</p> <p>საკმაოდ დიდ ხარჯებთანაა დაკავშირებული საქართველოს წყლის რესურსების დაყოფა ტიპოლოგიისა და მახასიათებლების</p>

⁶³ საჭირო წყლის რაოდენობა, რაც უნდა დარჩეს ზედაპირული წყლის ობიექტში, რათა შევინარჩუნოთ ეკოლოგიური მდგრადობა.

⁶⁴ თუმცა მოგვიანებით ჩატარებულმა კონსულტაციებმა გამოავლინა, რომ ექსპერტთა ერთი ნაწილი არ ეთანხმება 10%-ს, მეორენი ფიქრობენ, რომ რაოდენობა მდინარის მიხედვით უნდა განისაზღვროს.

		<p>მიხედვით.</p> <p>საჭიროა ექსპერტების შეფასება, რათა დავიწყით საქართველოს წყლის რესურსების ანალიზი.</p> <p>მთავარი ეფექტი ბიზნესებსა და წყალმოსარგებლებზე იქნება:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ჩამდინარე წყლების გაწმენდისთვის ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის ხარჯების ზრდა; 2. წყალარინების სისტემის მოწყობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით; 3. მონიტორინგის აღჭურვილობის განახლება და სადგურების რაოდენობის გაზრდა.
<p>ზურაბ ჯინჭარაძე, მდინარეთა სააუზო მართვის ექსპერტი</p>	<p>ინტერვიუ, 24 თებერვალი, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის ოფისი</p>	<p>ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო მართვის გეგმის მომზადებიდან მიღებული გამოცდილება.</p> <p>კვლევა ჩატარდა ევროკავშირის შავი ზღვის აუზის 6 ქვეყანაში მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის გეგმის შემუშავებს პროექტის ფარგლებში:</p> <p>მდინარის სააუზო მართვის გეგმის მომზადებას 2 წელი დასჭირდა და 3 ფაზისგან შედგებოდა: 1) ანალიზი, 2) საზღვრების დადგენა, 3) ზემოქმედებისა და ზეწოლის ანალიზი. კვლევითი გუნდი იყო საკოორდინაციო ერთეული, რომელთაც დაიქირავეს სხვა ჯგუფი მდინარის აუზის ანალიზისა და საზღვრების დადგენისთვის (15,000 ევრო), ზემოქმედებისა და ზეწოლის ანალიზისთვის (40,000 ევრო), GIS-ის რუკების შედგენისთვის (20,000 ევრო), ჯამში პროექტის ღირებულება იყო 100,000 ევრო.</p> <p>მდინარის სააუზო მართვის გეგმის მომზადების მონიტორინგს 3 წელი დასჭირდა და დაახლოებით 100,000 ევრო დაჯდა. კვლევამ მდინარე ევროპის წყლის ჩარჩო დირექტივის მიხედვით შეაფასა, თუმცა არ ჩატარებულა ყველა საჭირო ანალიზი. მათ მიერ ჩატარებული ერთ-ერთი ასეთი ანალიზი (ქიმიურ-ბიოლოგიური) 300 ევრო დაჯდა. ეს არის ანალიზის საბაზრო ფასი. თუმცა ექსპერტები ფიქრობენ, რომ, თუ გარემოს ეროვნული სააგენტო იქნება მასზე პასუხისმგებელი, კიდევ უფრო იაფი იქნება. აღსანიშნავია, რომ საქართველო იყო ერთ-ერთი იმ ორი ქვეყნიდან, რომელიც ყველაზე ძვირი დაჯდა ევროპის ზემოხსენებული პროექტის ფარგლებში შერჩეული 6 ქვეყნიდან.</p> <p>ექსპერტების მოსაზრებები წარდგენილ რეფორმაზე: რეფორმა ძალიან მნიშვნელოვანია. მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვა ქვეყნებს მდინარეთა აუზების შესახებ გრძელვადიან ხედვას აძლევს, აუმჯობესებს მონიტორინგს და კარგ საფუძველს ქმნის სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მისაღებად. დაგეგმარების მიზნებისთვის ეს ძალიან კარგი საშუალებაა. ის არც ისეთი შემზღვეველია, როგორც ერთი შეხედვით ჩანს. კანონპროექტი მართვის საკმაოდ მოქნილი საშუალებაა. კანონპროექტი არ ითხოვს საუკეთესო სტატუსის ერთ ეტაპზე (როგორც წესი, 6 წელიწადში) მიღწევას. იმდენა წყლის ხარისხის ეტაპობრივი გაუმჯობესების საშუალებას. რეფორმა დაუყოვნებლივ უნდა გატარდეს. საქართველოს უკვე აქვს მომზადებული მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული მართვის საპილოტე გეგმა. თუ რეფორმის გატარებას გადავდებთ, ეს გეგმა დაძველდება და მასზე დახარჯული ფულიც უსარგებლო იქნება. გარდა ამისა, ახლა მიმდინარეობს მუშაობა ალაზნისა და ხრამის მდინარეების სააუზო მართვის გეგმებზე. ამიტომ ქვეყანას შეუძლია ეფექტურად გამოიყენოს ეს საპილოტე პროექტები.</p> <p>მდინარეთა აუზების მარეგულირებელ ორგანოებს მხოლოდ საკოორდინაციო ფუნქცია უნდა ჰქონდეთ. არ არის საჭირო ადგილზე ყველა ექსპერტის ყოლა, შესაძლებელია ამისთვის გარე რესურსების დაქირავება. კოორდინაციასთან ერთად, მათ უნდა შეაგროვონ ინფორმაცია და გააკონტროლონ გეგმების განხორციელება.</p> <p>რეფორმის საწყის ეტაპზე არ არის აუცილებელი მარეგულირებელი ორგანო ყველა მდინარის აუზისთვის. ბათუმის, თბილისისა და ქუთაისის წარმომადგენლობები შეიძლება საკმარისი იყოს.</p> <p>დამატებითი მოსაზრებები:</p> <p>არც თურქეთი, რომელთანაც ვიყოფთ წყლის რესურსებს, და არც</p>

		<p>საქართველო არ არის ტრანსსასაზღვრო წყლის რესურსებისა და საერთაშორისო ტბების მოხმარებისა და დაცვის კონვენციის წევრი. ჩვენ არ მოგვიწერია ხელი ამ კონვენციაზე, რადგან ის უამრავ ვალდებულებას დააკისრებდა საქართველოს (როგორც ზედა წყლის ქვეყანას). საქართველომ უნდა დაიწყოს მოლაპარაკებები თურქეთთან და გააფორმოს ორმხრივი შეთანხმება ტრანსსასაზღვრო წყლის რესურსების შესახებ. აზერბაიჯანი არის კონვენციის წევრი, რადგან ის არ იყოფს ქვედა წყლის მდინარეებს სხვა ქვეყნებთან და კონვენციის ტვირთიც მისთვის ბევრად უფრო მსუბუქია.</p>
<p>ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია: დავით მელუა, აღმასრულებელი დირექტორი</p>	<p>ინტერვიუ, 27 თებერვალი, ასოციაციის ოფისი</p>	<p>საქართველოს ორგანული კანონის ადგილობრივი თვითმმართველობების კოდექსის მიხედვით, წყლის რესურსების მართვასთან დაკავშირებით, მუნიციპალიტეტების პასუხისმგებლობაა: 1) ადგილობრივი ბუნებრივი რესურსების, მათ შორის მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული წყლის, ტყისა და მიწის რესურსების, მართვა; 2) წყალმომარაგება (ტექნიკური წყალმომარაგების ჩათვლით) და წყალარინების სისტემის მიწოდება; ადგილობრივი მელიორაციის სისტემის შექმნა (მუხლი 16).</p> <p>თუმცა ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები ვერ ასრულებენ საკუთარ მოვალეობებს, იმავე კანონის გარდამავალი 163-ე მუხლის გამო. ამ მუხლის თანახმად, მუნიციპალიტეტი სასმელი წყლის მიწოდებას და წყალარინებით მომსახურებას უზრუნველყოფს შესაბამისი ლიცენზიატი კერძო სამართლის სუბიექტების საშუალებით. ასეთი სუბიექტების შექმნა ფაქტობრივად შეუძლებელია, რადგან უამრავი მკაცრი მოთხოვნის დაკმაყოფილება საჭირო. სწორედ ამიტომ, რომ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები, როგორც წესი, სასმელი წყლის მიწოდების უფლებას გადასცემენ უკვე არსებულ ლიცენზიანტ კომპანიას – საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას. თეორიულად, ნებისმიერ შეუძლია სასმელი წყლის მიწოდების ლიცენზიის მიღება, თუმცა არსებული საკანონმდებლო შეზღუდვების გათვალისწინებით, ლიცენზიის მიღება თითქმის შეუძლებელია.</p> <p>ამჟამად საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია მართავს წყალმომარაგებისა და წყალარინების ქსელებს სოფლებსა და ქალაქებში. მიუხედავად იმისა, რომ თეორიულად ეს ფუნქცია ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილებაა. ის მონოპოლიზით იქცევა და მომსახურების ხარისხიც არ არის დამაკმაყოფილებელი. კომპანია 2007 წელს შეიქმნა და აერთიანებდა მუნიციპალური წყალმომარაგების არაერთ კომპანიას. გაერთიანების მიზანი იყო, სექტორი უფრო მიმზიდველი გამხდარიყო ინვესტორებისთვის. თუმცა სახელმწიფომ ვერ შეძლო ინვესტორების მოზიდვა და კომპანია მისივე ხელში დარჩა.</p> <p>მუნიციპალიტეტებში სასმელი წყალმომარაგების სისტემა პრობლემურია, რასაც მართვაში არსებული პრობლემები და ბიუროკრატია განაპირობებს.</p> <p>ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაციის დირექტორის აზრით, სასმელი წყლის მიწოდება და წყალარინების ქსელები ერთობლივად და ერთდროულად უნდა იმართებოდეს, რადგან წყალმომარაგების სისტემა ვერ იმუშავებს წყალარინების ქსელის გარეშე. თუმცა მოქმედი კანონის თანახმად, წყალმომარაგებისა და წყალარინების ქსელების ერთობლივად ქონა სავალდებულო არ არის. ვინაიდან წყალარინების ინფრასტრუქტურის მშენებლობა ძვირი ჯდება, სახელმწიფო ამ პრობლემაზე თვალს ხუჭავს.</p> <p>ამჟამად საქართველოში ურბანული დასახლებების 80%-ს აქვს სასმელი წყლის მიწოდების სისტემა, წყალარინების სისტემა კი მხოლოდ 25%-ს. სოფლის დასახლებების მხოლოდ 5%-ს აქვს სასმელი წყლის მიწოდების ცენტრალური სისტემა.</p> <p>წყლის მიწოდების სისტემის უმეტესობა სრულად არ ფუნქციონირებს რამდენიმე მნიშვნელოვანი ხარვეზის გამო (დრენაჟი, ჭები და სხვ. არ შეესაბამება სუფთა სასმელი წყლის მიწოდების სტანდარტებს).</p> <p>ასოციაციის დირექტორი ფიქრობს, რომ წყლის რესურსების მართვის სექტორში მუნიციპალიტეტების უმთავრესი პრობლემა</p>

		<p>სტრუქტურული ხასიათისაა. ამ რესურსების მართვისთვის საჭირო რესურსები არ არსებობს. ის არ ეთანხმება ზოგად განცხადებას, რომ მათ არ ჰყავთ კარგი და კვალიფიციური პერსონალი. მისი აზრით, მუნიციპალიტეტებს ჰყავთ გარემოს დაცვისა და დაბინძურების საკითხებში კვალიფიციური პერსონალი. თუმცა, ვინაიდან ადგილობრივი თვითმმართველობების ფუნქციები არ არის ნათლად გაწერილი, ეს ადამიანები ეფექტურად ვერ ასრულებენ საკუთარ მოვალეობებს.</p> <p>რეფორმასთან დაკავშირებული შენიშვნები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მართვის არ გაუზიარებია კანონპროექტი, მათ მონაწილეობა არ მიუღიათ კონსულტაციების პროცესში. მათ უნდათ სამინისტროსგან ოფიციალური ვერსიის მიღება, როგორც სხვა კანონპროექტების შემთხვევაში ხდება, რათა საკუთარი შენიშვნები წარმოადგინონ; • მთავარი შენიშვნა ის არის, რომ წარდგენილი კანონი არ არის ორგანული კანონი და ყველა ის მუხლი, რაც კონფლიქტში იქნება უფრო მაღალი იერარქიის კანონებთან (მაგალითად, საქართველოს ორგანულ კანონთან, ადგილობრივი თვითმმართველობების კოდექსთან), ძალას დაკარგავს. ამიტომ რესპონდენტი ფიქრობს, რომ კანონს არ ექნება გავლენა არსებულ საკანონმდებლო მოწყობაში; <p>ასოციაციის დირექტორის აზრით, წყლის რესურსების მართვის სისტემის ოპტიმალური გადაწყვეტა და სტრუქტურა შემდეგია:</p> <ul style="list-style-type: none"> • წყლის რესურსების მართვის ძალაუფლების დეცენტრალიზაცია⁶⁵ ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებზე (მაგ. მათთვის ძალაუფლების გადაცემა მათ ანგარიშვალდებულს გახდის ცენტრალური მთავრობის წინაშე), რასაც უნდა მოჰყვეს საჭირო ფინანსური რესურსების გადაცემა; • დეცენტრალიზაციის შემდეგ, ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებს შეუძლიათ კოორდინირება მდინარის აუზის ფარგლებში; • შეთავაზებულ მოწყობას დასჭირდება ცვლილებები გათანაწილების გადაცემის ფორმულაში⁶⁶. <p>ასოციაციის დირექტორი ფიქრობს, რომ წყლის რესურსების შესახებ კანონს გაუმჯობესება სჭირდება. თუ მთავარი იდეა არის სასმელი წყლის მიწოდებაში მუნიციპალიტეტების კარგი მუშაობა, სხვა კანონებიც უნდა გაუმჯობესდეს ან შეიცვალოს (მაგალითად, კანონი სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ, კანონი ადგილობრივ თვითმმართველობათა შესახებ და სხვ.), რათა თავიდან ავიცილოთ კონფლიქტები კანონებს შორის. გარდა ამისა, ის აცხადებს, რომ არსებობს საკანონმდებლო ხარვეზები, მაგალითად, მოქმედი კანონი იყენებს ტერმინს ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსს, თუმცა არ განმარტავს მის მნიშვნელობას.</p>
<p>სურსათის ეროვნული სააგენტო: მარიამ გორგაძე, სურსათის უვნებლობის დეპარტამენტის არაცხოველური წარმოშობისა და სასმელების სამმართველოს უფროსი ზურაბ ზურაშვილი, საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის ევროკავშირთან ურთიერთობის სამმართველოს</p>	<p>ინტერვიუ, 9 ივნისი, სურსათის ეროვნული სააგენტოს ოფისი</p>	<p>გამოკითხული პირები იცნობენ რეფორმის კონცეფციას, იცნობენ წარდგენილი კანონპროექტის წინა ვერსიასაც. მათ ძალიან კონკრეტული შენიშვნები აქვთ კანონპროექტის უკანასკნელ ვერსიასთან დაკავშირებით. კერძოდ, მე-6 მუხლთან, რომელიც განსაზღვრავს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კომპეტენციას. ერთ-ერთი კომპეტენცია განმარტებულია შემდეგნაირად: სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ვალდებულია, უზრუნველყოს სასმელი წყლის ხარისხის კონტროლი. სამინისტროს წარმომადგენლები ფიქრობენ, რომ ტერმინი „კონტროლი“ უნდა შეიცვალოს ტერმინით „სახელმწიფო კონტროლით“, რადგან</p>

⁶⁵ დეცენტრალიზაცია – გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილებისა და ფინანსური და მენეჯერული პასუხისმგებლობების გადანაწილება ცენტრალური მთავრობის სხვადასხვა დონეზე. ქვეყნის დედაქალაქის ცენტრალური მთავრობიდან პასუხისმგებლობა გადაეცემა რეგიონულ, მუნიციპალურ თუ რაიონულ წარმომადგენლობებს, ან იქმნება სავსე ან ადგილობრივი ადმინისტრაცია სამინისტროს ზედამხედველობის ქვეშ, რაც ხშირად ითვლება დეცენტრალიზაციის ყველაზე სუსტ ფორმად.

⁶⁶ ეს არის საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსში გამოყენებული ფორმულა, რომლითაც ითვლება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ადგილობრივ ბიუჯეტში თანხების გადარიცხვა.

<p>უფროსი ნინო ხარაბაძე, საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის ევროკავშირთან ურთიერთობის სამმართველოს სპეციალისტი</p> <p>სოფლის მეურნეობის სამინისტრო: ქეთევან ლაფერაშვილი, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე</p>		<p>მხოლოდ კონტროლი ძალიან ზოგადია და ძალიან ბევრ ქმედებას გულისხმობს, მაშინ, როდესაც სახელმწიფო კონტროლი ძალიან კონკრეტულია და არის კიდევ მათი პასუხისმგებლობა. ეს გულისხმობს ინსპექციას, მონიტორინგს, დოკუმენტაციის შემოწმებას, ანალიზსა და რეკომენდაციებს.</p> <p>ისინი აცხადებენ, რომ მე-6 მუხლის „დ“ პუნქტი არ არის სწორად ფორმულირებული და ბუნდოვანია. ბუნდოვანია, რომელი კომპეტენცია იგულისხმება აღნიშნულ პუნქტში.</p> <p>მათ მიერ წამოჭრილი კიდევ ერთი საკითხი არის წყლის პროდუქტების კლასიფიკაცია. კანონპროექტი გააუქმებს მოქმედ კანონს და, შესაბამისად, წყლის პროდუქტების არსებულ კლასიფიკაციასაც. ამიტომ ახალი კანონი უნდა შეიცავდეს წყლის პროდუქტების კლასიფიკაციას, წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონში ან მის დამატებით რეგულაციებში. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი საკითხია და აუცილებლად უნდა გაითვალისწინონ.</p> <p>სურსათის ეროვნულ სააგენტოს არ აქვს ლაბორატორიები წყლის ხარისხის შესამოწმებლად. ამისთვის ისინი გარე მომსახურებას იყენებენ. სააგენტოს პერსონალი აგროვებს ნიმუშებს და მიაქვს ლაბორატორიაში, რომელიც ანალიზს ატარებს.</p> <p>სურსათის ეროვნული სააგენტო ამჟამად სასმელი წყლის ორი ტიპის – გეგმიურ და არაგეგმიურ (მოთხოვნის საფუძველზე) – შემოწმებაზეა პასუხისმგებელი. ყოველი წლის დასაწყისში ისინი გეგმავენ შემოწმების პუნქტებსა და ინდიკატორებს, საკუთარი შერჩევის მეთოდოლოგიის საფუძველზე. თუმცა, თუ სემპლი ან სხვა დაწესებულება ითხოვს სხვა პუნქტების შემოწმებას, ისინი, როგორც წესი, ამოწმებენ. რესურსებისა და დაქირავებული კომპანიის (რომელიც ლაბორატორიულად ამოწმებს) ხელმისაწვდომობის გათვალისწინებით, ისინი წყვეტენ, შეამოწმონ თუ არ დააკმაყოფილონ მოთხოვნა. ამჟამად მათ აქვთ სემპლისგან მიღებული მოთხოვნა, თუმცა ტენდერის მოთხოვნების გამო ვერ ახერხებენ წყლის ხარისხის შემოწმებას.</p> <p>თუ წყლის ხარისხი არ არის დამაკმაყოფილებელი, სურსათის ეროვნული სააგენტო წერს რეკომენდაციებს, წყლის მიმწოდებელი კომპანიები კი ვალდებული არიან, შეასრულონ აღნიშნული რეკომენდაციები. თუ ისინი ამას განსაზღვრულ დროში ვერ შეასრულებენ, ეკისრებათ ჯარიმა.</p> <p>წყლის შემოწმებისა და წლიური ანგარიშების შესახებ ინფორმაცია საჯაროა.</p> <p>რაც შეეხება წყლის რესურსების მართვის ხარჯებს, სურსათის ეროვნული სააგენტო ცალკე ვერ გამოყოფს ამ კატეგორიას, რადგან ეს ხარჯები დაკავშირებულია სხვა ხარჯებთან. მათ აქვთ ინფორმაცია, რამდენს უხდის წყლის ხარისხის შემოწმების მიზნით დაქირავებულ კომპანიებს წლების მიხედვით. გამოკითხული წარმომადგენლები ფიქრობენ, რომ ახალი კანონმდებლობა სექტორში მომუშავე კომპანიებსა და ლაბორატორიებს ხარჯებს გაუზრდის.</p>
<p>რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო: მაცაცო ტეფნაძე, ინფრასტრუქტურის სამმართველოს უფროსი ნიკა როსებაშვილი, რეგიონებსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ურთიერთობების დეპარტამენტის უფროსი დავით მეტრეველი, პაატა ჯიოშვილი, იურიდიული დახმარების სამსახური</p> <p>საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია: დავით კორძაბაშვილი, იურიდიული დეპარტამენტი</p>	<p>ინტერვიუ, 16 მარტი, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს ოფისი</p>	<p>რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო 2 წლის წინ ჩართული იყო კანონპროექტის განხილვაში, თუმცა დღეისთვის მნიშვნელოვანი ინსტიტუციური ცოდნა აღარ არსებობს, რადგან განხილვის პროცესში მონაწილე ადამიანები აქ აღარ მუშაობენ.</p> <p>გამოკითხული ადამიანების აზრით, კანონპროექტთან დაკავშირებული მთავარი პრობლემებია:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. კანონპროექტში წარმოდგენილი ვადები. ისინი ფიქრობენ, რომ შეუძლებელია ასეთ მოკლე დროში ყველა რეგულაციის შესრულება, ამისთვის სულ მცირე 5 წელი საჭირო; 2. გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის წარმომადგენელი ფიქრობს, რომ დაწესებული სტანდარტები ძალიან მაღალია და კომპანიას ძალიან ძვირი დაუჯდება. გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის უხეში გამოთვლებით, კომპანიას 10 მილიარდი ლარი დაუჯდება ყველა სტანდარტის დაკმაყოფილება. კომპანიას რომც ჰქონდეს ეს თანხა, 5 წელი მაინც დასჭირდება ინფრასტრუქტურის გასაახლებლად;

		<p>3. ეს კანონპროექტი ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონმდებლობას. პროლემები უკავშირდება ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რესურსების განმარტებასაც. ჯერჯერობით ეს ტერმინი არსად არ არის განმარტებული.</p> <p>ისინი გვთავაზობენ ცვლილებების ეტაპობრივად განხორციელებას, რათა სისტემას ადაპტირების საშუალება ჰქონდეს.</p> <p>როდესაც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებზე ვკითხეთ, გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის წარმომადგენლებმა თქვეს, რომ კომპანიას არ უნდა მართვის ახალი ინფრასტრუქტურის მიღება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისგან. წყლის მიწოდების ინფრასტრუქტურის მშენებლობაზე, როგორც წესი, კომპანიასთან მოლაპარაკება პირველ ეტაპზე არ ხდება, ბევრი სტანდარტი არ არის დაკმაყოფილებული და, როდესაც ასეთი ინფრასტრუქტურა კომპანიის მფლობელობაში გადადის, კომპანია დამატებით პრობლემებსაც იღებს მემკვიდრეობით. გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიაში ფიქრობენ, რომ ლიცენზირების პირობები ისეთი მკაცრი არ არის, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ამტკიცებენ. მათი თქმით, არსებობს შემთხვევები, როდესაც ადგილობრივმა მუნიციპალიტეტებმა შექმნეს და ამუშავებენ მსგავს კომპანიებს (მაგალითად, მათ მოჰყავთ ბათუმის, მარნეულის, საჩხერის, ოზურგეთისა და ბორჯომის შემთხვევები, თუმცა ამ უკანასკნელ ორს ჯერ არ აქვთ ლიცენზია და აღების პროცესში არიან).</p> <p>სამინისტროს წარმომადგენლები ფიქრობენ, რომ ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების უმთავრესი პრობლემა ფინანსების სიმწირე და არაადეკვატური საკანონმდებლო ბაზაა.</p>
<p>ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი: ნინო სულხანიშვილი, ეკოლოგიური სამსახურის დეპარტამენტის უფროსი ბესო კობერიძე, იურიდიული დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე</p>	<p>ინტერვიუ, 6 აპრილი, ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერის ოფისი</p>	<p>ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი არ ყოფილა ჩართული კანონპროექტის მომზადების კონსულტაციების პროცესში. თუმცა მათ გადახედეს წარდგენილ კანონპროექტს და შენიშვნებიც მოამზადეს. კომპანიას შენიშვნები ჰქონდა სხვადასხვა სააგენტოებს შორის უფლებამოსილებების განაწილებასთან, სანებართვო სისტემასთან, სანიტარიული დაცვის ზონებსა და ჩამდინარე წყლების წმენდასთან დაკავშირებით. კერძოდ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ამ ეტაპზე კომპანიას მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების ნებართვაზე განაცხადი შეაქვს გარემოს ეროვნულ სააგენტოში შემდეგი 5 წლისთვის, თუმცა როგორც მინერალურ რესურსებზე. წარდგენილი კანონმდებლობის ფარგლებში, წყალაღების ნებართვების გაცემაზე უფლებამოსილი გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროა. კომპანიას აინტერესებს, მოქმედი იქნება თუ არა მათი ნებართვა კანონპროექტის ამოქმედების შემდეგ; 2. მე-6 მუხლი, პუნქტი 4ლ-ში ნათქვამია, რომ წყლის ობიექტების დაცულ ტერიტორიებს (ზონებს) (სანიტარიული ზონები, სადაც საქმიანობა და განვითარება შეზღუდულია დაბინძურების რისკის გამო) განსაზღვრავს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, თუმცა სანიტარიული ზონების პროექტებს ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები ამტკიცებენ (მუხლი 3, პარაგრაფი „8დ“). კომპანიას აინტერესებს, ვინ ამტკიცებს ამ სანიტარიულ ზონებს, რადგან, მათი აზრით, ასეთ ზონებს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო უნდა ამტკიცებდეს, რათა კომპანიებს გაუმარტივდეთ ამ ზონირებისგან შექმნილი პრობლემების მოგვარება. გარდა ამისა, კომპანია ღელავს, რომ ბევრ შემთხვევაში, რთული იქნება ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან მოლაპარაკება, რადგან ისინი ცდილობენ, ყოველგვარი პასუხისმგებლობა კომპანიებს დააკისრონ. ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერში ფიქრობენ, რომ ასეთი ზონების განსაზღვრა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს პრეროგატივა უნდა იყოს; 3. სანიტარიული ზონების განსაზღვრისა და დამტკიცების გარდა, კომპანია იმაზეც ღელავს, რომ მისი მართვის

		<p>ქვემ მყოფ სანიტარიულ ზონებში (მაგალითად, ჟინვალსა და ბულაჩაურში) საცხოვრებელი სახლები და რესტორნებია. შედეგად, ასეთი ზონებიდან სახლები უნდა აიღონ, რაც ქონების მესაკუთრეებისთვის კომპენსაციის გადახდას გულისხმობს, ან უნდა მოხდეს ამ მოთამაშეთა საქმიანობის რეგულირება, რათა თავიდან ავიცილოთ სასმელი წყლის დაბინძურება;</p> <p>4. როგორც კი წყლის რესურსების მართვის შესახებ ახალი კანონი ამოქმედდება, სემეკს მოუწევს წყალსარგებლობისა და წყალმომარაგების წესების შეცვლა;</p> <p>5. ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების ტექნიკური წესები ქმნის პრობლემებს, რადგან მოქმედი წესების უმეტესობა საბჭოთა კავშირის დროს რუსეთისთვის დადგენილი სტანდარტებია, რომლებიც საქართველოს შემთხვევაში არაადაეკვატურია. უნდა დამტკიცდეს ახალი წესები;</p> <p>6. ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემა არის ინდუსტრიული ჩამდინარე წყლები და წყლების ჩადინება წყალარინების ქსელში, რაც იწვევს ორივე ქსელის მოშლას და, დიდი ალბათობით, რისკის წინაშე დააყენებს ბიოლოგიური ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობას. საჭიროა სამართლებრივი აქტები, რომლებიც დაარეგულირებს ნივთიერებებს, რომელთა ჩაშვებაც ნებადართულია წყალარინების ქსელში.</p>
<p>ენერგეტიკის სამინისტრო: დავით შარიქაძე, ენერგეტიკის დეპარტამენტის უფროსი</p>	<p>ინტერვიუ, 11 აპრილი, ენერგეტიკის სამინისტროს ოფისი</p>	<p>ენერგეტიკის სამინისტრო ჩართული იყო წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის შემუშავების კონსულტაციების პროცესში. სამინისტროს შენიშვნები, ძირითადად, ეხებოდა სუბიექტების ლიცენზირების შესახებ მუხლებს, რაც საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მისაღებად. მე-16 მუხლის მე-4 პარაგრაფში წერია, რომ ეკოლოგიურ ექსპერტიზას⁶⁷ დაქვემდებარებული საქმიანობის განმახორციელებელს არ სჭირდება დამატებითი ნებართვების მიღება წყალსარგებლობისთვის. თუმცა მე-18 მუხლის მე-5 პუნქტი ამბობს, რომ იმ წყალმოსარგებლებზე, რომლებიც საქმიანობის განსახორციელებლად საჭიროებენ ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნას ან გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას, წყალსარგებლობის ნებართვა დამატებითი საკანონმდებლო ეტაპების გავლის გარეშე უნდა მიიღონ. ეს არის ენერგეტიკის სამინისტროს ერთ-ერთი მთავარი შენიშვნა, რადგან ჰიდროელექტროსადგურები საქმიანობის განსახორციელებლად საჭიროებენ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას, რომელიც ფარავს წყალსარგებლობასაც, ამიტომ მათ აღარ უნდა სჭირდებოდეთ წყალსარგებლობის დამატებითი ნებართვები. ეს საკითხი ჯერ კიდევ არ არის გადაჭრილი საბოლოო ვერსიაში. შეხვედრის დროს წამოჭრილ სხვა პრობლემებს შორისაა:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. კანონში ზოგიერთი ტერმინი არ არის კარგად განმარტებული. ამის მაგალითებია ტრანზიტის, სატრანზიტო წყლები, ტრანსსასაზღვრო და ხელოვნური ტბები (წყლის ობიექტები); 2. შესიტყვებები კანონში არ არის ცხადი და სუბიექტური განმარტებისა და ბუნდოვანების საფუძველს ქმნის. ტერმინები, როგორცაა „მნიშვნელოვანი“ და „არსებითი“ მთელ რიგ შემთხვევებში გამოყენებულია ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტების დაბინძურების დასახასიათებლად. ასეთი სიტყვების ნაცვლად უნდა შემოვიღოთ კონკრეტული საზომები; 3. მე-4 მუხლის „ზ“ პარაგრაფი დაბინძურების ტერმინს განმარტავს როგორც ატმოსფერული ჰაერისა და ნიადაგის დაბინძურებას. სამინისტროს წარმომადგენელი აცხადებს, რომ, თუ გავითვალისწინებთ, რომ კანონი წყლის რესურსების მართვას ეხება, ტერმინი დაბინძურება უნდა ეხებოდეს მხოლოდ წყალს და არ უნდა გულისხმობდეს

⁶⁷ მოქმედი კანონი ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე #5603, 14.12.2007.

		<p>ატმოსფერულ ჰაერს და ნიადაგს;</p> <ol style="list-style-type: none"> კანონი ცხადად არ ამბობს, რომელი სახელმწიფო დაწესებულება გააკონტროლებს წყალსარგებლობას ელექტროენერჯის წარმოების მიზნებისთვის. სამინისტროს წარმომადგენელი აცხადებს, რომ არსებული მოწყობა უამრავ ორგანოს ანიჭებს ამ უფლებამოსილებას. უნდა არსებობდეს ერთი ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ენერჯეტის სექტორის წყალსარგებლობაზე, როგორც ჰიდროელექტრო, ისე თბოელექტროსადგურების შემთხვევაში; კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია სანიტარიული ზონების გაწმენდა, კერძოდ იმ შენობებისგან, რომლებიც ამჟამად ასეთი ზონების ტერიტორიაზე მდებარეობს. კანონი ამ საკითხს არ განმარტავს; წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტის ფარგლებში გაურკვეველია, რა ბედი ეწევთ მცირე ჰესებს (რომელთა მოცულობაც 2 მეგავატზე ნაკლებია). კერძოდ, გაურკვეველია, მოუწევთ თუ არა მათ წყალსარგებლობის ნებართვის აღება. თავდაპირველად ასეთი ჰესების ნებართვებისგან გათავისუფლების მიზანი იყო მცირე ჰესების განვითარების ხელშეწყობა; არსებულ მოწყობაში კანონპროექტი შეიძლება დაბრკოლება გახდეს ჰიდროენერჯეტიკის სექტორში მომავალი ინვესტიციებისთვის, ბუნდოვანი რეგულაციებისა და მარეგულირებელი ერთეულების გამო. თუ კანონი კონკრეტული, ცხადი და ნაკლებად ბიუროკრატიული იქნება, ის დაეხმარება ინვესტორებს, უკეთ დაგეგმონ საკუთარი საქმიანობა. <p>ასევე ბუნდოვანია, როგორ განისაზღვრება სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვების მოქმედების ვადები. კერძოდ, ენერჯეტიკის სამინისტროს წარმომადგენელი ფიქრობს, რომ, თუ ჰესების აღჭურვილობის წყალსარგებლობის სპეციფიკაციები არ შეიცვლება, წყალსარგებლობის ნებართვების განახლების მოთხოვნა ყოველ 30 წელიწადში აზრს კარგავს.</p>
<p>საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა / დედამიწის მეგობრები – საქართველო: ნინო ჩხობაძე, თანათავმჯდომარე</p>	<p>ინტერვიუ, 19 აპრილი, საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა / დედამიწის მეგობრები – საქართველოს ოფისი</p>	<p>საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა ჩართული იყო კანონპროექტის შემუშავების პროცესში, თუმცა ისინი არ იცნობენ კანონპროექტის საბოლოო ვერსიას. მათი ძირითადი შენიშვნა კანონპროექტთან დაკავშირებით ისაა, რომ კანონი არ არის საკმარისად დეტალური, რაც სხვადასხვა საჯარო დაწესებულებას საშუალებას აძლევს, სხვადასხვაგვარად განმარტონ იგი. დეტალები ისე უნდა იყოს დამუშავებული, რომ განსაზღვრავდეს ყველა ქვეკანონს, რაც მომავალში უნდა შეიქმნას. მათი შენიშვნები შემდეგია:</p> <ol style="list-style-type: none"> მიწისქვეშა და ზედაპირული წყლების ნებართვებს უნდა არეგულირებდეს ერთი და იგივე კანონი, ამ შემთხვევაში – წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონი; გარემოზე ზემოქმედების ნებართვისა და ეკოლოგიური ექსპერტიზის სისტემა პრობლემურია, რადგან არ ითვალისწინებს გარემოს ზოგად სურათს. თითოეული ექსპერტიზა და ნებართვა უყურებს ზემოქმედების კონკრეტულ მხარეს. ამიტომ ხშირია, რომ სხვა ეკოლოგიური ზემოქმედებები ყურადღების მიღმა რჩება. ქალბატონი ჩხობაძე ფიქრობს, რომ საქართველომ უნდა გამოიყენოს ევროკავშირის პრინციპი და შემოიღოს ინტეგრირებული სანებართვო სისტემა. ეს იქნება ბევრად უფრო მარტივი სისტემა, რომელიც აერთიანებს დამაბინძურებლის გარემოზე ზემოქმედების ყველა ტიპს. ის ასევე ფიქრობს, რომ, კანონი, რომელიც ახალი ნებართვების მოთხოვნებს აწესებს, კონფლიქტში მოვა ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან; სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოები დამოკიდებული უნდა იყოს და ჰქონდეს დეცენტრალიზებული მმართველობა, რათა უკეთ აკონტროლონ წყალმოსარგებლები. ერთ-ერთი შეთავაზებული ვარიანტი იყო ჰოლანდიის შემთხვევა, სადაც სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოები არჩევითია; წყლის დამაბინძურების ზედამხედველობა, მონიტორინგი და პრევენცია სააუზო მართვის საკონსულტაციო-

		<p>საკოორდინაციო საბჭოების უფლებამოსილებაც უნდა იყოს ადგილობრივ მუნიციპალიტეტებთან მჭიდრო თანამშრომლობით. შემოწმება უნდა მოხდეს წყალმოსარგებლების წინასწარშეთანხმებული განრიგის მიხედვით;</p> <p>5. „ფასიანი ბუნებათსარგებლობა,“ და „დამბინძურებელი იხდის“ ზოგადი პრინციპები ტოვებს ინტერპრეტირების სივრცეს. ამიტომ კანონში უნდა ეწეროს ყველა გადასახადი/მოსაკრებელი, რათა თავიდან ავიცილოთ ინტერპრეტირების რისკი;</p> <p>6. ამ კანონის ეკონომიკური სარგებელი მნიშვნელოვანია. კერძოდ, მას შეუძლია უზრუნველყოს, რომ მთელ ქვეყანას ჰქონდეს ერთი და იგივე ხარისხის წყალმომარაგება და ჩამდინარე წყლების გაწმენდის მომსახურებები. კანონი ითვალისწინებს ინფრასტრუქტურის განვითარებას, რაც მნიშვნელოვან სარგებელს მოუტანს ქვეყანას.</p>
<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი: ნელი კორკოტაძე, მთავარი სახელმწიფო ინსპექტორი</p>	<p>ინტერვიუ, 4 მაისი, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ოფისი</p>	<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ კანონპროექტის განხილვაში, თუმცა პროცესი მეტისმეტად გაიწელა. მათ დეტალურად არ განუხილავთ კანონპროექტის საბოლოო ვერსია, თუმცა რესპონდენტი ფიქრობს, რომ ეს ვერსია მისაღებია. კანონში გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის უფლებამოსილებების თვალსაზრისით, მთავარი სახელმწიფო ინსპექტორი ცვლილებებს ვერ ხედავს. თუმცა ის ელოდება უფლებამოსილებებისა და ხარჯების ზრდას, რადგან შესამოწმებელი ერთეულების რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდება. ლიცენზირებული საწარმოების გარდა, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი აქტიურად არ ამოწმებს წყლის დაბინძურებას. დაბინძურების სხვა შემთხვევებს ინსპექტორები ან შემთხვევით პოულობენ, ან საჩივრის საფუძველზე. მთავარმა ინსპექტორმა გამოყო შემდეგი საკითხები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. კანონის შემოღებამ შეიძლება ბიზნესებს ხარჯები გაუზარდოს, რადგან მათ მოუწევთ წყალაღებისა და წყალჩაშვების უფრო მკაცრი სტანდარტების დაკმაყოფილება; 2. ამჟამად სხვადასხვა წყალმოსარგებლებებს შორის კონფლიქტია და სამინისტროს წარმომადგენელი ფიქრობს, რომ ადგილობრივი ორგანოები ვერ გადაჭრიან მათ; 3. გარემოზე ზემოქმედების ნებართვები არ არის წყლის რესურსების დაბინძურებისგან დაცვის ადეკვატური საზომი; 4. ინტეგრირებული ნებართვების სისტემის პრაქტიკაში დანერგვა რთული იქნება, რადგან ზოგიერთ მხარეს გაუმარტივებს ნებართვის აღებას, თუმცა გაურთულებს სხვებს, ვისაც მხოლოდ ერთი ან ორი ნებართვა სჭირდება; 5. გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის ხარჯები მნიშვნელოვნად გაიზარდება, რადგან რეგულირებული ერთეულების რაოდენობა გაიზარდება. ამ ეტაპზე ისინი ზედამხედველობას უწევენ 1,000 ერთეულს 423 თანამშრომლით, რომელთაგან 120 არის ინსპექტორი. დეპარტამენტი, როგორც წესი, გემის მიხედვით ამოწმებს 200 ერთეულს წელიწადში. ბევრ რეგიონში ზემოქმედების შესახებ სპეციფიური ცოდნის მქონე ექსპერტები არ ჰყავთ. მათ დაახლოებით 30 დამატებითი ინსპექტორი დასჭირდებათ, რომლებიც წყლის საკითხებში სპეციალიზდებიან (ჯამში 150 ინსპექტორი); 6. ცოტაა ინფრასტრუქტურაც, მათ მხოლოდ მომრავი ლაბორატორიები აქვთ, თუმცა თანამშრომლობენ გარემოს ეოვნულ სააგენტოსთან, რომ აღმოფხვრან ეს ინფრასტრუქტურული ხარვეზი. თუმცა ბევრ შემთხვევაში ეს თანამშრომლობა არ არის საკმარისი ისეთ დარღვევებზე რეაგირებისთვის, რომლებიც დაუყოვნებელ რეაგირებას ითხოვს. არის მთელი რიგი შემთხვევები, როცა შეუძლებელია შემთხვევის დამტკიცება, ისეთი უმარტივესი მასალის უქონლობის გამო, როგორცაა, მაგალითად, სტერილიზებული კონტეინერები;

		<p>7. დეპარტამენტის თანამშრომლების ხელფასები ძალიან დაბალია, საშუალო ხელფასი 800 ლარია, როცა ხშირ შემთხვევაში, ინსპექტორის მიერ დაწესებული ჯარიმა ბევრად უფრო მაღალია და აჩენს კორუფციის საფრთხეს. თუ გავითვალისწინებთ, რომ დარღვევების გამოვლენა ხშირად რთულია, არსებობს კორუფციისა და ინსპექტორის მოქრთამვის სერიოზული რისკი. ეს განაპირობებს პერსონალის ხშირ როტაციას, რადგან ბევრი მათგანი პოულობს უკეთეს ანაზღაურების მქონე სამსახურს კერძო კომპანიებში;</p> <p>8. სახელმწიფოს ბევრი სხვა მარეგულირებელი ორგანოსგან განსხვავებით, რომელიც გარკვეულ შემოსავალს რეგულირების მოსაკრებლისგან იღებს, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტს მთლიანად სახელმწიფო აფინანსებს და რეგულირების მოსაკრებელი არ აქვს. სტანდარტული პროცედურის მიხედვით, დეპარტამენტის ყველა ერთეულიდან შემოსული ყველა გადასახადი და ჯარიმა მიდის სახელმწიფო ბიუჯეტში;</p> <p>9. ამ ეტაპზე არ არსებობს ნებაყოფლობითი ინსპექციის სისტემა, კერძო სექტორს ხშირად უნდა, შეამოწმოს, რამდენად აკმაყოფილებს სტანდარტებს, რათა თავიდან აიცილოს ჯარიმები. დეპარტამენტს უნდა ჰქონდეს ეკოლოგიური აუდიტის მომსახურება;</p> <p>10. ზარალის დაანგარიშების მეთოდოლოგია მომველებულია;</p> <p>11. მათ აქვთ რეგულირებული ერთეულებისა და ჯარიმების ელექტრონული ბაზა, თუმცა მონაცემთა ბაზა უნდა გაუმჯობესდეს;</p> <p>12. ჯამში, დეპარტამენტს არ აქვს საკმარისი ფინანსები და მოქნილობა. მაგალითად, თუ კომპანიას უნდა ნებაყოფლობითი შემოწმება, დეპარტამენტი ვერ შესთავაზებს ამ მომსახურებას, რადგან კანონით არ აქვს უფლება. მათ მხოლოდ სადამსჯელო ფუნქცია აქვთ.</p>
<p>საქართველოს მელიორაცია: ნიკოლოზ აბუაშვილი, დირექტორის მრჩეველი</p>	<p>ინტერვიუ, 6 მაისი, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის ოფისი</p>	<p>ბატონი აბუაშვილი გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის მრჩეველიც არის, ამიტომ ინტერვიუს დროს განხილულ იქნა მელიორაციის, სასმელი წყლის მიწოდებისა და ჩამდინარე წყლების გაწმენდის საკითხები. კანონპროექტის შესახებ ზოგადი შენიშვნა ისაა, რომ მელიორაციის კომპანიას არ მიუღია მონაწილეობა მის შემუშავებაში. თუმცა სოფლის მეურნეობის სამინისტრო მონაწილეობდა განხილვებში. კანონში სასმელი წყლის მიწოდებასა და ჩამდინარე წყლების გამწმენდასთან (2021 წლისთვის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ყველა ნაგებობა უნდა მუშაობდეს) დაკავშირებით წამოიჭრა შემდეგი საკითხები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა შეიძლება აშენდეს სახელმწიფო სუბსიდიით და/ან დონორების დაფინანსებით, თუმცა როგორ მოხდება მუშაობისა და მოვლის ხარჯების დაფარვა? სასმელი წყლის მიწოდების ბევრი ალტერნატიული წყაროს არსებობის გამო, გადახდის მაჩვენებელი ძალიან დაბალია გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიისთვის. სატარიფო სისტემა უნდა გაუმჯობესდეს, რათა თავიდან ავიცილოთ სექტორებს შორის თანასუბსიდირება; 2. კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა ისაა, რომ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების აშენების შემდეგაც კი ცოტაა ისეთი ადამიანი, ვისაც შეუძლია სწორად ამუშაოს ნაგებობები; 3. ზოგან (მაგალითად, ფოთში) იყო პრობლემა, რომ, როცა ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობა აშენდა, რომლის მოცულობა იმაზე მეტი იყო, ვიდრე მოთხოვნა, კომპანიამ ვერ შეძლო მისი ამუშავება; 4. არსებობს სასმელი წყლის მიწოდებისა და ჩამდინარე წყლების აღრიცხვის პრობლემა. სასმელი წყლის მიწოდების მრიცხველებთან დაკავშირებით პრობლემა ისაა, რომ ბევრი მათგანი არასწორი მონაცემებითაა, რაც პრობლემებს ქმნის ზამთარში. რაც შეეხება ჩამდინარე წყლებს, ვინაიდან ჩამდინარე წყლების წყალჩაშტების აღრიცხვა რთულია, პრობლემა არსებობს იმ

		<p>შინამეურნეობებსა და მრეწველობებთან დაკავშირებით, რომლებიც წყალს საკუთარი ჭებიდან მოიხმარენ. ამ შემთხვევაში, რთულია ზუსტი წყალჩაშვების მონიტორინგი. ამიტომ ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებასთან დაკავშირებით არსებობს ინფრასტრუქტურის გამოყენების მონიტორინგის პრობლემა, რაც, შედეგად, განაპირობებს სწორი გადასახადების დაწესების პრობლემას.</p> <p>მელიორაციის კომპანიისთვის პრობლემები შემდეგია:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. კომპანიამ დაიწყო ფერმერებისთვის ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების მომსახურების მიწოდების განხილვა, რადგან ასეთი გამოცდილება სხვა ქვეყნებში უკვე არსებობს. თუმცა განხილვები ჯერ საწყის ეტაპზეა; 2. საქართველოს მელიორაციის ზოგჯერ აქვს წყლის ხარისხის პრობლემა, კერძოდ, ზოგიერთ ისეთ სისტემაში, სადაც მათ PH მაღალი დონე ჰქონდათ. ზოგადად, წყლის ხარისხთან მიმართებაში, სერიოზული პრობლემაა მეთევზეობის ფერმერების მიერ წყლის ობიექტებში წყალჩაშვება. როდესაც თევზის გასაზრდელად სასუქები გამოიყენება, შემდეგ კი წყალაღება იმ წყლის ობიექტებიდან ხდება, სადაც მეთევზეობის მეურნეობებიდან მოხდა წყალჩაშვება, ფერმერებს უჭირთ სასუქების რაოდენობის სწორად დაანგარიშება. წყლის ხარისხისა და მოცულობის შემოწმება პრობლემაა საქართველოს მელიორაციისთვის; 3. კიდევ ერთი პრობლემაა წყლის მიწოდება ჰიდროელექტროსადგურებისთვის, რომლებიც საირიგაციო სისტემასთანაა დაკავშირებული. ჰიდროელექტროსადგურები წყალს ზამთარში იყენებენ, როცა ელექტროენერჯის ფასი მაღალია, საირიგაციო წყლის მიწოდება კი, ძირითადად, ზაფხულში ხდება, როდესაც ელექტროენერჯის ფასები დაბალია და ჰესებს არ აქვთ მისი წარმოების ინტერესი. ეს ხშირად ხდება საქათველოს მელიორაციას, ენერჯეტიკისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროებს შორის კონფლიქტის მიზეზი. ახალმა კანონმა შეიძლება გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროც ჩართოს ამ კონფლიქტში, თუმცა არსებობს პრობლემის გადაჭრის პოტენციალი, თუ პრიორიტეტები სწორად განისაზღვრება. ამავე საკითხთან დაკავშირებით კიდევ ერთი პრობლემაა, როდესაც ჰიდროელექტროსადგურებისგან წყალჩაშვება ხდება არა უკან, სისტემაში, არამედ ცალკე ხეობებში, ასეთ შემთხვევაში წყალი იკარგება სასოფლო-სამეურნეო მიზნებისთვის. <p>ზოგადად, ბატონი აბუაშვილი ლიცენზირებაში პრობლემას ვერ ხედავს, რამდენადაც გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია და საქართველოს მელიორაცია კვლავ სახელმწიფო საკუთრებაში დარჩება, რადგან ლიცენზიის გაცემა მთავრობის დონეზე გადაწყდება. მას არ ესმის ნებართვის განახლებისთვის დაწესებული ვადების ლოგიკა, რადგან წყლის მიწოდების სტანდარტები ისევე ხშირად იცვლება, როგორც ირიგაციის სისტემა. ის, ასევე, დიდ პოტენციალს ხედავს სოფლებში მცირე მოცულობის ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების აშენებაში.</p>
<p>რიჩ მეტალს გრუპი (RMG): მიხეილ კვარაცხელია, გარემოს დაცვის დეპარტამენტის უფროსი</p> <p>კონსტანტინე ხაჭაპურიძე</p>	<p>ინტერვიუ, 15 მაისი, RMG-ის ოფისი</p>	<p>RMG არ მიუღია მონაწილეობა კონსულტაციების პროცესში.</p> <p>RMG-ის წარმომადგენლები ფიქრობენ, რომ ამჟამად ზედმეტი ბიუროკრატიაა, რადგან მათ უწევთ საბჭოთა კავშირის დროინდელი ფორმების (ე.წ. „პედების“) შევსება, რომელთა მიზანი და დანიშნულებაც გაურკვეველია.</p> <p>მოქმედი კანონმდებლობით, ისინი წყალაღებას აწარმოებენ ტექნიკური რეგულაციების მიხედვით, რომელთაც ნებართვა არ სჭირდება. უნდა აღინიშნოს, რომ RMG-ის წყალსარგებლობა მოდის ჩაკეტილი წყლის ციკლიდან. გარდა ამისა, მათ წყლის კიდევ ერთი წყარო აქვთ ცენტრალური წყალმომარაგების სისტემიდან.</p> <p>მოქმედი კანონმდებლობა მათთვის უფრო მოსახერხებელია.</p>

		<p>RMG-მა კანონპროექტთან⁶⁸ დაკავშირებით წარმოადგინა შემდეგი შენიშვნები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ტერმინი – ეკოლოგიური ხარჯი ბუნდოვანია და არ არის სათანადოდ განმარტებული; 2. ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისა და წყალჩაშვების სპეციალური ნებართვების გაცემა უნდა დაემატოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს კომპეტენციებს მე-6 მუხლში; 3. მე-10 მუხლში მოცემული ტერმინები „წყადაცვითი ზონა“ და „სანიტარიული დაცვის ზონა“ უნდა გადავიტანოთ ტერმინების განმარტებების ნაწილში; 4. მათ არ ესმით, საიდან მოდის რეგულაცია ჭებზე (მუხლი 15, ნაწილი 2ა – გუბურა, 10 მეტრამდე სიღრმის მიწისქვეშა წყლების შახტური ჭა, 25 მეტრამდე სიღრმის ჭაბურღილები). ისინი ეჭვობენ, რომ მთავრობას შეიძლება გაუჭირდეს რეგულირება, რადგან უამრავ შინამეურნეობას აქვს ჭა, რომლის სიღრმეც 25 მეტრზე მეტია და რომელთაც არაკომერციული მიზნებისთვის იყენებენ; 5. მათ აინტერესებთ, რა არის სანქციები 31-ე მუხლის დარღვევის შემთხვევაში. გარდა ამისა, ვინ გადაიხდის დაზინძურების ხარჯებს, თუ კომპანია გადახდის უნაროა. <p>ინტერვიუს დროს გამოიკვეთა სხვა შენიშვნებიც:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. RMG-ში ფიქრობენ, რომ მთავრობის ხარჯები გაიზარდება, რადგან მას არ აქვს საკმარისი ლაბორატორიები, აღჭურვილობა და კვალიფიციური პერსონალი. მათი ყველაზე დიდი პრობლემა ის არის, რომ ცოტაა პროფესიონალი ინსპექტორი, რომელსაც ესმის წარმოების/სამთო მრეწველობის სპეციფიკაციები; 2. თუ გავითვალისწინებთ, რომ კომპანიას მოუწევს წყალსარგებლობისა და წყალჩაშვების გადასახადის გადახდა და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა, მათი ხარჯები ნამდვილად გაიზარდება. თუმცა ეს კომპანიისთვის მძიმე ტვირთი არ იქნება; 3. ვინაიდან კომპანია წყალს ცენტრალიზებული წყალმომარაგებს კომპანიებიდანაც იღებს, მათ არ ესმით, როგორ დაარეგულირებს მთავრობა ასეთ შემთხვევებს წარდგენილი კანონპროექტის ფარგლებში.
<p>გარემოს ეროვნული სააგენტო: მარინე არაბიძე, გარემოს დაზინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტის უფროსი</p>	<p>ინტერვიუ, 8 ივნისი, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ოფისი</p>	<p>შეხვედრის მთავარი მიზანი იყო ზედაპირული წყლების მონიტორინგის ხარჯებისა და მოსალოდნელი ცვლილებების იდენტიფიცირება რეფორმასთან მიმართებაში.</p> <p>არსებული მგომარეობა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2017 წელს გარემოს ეროვნული სააგენტოს განრიგში 158 შესამოწმებელი პუნქტია (რომელთაგან ზოგს თვეში ორჯერ ამოწმებენ, ზოგს – ერთხელ და ა.შ.); • მონიტორინგის საქმიანობის წლიური ტრანსპორტირებისა და სხვა ხარჯები 2017 წელს 25,000 ლარი იყო, რომლის ნახევარიც (12,500 ლარი) წყლის ხარისხის მონიტორინგზე მოდიოდა. <p>წარდგენილი რეფორმის სავარაუდო ხარჯები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. საზღვრები უნდა დადგინდეს. ხარჯები გათვალისწინებული იქნება მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმაში და, სავარაუდოდ, დონორები გადაიხდიან. საზღვრების დადგენა აჭარაში უკვე დასრულდა, ხრამი-დებედასა და ალაზანი-ივრის პროექტების მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმაც გულისხმობს საზღვრების დადგენას; 2. ზეწოლისა და ზემოქმედების ინდენტიფიცირება – ხარჯები გათვალისწინებული იქნება მდინარის სააუზო მართვის გეგმაში; 3. რეფორმის შემდეგ მონიტორინგის პუნქტების სავარაუდო რაოდენობა (ინდიკატორების სამივე ჯგუფი) 300 იქნება. დაკავშირებული ხარჯები (ტრანსპორტირება და სახარჯო + სახმარი და მოვლის სავარაუდოდ გაორმაგდება); 4. ანალიზი: <p>ბიოლოგიური – ახალი პერსონალი, ტრენინგები, აღჭურვილობა (საჭირო იქნება სპეციალური ბადეები, დენით თევზაობის</p>

⁶⁸ RIA-ის გუნდმა კანონპროექტი წინასწარ გააცნო RMG-ს.

	<p>აღჭურვილობა, წიგნები და ა.შ.). კერძოდ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 100,000 აშშ დოლარი აღჭურვილობისთვის; • 4 ახალი თანამშრომელი (ბიოლოგი) თბილისში, 3 ახალი თანამშრომელი ქუთაისში. ბათუმს უკვე ჰყავს პერსონალი. საშუალო ხელფასი იქნება 900 ლარი (დაუბეგრავი). ამჟამად უმცროსი მკვლევარის ხელფასი 700 ლარია, მკვლევარის – 900 ლარი, უფროსი მკვლევარის – 1100 ლარი. ჯგუფის ლიდერისთვის უნდა გავითვალისწინოთ 1500 ლარი; • ამ თანამშრომლებს დასჭირებათ ტრენინგი (1 კვირა). უნდა გავითვალისწინოთ ტრენინგების ტრენინგიც; • სააგენტოს ბიოლოგიური ანალიზისთვის დასჭირდება მოვლის, მოხმარებისა და ქსელის აღჭურვილობის ხარჯები – 10,000 აშშ დოლარი წელიწადში. <p>ქიმიური:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლაბორატორიული აღჭურვილობა - 0.5 მლნ. აშშ დოლარი. შეიძლება გადაიხადონ დონორებმა; • ამჟამად ახალი ცენტრალური ლაბორატორია აშენდა თბილისში. მისი მშენებლობა 2017 წლის ოქტომბერში უნდა დასრულდეს. საშუალოდ, ლაბორატორიის ხარჯები 700,000 ლარია. გარდა ამისა, საჭირო იქნება აკრედიტაციის მიღება. აკრედიტაციის ხარჯი დაახლოებით 10,000 ლარია (არ ითვლება წყლის ჩარჩო დირექტივით გამოწვეულ ხარჯად); • რეფორმის ფარგლებში სააგენტოს დასჭირდება 2 დამატებითი ქიმიკოსი (რომლებიც იმუშავენ გაზის ქრომატოგრაფიაზე). ხელფასი – 1,100 ლარი. <p>ქიმიური და ფიზიკური ანალიზის მუშაობისა და მოვლის არსებული ხარჯები შემდეგია: მუშაობა – 40,000 აშშ დოლარი, მოვლა – 10,000 აშშ დოლარი. სავარაუდოდ, ეს ხარჯები თბილისში გაორმაგდება. ამას უნდა დაემატოს ქუთაისის დამატებითი მუშაობისა და მოვლის ხარჯები (დაახლოებით 20,000+5,000 აშშ დოლარი წელიწადში).</p> <p>აღჭურვილობის ხარჯები (მხოლოდ დასაწყისში) 150,000 აშშ დოლარი იქნება.</p> <p>ზოგადი ხარჯები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ორი ახალი მანქანა – Mitsubishi L 200 (საბაზრო ფასი – 23,500 აშშ დოლარი, გამოშვების წელი – 2017); • 4 დამატებითი თანამშრომელი სავსე მონიტორინგისთვის (900 ლარი თვეში). <p>5. წყლის ობიექტებისთვის სტატუსის მინიჭება – კლასიფიკაცია. საქართველოში ამის გამოცდილება არ არსებობს. ამიტომ საჭიროა ყველას დატრენინგება მონაცემების მიხედვით კლასიფიცირებასა და საზღვრების დადგენაში. ეს ყველაფერი უნდა მოხდეს დონორების (კერძოდ, ევროკომისიის ტექნიკური მხარდაჭერისა და ინფორმაციის გაცვლის ინსტრუმენტის) მხარდაჭერით. შეიძლება საჭირო იყოს პროგრამული უზრუნველყოფაც, თუმცა იმედი აქვთ, რომელიმე დონორი დაეხმარებათ (ხარჯები ცხადი არ არის).</p> <p>დამატებითი შენიშვნები:</p> <p>საჭიროა მონაცემთა ელექტრონული პორტალი, რათა ეფექტურად იმართოს წყლის სექტორი. ამჟამად არ ხდება მონაცემთა ბაზის ავტომატურად გაზიარებასხვადასხვა სახელმწიფო დაწესებულებებს (გარემოს ეროვნული სააგენტო, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი და გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო) შორის. სლოვაკეთს აქვს ასეთი ელექტრონული პლატფორმის შექმნის კარგი გამოცდილება იტალიასთან ტვინინგის პროექტის ფარგლებში. პროექტის ღირებულება 2 მლნ. ევრო იყო. სლოვაკეთის მონაცემთა პორტალზე წვდომა საჯაროა. წყლის ხარისხის შესახებ ინფორმაცია კანონმდებლობით უფასოა და ამიტომ სააგენტო არ იღებს შემოსავალს ინფორმაციის გაყიდვით.</p> <p>გარდა ამისა, თუ მდინარეთა აუზები უფრო დეცენტრალიზებული იქნება, შეიძლება საჭირო გახდეს დამატებითი ლაბორატორიის აშენება თელავში. სავარაუდოდ ხარჯი 100,00 აშშ დოლარი იქნება და დაემატება 2 ადამიანი</p>
--	---

		(ხელფასი 900 ლარი, დაუბეგრავი), 1 ზედამხედველი (1,250 ლარი, დაუბეგრავი) და მანქანა.
<p>გარემოს ეროვნული სააგენტო: მერაბ გაფრინდაშვილი, გეოლოგიის დეპარტამენტის უფროსი</p>	<p>ინტერვიუ, 9 ივნისი, სააგენტოს ოფისი</p>	<p>1990 წლამდე საქართველოს მიწისქვეშა წყლების 493 მონიტორინგის პუნქტი ჰქონდა. ამჟამად ქვეყანას მხოლოდ 40 პუნქტი აქვს, რომელთაგან 6 არის წყაროს წყალზე, ავტომატური მონიტორინგი, თუმცა უწყვეტ 6 თვეში ერთხელ მისვლა და მონაცემების აღება; 9 პუნქტი მდებარეობს მდინარე ალაზანზე, მონაცემები მოწმდება ელექტრონულად, მაგრამ ის ყველაფერს ვერ ზომავს, ზოგიერთი სეზონის შესახებ ინფორმაცია არ აქვთ. 25 შემოწმების პუნქტის ხარისხი საუკეთესოა, მონიტორინგი ელექტრონულად ხდება. 2017 წელს 2 ახალი პუნქტი დაემატება, 2018 წლიდან კი ქვეყანას ექნება 52 პუნქტი (6 – მდინარის, 46 – ჭაბურღილის). ერთ შესამოწმებელ პუნქტს აქვს 5 სენსორი და აღჭურვილობა დაახლოებით 12,000-15,000 ლარი ღირს. შესამოწმებელი პუნქტების მოვლის ღირებულება წელიწადში 100 ლარია. რეფორმის შემთხვევაში:</p> <ul style="list-style-type: none"> • შესამოწმებელი პუნქტების რაოდენობა 100-მდე უნდა გაიზარდოს (გაორმაგდეს). ეს ზრდა შეიძლება გადანაწილდეს 5-წლიან პერიოდზე, ანუ წელიწადში დაემატება 10 პუნქტი; • გეოლოგიის დეპარტამენტს დასჭირდება 4 ახალი თანამშრომელი, რომელთა ხელფასი იქნება 1300 ლარი (დაუბეგრავი); • ორი ახალი მანქანა. <p>კიდევ ერთი პრობლემა, რაზეც ბატონმა გაფრინდაშვილმა გაამახვილა ყურადღება, არის ის, რომ ასოცირების შესახებ შეთანხმება და მისგან განპირობებული კანონპროექტი არ ითვალისწინებს მეწყერისა და ნიაღვრების პრობლემას ქვეყნის მთიან რეგიონებში, რაც, ევროპისგან განსხვავებით, საქართველოსთვის სერიოზული პრობლემაა.</p>
<p>გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი: ნელი კორკოტაძე, მთავარი სახელმწიფო ინსპექტორი</p>	<p>ინტერვიუ, 9 ივნისი, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ოფისი</p>	<p>შეხვედრის ძირითადი მიზანი იყო ზედამხედველი წყლების მონიტორინგის ხარჯებისა და რეფორმასთან დაკავშირებული მოსალოდნელი ცვლილებების იდენტიფიცირება. ამჟამად, 2017 წელს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი გეგმიურად ამოწმებს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მქონე 70 კომპანიას. რეფორმის გატარების შემთხვევაში, ეს რაოდენობა გაორმაგდება და 140 შეადგენს. რაც შეეხება არაგეგმიურ შემოწმებებს, ამჟამად წელიწადში დაახლოებით 140 ასეთ შემოწმებას ატარებენ და ფიქრობენ, რომ რაოდენობა 280-მდე გაიზარდება. უნდა აღინიშნოს, რომ გარემოს დაბინძურებაზე საზოგადოების ცნობიერების ზრდასთან ერთად, არაგეგმიური შემოწმებების რაოდენობაც იზრდება. დამატებითი შემოწმებებისთვის, რეფორმის ფარგლებში უფლებამოსილებების განხორციელებისთვის ანუ იმ კომპანიების შემოწმებისთვის, რომელთაც სჭირდებათ ზედამხედველი წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისა და წყალჩაშტების ნებართვები, დეპარტამენტს დასჭირდება:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 40 დამატებითი ინსპექტორი, რომელთა დაუბეგრავ ხელფასი 1,000 ლარია; • ერთი ექსპრეს-ლაბორატორია; • 8 მანქანა. <p>დეპარტამენტისთვის სერიოზული პრობლემაა დოკუმენტაცია და დეპარტამენტს, გარემოს ეროვნულ სააგენტოს, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და შემოსავლების სამსახურს შორის მონაცემთა გაცვლის პორტალის არარსებობა. ამ ეტაპზე კომპანიები, რომლებიც ვალდებულნი არიან, წარადგინონ თვითმონიტორინგის შედეგები და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის ანგარიში, ამას ბეჭდური სახით აკეთებენ. ამ დოკუმენტაციის სკანირებას, გადახედვასა და მათ შედარებას გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების პირობებთან მიაქვს ინსპექტორების ძალიან დიდი დრო. გარდა ამისა, ლიცენზირების პირობების ფარგლებში რესურსების გადასახადის გადახდასთან დაკავშირებით ინფორმაციის შესამოწმებლად დეპარტამენტმა</p>

		<p>თითოეული ლიცენზიის მფლობელის შესახებ ინფორმაცია უნდა გამოითხოვოს შემოსავლების სამსახურიდან. პროცედურას სულ მცირე 1 კვირა სჭირდება.</p> <p>თუ კომპანია თვითმონიტორინგის წლიურ ანგარიშს არ წარადენს, ეკისრება ჯარიმა 150 ლარის ოდენობით, რაც, რიგ შემთხვევებში, საბუთების ჩასაბარებლად გაწეული მგზავრობის ხარჯებზე ნაკლებია.</p>
<p>გარემოს ეროვნული სააგენტო: რამაზ ჭითანავა, ჰიდრომეტეოროლოგიის დეპარტამენტის უფროსი</p>	<p>ინტერვიუ, 9 ივნისი, გარემოს ეროვნული სააგენტოს ოფისი</p>	<p>შეხვედრის მთავარი მიზანი იყო ზედაპირული წყლების მონიტორინგის ხარჯებისა და რეფორმასთან დაკავშირებული მოსალოდნელი ცვლილებების იდენტიფიცირება, მაგრამ ბატონმა ჭითანავამ დაგვიდასტურა, რომ კანონპროექტი მის დეპარტამენტს დამატებით მოთხოვნებს არ უწესებს და მათ არ მოუწევთ დამატებითი ხარჯების გაღება.</p> <p>ჰიდრომეტეოროლოგიის დეპარტამენტი გააგრძელებს საკუთარი გეგმის შესრულებას. თუმცა მაინც წარმოვადგენთ ინფორმაციას არსებული მდგომარეობისა და გეგმების შესახებ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ამჟამად საქართველოს აქვს 58 შემოწმების პუნქტი, რომელთაგან 49 ავტომატური შემოწმების პუნქტია; • მომავალში საჭირო იქნება შემოწმების პუნქტების 200-მდე გაზრდა; • ერთი ავტომატური შემოწმების პუნქტის ხარჯები (ფასი, მონტაჟი და მიწოდება) 100,000 აშშ დოლარია. თითოეული პუნქტის მოვლისა და ოპერაციის (წყლის ხარისხის შემოწმება) წლიური ხარჯი – 1,000 ლარი; • შემოწმების პუნქტების რაოდენობის ზრდას დასჭირდება: 5 ახალი სპეციალისტი, რომელთა დაუბეგრავი ხელფასი 1500 ლარია, 2 ახალი მანქანა, 2 საზომი აღჭურვილობა (ერთი აღჭურვილობის საფასური დაახლოებით 40,000 ევროა); • შემოწმების პუნქტების გარდა, მეტეოროლოგიური სადგურების რაოდენობაც 33-დან 100-მდე გაიზარდება. რაოდენობა ეტაპობრივად უნდა გაიზარდოს, 10 ახალი სადგური წელიწადში. ერთი მეტეოროლოგიური სადგურის საფასური 35,000 აშშ დოლარია. ის ფიქრობს, რომ ახალ სადგურებთან დაკავშირებულ ძირითად ხარჯებს დონორები აანაზღაურებენ. <p>რომ შევაჯამოთ, მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ ბატონი ჭითანავა არ ელის მისი დეპარტამენტის ვალდებულებების ზრდას რეფორმის შემდეგ, ფიქრობს, რომ ახალი კანონის შემთხვევაში, მას ექნება დამატებითი ლეგიტიმური საფუძველი, მოითხოვოს დეპარტამენტის საჭიროებების დაკმაყოფილება.</p>

დანართი 2: ოფიციალური კომენტარი კანონპროექტზე

"წყლის რესურსების მართვის შესახებ "

კანონპროექტის პირველადი შენიშვნები

შპს „გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“

ზოგადი ხასიათის შენიშვნები:

წარმოდგენილი კანონპროექტი „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“ მოიცავს მრავალ ხარვეზს, რომლის ამოქმედების შემთხვევაშიც შეუძლებელი გახდება შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის“ (შემდგომში „კომპანია“) გამართული ფუნქციონირება.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ კანონპროექტს თან არ ახლავს განმარტებითი ბარათი და შესაბამისად არ არის წარმოდგენილი თუ რა დამატებითი ფინანსური ვალდებულებების აღება მოუწევს საქართველოს იმისათვის, რომ კანონით გაწერილი ვალდებულებები შეასრულოს.

აუცილებელია კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შემუშავება, რომლითაც ზუსტად განისაზღვრება ზედაპირული წყლების სენსიტიური არეალები, ეს საშუალებას მისცემს კომპანიას შეიმუშაოს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობის სამოქმედო გეგმა/სტრატეგია, პრიორიტეტების მიხედვით.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია პროექტის განხილვაში აქტიურად იყვნენ ჩართულნი მუნიციპალიტეტები, რომელთა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კომპეტენციას განეკუთვნება სასმელი წყლის წყაროების სანიტარული დაცვის ზონების პროექტების დამტკიცება და ასევე საქართველოს მასშტაბით არსებული მსხვილი საწარმოები, რომლებიც ზედაპირული წყლების საკმაოდ დიდი დაბინძურების წყაროს წარმოადგენენ. გამომდინარე იქიდან, რომ დღეის მდგომარეობით შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის“ მიერ პროექტით გათვალისწინებული გამწმენდი ნაგებობები გათვლილია მხოლოდ 4 კომპონენტის (BOD, COD, შეწონილი ნაწილაკები, TN (Total N)/TP (Total P)) გაწმენდაზე აუცილებელია მსხვილი საწარმოებისთვის დადგენილ იქნას გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა ფუნქციონირების სფეროდან გამომდინარე და გარკვეულ დონეზე გაწმენდილი წყალჩაშვების წარმოება, იმისათვის, რომ კომპანიის მიერ მოწყობილი გამწმენდი ნაგებობა არ დადგეს საფრთხის წინაშე.

აუცილებელია კანონში შევიდეს ჩანაწერი, რომლითაც დარეგულირდება ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის ფუნქციონირების შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენი ლამის მართვისა და განთავსების საკითხები.

კონკრეტული ხასიათის შენიშვნები:

ძირითადი ყურადღება გვინდა გავამახვილოთ კანონპროექტის შემდეგ მუხლებზე:

მუხლი 20.

პუნქტები 1-2 და ქვემოთ ჩამოთვლილი ქვეპუნქტები, რომლის შეუფერხებელი შესრულება, კანონპროექტის მიღებისა და ამოქმედების შემთხვევაში, წყალმომარაგების კომპანიის ამჟამინდელი ტექნიკურ-მატერიალური აღჭურვილობით შეუძლებელია და რაც მოითხოვს დამატებით ფინანსურ რესურსებს, ასევე დასაზუსტებელია ზოგიერთი ტერმინოლოგია.

LAW FROM MRDI AND UWSCG

საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და
ინფრასტრუქტურის სამინისტრო

MINISTRY OF REGIONAL DEVELOPMENT AND
INFRASTRUCTURE OF GEORGIA

1183-01-2-201704101427

N 01/1183

10/04/2017

ISSET- ის კვლევითი ინსტიტუტის უფროს მკვლევარს

ქალბატონ მაკა ჭითანავას

ქალბატონო მაკა,

თქვენი 2017 წლის 15 მარტის წერილის (#01/44) პასუხად, რომელიც ეხებოდა წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტზე შენიშვნებისა და წინადადებების მომზადებას, გიგზავნით საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს დარგობრივი სამსახურების მიერ კანონპროექტზე მომზადებულ შენიშვნებს თანდართული მასალით.

დანართი: 7 ფურცელი

პატივისცემით,

მაცხოვრებელი

სამმართველოს უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი

ინფრასტრუქტურის პოლიტიკის სამმართველო

საქართველო, 0160, თბილისი, ად. ყაზბეგის გამზ. 12, ტელ: (+995 32) 510 700; ფაქსი: (+995 32) 510 722
12, Kazbegi Ave., 0160, Tbilisi, Georgia; Tel.: (+995 32) 510 700; Fax: (+995 32) 510 722

მუხლი 20, ქვეპუნქტი 1:

- გ) აწარმოოს წყალსარგებლობის აღრიცხვა კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
- ვ) უზრუნველყოს წყლის აღების წერტილებში წყალშომების ან ჰიდრომეტრიული საგუშაგოების დამონტაჟება;

დასაზუსტებელია, რას გულისხმობს წყალსარგებლობის აღრიცხვა კანონით დადგენილი წესით. თუ კანონით დაკისრებულ იქნება სეზონური აღრიცხვის ვალდებულება, მაშინ წინააღმდეგობაში მოდის ამავე პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი, რომელიც ქმნის ვალდებულებას ყოველი წყალაღების ობიექტზე მოეწყოს წყალშომები ან დამონტაჟდეს ჰიდრომეტრიული საგუშაგოები.

მუხლი 20, ქვეპუნქტი 2:

- ბ) თვითმონიტორინგის გზით სისტემატურად აკონტროლოს ჩამდინარე წყალში დამაბინძურებელ ნივთიერებათა კონცენტრაცია, რომლის რაოდენობაც არ უნდა აღემატებოდეს ნებართვით დადგენილ ზღვრებს;
- გ) წესრიგში იქონიოს გამწმენდი და სხვა ნაგებობები, ტექნიკური მოწყობილობები, რომლებიც გავლენას ახდენენ წყლის მდგომარეობაზე;
- დ) აწარმოოს წყალსარგებლობის აღრიცხვა კანონმდებლობით დადგენილი წესით;

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია განისაზღვროს რა იგულისხმება წყალში დამაბინძურებელ ნივთიერებათა კონცენტრაციის სისტემატური კონტროლი, რა პერიოდულობას მოიცავს სისტემატური კონტროლი (იქნება ეს ე.წ. „online“ რეჟიმში თუ რაღაც გარკვეული პერიოდულობით). ასევე ზუსტად განისაზღვროს, რა იგულისხმება კანონმდებლობით განსაზღვრული წესის ქვეშ.

მუხლი 20, პუნქტი 4:

„ზედაპირულ წყლის ობიექტებზე სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვის მოქმედების პერიოდში, ნებართვის გამცემი ორგანო უფლებამოსილია, მოსთხოვოს ნებართვის მფლობელს, შეასრულოს წყალაღების და წყალჩაშვების შედეგად წყლის ობიექტზე ზემოქმედების შემამცირებელი ის ღონისძიებები, რომელთა განხორციელების აუცილებლობაც განპირობებულია მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმებით განსაზღვრული მოთხოვნებით“.

გამომდინარე იქიდან, რომ წყალაღების თუ წყალჩაშვების ობიექტების მოწყობა საჭიროებს ფინანსურ და დროის საკმაოდ დიდ რესურსებს მიზანშეწონილად მიგვაჩნია დაზუსტდეს რას მოიცავს მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმებით განსაზღვრული მოთხოვნები, იმისათვის რომ ობიექტების მოწყობა მოხდეს ზემოაღნიშნულ მოთხოვნათა შესაბამისად გონივრულ ვადებში.

ასევე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ზემოაღნიშნულ პუნქტს დაემატოს ვადები, რა ვადებში უნდა მოხდეს წყალაღების და წყალჩაშვების შედეგად წყლის ობიექტზე ზემოქმედების შემამცირებელი ღონისძიებები. აუცილებელია ეს იყოს გონივრული ვადები იმისათვის, რომ არ მოხდეს წყალმომარაგებასთან ან წყალჩაშვებასთან შემცირებით გამოწვეული პრობლემები.

მუხლი 21:

„განსაკუთრებული მცირეწვლიანობის, წყლის ობიექტზე ავარიული სიტუაციის, ეპიდემიის ან ეპიზოტის გაჩენის საშიშროების, სტიქიური მოვლენების, სამხედრო მოქმედებების დროს და სხვა ექსტრემალურ შემთხვევებში, საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, ზედაპირულ წყლის ობიექტებზე სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვის მფლობელის, ასევე, გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის ან/და ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მფლობელი სპეციალური წყალმოსარგებლის უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს ნებართვის გამცემი ორგანოს მიერ.“

განიმარტოს რა იგულისხმება ტერმინში „და სხვა ექსტრემალურ შემთხვევაში“, რაც წინამდებარე კანონპროექტით, ნებართვის გამცემ ორგანოს საშუალებას აძლევს სპეციალური წყალმოსარგებლის უფლებები შეუჩეროს ექსპერტიზის დასკვნის მფლობელს.

მუხლი 31.

„1. წყლის ობიექტების დაბინძურების, დანაგვიანების, დაშრეტის და სხვა უარყოფითი ზემოქმედებისაგან დაცვის მიზნით აკრძალულია:

ო) შთანთქმელი ჭაბურღილების ბურღვა და შთანთქმელი ჭების მოწყობა, აგრეთვე გაზისა და ნავთობის დამუშავებული საბადოების, შახტებისა და კარიერების, ბუნებრივი მიწისქვეშა სივარითების სამრეწველო და საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლების ჩასაშვებად გამოყენება, თუ ამან შეიძლება გამოიწვიოს მიწისქვეშა წყლების შემცველი ჰორიზონტების დაბინძურება;

პ) ისეთი საქმიანობა, რამაც შესაძლოა დააზიანოს წყალმომარაგების ნაგებობა, გააუარესოს წყლის ხარისხი და შეამციროს წყლის დებეტი.“

გამომდინარე იქიდან, რომ ინერტული მასალის მოპოვება (ქვიშის) ძირითადად ხდება წყლის გამფილტრავი ფენებიდან, რომელიც შემდგომში ხელს უშლის წყლის ფორმირებას და მის ბუნებრივ ფილტრაციას, აუცილებელია რომ დოკუმენტში მკაცრად განისაზღვროს ინერტული მასალების მოპოვების აკრძალვა მდინარეების აქტიურ კალაპოტში, საიდანაც ხდება სასმელი წყლის ფორმირება. ასევე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია კანონში შეტანილ იქნას ჩანაწერი, რომ თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში აუცილებელია მოხდეს წინასწარი შესწავლა შესაბამისი კომპეტენტური უწყების მიერ და მხოლოდ შესწავლის საფუძველზე იქნას დადგენილი მდინარის (თუ სხვა წყალაღების ობიექტის) სანიტარული დაცვის ზონა სამეწარმეო თუ სხვა საქმიანობისთვის, კონკრეტული ადგილის მახასიათებლებიდან გამომდინარე, იმისათვის რომ არ მოხდეს წყლის ბუნებრივი წყაროების კალაპოტის ცვლილება და კომპანიის სათავე ნაგებობებისა თუ სატუმბო სადგურების გაუქმება.

შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიას“ თავისი ფუნქციონირების პერიოდში, პრაქტიკაში ქონია შემთხვევა, როდესაც სხვადასხვა სამეწარმეო საქმიანობის გამო დაუკარგავს დებეტი და ვეღარ განუხორციელებია მისი სამეწარმეო საქმიანობა.

მუხლი 42:

„წყალსარგებლობისთვის გათვალისწინებული ობიექტები, რომლებიც ექვემდებარებიან სანებართვო რეჟიმს და რომელთა დაპროექტება, მშენებლობა ან ექსპლუატაციაში გადაცემა მოხდა ან დაიწყო „წყლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით განსაზღვრული მოთხოვნების

**საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის
სამინისტროს ინფრასტრუქტურის პოლიტიკისა და განვითარების
პარტნიორობთან ურთიერთობის დეპარტამენტის
ინფრასტრუქტურის პოლიტიკის სამმართველოს
უფროსის მოვალეობის შემსრულებელს,
ქალბატონ მაცაცო ტეფნაძეს**

**ამავე სამინისტროს სამართლებრივი უზრუნველყოფისა და
ადამიანური რესურსების მართვის სამსახურის
უფროსის მოვალეობის შემსრულებლის,
დავით მეტრეველის**

სამსახურებრივი ბარათი

ქალბატონო მაცაცო,

საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს სამართლებრივი უზრუნველყოფისა და ადამიანური რესურსების მართვის სამსახურში (შემდგომში - სამსახური) 2016 წლის 16 მარტის №904-01 სამსახურებრივი ბარათით წარმოდგენილ „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტის (შემდგომში - კანონის პროექტი) მიმართ სამსახურს გააჩნია შემდეგი შენიშვნები და წინადადებები:

1. კანონის პროექტის მე-4 მუხლის „უ“ - „ქ“ ქვეპუნქტები განსაზღვრავს ზედაპირული წყლის, მიწისქვეშა წყლის და ეკოლოგიური სტატუსების ცნებებს. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ კანონის პროექტით არ არის დადგენილი თუ რომელი ორგანოს მიერ, ან რა სახის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით ხდება წყლისთვის ზედაპირული ან მიწისქვეშა წყლის სტატუსის მინიჭება. შესაბამისად, მიზანშეწონილია დაზუსტდეს აღნიშნული საკითხი.

2. კანონის პროექტის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტი ადგენს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს კომპეტენციას, რაც მოიცავს წყლის ობიექტების იდენტიფიკაციასაც. მიზანშეწონილია, განიმარტოს რას გულისხმობს „წყლის ობიექტების იდენტიფიკაცია“ და დაზუსტდეს გულისხმობს თუ არა იდენტიფიკაცია წყლის ობიექტებისთვის სტატუსის მინიჭებასაც.

ამასთან, ამავე მუხლის მე-3 პუნქტის „ქ“ ქვეპუნქტი საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს კომპეტენციად განსაზღვრავს სენსიტიური არელების და აგლომერაციების იდენტიფიცირებას, სადაც ადგილი აქვს მუნიციპალური ჩამდინარე წყლებით ზემოქმედებას. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ კანონის პროექტში არ არის განმარტებული ტერმინი „მუნიციპალური ჩამდინარე წყლები“, რაც ბუნდოვანს ხდის მე-3 პუნქტის „ქ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ვალდებულების შინაარსს. გამომდინარე

აქედან, მიზანშეწონილია განიმარტოს ტერმინი „მუნიციპალური ჩამდინარე წყლები“.

3. კანონის პროექტის მე-6 მუხლის მე-5 პუნქტი საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს (შემდგომში - სამინისტრო) ვალდებულებად განსაზღვრავს წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელებას და კომპეტენციის ფარგლებში, ტექნიკური და საინვესტიციო პროგრამების მომზადებას წყალმომარაგების სისტემებისა და ურბანული ჩამდინარე წყლების შეგროვებისა და გაწმენდისათვის.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ სამინისტროს საქმიანობის სფეროს განეკუთვნება საქართველოს წყლით უზრუნველყოფისა და მოსახლეობის წყლით მომარაგების სისტემების დანერგვისა და განვითარების ხელშეწყობის ღონისძიებათა განხორციელების უზრუნველყოფა და კოორდინაცია, ნაცვლად წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელებისა. ამასთან, წყალმომარაგების სისტემებისა და ურბანული ჩამდინარე წყლების შეგროვებისა და გაწმენდისათვის ტექნიკური და საინვესტიციო პროგრამების მომზადება ასევე სცილდება სამინისტროს კომპეტენციას. გამომდინარე აქედან, მიზანშეწონილია, კანონის პროექტით დადგენილი სამინისტროს ვალდებულებები შესაბამისობაში იქნეს მოყვანილი სამინისტროს საქმიანობის სფეროსა და ამოცანებთან.

4. კანონის პროექტის მე-15 მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, სააუზო მართვის ტერიტორიული ერთეულები ვალდებული არიან, ამ მუხლის მე-6 პუნქტით გათვალისწინებული აკრძალვების დადგენისთანავე გამოაქვეყნონ საერთო წყალსარგებლობის შეზღუდვის პირობები. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ სააუზო მართვის ტერიტორიული ერთეულების ცნება კანონის პროექტში არ არის განმარტებული. შესაბამისად, დასაზუსტებელია არის თუ არა „სააუზო მართვის ტერიტორიული ერთეული“ და „მდინარის აუზის/სააუზო უბნის მართვის ტერიტორიული ერთეული“ იდენტური ცნებები. ამასთან, უნდა განისაზღვროს სად ქვეყნდება საერთო წყალსარგებლობის შეზღუდვის პირობები.

5. კანონის პროექტის 32-ე მუხლის თანახმად, წყლის რესურსების დაცვასა და გამოყენებაზე ზედამხედველობა და კონტროლი ხორციელდება სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ და დაკონკრეტებულია რას მოიცავს ზედამხედველობა.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ მუნიციპალიტეტის ორგანოების საქმიანობის ზედამხედველობის ფორმები და წესი განისაზღვრება კოდექსით, რომელიც ადგენს, რომ სახელმწიფო ზედამხედველობის სახეებია სამართლებრივი ზედამხედველობა და დარგობრივი ზედამხედველობა, ხოლო 130-ე მუხლი განსაზღვრავს სამართლებრივი ზედამხედველობისა და დარგობრივი ზედამხედველობის ორგანოებს. შესაბამისად, მუნიციპალიტეტისა და სახელმწიფო ორგანოების უფლებამოსილებათა გამიჯვნის პრინციპიდან გამომდინარე, სხვა სახის ზედამხედველობა მუნიციპალიტეტის ორგანოების მიერ საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებაზე არ ხორციელდება. გამომდინარე აქედან, 32-ე მუხლი ეწინააღმდეგება კოდექსს და

მუნიციპალიტეტისა და სახელმწიფო ორგანოთა უფლებამოსილებების გამიჯვნის კონსტიტუციურ პრინციპს.

პატივისცემით,

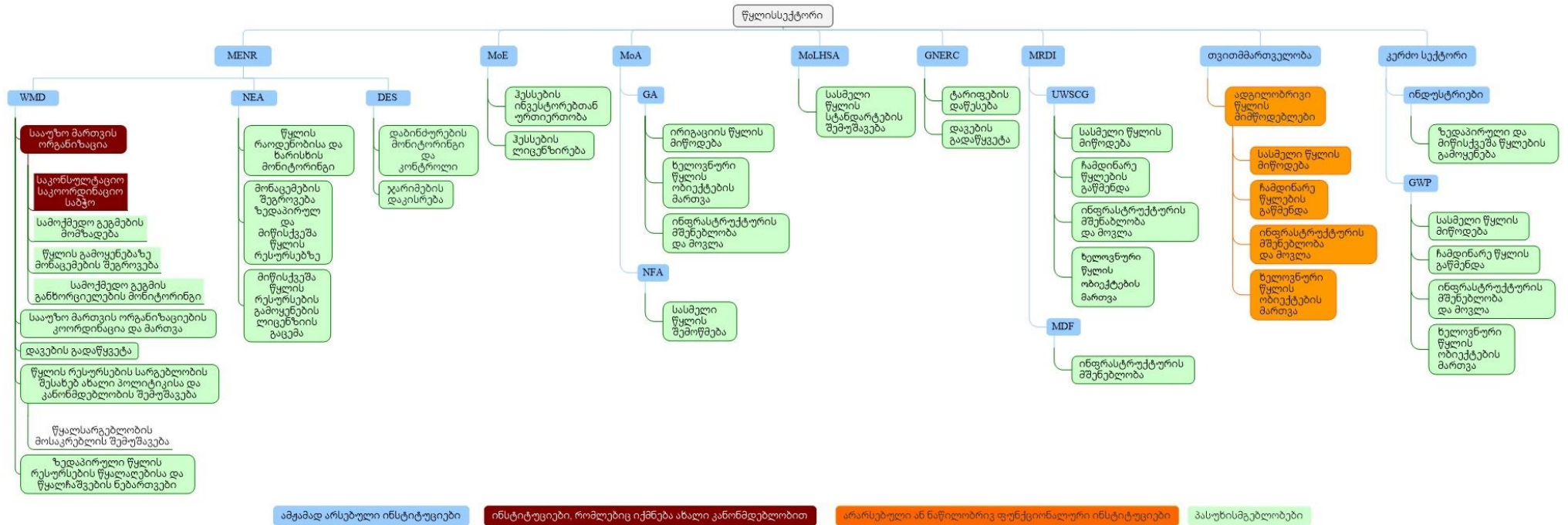
დავით მეტრეველი

სამსახურის უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი

სამართლებრივი უზრუნველყოფისა და ადამიანური რესურსების მართვის სამსახური

დანართი 3: წყლის სექტორის ძველი და ახალი ინსტიტუციური მოწყობა

დანართი 4: წინარე ნაშრომიდან წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტისთვის მართებული ამონარიდები

1. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის წარდგენილი მოდელი

საქართველოს წყლის რესურსების რეგულირების გავლენის შეფასება გულისხმობს ხარჯების შეფასებასაც, რამდენადაც წყლის რესურსების შესახებ წარდგენილი კანონი და მისი ზემოქმედება ადმინისტრაციასა და საზოგადოებაზე უნდა უზრუნველყოფდეს ეფექტიან და ეფექტურ რეგულირებას მთავრობისა და საზოგადოებისთვის უმცირესი მთლიანი ხარჯებით. ამისთვის საჭიროა ხარჯ-სარგებლიანობის მოდელის შედგენა, რომელიც მორგებული იქნება პროცესის მიზნებზე.

ანალიზის მიზანია მარეგულირებელი რეფორმის მთავარი გავლენის შეფასება. საქართველოში სამართლებრივი რეფორმის პროცესი გულისხმობს წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის შემოღებას, სადაც წყლის ეროვნული კანონი თანხმობაშია ევროპულ კანონმდებლობასთან, სადაც ეროვნული პოლიტიკის მიზანია წყალი და ჯანმრთელობა, ხოლო წყლის რესურსების მართვასთან დაკავშირებული ღონისძიებები ითვალისწინებს ეკოსისტემის დაცვასა და რესურსების მდგრად გამოყენებას.

რეგულაციის ხარჯები და სარგებელი:

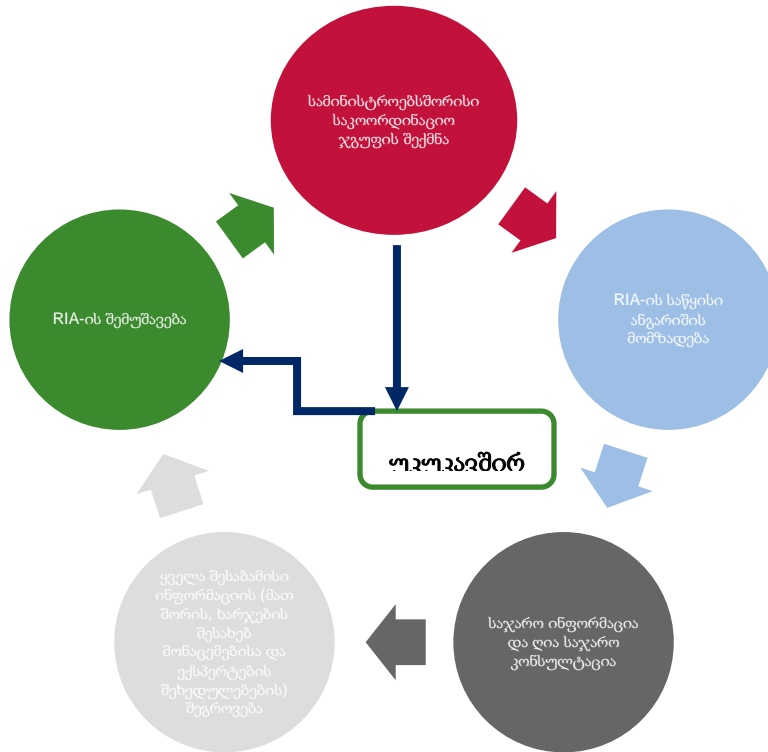
საკანონმდებლო აქტებსა და პოლიტიკის ინიციატივებს ხშირ შემთხვევაში საზოგადოებისთვის ხარჯებიც მოაქვს და სარგებელიც. მართალია, ხშირ შემთხვევაში, სარგებელი ემთხვევა იმ მიზეზებს, რის გამოც მთავრობა იღებს ასეთ გადაწყვეტილებას (პოლიტიკის მთავარი მიზნები), მაგრამ ახალი საკანონმდებლო ღონისძიებების სწორი ანალიზი საჭიროებს ხარჯების ფრთხილ შეფასებასაც. გარდა ამისა, განსაკუთრებით ფართო, გადაწყვეტილებების პარალელური ინიციატივებისთვის იმის გაგება, რა ხარჯი და სარგებელი შეიძლება მოჰყვეს კონკრეტულ საკანონმდებლო ვარიანტს და ვისზე მოახდენს დადებით თუ უარყოფით გავლენას (ე.წ. „გადაცემითი გავლენა“), უაღრესად მნიშვნელოვანია პოლიტიკის გამტარებლებისთვის. სწორედ ამიტომ გახდა ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი ცენტრალური მთავრობის საქმიანობისთვის და ამიტომაც ის ასე მნიშვნელოვანი ევროკომისიისთვის, რომელიც იყენებს RIA-ის სისტემას.

უფრო ზოგადი გაგებით, რეგულირების გავლენის შეფასება უნდა ქმნიდეს ლოგიკურ დასაბუთებას, რომელიც აკავშირებს პრობლემას, მის მთავარ მამოძრავებელ ფაქტორებს, მიზნებსა და პოლიტიკის მთელ რიგ ვარიანტებს, რათა პრობლემა მოგვარდეს. მათ უნდა წარმოადგინონ ვარიანტების პოტენციური გავლენა, ვისზე იმოქმედებს და როგორ. როგორც წესი, გენერალური დირექტივა მიუთითებს RIA-ის ვალიდაციის პროცესს, რომელიც მიჰყვება შემდეგ ნაბიჯებს:

- RIA-ისთვის სამინისტროებს შორის საკოორდინაციო ჯგუფის შექმნა;
- RIA-ის საწყისი ანგარიშის მომზადება;
- საჯარო ინფორმაცია და ღია საჯარო დისკუსია;
- ყველა შესაბამისი მტკიცებულების (მათ შორის მოსალოდნელი ხარჯებისა და ექსპერტთა შეხედულებების) შეგროვება;
- RIA-ის მომზადება.

ეს პროცესი ნაჩვენებია გრაფიკზე 1:

გრაფიკი 1: RIA-ის ციკლი

რეგულაციის ხარჯებისა და სარგებლის კატეგორიები:

1. პოლიტიკის პროცესი: რათა დადგინდეს, რა ხარჯები და სარგებელი შეიძლება გაჩნდეს და რომელ ეტაპზე;
2. რეგულირების ხარჯებისა და სარგებლის რუკის შემუშავება მათი მაკრო სფეროებად დაყოფით, რათა მკითხველს გაუმარტივდეს გაგება;
3. საჭიროების შემთხვევაში, ხარჯების ტაქსონომია;
4. სარგებლის მთავარი კატეგორიების შემოღება;
5. ხარჯებისა და სარგებლის ტიპების მითითება, რომელიც გავლენას ახდენს დაინტერესებული მხარეების სხვადასხვა კატეგორიებზე (მომხმარებლებზე, ბიზნესებზე, საჯარო ადმინისტრაციებზე და სხვ.).

გრაფიკი 2: მუშაობის პროცედურა 4 ეტაპად:

როგორც წესი, ხარჯები განსხვავდება სხვადასხვა პარამეტრებით:

- საკუთრივ ხარჯების ტიპები (ადმინისტრაციული, ჰარმონიზაციის ხარჯები, გადასახადები, არამონეტარული ხარჯები);
- საკანონმდებლო აქტსა და გათვალისწინებულ ხარჯს შორის კავშირი (პირდაპირი და არაპირდაპირი ხარჯები);
- ხარჯების დადგომის სიხშირე (ერთჯერადი და განმეორებადი ხარჯები).

2. რეგულაციის ხარჯებისა და სარგებლის შეფასება

- ხარჯების სიცხადის დონე (ხარჯები რისკების წინააღმდეგ);
- ადრესატის ბუნება/ხარჯების მიზანი (ბიზნესები, მოქალაქეები/მომხმარებლები, საჯარო დაწესებულებები, მესამე ქვეყნის მოთამაშეები და სხვ.);
- ხარჯები ეკონომიკურია, სოციალური თუ ეკოლოგიური.

მარეგულირებელი რეფორმის ანალიზისას მთავარი საკითხია მარეგულირებელი რეფორმის მოსალოდნელი ხარჯების შეფასება. გავლენას უნდა ველოდეთ შემდეგი მიმართულებით:

- ინსტიტუციური და ადმინისტრაციული გარდაქმნა;
- ეკონომიკური ხარჯები წყალზე ფასწარმოქმნით/წყალსარგებლობის მოსაკრებლითა და სხვადასხვა სექტორში წარმოების ეფექტიანობით;
- წყლის რესურსების დაცვის ხარჯები და სარგებელი / გარემოს დაცვა და მონიტორინგი (ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების ჩათვლით);
- მომსახურებებისა და ინფრასტრუქტურის/გაჟონვის შემცირების ხარჯები.

უფრო ზოგადად, ზემოქმედებას უნდა ველოდეთ შემდეგ სფეროებში:

1. საჭირო პოლიტიკისა და ჩარჩო დოკუმენტების შემუშავებასთან დაკავშირებული ზოგადი ზემოქმედება ეროვნულ დონეზე;
2. მდინარეთა სააუზო მართვის გარდაქმნა;
3. ინსტიტუციური ცვლილებები და ახალი კომპეტენციები სხვადასხვა სამინისტროებში;
4. სანებართვო სისტემის შემოღება;
5. წყალზე ფასწარმოქმნისა და ტარიფების დაწესება;
6. წყლის მომსახურებებისა და ინფრასტრუქტურის შექმნა.

3. ზოგადი ზემოქმედება ეროვნულ დონეზე

უფრო კონკრეტული და თემატური ზემოქმედების გარდა, ზემოქმედებას უნდა ველოდეთ ეროვნულ დონეზე, რომლებიც უფრო ზოგადი და სტრუქტურულია და გავლენას ახდენს პოლიტიკის გატარებაზე უფრო ვიწრო დონეზე. ასეთი ზოგადი ზემოქმედება ეროვნულ დონეზე შეიძლება იყოს:

- სახელმწიფოს წყლის რესურსების დაცვისა და ათვისების ზოგადი პოლიტიკის განსაზღვრა;
- ავტორიზებული ორგანოების შექმნის პოლიტიკა;
- წყლის ხარისხის სტანდარტების, დაცვისა და დარღვევაზე ჯარიმების ზოგადი წესები;
- სახელმწიფოს მიერ მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული კონტროლი და ინსტიტუციებს შორის კოორდინაცია;
- ეროვნული ინტერესის წყლის ობიექტების დაცვა;
- კვლევა და მონიტორინგი ეროვნულ დონეზე.

ცხრილი 1: ზოგადი ზემოქმედება ეროვნულ დონეზე

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული მხარეები
სახელმწიფოს წყლის რესურსების დაცვისა და ათვისების ზოგადი პოლიტიკის განსაზღვრა	წყლის რესურსების შესახებ აქტთან ერთად პოლიტიკის შემუშავება	პერსონალი, დრო და საოპერაციო ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და

			სოციალური დაცვის სამინისტრო, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ფინანსთა სამინისტრო
ავტორიზებული ორგანოების შექმნის პოლიტიკა	წყლის რესურსების შესახებ აქტთან ერთად პოლიტიკის შემუშავება	პერსონალი, დრო და საოპერაციო ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ფინანსთა სამინისტრო
წყლის ხარისხის სტანდარტების, დაცვისა და დარღვევაზე ჯარიმების ზოგადი წესები	წყლის ხარისხის სტანდარტების შემუშავება	პერსონალი, დრო და საოპერაციო ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ფინანსთა სამინისტრო
სახელმწიფოს მიერ მდინარეთა აუზების ინტეგრირებული კონტროლი და ინსტიტუციებს შორის კოორდინაცია	დირექტორიატის შექმნა: ნაკადების მართვა	ადამიანური რესურსების პოლიტიკის დაგეგმვა, ბიუჯეტი	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
წყლის ობიექტის პრინციპი	ეროვნული მნიშვნელობის წყლის ობიექტების გამოვლენა, მათი დაცვისა და ლიცენზირების წესების შემუშავება	პერსონალი, დრო და საოპერაციო ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
კოორდინირებული კვლევა და მონიტორინგი ეროვნულ დონეზე	მონიტორინგის ეროვნული ინსტიტუტის რეფორმა, საკონსულტაციო მონიტორინგის მიზნით სადამკვირვებლო ორგანოების შექმნა, რომლის ძირითადი ფუნქციები თანხმობაში იქნება ევროკავშირის წყლის ხარისხის ნორმებთან	ადამიანური რესურსების პოლიტიკის დაგეგმვა, ბიუჯეტი	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

4. მდინარეთა სააუზო მართვა

მდინარეთა სააუზო მართვის მიზნებისთვის უნდა შეიქმნას შემდეგი ტერიტორიული ერთეულები საქართველოში, როგორც წარმოდგენილია გრაფიკზე 3.

საქართველოში გვაქვს 6 ძირითადი მდინარის აუზი. ესენია:

- ალაზანი-ივრის აუზი;
- მტკვირის აუზი;
- ხრამი-დებედას აუზი;
- ენგური-რიონის აუზი;
- ჭოროხი-აჭარისწყლის აუზი;
- ბზიფი-კოდორის აუზი.

გრაფიკი 3: მდინარეთა სააუზო უბნები

კანონპროექტი საუბორბს ძირითად ვალდებულებებზე (და შესაბამის ზემოქმედებაზე), როგორცაა მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის შექმნა, კომპეტენტური უწყებების გამოვლენა, სააუზო უზნების გადაცემა, „წყლის ობიექტის პრინციპის“ შემოღება და გარემოსდაცვითი მიზნების განსაზღვრა, ძირითადი ნივთიერებების სიისთვის ხარისხის სტანდარტების შემუშავება და მონიტორინგის სისტემის რეფორმა.

ცხრილი 2: მდინარეთა სააუზო მართვა

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული მხარეები
მდინარეთა სააუზო მართვის წყობა	თითოეული მდინარის აუზისთვის ტერიტორიული ერთეულის შექმნა	დამატებითი ხარჯები პერსონალისა და საოფისე ინვენტარისთვის	ფინანსთა სამინისტრო
წყლის ობიექტების კლასიფიკაცია; წყლის ობიექტების საზღვრების დადგენა, წყლის ობიექტების ეკოლოგიური სტატუსის იდენტიფიკაცია	წყლის ჩარჩო დირექტივის მოთხოვნათა შესაბამისად, წყლის რესურსების მონიტორინგის სისტემის გაძლიერება (ბიო მონიტორინგის სისტემის შემოღება, წყლის რესურსების მონიტორინგის ქსელის გაზრდა, ნიმუშების აღების სიხშირის გაზრდა)	შესაბამისი აღჭურვილობისა და სხვა ლაბორატორიის რეაქტივის, პერსონალის და სხვ. ხარჯების გაზრდა	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, გარემოს ეროვნული სააგენტო
მდინარეთა აუზების მართვის გეგმების შემუშავება (ყოველ 6 წელიწადში)	სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოს შექმნა; სავალდებულო გამოკითხვის ჩატარება და მონიტორინგის შესწავლა; შემდეგი კვლევების ჩატარება: 1. მდინარეთა სააუზო უზნის ზოგადი ანალიზი, 2. ზედაპირული და მიწისქვეშა	შესაბამისი კვლევების ჩატარების დამატებითი ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, გარემოს ეროვნული სააგენტო

	წყლის ობიექტებზე ადამიანის საქმიანობით მიყენებული მნიშვნელოვანი ზემოქმედებისა და რისკების იდენტიფიცირება, 3. ზედაპირული, მიწისქვეშა და დაცული წყლის ობიექტებისთვის გარემოსდაცვითი მიზნების იდენტიფიცირება, 4. გარემოსდაცვითი მიზნების შესრულებისთვის საჭირო სამოქმედო გეგმის შემუშავება, 5. შემუშავებული ღონისძიებების პროგრამის პრიორიტეტების განსაზღვრა		
მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის დანერგვა	შემუშავებული გეგმა უნდა დამტკიცდეს საქართველოს მთავრობის განკარგულებით	ღონისძიებების პროგრამის განხორციელების ვალდებულება	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, გარემოს ეროვნული სააგენტო

უნდა შეიქმნას ახალი ადმინისტრაციული სისტემა და ხარჯები, რომელშიც გათვალისწინებულია მეტი ცვლადი და ცვლილება:

1. წყალმოსარგებლები/რა არის ცვლილებები (ცვლადები?);
2. ინვესტიციის ხარჯები (რეგულაციისა და ადმინისტრაციის ზრდა);
3. სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო (მონიტორინგი, მოვლა და მუშაობა).

5. ინსტიტუციური ცვლილება

ახალი უწყების წყლის რესურსების მართვის კომპონენტი შედგება შემდეგი უწყებებისგან:

- სამთავრობო კომისია (მარეგულირებელი);
- მინისტრთა კაბინეტი;
- გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო;
- შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო;
- სოფლის მეურნეობის სამინისტრო;
- რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო;
- იუსტიციის სამინისტრო;
- მუნიციპალიტეტები;
- გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო გულისხმობს:
 - წყლის სამმართველო, ინტეგრირებული მართვის დეპარტამენტი;
 - ეკოლოგიური ზემოქმედების ნებართვების დეპარტამენტი;
 - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი;
 - გარემოს ეროვნული სააგენტო.

წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების სადრენაჟო სისტემას მართავს სამი კომპანია, რომელთაც განსხვავებული ტერიტორიული ვალდებულებები აქვთ:

გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია, რომელიც რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს დაქვემდებარებაში 2010 წელს შეიქმნა, წყალმომარაგებისა და სანიტარიული მომსახურებებით უზრუნველყოფს ქვეყნის ურბანულ დასახლებებს, გარდა თბილისისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისა. კომპანიას ამჟამად ჰყავს 300,000 რეზიდენტი და 15,000 არარეზიდენტი მომხმარებელი, 51 მომსახურების ცენტრი და დაახლოებით 2,400 თანამშრომელი. გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია 100%-ით სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული კომპანიაა, რომელიც მილიონზე მეტ ადამიანსა და 5,000 მეტ სამრეწველო თუ კომერციულ

წყალმოსარგებლეს ემსახურება. კომპანია რეაბილიტაციის პროექტებისთვის სესხს იღებს ევროპის საინვესტიციო ბანკიდან, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკისა და აზიის განვითარების ბანკიდან.

ჯორჯიან უოთერ ენდ ფაუერი არის კერძო კომპანია, რომელიც 2007 წლიდან მუშაობს თბილისში, რუსთავსა და მცხეთაში. კომპანია თბილისში დაახლოებით 400,000 წყალმოსარგებლეს ემსახურება, რომელთაგან 2,000 საჯარო, 15,000 კი კომერციული ორგანიზაციაა.

ბათუმის წყალი 2016 წელს დაარსდა და წყალმომარაგებითა და სანიტარიული მომსახურებით უზრუნველყოფს ბათუმს, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის დედაქალაქს და მეზობელ სოფლებს. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სხვა ურბანულ დასახლებებს წყალმომარაგებით უზრუნველყოფენ მუნიციპალური – ქობულეთის, ხელვაჩაურის, ქედის, შუახევისა და ხულოს – წყალმომარაგების კომპანიები.

საქართველოს მელიორაცია, ყოფილი საქართველოს გაერთიანებული მელიორაციის სისტემების კომპანია სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაქვემდებარებაშია და პასუხისმგებელია ეროვნულ საირიგაციო და სადრენაჟო ინფრასტრუქტურაზე. კომპანიას აქვს 20 მომსახურების ცენტრი, რომელიც სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში მართავს საირიგაციო და სადრენაჟო სისტემებს.

სემეკი არეგულირებს სასმელი წყლის მიწოდების, სანიტარიული მომსახურებისა და ირიგაციის ტარიფებს.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები პასუხისმგებელი არიან „ადგილობრივი მნიშვნელობის“ წყლის რესურსების მართვაზე. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები კომპეტენცია შეზღუდულია. მათ, წყლის რესურსების მართვის თვალსაზრისით, პერიფერიული მნიშვნელობა აქვთ (UNECE, 2016 წ.).

ამიტომ რეგულირების გავლენის შეფასება უნდა გულისხმობდეს თითოეული ზემოხსენებული ორგანოს მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასებასა და კალკულაციას. გარდა ამისა, ინსტიტუციური ცვლილებას შეიძლება ველოდეთ აღრიცხვისა და მონიტორინგის, ხარჯების ამოღებასა და აღსრულების რეჟიმში ცვლილებების მეშვეობით. ზოგადი აღსრულების რეჟიმი უნდა გაძლიერდეს შემდეგი გზებით:

დაბინძურების გაზრდილი მონიტორინგი და დაბინძურების ჯარიმის გამოწერა; ურბანულ დასახლებებში წყლის, სანიტარიული და ჩამდინარე წყლების მომსახურებების ხარჯების ამოღების გაზრდა;

სოფლის დასახლებებში საირიგაციო წყლის ხარჯების დაფარვის გაზრდა.

მეტეც, მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის შემუშავების პროცედურა უნდა განიმარტოს, რაც გულისხმობს სხვადასხვა ინსტიტუციის ჩართვას გეგმის მიზნების განსაზღვრაში, ანალიზის ჩატარებაში, ღონისძიებების შეფასებაში, რუკებისა და რეესტრების შექმნასა და დაინტერესებული მხარეების პლატფორმებთან კონსულტაციებში.

მონაცემების შეგროვების პასუხისმგებლობა ეკისრება გარემოს ეროვნულ სააგენტოსა და მუნიციპალიტეტებს (ადგილობრივ თვითმმართველობებს), რომლებმაც უნდა შეაგროვონ ადგილობრივი (რაც არ არის განმარტებული) მნიშვნელობის წყლის ობიექტების ეკოლოგიური მონაცემები. მონაცემები შეგროვდება მდინარეთა აუზებისთვისაც. წყლის ხარისხის მონიტორინგის სადგურების ოპტიმალური რაოდენობა განხილულ უნდა იქნას გარემოს ეროვნული სააგენტოს შესაბამის დეპარტამენტთან.

სარგებლის ანალიზი: ინსტიტუციური ჩარჩო დადებითად იმოქმედებს (საჯარო წყალმოსარგებლებებისა და მარეგულირებლების) გამჭვირვალობასა და ცნობიერებაზე, დააწესებს სატარიფო სისტემას, გააუმჯობესებს ეფექტიანობასა და ინფრასტრუქტურის განვითარებას, ხელს შეუწყობს ინკლუზიურ ზრდას, თვითმდგრადს გახდის ინდუსტრიას და დაეხმარება ბიზნესსა და, ზოგადად, ეკონომიკას.

ცხრილი 3: ზოგადი ინსტიტუციური ზემოქმედება

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული მხარეები
კოორდინაცია ინსტიტუციებს	სამინისტროში ინსტიტუციური ზემოქმედების შეფასება	პერსონალის ხელფასების,	ფინანსთა სამინისტრო, ეროვნული მარეგულირებელი,

შორის		ოფისის ინვენტარს დამატებითი ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმების შემუშავების პროცედურა	მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის მიზნების განსაზღვრა, ღონისძიებების შეფასება, რუკების შედგენა, რეესტრების შექმნა და დაინტერესებული მხარეების პლატფორმებთან კონსულტაცია	პერსონალის ხელფასების, ოფისის აღჭურვილობის დამატებითი ხარჯები	ფინანსთა სამინისტრო, ეროვნული მარეგულირებელი, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
მონიტორინგის, აღსრულებისა და დანახარჯების ამოღების გაუმჯობესება	დაბინძურების მონიტორინგის ზრდა და დაბინძურების ჯარიმის გამოწერა, გაჟონვების, აღრიცხვის, ანგარიშების წარდგენისა და აღსრულების მონიტორინგი ურბანულ დასახლებებში, გაჟონვის, აღრიცხვის, ანგარიშების წარდგენისა და აღსრულების მონიტორინგი სოფლის დასახლებებში (ირიგაცია)	პერსონალის ხელფასების, ოფისის აჭურვილობის დამატებითი ხარჯები	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

6. სანებართვო სისტემის შემოღება

ახალი კანონპროექტის თანახმად, წყალმოსარგებლეს მოუწევს ნებართვის აღება სპეციალურ წყალსარგებლობაზე, რაც გულისხმობს:

- ჩამდინარე წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტებში წყალჩაშვებას;
- ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებას.

ნებართვის შესახებ განაცხადის, განხილვისა და დამტკიცების პროცედურა უნდა განისაზღვროს. გარდა ამისა, თითოეულ აუზში რეზერვის შენარჩუნების მიზნით, უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი საჭიროებები:

- ეკოლოგიური/გარემოსდაცვითი ნაკადები;
- საბაზისო საჭიროების რეზერვი: სასმელი წყალი და სანიტარიული მომსახურება.

ეროვნულ სტრატეგიებში ნათლად უნდა გაიწეროს ნებართვის გამცემი ორგანოს მანდატი, რომელიც ადგენს:

- ქიმიური და ეკოლოგიურ/გარემოსდაცვითი ხარისხის სტანდარტებს;
- გარემოს დაცვის ხარისხის სტანდარტებთან შესაბამისობის ტესტის პროცედურას;
- ურთიერთობას ცვლად ჰიდროლოგიური ნაკადების რეჟიმს და წყლის ხარისხის სტანდარტებს შორის.

ცხრილი 4: სანებართვო სისტემის შემოღება

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული
---------	----------	-------------	----------------

			მხარეები
ნებართვების გაცემის პოლიტიკა	ნებართვის შესახებ განაცხადის, განხილვისა და დამტკიცების პროცედურის შემუშავება	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისთვის, აღჭურვილობისთვის, საჯარო ინფორმაციისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
უბანზე რეზერვის დადგენა	ეკოლოგიური/გარემოსდაცვითი ნაკადების დადგენა; საბაზისო საჭიროებების რეზერვი: სასმელი წყალი და სანიტარული მომსახურება	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისთვის, აღჭურვილობისთვის, საჯარო ინფორმაციისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის სტანდარტების მორგება ნებართვის მოთხოვნებთან	ქიმიური და ეკოლოგიური/გარემოსდაცვითი ხარისხის სტანდარტების დადგენა, გარემოსდაცვითი ხარისხის სტანდარტების შესაბამისობის ტესტირების პროცედურის შექმნა	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისთვის, აღჭურვილობისთვის, საჯარო ინფორმაციისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები

7. წყლის რესურსებზე ფასწარმოქმნა და ტარიფების შემოღება

ეს გულისხმობს შემდეგს:

- ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის მოცულობითი მოსაკრებლის დადგენა;
- მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოცულობითი მოსაკრებლის მოდიფიკაცია;
- წყალსარგებლობის ტარიფების, სანიტარული და ჩამდინარე წყლების მომსახურებების მოდიფიკაცია/აღრიცხვისა და შეგროვების გაუმჯობესება;
- წყალჩაშვებისთვის ტარიფების დადგენის სისტემა („დამბინძურებელი იხდის“ პრინციპის შემოღება).

ცხრილი 5: წყლის რესურსებზე ფასწარმოქმნა და ტარიფების შემოღება

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული მხარეები
წყალსარგებლობის მოსაკრებელი	ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოცულობითი მოსაკრებლის დადგენა	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და აღჭურვილობისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყალსარგებლობის მოსაკრებელი	მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოცულობითი მოსაკრებლის მოდიფიკაცია	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და აღჭურვილობისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ტარიფები	წყალმომარაგების, სანიტარული და ჩამდინარე წყლების მომსახურებების ტარიფების მოდიფიკაცია	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასების, აღჭურვილობისა და საჯარო ინფორმაციისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მარეგულირებელი, მუნიციპალიტეტები
წყლის ტარიფები, წყალზე მოთხოვნა	აღრიცხვისა და შეგროვების გაუმჯობესება	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასების, აღჭურვილობისა და საჯარო ინფორმაციისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მარეგულირებელი, მუნიციპალიტეტები

8. წყლის ობიექტების სტატუსის გაუარესების თავიდან აცილების ღონისძიებები

ეს გულისხმობს შემდეგს:

- დაბინძურების გადასახადის დაწესება საჯარო წყლის ობიექტებში წყალჩამვებისთვის;
- წყლის ობიექტზე მაქსიმალური დაბინძურების ტვირთის დაანგარიშება;
- წყლის ობიექტების სტატუსების კლასიფიცირება ტიპების მიხედვით;
- წყლის ეკოსისტემის საბაზისო შეფასება;
- წყლის რესურსების მონიტორინგისა და წყლის ხარისხის სტატუსის დადგენის წესების (ასევე, მონიტორინგის წლიური გეგმისა და წყალმოსარგებლების ჩართულობის) შემოღება;
- სანაპირო წყლების დაცვის ღონისძიებების განსაზღვრა;
- შესაძლო ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების შეფასება და მოსაზღვრე ქვეყნებისთვის ინფორმაციის გაზიარება;
- მნიშვნელოვანი წყლის ობიექტების აღდგენითი სამუშაოების დაფინანსება.

მარეგულირებელი ხარჯების ეს კატეგორიები შეფასდება ჩართული ინსტიტუციების რაოდენობისა და მათთან დაკავშირებული პერსონალისა და მასალების ხარჯების საფუძველზე ადგილობრივი მიმდინარე კურსით. დაგეგმილი გარდამავალი პერიოდის გათვალისწინებით, დახარჯული საათები თითო ობიექტზე შეიძლება განისაზღვროს საშუალო ადგილობრივი ფასების მიხედვით. თითოეული ხარჯი გაიზომება კონკრეტული ღონისძიების გრძელვადიან სარგებელთან მიმართებაში, მაგალითად, წყალდიდობის რისკის შემცირება, საზოგადოებრივი ქონებისთვის მიყენებული ზიანი წყალდიდობის რისკის შემცირებისთვის საჭირო ინვესტიციების ხარჯის წინააღმდეგ, 10-წლიანი დაგეგმილ პერიოდში.

ცხრილი 6: წყლის ობიექტების სტატუსის გაუარესების თავიდან აცილების ღონისძიებები

საკითხი	აქტივობა	ზემოქმედება	დაინტერესებული მხარეები
წყლის ხარისხის მართვა	საჯარო წყლის ობიექტებში წყალჩამვების დაბინძურების გადასახადის დადგენა	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის მართვა	მაქსიმალური დაბინძურების ტვირთის დაანგარიშება წყლის ობიექტზე	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის მართვა	წყლის ობიექტების სტატუსის კლასიფიცირება ტიპების მიხედვით	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის მართვა	წყლის ეკოსისტემის საბაზისო შეფასება	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის მართვა	წყლის რესურსების მონიტორინგისა და წყლის ხარისხის სტატუსის დადგენის წესების (ასევე, მონიტორინგის წლიური გეგმისა და წყალმოსარგებლების ჩართულობის) შემოღება	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
წყლის ხარისხის მართვა	სანაპირო წყლების დაცვის ღონისძიებების განსაზღვრა	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა და ოფისის ინვენტარისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
ტრანსსასაზღვრო წყლის	შესაძლო ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების შეფასება და მოსაზღვრე	დამატებითი ხარჯები პერსონალის ხელფასებისა	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის

რესურსების მართვა	ქვეყნებისთვის ინფორმაციის გაზიარება	და ოფისის ინვენტარისთვის	სამინისტრო, მდინარეთა სააუზო უბნები
-------------------	-------------------------------------	--------------------------	-------------------------------------

წყლის რესურსების მართვის სისტემის მოწყობის კრიტიკული პუნქტების შეფასება

არსებული მოწყობის კრიტიკული პუნქტები:

- საერთო ვალდებულებები;
- ხარვეზები (არავინაა პასუხისმგებელი);
- ხარვეზები (არ არსებობს რესურსები);
- განხორციელებით გამოწვეული პრობლემები (პრობლემები, რაც ქაღალდზე არ უნდა არსებობდეს);
- სხვა.

მოსალოდნელი ახალი გამოწვევები:

- ურეგორმოდ;
- რეგორმოდ.

წინა ჩამონათვალში აღნიშნული პუნქტების მოსალოდნელი განვითარება:

- ურეგორმოდ;
- რეგორმოდ.

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტისა და მასთან დაკავშირებული 6 დადგენილების გაანალიზება და ცვლილებების შეთავაზება.

მოსალოდნელია, რომ ადგილობრივი თვითმმართველობების წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების შესახებ ახალი კანონი წყალმომარაგების ადგილობრივ კომპანიებს ლიცენზირების პირობებს, ადგილობრივ თვითმმართველობებს კი წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურის მშენებლობასა და მოვლას გაუმარტივებს.

ეკონომიკური ცვლილებები გულისხმობს:

განხორციელების ხარჯების შესახებ ხელმისაწვდომ ინფორმაციასა და დაცვას.

მოსალოდნელი განვითარება რეგორმოდ და მის გარეშე?

მდინარეთა სააუზო მართვის რეგიონული სამსახურების შექმნის ხარჯები:

1. ოფისი;
2. თანამშრომლების ხელფასები;
3. საოფისე მასალა;
4. ავტომანქან(ებ)ი;
5. საველე ვიზიტები;
6. ტრენინგები.

დანართი 5: სამართლებრივი ხარვეზების ანალიზი

1. შემაჯამებელი მიმოხილვა

საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონპროექტი, რომლის მიზანია საქართველოს გარემოს დაცვის კანონმდებლობის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოება. იგივეა ნათქვამი საქართველოსა და ევროკავშირის შორის გაფორმებულ ასოცირების შესახებ შეთანხმებაში.

არსებული დოკუმენტი მოკლედ მიმოხილავს საქართველოში წყლის რესურსების მართვასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ხარვეზებს. ძირითადად განხილულია ინსტიტუციური, სტრატეგიული, სამართლებრივი, სანებართვო სისტემებისა და ღონისძიებების პროგრამის ხარვეზები.

წარდგენილი კანონმდებლობა მდინარეთა სააუზო მართვის სისტემის შემოღებით მოქმედთან შედარებით მნიშვნელოვნად ცვლის არსებულ სისტემას. ამ მიზნებისთვის, კანონპროექტის თანახმად, სხვადასხვა ორგანოების (მაგალითად, მინისტრთა კაბინეტის, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების და სხვ.) როლი უნდა გაიზარდოს. გარდა ამისა, ახალი კანონმდებლობა წყალმოსარგებლებს უწყებს ახალ პროცედურებსა და სანებართვო კრიტერიუმებს. ამიტომ რეფორმა გავლენას იქონიებს ეკონომიკის არაერთ სფეროსა და წყალმოსარგებლებზე. ამავდროულად, სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს საკუთარი კომპეტენციისა და რესურსების ზრდაზე, რათა ეფექტურად მართოს და აკონტროლოს წყლის რესურსები, არა საკანონმდებლო, არამედ ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი პრაქტიკული თვალსაზრისით.

აღნიშნული დოკუმენტი აფასებს, რამდენად შეესაბამება კანონპროექტი ევროკავშირის დირექტივებს. დასკვნის სახით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ახალი კანონმდებლობა თანხმობაშია ევროკავშირის დირექტივებთან, თუმცა საჭიროა დამატებითი ძალისხმევა, რათა მივაღწიოთ წყლის რესურსების მართვის მაღალ სტანდარტებს.

2. მოქმედი საკანონმდებლო ჩარჩოს მიმოხილვა

მთავარი კანონი, რომელიც ქვეყნის წყლის რესურსებს არეგულირებს, არის საქართველოს კანონი წყლის რესურსების შესახებ, რომელიც 1997 წელს დამტკიცდა და მას შემდეგ არაერთხელ შეიცვალა. შეიძლება აღინიშნოს წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის შემდეგი მნიშვნელოვანი აქტები:

- ორგანული კანონი – ადგილობრივი თვითმმართველობების კოდექსი;
- კანონი ნებართვებისა და ლიცენზიების შესახებ;
- კანონი სამთო წიაღისეულის შესახებ;
- კანონი ბუნებრივი რესურსების სარგებლიანობისთვის მოსაკრებლების შესახებ;
- საქართველოს 2005 წლის 11 აგვისტოს დადგენილება #137 ზედაპირული წყლის ობიექტიდან წყალაღებისა და ზედაპირული წყლის ობიექტში წყალჩაშვების ნებართვების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ;

არსებობს არაერთი კანონი და აქტი, რომელიც არეგულირებს წყლის რესურსების მართვის სხვადასხვა მხარეს.

ამავდროულად, საქართველომ ხელი მოაწერა რამდენიმე საერთაშორისო შეთანხმებას, რომელიც უპირატესია ქვეყნის კანონებთან შედარებით, გარდა ქვეყნის კონსტიტუციისა და საკონსტიტუციო შეთანხმებისა.

შეიძლება აღინიშნოს რამდენიმე ხარვეზი მოქმედ კანონმდებლობაში, რომელიც დუყოვნებელ რეგულირებას საჭიროებს, რათა შევამციროთ წყლის დაბინძურება, გავაუმჯობესოთ წყლის ხარისხი, შევამციროთ წყლის ობიექტებზე სხვადასხვა საქმიანობით მიყენებული უარყოფითი ზემოქმედება და გავზარდოთ წვდომა სასმელ წყალზე.

ეს ხარვეზები შეიძლება დაიყოს რამდენიმე ჯგუფად. კერძოდ:

1. ინსტიტუციური ხარვეზები – წყლის რესურსების მართვაში მონაწილეობს სხვადასხვა ორგანოები. შეიძლება ითქვას, რომ მათი როლი არ არის ცხადად განსაზღვრული საკანონმდებლო ჩარჩოში. სხვადასხვა ადმინისტრაციული ორგანო პასუხისმგებელია სხვადასხვა მხარეზე, თუმცა არ ხდება მათი ფუნქციების კოორდინირება და პრობლემების გადაჭრისკენ მიმართვა. ასევე გაურკვეველია ცენტრალურ და ადგილობრივ მთავრობებს შორის უფლებამოსილებების განაწილება.

2. სტრატეგიული ხარვეზები – არ არსებობს წყლის რესურსების მართვის ცხადი სტრატეგია. ამიტომ მოქმედი კანონმდებლობა ბენეფიციარებს ვერ აწვდის ინფორმაციას, როგორ მოხდება წყლის რესურსების განაწილება გრძელვადიან პერიოდში.

3. საკანონმდებლო ხარვეზები – წყლის რესურსების მართვის რეგულირებაშიც გვაქვს საკანონმდებლო ხარვეზები. არ არსებობს კანონი წყლის აუზების და წყლის სტატუსის შესახებ, ამიტომ კანონმდებლობა არ არეგულირებს, როგორ უნდა გაუმჯობესდეს წყლის ხარისხი, როგორ უნდა განაწილდეს რესურსები სწორად და გონივრულად.

4. სანებართვო სისტემის ხარვეზები – წყალაღების ნებართვა ამჟამად საჭიროა მხოლოდ მიწისქვეშა წყლებისთვის. ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის არავითარი ნებართვა არ არის საჭირო. არავითარი ნებართვა არ საჭიროდება ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებას, თუ ჩამდინარე წყლების გამწმენდ ნაგებობებს არ საჭიროდება გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის აღება. ეს ქმნის ხარვეზს წყალსარგებლობის მოსაკრებლის რეგულირებაში. გამონაკლისია მხოლოდ მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღების მოსაკრებელი.

5. შეფასების ხარვეზები – მოქმედი კანონმდებლობა არ ადგენს წყლის რაოდენობისა და ხარისხის შეფასების კონკრეტულ კრიტერიუმებს. წლის განმავლობაში შეფასებული წყლის ობიექტების რაოდენობა შეზღუდულია და არც მოხმარებული წყლის რაოდენობა არ იზომება. ამიტომ რთულია რაიმე საბაზისო დონეების დაწესება სხვადასხვა წყლის ობიექტზე.

3. წარდგენილი კანონმდებლობა

საქართველოს წყლის რესურსების მართვის წარდგენილი კანონპროექტი განსაზღვრავს სხვადასხვა ორგანოების კომპეტენციებს.

წყლის რესურსების მართვაში კომპეტენტური ორგანოებია:

1. სამთავრობო კომისია;
2. მინისტრთა კაბინეტი;
3. გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო;
4. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო;
5. სოფლის მეურნეობის სამინისტრო;
6. რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო;
7. იუსტიციის სამინისტრო;
8. სააუზო მართვის რეგიონული სამსახური (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში);
9. მუნიციპალიტეტები.

ამათგან სააუზო მართვის რეგიონული სამსახური არის ახალშექმნილი ორგანო გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში, რომელიც დამატებითი ხარჯია სახელმწიფო ბიუჯეტისთვის. გარდა ამისა, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ უნდა შექმნას აუზების მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭო, რომელიც არ არის დამოუკიდებელი ერთეული ან დეპარტამენტი, ამიტომ სამინისტროს დამატებითი რესურსები დასჭირდება.

4. ცვლილებები ლიცენზირების სისტემაში

წყლის რესურსების მართვის შესახებ ახალი კანონის მიხედვით, წყალმოსარგებლეს სპეციალური წყალსარგებლობის ნებართვა სჭირდება:

1. ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებისთვის;
2. ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის.

შესაძლებელია წყალსარგებლობის კომბინირებული ნებართვის აღებაც, რომელიც მის მფლობელს ანიჭებს წყალჩაშვებისა და წყალაღების უფლებას.

ცვლილებები სანებართვო სისტემაში გავლენას ახდენს წყალმოსარგებლეთა ხარჯებზეც. მოქმედი კანონმდებლობით ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღების სისტემა შემდეგია:

საქართველოს კანონი ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისთვის მოსაკრებლის შესახებ განსაზღვრავს წყალსარგებლობის მოსაკრებელს, როგორც მიწისქვეშა, ისე ზედაპირული წყლებისთვის. მიუხედავად ამისა, იგივე კანონი ამბობს, რომ ამ მოსაკრებლის გადამხდელი შეიძლება იყოს პირი (ფიზიკური თუ იურიდიული), რომელიც ექვემდებარება ლიცენზიას სხვა კანონმდებლობის მიხედვით (იხ. მე-3 მუხლი, „ა“ პუნქტი). საქართველოს კანონი ნებართვების და ლიცენზიების შესახებ ლიცენზიის ვალდებულებას აკისრებს მხოლოდ მიწისქვეშა წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის. ამიტომ, ნორმა, რომელიც მოსაკრებელს აწესებს ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის, კანონმდებლობაში უკვე არსებობს, თუმცა რეალურად არ სრულდება.

წყლის რესურსების მართვის შესახებ ახალი კანონის ამოქმედების შემდეგ, ეს ნორმა კვლავ ძალაში შევა, რადგან ბუნებრივი რესურსების სარგებლობისთვის მოსაკრებლის შესახებ კანონის ცვლილებაში დამატება პუნქტი „ე“⁶⁹, რომელიც განმარტავს, რომ მოსაკრებლის გადამხდელი შეიძლება იყოს პირი, რომელიც ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებას ეწევა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამ დებულების ძალაში შესვლის შემდეგ, არსებული მოსაკრებლები ამოქმედდება⁷⁰ ზედაპირული წყლებით მოსარგებლებისთვისაც:

1. ზოგადი მოსაკრებლები
 - a) I ჯგუფი (კასპიის ზღვის აუზი) – 0.01 $\square/\text{მ}^3$;
 - b) II ჯგუფი (შავი ზღვის აუზი) – 0.005 $\square/\text{მ}^3$;
 - c) III ჯგუფი (შავი ზღვის წყლები) – 0.003 $\square/\text{მ}^3$.
2. სასმელი წყლის მიწოდება – 0.01 თეთრი (ლარის 1/100) კუბურ მეტრზე.
3. ჰიდროელექტროსადგურები – ზოგადი მოსაკრებლების 0.01% (გთხოვთ, იხ. ზემოთ) კუბურ მეტრზე. მაგალითად, შავი ზღვის აუზში (მდინარე, ტბა და სხვ.) წყალსარგებლობის მოსაკრებელი იქნება 0.0000005 $\square/\text{მ}^3$.
4. ირიგაცია და თბოელექტროსადგური – ზოგადი მოსაკრებლების 1% (გთხოვთ, იხ. ზემოთ) კუბურ მეტრზე.

გარდა ამისა, წყალმოსარგებლებმა უნდა გადაიხადონ ნებართვის მოსაკრებელი, რაც 100 ლარი იქნება ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალაღებისთვის, 100 ლარი – ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებისთვის, 200 ლარი – წყალსარგებლობის კომბინირებული ნებართვისთვის⁷¹.

⁶⁹ მიღებულ შესაბამის კანონში შესატანი ცვლილების თანახმად, ეს დებულება ძალაში შევა 2021 წლის 1 იანვარს.

⁷⁰ მიღებულ შესაბამის კანონში შესატანი ცვლილების თანახმად, აღნიშნული მოსაკრებლების შეცვლა არ იგეგმება.

⁷¹ მიღებულ შესაბამის კანონში შესატანი ცვლილების თანახმად, ეს ნორმები ძალაში შევა 2018 წლის 1 იანვრიდან.

მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, რომელიც უცვლელი რჩება, ყველა ეს მოსაკრებელი გადაირიცხება სახელმწიფო ბიუჯეტში.

მოქმედი კანონმდებლობით, ნებართვა არ სჭირდება ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალღებას. რაც შეეხება ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებას, საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის აღება თუ ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის სიმძლავრე/მოცულობა აჭარბებს 1000 მ³-ს დღეში. ნაკლები მოცულობის წყალჩაშვებისთვის ნებართვა არ არის საჭირო.

ნებართვების გაცემის პროცესი უფრო დეტალურად უნდა რეგულირდებოდეს. მთავარი ხარვეზი დაკავშირებულია შემთხვევებთან, როდესაც ერთ პირს უწევს ბევრი ადგილიდან წყალღების ნებართვების აღება. ასეთ შემთხვევაში, ცხადად არ რეგულირდება, ერთი ნებართვა საკმარისია თუ თითოეული ადგილისთვის ცალკე ნებართვა საჭირო. ეს შეიძლება ძალიან მნიშვნელოვანი იყოს, როდესაც წყალმოსარგებლე (მაგალითად, გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია ან საქართველოს მელიორაცია) წყალღებებს ბევრ ადგილას აწარმოებენ საქართველოში.

გარდა ამისა, წყლის რესურსების შესახებ კანონპროექტის მიხედვით, საჭიროა, მოსაკრებელი დაწესდეს ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვებისთვისაც. მიღებული კანონპროექტში შესატანი ცვლილებების მიხედვით, ასეთი მოსაკრებლების რაოდენობა არ არის განსაზღვრული. ვინაიდან ითვლება, რომ ეს ვერსია 2019 წლის 1 იანვარს შევა ძალაში, შესაძლებელია კონკრეტული რაოდენობა დაწესდეს შემდეგ.

რომ შევაჯამოთ, წყლის რესურსებისა და მასთან დაკავშირებული სხვა საკანონმდებლო პაკეტის დამტკიცების შემდეგ, უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი დამატებითი მოსაკრებლები:

- 1) ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან წყალღების ნებართვის მოსაკრებელი – 100 ლარი, ეს თანხა წავა სახელმწიფო ბიუჯეტში;
- 2) ზედაპირული წყლით წყალსარგებლობის მოსაკრებელი – მრეწველობისა და წყალღების რაოდენობის მიხედვით. მოქმედი კანონმდებლობა აწესებს მოსაკრებლის კონკრეტულ რაოდენობას, რაც ძალაში შევა შესაბამისი ცვლილებების შემდეგ; ამჟამად არ რეგულირდება, როგორ მოხდება წყალსარგებლობის მოსაკრებლის განაწილება და მართვა, ამიტომ საჭიროა მისი უფრო დეტალურად რეგულირება;
- 3) ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების ნებართვის მოსაკრებელი – 100 ლარი, ეს თანხა წავა სახელმწიფო ბიუჯეტში;
- 4) ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლების წყალჩაშვების მოსაკრებელი – დამოკიდებული იქნება შესაფერისი ცვლილებების შეტანაზე, რაც ამ ეტაპზე არ არის წარდგენილი.

უნდა ვახსენოთ ისიც, რომ ზემოხსენებული მოსაკრებლები (მე-2 და მე-4 მუხლი) ეხება იმ პირებს, რომელთაც გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა წყლის რესურსების შესახებ ახალი კანონის ამოქმედებამდე მიიღეს.

5. ნებართვის დასაბუთება

ვინაიდან მოქმედი კანონმდებლობით არავითარი ნებართვა არ არის საჭირო ზედაპირული წყლებით სარგებლობისთვის, ამიტომ ახალი წყლის რესურსების მართვას შევადარებთ ნულოვან სცენარს. ნებართვის ზოგადი მოქმედების ვადა არის 5 წელი, თუ კანონით სხვაგვარად არ არის განმარტებული. მოლოდინები განსაზღვრულია შემდეგნაირად:

საირიგაციო სისტემების წყალმომარაგებისთვის – 10 წელი;

ჰიდროელექტროსადგურების წყალსარგებლობისთვის – 30 წელი;

მოსახლეობის ცენტრალიზებული სასმელი წყლით წყალმომარაგებისთვის – 30 წელი.

ეს ნიშნავს, რომ წყალმოსარგებლეს მოუწევს ნებართვის განახლება ყოველი მოქმედების ვადის გასვლის შემდეგ.

ეს შეიძლება სერიოზული პრობლემა გახდეს იმ წყალმოსარგებლებისთვის, რომელთაც ნებართვა სჭირდებათ ჩამდინარე წყლების წყალჩაშებისთვის, რადგან ყოველ 5 წელიწადში ნებართვის განახლება რთული იქნება. ეფექტური რეგულირებისთვის შეიძლება არსებობდეს 2 ვარიანტი: 1) შეიძლება განვიხილოთ მოქმედების ვადის ზრდა, 2) ნებართვის მოქმედების ვადა განისაზღვროს მდინარის სააუზო მართვის ინდივიდუალური გეგმის მიხედვით.

ნებართვის ასაღებად წყალმოსარგებლემ უნდა მოამზადოს სხვადასხვა დოკუმენტი. აქვე წარმოდგენილია გამოკვლევები, რომლებიც შეიძლება დიდ ხარჯებთან იყოს დაკავშირებული.

წყალაღების ნებართვა:

- ტოპოგრაფიული რუკის მომზადება;
- წყლის ობიექტის ჰიდროლოგიური და ჰიდრო-ქიმიური აღწერა.

წყალჩაშების ნებართვა:

- წყლის ობიექტის ჰიდროლოგიური და თვისობრივი აღწერა;
- გამწმენდი ნაგებობისა და მისი მახასიათებლების აღწერა;
- შეზღუდული წყალჩაშების ნორმების კალკულაცია;
- საგანგებო წყალჩაშების აღწერა;
- შეზღუდული წყალჩაშების კონტროლის სისტემები.

ნებართვის აღების შემდეგ, წყალმოსარგებლე ვალდებულია, უზურნველყოს გამწმენდი ნაგებობის, წყლის აღრიცხვის, წყლის ხარისხის კონტროლის სისტემებისა და ჰიდრომეტეოროლოგიური ცენტრების გამართული მუშაობა. ყველა ამ სისტემის მუშაობა დაკავშირებულია დიდ ხარჯებთან, რაც წყალმოსარგებლებს დააწევბა ტვირთად.

არსებული წყალმოსარგებლებები ვალდებული არიან, 2018 წლის 1 იანვრამდე დააკმაყოფილონ წყლის რესურსების მართვის კანონის მოთხოვნები, ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებმა – 2021 წლის 1 იანვრისთვის. ირიგაციისა და წყალჩაშების ნებართვებისთვის კი ამ თარიღად განისაზღვრა 2025 წლის 1 იანვარი.

წყალმოსარგებლებისთვის დაწესებული მოთხოვნების (მათ შორის, ლიცენზირებული საქმიანობის მონიტორინგის) გაზრდის შედეგად, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მოუწევს, მნიშვნელოვნად გაზარდოს გაცემული ნებართვების მონიტორინგის რესურსები. ამისთვის საჭირო იქნება დამატებითი ხარჯები სახელმწიფოსგან, რაც გამოწვეული იქნება არამხოლოდ პერსონალის რაოდენობისა და ხარჯების ზრდით, არამედ ტექნოლოგიური განვითარებითაც.

5. სააუზო დონეზე წყლის რესურსების მართვა

წყლის რესურსების მართვის მიხედვით, მთავრობას მოუწევს წყლის რესურსების დაგეგმარებისა და მართვის ეროვნული სტრატეგიის შემუშავება. ამის შემდეგ მოუწევს, შეიმუშაოს წყლის რესურსების მართვის გეგმა თითოეული მდინარის აუზისთვის. ძირითადი ეტაპები შემდეგია:

სამთავრობო კომისია მინისტრთა კაბინეტს დასამტკიცებლად წარუდგენს წყლის რესურსების დაგეგმარებისა და მართვის ეროვნულ სტრატეგიას.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო წყლის რესურსების მართვის გეგმებს დასამტკიცებლად წარუდგენს მინისტრთა კაბინეტს. დამტკიცებამდე გეგმებს განიხილავენ სააუზო მართვის საკონსულტაციო-საკოორდინაციო საბჭოები, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის

სამინისტროს საკონსულტაციო ორგანოები. აღნიშნული საბჭოს შემადგენლობასა და საქმიანობის წესებს განსაზღვრავს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო.

მუნიციპალიტეტები ჩართული უნდა იყვნენ წყლის რესურსების მართვის გეგმის მომზადებაში, რადგან მათ უნდა უზრუნველყონ აღნიშნული გეგმების განხორციელება. ჯერჯერობით არ არის განსაზღვრული, როგორ გააკეთებენ ამას.

უდიდესი სირთულე მთავრობისთვის იქნება სწორი სტრატეგიის და შემდეგ უკვე სწორი გეგმების შემუშავების უზრუნველყოფა.

5.1 კლასიფიკაცია

თითოეული წყლის ობიექტი კლასიფიცირდება მისთვის დამახასიათებელი ნიშნებითა და წყლის სტატუსით. წყლის კლასიფიცირებისას უნდა გავითვალისწინოთ ჰიდრო-ბიოლოგიური, ფიზიკურ-ქიმიური პარამეტრები, მიწისქვეშა წყლებისთვის ხარისხობრივი და ქიმიური მახასიათებლები, რომელთა მიხედვითაც ენიჭება სტატუსი მიწისქვეშა და ზედაპირულ წყლებს.

ეკოლოგიური სტატუსის მიხედვით, რომელსაც განსაზღვრავს ობიექტების ბიოლოგიური, ჰიდრო-მორფოლოგიური, ფიზიკურ-ქიმიური მახასიათებლები, ზედაპირული წყლის ობიექტების კლასიფიკაცია შემდეგია:

- მაღალი;
- კარგი;
- დამაკამყოფილებელი (საშუალო);
- ცუდი;
- ძალიან ცუდი.

ქიმიური სტატუსიდან გამომდინარე, ზედაპირული წყლის ობიექტების კლასიფიკაცია შემდეგია:

- კარგი;
- ცუდი.

წყლის სტატუსიდან გამომდინარე, მიწისქვეშა წყლის ობიექტების კლასიფიცირება შემდეგია:

- კარგი რაოდენობრივი სტატუსის მქონე მიწისქვეშა წყლის ობიექტი;
- ცუდი რაოდენობრივი სტატუსის მქონე მიწისქვეშა წყლის ობიექტი;
- კარგი ქიმიური სტატუსის მქონე მიწისქვეშა წყლის ობიექტი;
- ცუდი ქიმიური სტატუსის მქონე მიწისქვეშა წყლის ობიექტი.

ძლიერ მოდიფიცირებული ან ხელოვნული წყლის ობიექტების კლასიფიცირება მათი ეკოლოგიური პოტენციალის მიხედვით შემდეგია:

- მაღალი;
- კარგი;
- დამაკამყოფილებელი;
- ცუდი;
- ძალიან ცუდი.

მთავრობამ უნდა დააწესოს წყლის ხარისხის ეკოლოგიური სტანდარტები, როგორც მინიმალური მოთხოვნა ადამიანის ჯანმრთელობისა თუ გარემოსთვის ზიანის მიყენების თავიდან ასაცილებლად. ყოველ 6 წელიწადში უნდა გადაიხედოს წყალსარგებლობის პარამეტრები, რაც არის წყლის ხარისხის ეკოლოგიური სტანდარტების დაწესების წინაპირობა.

სავალდებულოა მონიტორინგის რეალური პროგრამის ქონა, რათა თითოეულ წყლის ობიექტს მიენიჭოს სტატუსი.

ამიტომ თითოეული წყლის ობიექტისთვის სტატუსის მინიჭება მნიშვნელოვანი ხარჯი იქნება სახელმწიფო ბიუჯეტისთვის.

5.2 სააუზო მართვის გეგმები

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსები დაცვის სამინისტრომ უნდა შეიმუშაოს წყლის რესურსების მართვის გეგმები და დასამტკიცებლად წარუდგინოს მინისტრთა კაბინეტს. თითოეული წყლის ობიექტის კლასიფიცირების შემდეგ, განისაზღვრება მიზნები, რისი შესრულებაც იქნება მთავრობის ამოცანა. ასევე, განისაზღვრება აღნიშნული მიზნების შესრულების ეტაპები და შეფასების ღონისძიებები.

ზოგადად, თითოეული ზედაპირული წყლის ობიექტისთვის მიზანი არის „კარგი წყლის სტატუსი“, რაც გულისხმობს „კარგი ეკოლოგიური სტატუსისა“ და „კარგი ქიმიური სტატუსის“ მიღებას. მიწისქვეშა წყლების შემთხვევაში, მიზანია „კარგი რაოდენობრივი“ და „კარგი ქიმიური“ სტატუსის მიღება.

თუ წყლის ობიექტს აქვს ცუდი ან ძალიან ცუდი სტატუსი, მიზნები ინდივიდუალურად განისაზღვრება, თუ ხარჯები ძალიან დიდი ან გადაუხდელი არ არის, რათა ობიექტს მიენიჭოს უკეთესი სტატუსი. ასეთ შემთხვევაში, მიიღება ზომები, რათა თავიდან ავიცილოთ უარესი სტატუსი, რადგან გარემოს დაცვის ბევრი მექანიზმის გამოყენება შეუძლებელია.

თუ წყლის ობიექტის შემთხვევაში შესაძლებელია რამდენიმე სტატუსიდან ერთ-ერთის არჩევა, არჩეულ უნდა იქნას ყველაზე მკაცრი ვარიანტი.

გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ უნდა უზრუნველყოს საზოგადოების ჩართულობა და მართვის გეგმების გასაჯაროება.

რა არის წარდგენილი საკანონმდებლო აქტები?

რა საკანონმდებლო ხარვეზები დარჩა? მაგალითად, ერთი რამ, რასაც აქტიურად ახსენებდნენ დაინტერესებული მხარეები კონსულტაციების დროს, არის სანიტარიული ზონების წმენდა და ამ ზონებში არსებული ქონება. ასევე აღინიშნა რამდენიმე ტერმინის განმარტებასთან დაკავშირებულ პრობლემა. ანგარიშს თან ერთვის დაინტერესებული მხარეების კონსულტაციების სრული ანგარიში.

ვინ ვის არეგულირებს? რომელია მარეგულირებელი ორგანოები და რა ტიპის წყალსარგებლობას არეგულირებენ ისინი? (ახალი კანონმდებლობის ფარგლებში შეიძლება შეიქმნას მარეგულირებელი ორგანოების მაგიდა და მათი რეგულირების სექტორები).

რა უნდა იყოს დამატებითი საკანონმდებლო ცვლილებები ან დოკუმენტები, რაც უნდა მომზადდეს, რათა კანონპროექტმა იმუშაოს.

5.3 ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან შესაბამისობა

ასოცირების შესახებ შეთანხმების თანახმად, საქართველო და ევროკავშირი ითანამშრომლებენ გარემოს დაცვისთვის, კერძოდ თავი 6, მუხლი 302 განმარტავს, რომ თანამშრომლობის ერთ-ერთი სფერო იქნება „წყლის ხარისხი და წყლის რესურსების მართვა, მათ შორის წყალდიდობის რისკის მართვა, წყლის რესურსების სიმწირე და გვალვები, ასევე საზღვაო გარემო“. გარდა ამისა, მუხლი 306 განმარტავს, რომ „საქართველო მოახდენს ეროვნული კანონმდებლობის დაახლოებას წინამდებარე შეთანხმების XXVI დანართში მითითებულ ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებთან და საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებთან, ამავე დანართის დებულებების შესაბამისად“.

წყლის რესურსების სექტორში უნდა მოხდეს შემდეგ 6 დირექტივასთან დაახლოება:

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2000 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2000/60/EC წყლის რესურსების პოლიტიკის დარგში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნის ხელშეწყობა, #2455/2001/EC გადაწყვეტილებით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2007 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2007/60/EC წყალდიდობის რისკების მართვასა და შეფასებაზე.

1991 წლის 21 მაისის დირექტივა 91/271/EEC ურბანული ჩამდინარე წყლების წმენდასთან დაკავშირებით, 98/15/EC დირექტივითა და 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

1998 წლის 3 ნომბრის დირექტივა 98/83/EC ადამიანის მოხმარებისთვის განკუთვნილი წყლის ხარისხზე, 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

1991 წლის 12 დეკემბრის დირექტივა 91/676/EC სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობიდან ნიტრატებით დაბინძურებისგან წყლის რესურსების დაცვაზე, 1882/2003 რეგულაციით შეტანილი ცვლილების თანახმად.

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008 წლის 17 ივნისის დირექტივა 2008/56/EC საზღვაო სივრცის დაცვის პოლიტიკის სფეროში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნაზე.

უნდა ჩაითვალოს, რომ ყველაზე მნიშვნელოვანი დირექტივა არის **ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2000 წლის 23 ოქტომბრის დირექტივა 2000/60/EC წყლის რესურსების პოლიტიკის დარგში საზოგადოების სამოქმედო გეგმის ჩარჩოს შექმნის ხელშეწყობა, #2455/2001/EC გადაწყვეტილებით შეტანილი ცვლილების თანახმად.**

საქართველოს არ აქვს ვალდებულება, სრულად შეასრულოს ეს დირექტივები, შეუძლია გაითვალისწინოს დებულებების ნაწილი.

ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივიდან უნდა განხორციელდეს შემდეგი დებულებები:

- ეროვნული კანონმდებლობის შემუშავება და კომპეტენტური ორგანო(ებ)ის შექმნა; დრო: დირექტივის ეს დებულებები უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში;
- მდინარეთა სააუზო უბნების იდენტიფიცირება და საერთაშორისო მდინარეების, ტბებისა და სანაპირო წყლებისთვის ადმინისტრაციული ღონისძიებების შემუშავება (მუხლი 3(1)-3(7); დრო: დირექტივის ეს დებულებები უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში;
- მდინარეთა სააუზო უბნების მახასიათებლების ანალიზი (მუხლი 5); დრო: დირექტივის ეს დებულებები უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში;
- წყლის ხარისხის მონიტორინგის პროგრამების შექმნა (მუხლი 8); დრო: დირექტივის ეს დებულებები (მიწისქვეშა წყლებთან დაკავშირებით) უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან რვა წლის ვადაში; დრო: დირექტივის ეს დებულებები (ზედაპირულ წყლებთან დაკავშირებით) უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში;
- მდინარეთა აუზების გეგმების მომზადება, კონსულტაცია საზოგადოებასთან და აღნიშნული გეგმების გასაჯაროება (მუხლები 13 და 14); დრო: დირექტივის ეს დებულებები უნდა განხორციელდეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ათი წლის ვადაში;

როგორც ვხედავთ, ევროპის სავალდებულო დირექტივების შესულებისთვის საქართველოს 10 წელი აქვს. თუმცა არც ის არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ წყლის ჩარჩო დირექტივის ყველა დებულების შესრულება ძალიან რთულია. ამიტომ მნიშვნელოვანია, უზრუნველვყოთ, რომ წყლის რესურსების შესახებ ახალი კანონმდებლობა ეტაპობრივად შედის ძალაში. სხვაგვარად შეიძლება რთული იყოს კანონმდებლობის რეალობაში განხორციელება.

შეიძლება ჩაითვალოს, რომ საქართველოს მთავარი ვალდებულებები წყლის რესურსების მართვის შესახებ ახალ კანონში შესრულებულია. თუმცა ზოგი დებულება არ არის დასრულებული სახით

წარმოდგენილი ახალ კანონმდებლობაში. ასეთია, მაგალითად, განმარტებების ნაწილი. აგრეთვე, ამ ეტაპზე გაურკვეველია, როგორ დაარეგულირებს ნორმატიული აქტები დირექტივების შესაბამის ნაწილების, მაგალითად, როგორცაა დირექტივის II და III დანართები. ამიტომ ამისი შეფასება შესაძლებელია მხოლოდ ნორმატიული აქტების ვერსიების მომზადების შემდეგ. II და III დანართების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, შეიძლება განვიხილოთ აღნიშნული ნაწილების ინტეგრირება არა ნორმატიულ აქტებში, არამედ თავად კანონში, მიუხედავად იმისა, რომ დანართები შეიცავს ტექნიკურ პარამეტრებსა და ტერმინოლოგიას. აქედან გამომდინარე, სასურველია, დირექტივის ეს ნაწილი დანართის სახით შევიდეს კანონში და არა კანონქვემდებარე აქტებში.

მართალია, საქართველოს არ აქვს მთელი დირექტივის შესრულების ფორმალური ვალდებულება, მაგრამ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ დირექტივის პრინციპების ერთი ნაწილის გატარება ცალკე, დანარჩენი პრინციპების დანერგვის გარეშე შეუძლებელია.

დირექტივის მე-4 მუხლში არის სხვადასხვა მოთხოვნები (1) ზედაპირული წყლებისთვის, (2) მიწისქვეშა წყლებისთვის და (3) დაცული ტერიტორიებისთვის. მე-6 მუხლი ითხოვს, შეიქმნას თითოეული მდინარის სააუზო უბანში მდებარე ყველა ტერიტორიული ერთეულის რეესტრი, რომლებიც საჭიროებენ სპეციალურ დაცვას. როგორც ზემოთ უკვე ვახსენეთ, საქართველო ფორმალურად არ არის ვალდებული, შეასრულოს ეს მუხლები, თუმცა მე-8 მუხლი, რომლის შესრულებაც სავალდებულოა, მოითხოვს მონიტორინგის პროგრამების ქონას დაცული ტერიტორიებისთვის. ამიტომ მე-4, მე-6 მუხლებისა და მე-4 დანართი გამოყენების გარეშე რთული იქნება მე-8 მუხლის შესრულებაც. არსებულ კანონპროექტში არ არის დებულებები დაცულ ტერიტორიებზე. უფრო ნათელი იქნებოდა დაცული ტერიტორიების შესახებ მოქმედ კანონმდებლობასა და რეგულაციებში ინფორმაციის ქონა, რათა უზრუნველვყოთ, რომ კანონი სრულ თანხმობაშია დირექტივასთან.

დირექტივაში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პუნქტი, რომელიც არ არის სავალდებულო, არის მე-9 მუხლი – წყლის მომსახურებების ხარჯების ამოღება. ეს მუხლი სათანადოდ არ არის წარმოდგენილი არც კანონპროექტში, არც სხვა კანონებთან დაკავშირებულ ცვლილებებში. არ არსებობს შესაფერისი ტარიფების მეთოდოლოგია, რის გარეშეც რთულია, კანონმდებლობა თანხმობაში იყოს ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასთან.

დანართი 6: მთლიანი ეკონომიკური ღირებულების შეფასების მეთოდოლოგია

დროსა და რესურსებთან დაკავშირებული შეზღუდვების გამო, უნდა შეგვემუშავებინა ეკონომიკური აგენტების გადახდისთვის მზადყოფნის პირდაპირი საზომი (თითოეული აუზისთვის).

ამის ნაცვლად, RIA-ის გუნდმა გადაწყვიტა ეკონომიკური აგენტების გადახდისთვის მზადყოფნის დაანგარიშება არსებული ეკონომიკური ლიტერატურის, კერძოდ ბროველისა და სხვათა (2009 წ.) ჩატარებული მეტა-ანალიზის კვლევის საფუძველზე.

მეტა-ანალიზში ავტორებმა თავი მოუყარეს წყლის გაუმჯობესებისთვის გადახდისთვის მზადყოფნის 54 კვლევის შედეგებს (RFF-ის წყლის ხარისხის კიბის საფუძველზე), რათა დაედგინათ კავშირი მონაცემთა შეგროვების მახასიათებლებს, ანალიზის სფეროსა და წყლის ხარისხის გაუმჯობესებისთვის გადახდისთვის მზადყოფნას შორის. შედეგები წარმოდგენილია ცხრილში A6.1.

ცხრილი A6.1: მეტა-რეგრესიის შედეგები (დამოკიდებული ცვლადები: გადახდისთვის მზადყოფნა/შინამეურნეობა/წელი, 2007 წელი, აშშ დოლარი).

	Dummy	Mean	Std. deviation	Coefficient estimate	Std. error	p<
Constant				-0.806	0.952	0.398
Water quality change	Abs value	2.288	1.261	0.003	0.047	0.949
Baseline quality level	Abs value	3.220	1.349	-0.349	0.042	0.001
Nonuse value	yes	0.707	0.456	0.528	0.103	0.001
Drinking water	yes	0.044	0.205	0.730	0.265	0.006
Irrigation water	yes	0.008	0.088	-1.207	0.480	0.012
Nature conservation	yes	0.206	0.405	0.222	0.156	0.156
Recreational fishing	yes	0.388	0.488	-0.282	0.125	0.025
Recreational boating	yes	0.329	0.470	-0.311	0.123	0.012
Recreational swimming	yes	0.306	0.461	0.154	0.112	0.170
Recreational walking	yes	0.026	0.158	-0.258	0.371	0.487
Amenity	yes	0.054	0.226	-0.811	0.271	0.003
Rivers	yes	0.470	0.500	-0.080	0.163	0.625
Lakes	yes	0.080	0.271	-1.154	0.225	0.001
Local scale	yes	0.126	0.332	-0.396	0.207	0.057
Regional scale	yes	0.522	0.500	-0.644	0.180	0.001
National scale	yes	0.229	0.421	-0.220	0.179	0.221
Welfare measure=CS	yes	0.740	0.439	0.283	0.142	0.046
In person interviews	yes	0.558	0.497	-0.231	0.233	0.322
Mail survey	yes	0.339	0.474	0.084	0.206	0.684
Telephone survey	yes	0.051	0.221	-0.299	0.327	0.361
Fund	yes	0.072	0.259	0.765	0.211	0.001
Income taxation	yes	0.136	0.343	-0.631	0.192	0.001
Municipal taxation	yes	0.129	0.335	0.514	0.198	0.010
Open-ended question	yes	0.265	0.442	-0.063	0.212	0.766
Dichotomous choice	yes	0.154	0.362	0.602	0.217	0.006
Iterative bidding	yes	0.375	0.485	0.226	0.208	0.279
Payment card	yes	0.152	0.359	0.425	0.232	0.067
Payment per day	yes	0.021	0.142	0.759	0.365	0.038
Payment per trip	yes	0.021	0.142	2.048	0.420	0.001
Payment per month	yes	0.136	0.343	1.252	0.199	0.001
Payment not specified	yes	0.023	0.151	-1.233	0.303	0.001
Household income	Nat log	10.651	0.596	0.504	0.087	0.001
Population density	Nat log	13.203	2.335	-0.049	0.035	0.161
Lake density	Nat log	4.005	1.761	0.057	0.034	0.091
Road density	Nat log	9.208	1.194	0.109	0.066	0.102
Adjusted R-square				0.592		
N				388		

აღნიშნული შეფასებების საფუძველზე დავიანგარიშეთ გადახდისთვის მზადყოფნა (და შესაბამისი მთლიანი ეკონომიკური ღირებულება) თითოეული ქართული მდინარის აუზისთვის.

პირველ რიგში, ყველა არარელევანტური ცვლადის (რომლებიც კავშირშია 54 კვლევის ფორმასთან) მათსავე ძირითად მნიშვნელობებთან დაკავშირებით გამოვთვალეთ „საბაზისო მაჩვენებელი“

RIA-ის გუნდმა შეაგროვა ინფორმაცია სააუზო დონეზე ყველა რელევანტური ღირებულების შესახებ.

ეს ცვლადები შემდეგია:

- მოსალოდნელი წყლის ხარისხის ცვლილება (ჩვენ შემთხვევაში – დისტანცია 10-დან);
- საბაზისო ხარისხის დონე;
- აუზში ირიგაციის მნიშვნელობა (ჩვენ შემთხვევაში – ადამიანების წილი სოფლებში);
- აუზში შინამეურნეობების შემოსავლის ბუნებრივი ლოგარითმი;
- აუზში მოსახლეობის ბუნებრივი ლოგარითმი;
- აუზში ტბების ზედაპირის მთლიანი ფართობის (ჰექტარებში) ბუნებრივი ლოგარითმი.

შეფასებისთვის, შინამეურნეობების შემოსავლების ცვლადთან დაკავშირებით კიდევ ერთი პრობლემა იყო. იმისთვის, რომ შევძლოთ შინამეურნეობების გადახდისთვის მზადყოფნის წლიური მაჩვენებლის შეფასება დღეს, შინამეურნეობის დღევანდელი შემოსავალი ლარში უნდა გადავიყვანოთ 2007 წლის აშშ დოლარის (PPP - მსყიდველობითუნარიანობის პარიტეტი) ღირებულებაში. მოგვიანებით კი, როდესაც განვსაზღვრავთ შინამეურნეობის გადახდისთვის მზადყოფნას 2007 წლის აშშ დოლარში, მიღებულ მაჩვენებელს დავითვლით დღევანდელ ლარში.

შენიშვნა: ვინაიდან მეტა-რეგრესიის დამოკიდებული ცვლადები გამოხატულია ლოგარითმებში, პროგნოზირებული გადახდისთვის მზადყოფნა უნდა გადაგვეყვანა 2018 წლის ლარის მონაცემებში ფუნქციური **exp** გამოყენებით (გადახდისთვის მზადყოფნის ერთეულში).

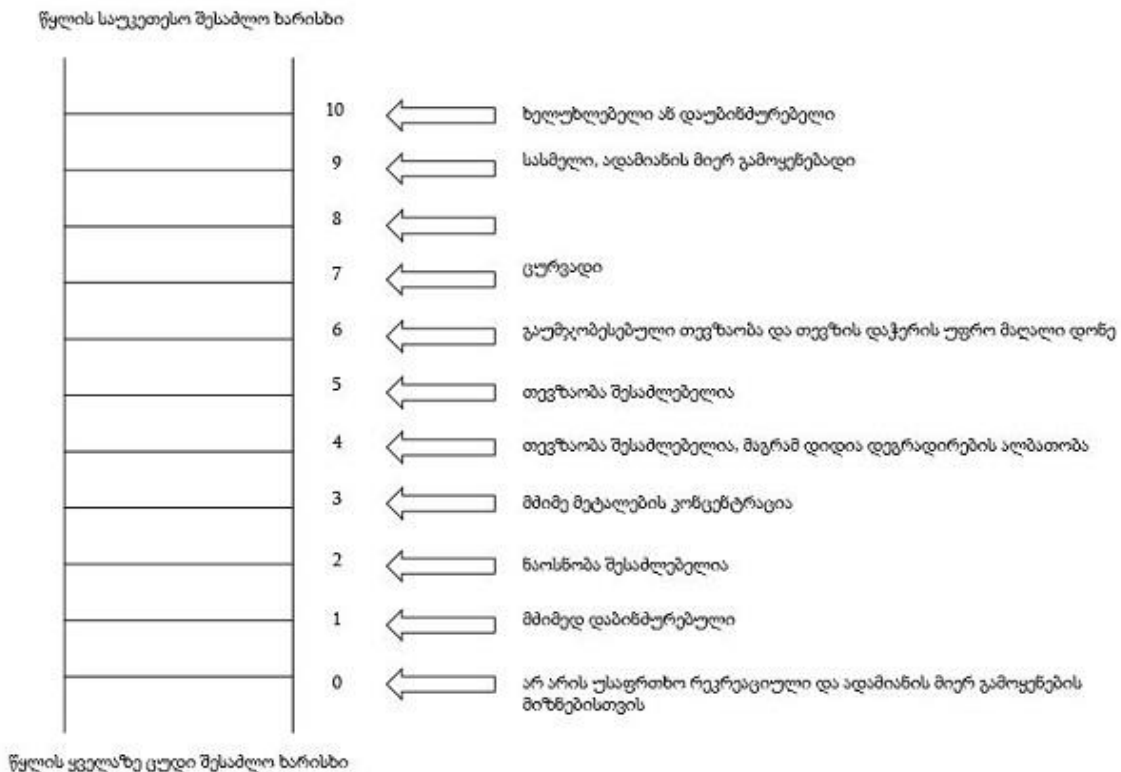
დანართი 7: მდინარის აუზის RIA-ის შეფასება

მდინარეთა აუზების წყლის ხარისხის შესაფასებლად ჩვენ გამოვიყენეთ წყლის ხარისხის კიბე, რომელიც Resources for the Future-მა შექმნა (რომელიც RFF-ის წყლის ხარისხის კიბის სახელითაცაა ცნობილი). RFF-ის წყლის ხარისხის კიბის მიხედვით, წყლის ხარისხი განისაზღვრება იმის მიხედვით, რამდენად შეეფერება ან შეუძლია, ხელი შეუწყოს კონკრეტულ რეკრეაციულ საქმიანობას – ე.ი. სანაოსნო, სათევზაო და/ან საცურაო წყლის ხარისხი.

წყლის ხარისხის კიბეზე (იხ. გრაფიკი A7.1) წყლის ხარისხის პარამეტრები (მაგალითად, ნახშირბადი, ფოსფორი და ატმოსფერული ჰაერი) დატანილია წყლის ხარისხის დონეების ინდექსზე⁷². მდინარეში წყლის მდგომარეობა ფასდება 0-10-ქულიანი სისტემით. ამ შკალაზე მაღალი რიცხვი ნიშნავს, რომ წყლის (მაგ. სასმელი წყლის) ხარისხი საუკეთესოა, დაბალი რიცხვი კი ნიშნავს, რომ წყლის (მაგ. არასანაოსნო წყლის) ხარისხი ცუდია.

წყლის ხარისხის კიბე წყლის ხარისხის სხვადასხვა დონეებს აკავშირებს იმ ცვლილებებთან, რაშიც შეიძლება გამოვიყენოთ ამ ხარისხის წყალი. კიბეზე მოძრაობა ნიშნავს, რომ საზოგადოების წევრები იღებენ გაზრდილ სარგებელს უფრო მაღალი ხარისხის წყლისგან ან გაზრდილ ხარჯებს წყლის ცუდი ხარისხისგან.

გრაფიკი A7.1: RFF-ის წყლის ხარისხის კიბე

მდინარეთა აუზებისთვის წყლის ხარისხის განსაზღვრისას, პროექტის გუნდმა აქცენტი გააკეთა წყლის ხარისხის მონიტორინგის მონაცემების⁷³ შეფასებაზე და გამოიყენა ექსპერტთა შეფასების მეთოდი.

⁷² წყარო: ვოგანი, 1986 წ.; მიტჩელი და კარსონი, 1989 წ.; კარსონი და მიტჩელი, 1993.

⁷³ საქართველოს უკვე დიდი ხანია აქვს მონაცემები ღია წყლებს ქიმიური შემადგენლობის შესახებ. გარემოს ეროვნული სააგენტო საქართველოს 61 მდინარეში, 6 ტბასა და 2 წყალსაცავში ამოწმებს წყლის ხარისხს. წყლის ხარისხის მონიტორინგის შედეგების ნახვა შესაძლებელია სააგენტოს ვებ-გვერდზე.

პროექტის გუნდმა გადახედა წყლის მონიტორინგის სადგურებიდან აღებულ მონაცემებს. ზედაპირული წყლების ზოგადი ხარისხი შეფასდა შემდეგ პარამეტრებთან მიმართებაში: ნახშირბადი, ფოსფორი და ატმოსფერული ჰაერი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ბუნებრივი და ადამიანური ფაქტორების მთელმა რიგმა შეიძლება გავლენა მოახდინოს ზედაპირულ წყლებზე მდინარეთა აუზებში. ეს შეიძლება იყოს მდინარის ნაკადის მოცულობა, ადგილობრივი გეოლოგია, კლიმატური პირობები, მდინარეთა ირგვლივ განვითარების დონე, ჩადინების არაწერტილოვანი წყაროები (როგორცაა სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა) და ჩამდინარე წყლების წერტილოვანი პუნქტები, რისი წყალჩაშვებაც ხდება მდინარეებში. ვინაიდან აღნიშნულ საკითხებზე საკმარისი ინფორმაცია არ არსებობს, ეს ფაქტორები გავითვალისწინეთ ექსპერტთა შეფასებების მეთოდის გამოყენებისას.

კვლევა შეეხო მხოლოდ ზედაპირულ წყლებს (მონაცემების სიმწირის გამო მიწისქვეშა წყლების ხარისხი გამოვრიცხეთ).

კვლევისთვის გაკეთებული დაშვების შემდეგ, შეფასდა საქართველოს 5 მდინარის აუზის საბაზისო წყლის ხარისხი. მდინარეთა აუზების პირობებს მიენიჭა კოდი წარდგენილი მეთოდოლოგიის შესაბამისად. შედეგები შეჯამებულია ცხრილში A6.1 და წარმოადგენს წყლის ხარისხის შეფასების კვლევის სასარგებლო მიმოხილვას.

ცხრილი A7.1: წყლის ხარისხის შეფასება საქართველოს მდინარეთა აუზებისთვის

მდინარის აუზი	მთავარი მდინარეები	მუნიციპალიტეტები	რეიტინგი	ზეწოლა
ალაზანი-იორი (დაჭერის ფართობი: 12080 კმ ²)	ალაზანი-იორის მდინარის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: ალაზანი, იორი, ილტო, სტორი, ჭელთი, ლოპოტა, დურუჯი, თურდო, ხოდაშნისხევი, კაბალი, ადედი, ვაშლიანი, გომბორი, ოლე	აუზი მოიცავს კახეთის რეგიონის თელავის, ახმეტის, გურჯაანის, დედოფლისწყაროს, ლაგოდეხის, საგარეჯოს, სიღნაღის, ყვარლიას და მცხეთა-მთიანეთის თიანეთის მუნიციპალიტეტებს	7	სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობითა და კანალიზაციის ჩადენებით გამოწვეული დაბინძურება; სილისა და ქვიშის აღება; წყლის აუზებს საფრთხე ემუქრება მესაქონლეობისგან
მტკვარი (დაჭერის ფართობი: 19740 კმ ²)	მტკვრის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: მტკვარი, ფარავანი, ფოცხოვი, ქვაბლიანი, ბორჯომულა, დიდი ლიახვი, პატარა ლიახვი, მეჯუდა, ლეხურა, აღმოსავლეთ ფრონე, კავთურა, ქსანი, არაგვი, ალგეთი, თერგი, ბაიდარა, სნოსწყალი, ჩხერი და ბროლისწყალი	აუზი მოიცავს ქ. თბილისს, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის ადიგენის, ახალციხის, ასპინძის, ახალქალაქის, ნინოწმინდისა და ბორჯომის, შიდა ქართლის რეგიონის ხაშურის, ქარელის, გორისა და კასპის, ქვემო ქართლის რეგიონის გარდაბნის, თიანეთისა და თეთრიწყაროს, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონის მცხეთის, დღუშეთისა და სტეფანწმინდის მუნიციპალიტეტებს. აუზში შედის ცხნივალის ოკუპირებული ტერიტორიაც	6	ტრანსსასაზღვრო მდინარის აუზი, გარემოზე სერიოზულ გავლენას ახდენს ეკონომიკური საქმიანობა და მოსახლეობის სიმჭიდროვე; მძიმე წერტილოვანი და არაწერტილოვანი დაბინძურება; მდინარე განიცდის აქტიურ ჰიდრო-მორფოლოგიურ ცვლილებას ჰესების მშენებლობის/შუშაობისა და ქვიშის აღების გამო
ხრამი-დებედა (დაჭერის ფართობი: 5202 კმ ²)	ხრამი-დებედას მდინარის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: ქცია-ხრამი, კორსუჩაი, შავწყალა ასლანისწყალი, შულავერი, მამავერა, მოშევანი, ბოლნისი და დებედა	აუზი მოიცავს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის ბორჯომის და ქვემო ქართლის რეგიონის წალკის, დმანისის, ბოლნისის, მარნეულისა და თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტებს	5	შედარებით მცირე აუზი, თუმცა სპილენძის მოპოვება სერიოზულად აბინძურებს კაზრეთულასა და მამავერას
ენგურ-რიონი (დაჭერის ფართობი: 22 416 კმ ²)	ენგურ-რიონის მდინარის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: ენგური, მულხრა, მაგანა, ნენსკრა, თხეიში, ჯუმი, რიონი, ყვირილა, ძირულა, ჩხერილემა, ხანისწყალი, წაბლარისწყალი, გუბისწყალი, ცხენისწყალი, ჯონოულა, ნოღელა, ტეხურა, ცივი, ხობი, ჭანისწყალი, ფიჩორი, სუფსა, გუბაზეული, ნატანები, ჩოლოქი, ბჟუფი	აუზი მოიცავს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონის მესტიის, წალენჯიხის, ჩხოროწყუს, მარტვილის, ხობის, სენაკის, აბაშის მუნიციპალიტეტებსა და ქ.ფოთს, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონის ონის, ამბროლაურისა და ცაგერის, იმერეთის რეგიონის საჩხერის, ჭიათურის, ხარაგაულის, ზესტაფონის, ბაღდადის, ვანის, წყალტუბოს, ხონის, სამტრედიის, თერჯოლის, ტყიბულის მუნიციპალიტეტებსა და ქ. ქუთაისს, გურიის რეგიონის ლანჩხუთის, ოზურგეთისა და ჩოხატაურისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქობულეთის მუნიციპალიტეტებს	6	გარემოზე მძიმე გავლენას ახდენს მდინარეების გასწვრივ ინტენსიური განვითარება, ჩამდინარე წყლების წერტილოვანი და არაწერტილოვანი პუნქტები, რაც ჩაედინება მდინარეებში; მდინარის ჰიდრო-მორფოლოგიური ცვლილებები, რასაც სილისა და ქვიშის აღება იწვევს
ჭოროხი-აჭარისწყალი (დაჭერის ფართობი: 2 483 კმ ²)	ჭოროხი-აჭარისწყლის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: ჭოროხი, აჭარისწყალი, სხალთა, მაჭახელა, ყოროლისწყალი, კინტრიში, ჩაქვისწყალი, აჭყვა	აუზი მოიცავს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელვაჩაურის, ქობულეთის, ქედის, შუახევისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებსა და ქ. ბათუმს	7	ამ აუზის შესახებ გვაქვს უხვი ინფორმაცია; საქართველოში პირველად შეიქმნა ჭოროხი-აჭარისწყლის მდინარის სააუზო მართვის გეგმა. ინფორმაცია არსებობს შემდეგ საკითხებზე: წყალსარგებლობის ანალიზი, წყალმომარაგების ტენდენციები, ძლიერ მოდიფიცირებული წყლის

				ობიექტების იდენტიფიცირება და ა.შ.
ბზიფი-კოდორი (დაჭერის ფართობი: 7722 კმ ²)	ბზიფი-კოდორის აუზში შედის შემდეგი მდინარეები: ფსოუ, ჟოვე-კვარა, გაგრიფში, ბზიფი, გეგა, ლაშიფსე, ხიპსტა, აპსტა, გუმისთა, დასავლეთ გუმისთა, აღმოსავლეთ გუმისთა, კელასური, კოდორი, საკენი, ჩხალთა, ტუმუში, დგამიში, ცხენისწყალი, მოკვა, ღალიძგაა, ოქუმი, დიდი ერისწყალი და პატარა ერისწყალი	აუზი ფარავს ოკუპირებული აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიებს		გამოირიცხა შეფასებიდან

მდინარის სააუზო მართვის გეგმა ძირითადად მიზნად ისახავს ზედაპირული წყლის ობიექტების ეკოლოგიური სტატუსის გაუმჯობესებას რისკ-ფაქტორების (მნიშვნელოვანი ზეწოლის) შემცირებისდაგვარად შემცირებით. ეს ნიშნავს, რომ დაუშვებელია წყლის სტატუსის გაუარესება, მისაღებია მხოლოდ არსებული (საბაზისო) ვითარების გაუმჯობესება და წყლის ჩარჩო დირექტივის მიზნების მიღწევა, რაც გულისხმობს წყლის კარგი ქიმიური და ეკოლოგიური სტატუსის მიღწევას.

დანართი 8: მდინარის აუზის დახასიათება

მეთოდოლოგიური შენიშვნები

მდინარეთა სააუზო უბნების ფიზიკური და სოციო-ეკონომიკური დახასიათება აღებულია მოსახლეობის 2014 წლის საყოველთაო აღწერის (საქსტატი), გარემოს ეროვნული სააგენტოს, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს, ბიზნესსტატისტიკისა (საქსტატი) და საქართველოს 2015 წლის ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვის (საქსტატი) მონაცემებიდან.

მოსახლეობის წილი⁷⁴ გამოვიყენეთ იმისთვის, რომ გვეჩვენა ეკონომიკური ინდიკატორები აუზის დონეზე, რადგან ზოგიერთი მდინარის სააუზო უბანი იყოფს ერთი და იგივე რეგიონის ტერიტორიას (მაგალითად, ალაზანი-ივრის აუზის უბანში შედის თიანეთი, რომელიც მცხეთა-მთიანეთის რეგიონს ეკუთვნის).

მართალია, აუზებს ვახასიათებთ ეკონომიკური ცვლადების (კერძოდ, ბრუნვა, დამატებული ღირებულების, საქონლისა და მომსახურების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის) მიხედვით, მაგრამ ჩვენს კალკულაციებში გამოყენებული ძირითადი დაშვება გულისხმობს, რომ *მეტი მოსახლეობა განაპირობებს მეტ ეკონომიკურ საქმიანობას* (მაგალითად, ბრუნვა ალაზანი-ივრის მდინარის აუზისთვის გულისხმობს კახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონების ბრუნვას, რაც შეწონილია თიანეთის მუნიციპალიტეტში მცხოვრები მოსახლეობის წილით).

ეკონომიკური საქმიანობისა და აუზებში ყველაზე მნიშვნელოვანი სექტორების დახასიათებლად გამოვიყენეთ რეიტინგის მინიჭების მეთოდი, მოცემულ რეგიონში მსგავსი ეკონომიკური საქმიანობის წილის საფუძველზე. პირველ ეტაპზე ეკონომიკური ინდიკატორების რეგიონული ღირებულება (როგორცაა ბრუნვა, დამატებული ღირებულება, საქონლისა და მომსახურების შესყიდვა, დასაქმებულთა რაოდენობა⁷⁵) შევადარეთ მოსახლეობის წილის მიხედვით, რათა რეგიონული მონაცემები მდინარის აუზის მონაცემებზე გარდაგვექმნა. შემდეგ თითოეული აუზის ფარგლებში, სექტორები, რომელთაც მოცემული ეკონომიკური ინდიკატორით (მაგალითად, ბრუნვით) ყველაზე მაღალი წილი ჰქონდა (90%-მდე), ჩათვალა, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი მოცემული აუზის ეკონომიკური საქმიანობის განსაზღვრისთვის.

მდინარის სააუზო უბანში შინამეურნეობის (სოფლის/ქალაქის) საშუალო თვიური შემოსავალი დავიანგარიშეთ მდინარის აუზში სხვადასხვა რეგიონის შინამეურნეობების წილის მიხედვით. რეგიონული ქალაქის/სოფლის საშუალო თვიური შემოსავალი და რეგიონის სოფლის/ქალაქის შინამეურნეობის საშუალო ზომა ავიღეთ საქსტატის შინამეურნეობების 2014 წლის გამოკვლევებიდან⁷⁶. მდინარის სააუზო უბანში შინამეურნეობების რაოდენობა დავიანგარიშეთ რეგიონების (მუნიციპალიტეტების) მიხედვით ქალაქის/სოფლის მოსახლეობისა და რეგიონების ქალაქის/სოფლის შინამეურნეობების საშუალო ზომის მიხედვით. მდინარის აუზში სოფლის/ქალაქის შინამეურნეობების საშუალო თვიური შემოსავალი დავითვალეთ რეგიონული სოფლის/ქალაქის შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავლის გამრავლებით მოცემული რეგიონის შინამეურნეობების წილზე.

ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების რაოდენობის საშუალო ზრდის მაჩვენებელი დავითვალეთ წლიური პროცენტული ცვლის (2012-დან 2017 წლამდე) გეომეტრიული საშუალოს მიხედვით თითოეულ სექტორში (საქსტატი).

შესაძლო ნებართვების რაოდენობა

⁷⁴ წყარო: საქსტატი – 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, მთავარი შედეგები – ზოგადი ინფორმაცია.

ბმული: <http://census.ge/en/2014-general-population-census-main-results-general-information/202#.WVJx4-uGOUk>

⁷⁵ წყარო: საქსტატი – ბიზნესსტატისტიკა. ბმული: http://geostat.ge/index.php?action=page&p_id=212&lang=eng

⁷⁶ წყარო: საქსტატი – შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა – 2014. ბმული: <http://geostat.ge/index.php?action=meurneoba&mpid=1&lang=eng>

იმისთვის, რომ დავითვალოთ შესაძლო ნებართვების რაოდენობა თითოეულ სექტორში (აუზში), გამოვიყენეთ WEG-ისა და G4G-ის მიერ ჩატარებული ენერჯის მოხმარების გამოკითხვა. ვინაიდან მონაცემები ეხება მხოლოდ ენერჯის მოხმარებას თითოეულ სექტორში, დაშვება ისაა, რომ მონაცემების გამოყენება შეიძლება უფრო ფართო სურათის შესაქმნელად მთელი საქართველოსთვის, რაც ეხება ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან (მდინარეებისა და წყალსაცავებიდან) წყალაღებას.

ინფორმაცია აუზების მიხედვით

ალაზანი-ივრის სააუზო უბანი

ფიზიკური დახასიათება

ალაზანი-ივრის სააუზო უბნის ფართობია 12,080 კვ². აუზის დასავლეთ საზღვარი იწყება კავკასიონის ქედის ჩრდილოეთ განშტოებაზე, აწუნთის ქედზე არსებული თებულოს მთიდან, მიყვება სამხრეთით აწუნთას ქედს, კავკასიონის ქედის მთა დიდ ბორბალოსთან იღებს სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებას და მთა ჭიჩოდან მიყვება ჯერ ქართლის ქედს, შემდეგ საბადურის ქედს, კვეთს საგურამო-იალნოს ქედს და ივრის ზეგანზე უერთდება მთა უდაბნოს. აუზის დასავლეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემის შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: თებულოს მთა (4,493 მ.), ამუგო (3840 მ.), დიდი ბორბალო (3,294 მ.), ჭიჩო (3,076 მ.), ნატახტარი (966 მ.) და უდაბნო (879 მ.). ჩრდილოეთ საზღვარი ემთხვევა საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს, კერძოდ, კავკასიონის ქედსა

და მის ჩრდილო-აღმოსავლეთ განშტოებას – პირიქითას ქედს. საზღვარი იწყება თებულოს მთიდან და გადის მთა ტივონროსამდე. სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვარი მთა ტივონროსიდან სამხრეთისკენ ეშვება და მდ. ალაზანს გაყვება მინგეჩაურის წყალსაცავამდე. აუზის აღმოსავლეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემის შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: თებულოს მთა (4,493 მ.), ქომიტო (4,261 მ.), დანოს მთა (4,174 მ.), დიკლოს მთა (4,285 მ.), შავი კლდე (3,578 მ.), ნინიკასციხე (3,117 მ.) და ტივონროსო (3,374 მ.). სამხრეთის საზღვარი მიყვება ჯერ მდ. იორს, შემდეგ მდ. მტკვარსა და ივრის წყალგამყოფს და უერთდება მთა უდაბნოს. ამ მონაკვეთზე გვხვდება მწყემსის მთა (890 მ.) და უდაბნოს მთა (879 მ.).

ალაზანი-ივრის აუზის უბნის აღნიშნული საზღვრები მოიცავს კახეთის რეგიონის თელავის, ახმეტის, გურჯაანის, დედოფლისწყაროს, ლაგოდეხის, საგარეჯოს, სიღნაღისა და ყვარლის და მცხეთა-მთიანეთის თიანეთის მუნიციპალიტეტებს.

ალაზანი-ივრის სააუზო უბნის ძირითადი მდინარეებია: ალაზანი, იორი, ილტო, სტორი, ჩელთი, ლოპოტა, დურუჯი, თურდო, ხოდაშნისხევი, კაბალი, ადედი, ვაშლიანი, გომბორი, ოლე. ალაზანი-ივრის აუზში საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძე 680 კილომეტრია (საქართველოს ტერიტორიაზე). ამ სააუზო უბანში მთავარი ტბებისა და წყალსაცავების (ძირითადად, სიონის წყალსაცავის) ზედაპირის საერთო ფართობი 12 კმ²-ია (წყარო: ელისო).

რაც შეეხება დაცულ ტერიტორიებს, ალაზანი-ივრის სააუზო უბანი მოიცავს ალგეთის ეროვნულ პარკს, ბაწარა-ბაზანეურის დაცულ ტერიტორიას, ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიას, თუშეთის დაცულ ტერიტორიას, მარიამიჯვრის სახელმწიფო ნაკრძალს, ყაზბეგის ეროვნულ პარკსა და ჭაჭურას ადკვეთილს (წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტო).

სოციო-ეკონომიკური დახასიათება

ალაზანი-ივრის სააუზო უბნის საერთო მოსახლეობა არის 328,051 (აქედან ქალაქის მოსახლეობა – 74,376, სოფლის – 253,675) ადამიანი. რაც შეეხება შინამეურნეობების რაოდენობას, ამ სააუზო უბანში ცხოვრობს 90,501 შინამეურნეობა (ქალაქში ცხოვრობს 21,375 შინამეურნეობა, სოფელში – 69,126). რაც შეეხება მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, 1 კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 27 ადამიანი და 7 შინამეურნეობა. თუ გავითვალისწინებთ საშუალო და დიდი მდინარეების სიგრძეს, მდინარის 1 კმ-ზე ცხოვრობს 481 ადამიანი და 133 შინამეურნეობა. რაც შეეხება აუზის მთავარი

ტბების ზედაპირის საერთო ფართობს, ტბების 1 კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 27,338 ადამიანი და 7,542 შინამეურნეობა.

ალაზანი-ივრის სააუზო უბნის დამატებული ღირებულებაა 285,285 ლარი (დამატებული ღირებულება ერთ სულ მოსახლეზე – 871 ლარი). ქალაქად მცხოვრები შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავალია 935.8 ლარი, სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობის კი – 760.4 ლარი. რაც შეეხება ეკონომიკურ საქმიანობას (დამატებული ღირებულების, ბრუნვის, საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის გაერთიანებული რეიტინგის მიხედვით), აღნიშნული სააუზო უბნის ეკონომიკურ საქმიანობაში ყველაზე მეტი წვლილი შეაქვთ მრეწველობის, საბითუმო და საცალო ვაჭრობისა და მშენებლობის სექტორები.

ალაზანი-ივრის სააუზო უბანში მოქმედებს 3,223 კომპანია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა არის მცირე ბიზნესი (98%). ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების პროცენტული წილი სექტორების მიხედვით ასე გამოიყურება: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა – 56%, მრეწველობა – 14%, მშენებლობა – 6%. ამ აუზში დასაქმებული მოსახლეობის ნახევარზე მეტი დასაქმებულია მცირე ბიზნესებში (55%), მოსახლეობის 33% კი – საშუალო საწარმოებში. ალაზანი-ივრის აუზში სექტორებს შორის დასაქმების განაწილების მიხედვით, მოსახლეობის 27% დასაქმებულია მრეწველობის სექტორში, 21% – საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სექტორში, 11% – მშენებლობის სექტორში (წყარო: საქსტატი, ბიზნესსტატისტიკა, „ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვა, 2015 წ.“, მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, 2014 წ., შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2014 წ., კანონქვემდებარი აქტი, 2017 წლის სამუშაო ვერსია).

მტკვრის სააუზო უბანი

ფიზიკური დახასიათება

მტკვრის სააუზო უბნის ფართობია 19,740 კმ². აუზის დასავლეთ საზღვარი გადის ლიხის ქედზე, შემდეგ ჩრდილო-დასავლეთით მიყვება აჭარა-იმერეთის (მესხეთის) ქედს და ზოტის მთასთან ეშვება სამხრეთით, მიყვება არსიანის ქედს და უერთდება საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს. აღნიშნული მთათა სისტემის უმაღლესი მწვერვალებია: მთა ზეკარა (3,728 მ.), რიბისა (2,470 მ.), მეფისწყარო (2,850 მ.), ზოტის მთა (2,676 მ.) და ჭანჭახი (2,506 მ.). სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვარი მიუყვება საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს, კერძოდ, გადის არსიანის ქედის აღმოსავლეთ

განშტოებაზე, კვეთს მდ. ფოცხოვის ხეობას, გადის ერუშეთის მაღლობზე, კვეთს მდ. მტკვრის ხეობას და კარწახის ტბას, მიყვება ნიალისყურის ქედს, ჯავახეთის ქედის მთა აღჩალადან (2,857 მ.) გადის ჯავახეთის ქედზე, ტბა ფარავნის ჩრდილოეთით 3 კმ-ში მთა დალიდაგიდან (2,661 მ.) უხვევს დასავლეთით და მთა ყარატაშიდან (2,857 მ.) გადის ჯერ მთა სამსარზე (3,284 მ.) და მიყვება სამსარის ქედს ჩრდილოეთით, მთა თავკვეთილამდე (2,582 მ.), შემდეგ მკვეთრად უხვევს დასავლეთით, გადის ტაბაწყურის ტბას ჩრდილოეთით და მთა მშრალი მთიდან (2,481 მ.) ადის შავკლდეზე (2,850 მ.). მთა შავიკლდიდან (2,850 მ.) მიყვება თრიალეთის ქედს აღმოსავლეთით და მთა იურის ქედიდან (2,203 მ.) აღმოსავლეთით 6 კმ-ში ეშვება სამხრეთ-აღმოსავლეთით ბედენის ქედამდე. მთა იაილადან (1,951 მ.) გასდევს ბედენის ქედს აღმოსავლეთით და მთა ბედენიდან (1,875 მ.) ეშვება სამხრეთ-აღმოსავლეთით ქ. თეთრიწყაროსკენ, შემდეგ მიყვება მდ. ალგეთისა და მდ. ქცია-ხრამის წყალგამყოფს და სოფ. წერეთლიდან უერთდება მდ. მტკვრის კალაპოტს. სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემის შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: კენჭაული (2,992 მ.), შაბანიბელი (2,646 მ.), გუმბათი (2,964 მ.), გეკდალი (2,783 მ.), სამბორცვა (3,003

მ.), აჩკასარი (3,196 მ.), შავი კლდე (2,850 მ.), არჯვეანი (2,757 მ.), იურის ქედი (2,203 მ.), იაილა (1,951 მ.) და ბედენი (1,875 მ.). სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვარი იწყება კავკასიონის ქედის ჩრდილოეთ განშტოებაზე, აწუნთას ქედზე არსებული თებულოს მთიდან, მიყვება სამხრეთით აწუნთის ქედს, კავკასიონის ქედის მთა დიდ ბორბალოსთან იღებს სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებას და მთა ჭიჩოდან მიყვება ჯერ ქართლის ქედს, შემდეგ კი საბუდარის ქედს, კვეთს საგურამო-იალნოს ქედს და ივრის ზეგანზე უერთდება მთა უდაბნოს. სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემის შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: თებულოს მთა (4,493 მ.), ამუგო (3,840 მ.), დიდი ბორბალო (3,294 მ.), ჭიჩო (3,076 მ.) და ნატახტარი (966 მ.). სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვარი გადის კავკასიონის ქედზე და, შესაბამისად, საქართველოს სახელმწიფო საზღვარზე. იგი იწყება მთა ზეკარადან და მიემართება აღმოსავლეთით დვალეთისა და ხობის ქედების წყალგამყოფებზე, მყინვარწვერის ჩრდილო-აღმოსავლეთით კვეთს დარიალის ხეობას, გადის შანისა და კიდევანის ქედებზე, კვეთს მდ. ასას ხეობას, კვეთს ჯერ ხევსურეთის ქედს, შემდეგ მდ. არღუნის ხეობას და მუცოს ქედით უერთდება თებულოს მთას. სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემების შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: ჯიმარა (4,780 მ.), მყინვარწვერი (5033 მ.), შანის მთა (4,462 მ.), მარტინის მთა (3,898 მ.), მახისმაღალი (3,990 მ.), მუცოსთავი (3,512 მ.) და თებულოს მთა (4,493 მ.).

მტკვრის სააუზო უბნის ზემოთ აღწერილი საზღვრები მოიცავს: ქ. თბილისს, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის ადიგენის, ახალციხის, ასპინძის, ახალქალაქის, ნინოწმინდისა და ბორჯომის, შიდა ქართლის რეგიონის ხაშურის, გორისა და კასპის, ქვემო ქართლის რეგიონის გარდაბნის, თიანეთისა და თეთრიწყაროს, მცხეთა-მთიანეთის რეგიონის დუშეთისა და სტეფანწმინდისა და მცხეთის მუნიციპალიტეტებს (ამ სააუზო უბანში მდებარეობს ცხინვალის რეგიონის ოკუპირებული ტერიტორიაც).

მტკვრის სააუზო უბნის ძირითადი მდინარეებია: მტკვარი, ფარავანი, ფოცხოვი, ქვაბლიანი, ბორჯომულა, დიდი ლიახვი, პატარა ლიახვი, მეჯუდა, ლეხურა, აღმოსავლეთ ფრონე, კავთურა, ქსანი, არაგვი, ალგეთი, თერგი, ბაიდარა, სნოსწყალი, ჩხერი და ბროლისწყალი. საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძე მტკვრის სააუზო უბანში შეადგენს 930 კილომეტრს (საქართველოს ტერიტორიაზე). ამ სააუზო უბანში მთავარი ტბებისა (ბაზალეთის ტბა, ლისის ტბა) და წყალსაცავების (ყინვალის, სამგორის, სადამოს ტბის, ფარავნის ტბის, ხოზაფინის ტბისა და ჯანდარას ტბის) ზედაპირის საერთო ფართობი 106 კმ²-ია.

რაც შეეხება დაცულ ტერიტორიებს, მტკვრის სააუზო უბანში შედის ბორჯომი-ხარაგაულის პარკი, თბილისის ეროვნული პარკი, ყაზბეგის ეროვნული პარკი, ჯავახეთის დაცული ტერიტორია და ლიახვის ნაკრძალი.

სოციო-ეკონომიკური დახასიათება

მტკვრის სააუზო უბნის საერთო მოსახლეობა არის 1,820,487 (აქედან ქალაქის მოსახლეობა – 1,381,808, სოფლის – 438,679). რაც შეეხება შინამეურნეობების რაოდენობას, სააუზო უბანში ცხოვრობს 513,399 შინამეურნეობა (ქალაქში ცხოვრობს 393, 367 შინამეურნეობა, სოფელში – 120,032). რაც შეეხება მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, ერთ კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 92 ადამიანი და 26 შინამეურნეობა. თუ გავითვალისწინებთ საშუალო და დიდი მდინარეებს საერთო სიგრძეს, მდინარის ერთ კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 1,958 ადამიანი და 552 შინამეურნეობა. აუზის ტერიტორიაზე მთავარი ტბების ზედაპირის ფართობს რაც შეეხება, ტბების ერთ კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 17,158 ადამიანი და 4,839 შინამეურნეობა.

მტკვრის აუზის დამატებული ღირებულებაა 11,334,048,198 ლარი (დამატებული ღირებულება ერთ სულ მოსახლეზე – 6,226 ლარი). ქალაქად მცხოვრები შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავალი შეადგენს 959.7 ლარს, სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობის – 769.7 ლარს. რაც შეეხება ეკონომიკურ საქმიანობას (დამატებული ღირებულების, ბრუნვის, საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის კომბინირებული რეიტინგის საფუძველზე), აღნიშნული სააუზო უბნის ეკონომიკურ საქმიანობაში ყველაზე მეტი წვლილი შეაქვთ საბითუმო და საცალო ვაჭრობის, მრეწველობის, ტრანსპორტისა და კომუნიკაციების სექტორებს.

მტკვრის სააუზო უბანში მოქმედებს 43,958 კომპანია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა არის მცირე ბიზნესი (დაახლოებით 97%). ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების პროცენტული წილი სექტორების მიხედვით ასე გამოიყურება: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა – 43%, უძრავი ქონება – 16%, მრეწველობა – 6%. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე დასაქმებული მოსახლეობის 41% დასაქმებულია მცირე ბიზნესებსში, 37% – მსხვილ კომპანიებში. მტკვრის სააუზო უბანში სექტორებს შორის დასაქმების განაწილების მიხედვით, 12% დასაქმებულია მრეწველობის სექტორში, 24% – საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სექტორში, 12% – უძრავი ქონების სექტორში (წყარო: საქსტატი: ბიზნესსტატისტიკა, „ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვა, 2015 წ.“, მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, 2014 წ., შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2014 წ., კანონქვემდებარე აქტი, 2017 წლის სამუშაო ვერსია).

ხრამი-დებედას აუზის უბანი

ფიზიკური დახასიათება

ხრამი-დებედას სააუზო უბნის ფართობია 5,202 კმ². მისი დასავლეთ საზღვარი იწყება ჯავახეთის ქედზე არსებული მთა აღჩალადან (3,196 მ.), გადის ჯავახეთის ქედზე, ტბა ფარავნის ჩრდილოეთით 3 კმ-ში მთა დალიდაგიდან (2,661 მ.) უხვევს დასავლეთით, მთა ყარატაშიდან (2,857 მ.) ადის ჯერ მთა სამსარზე (3,284 მ.), მიყვება სამსარის ქედს ჩრდილოეთით მთა თავკვეთილამდე (2,582 მ.), შემდეგ მკვეთრად უხვევს დასავლეთით, გადის

ტაბაწყურის ტბის ჩრდილოეთით და მთა მშრალიმთიდან (2,481 მ.) ადის მთა შავი კლდეზე (2,850 მ.). აღნიშნული მთათა სისტემის უმაღლესი მწვერვალებია: მთა აღჩალა (3,196 მ.), დალიდაგი (2,661 მ.), ყარატაში (2,850 მ.), სამსარი (3,284 მ.), თავკვეთილი (2,582 მ.), მშრალიმთა (2,481 მ.) და შავი კლდე (2,850 მ.). სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვარი მთა აღჩალადან (3,196 მ.) მიუყვება საქართველოს სახელმწიფო საზღვარს, კერძოდ, გადის ლოქის ქედზე, ჩადის ქვემო ქართლის ბარში, გასდევს მდ. დებედას კალაპოტში გამავალ სახელმწიფო საზღვარს და წითელხიდთან უერთდება მდ. მტკვრის კალაპოტს. სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვარზე გვხვდება შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: ავაკისარი (1,866 მ.), ოსინოვია (1,881 მ.), დეზაკარი (1,636 მ.) და დატანადაგი (800 მ.). სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვარი იწყება მთა შავიკლდიდან (2,850 მ.), მიყვება თრიალეთის ქედს აღმოსავლეთით და მთაიურის ქედიდან (2,203 მ.) აღმოსავლეთით 6 კმ-ში ეშვება სამხრეთ-აღმოსავლეთით ბედენის ქედამდე (1,857 მ), მთა იაილადან (1,951 მ.) გასდევს ბედენის ქედს აღმოსავლეთით და მთა ბედენიდან (1,875 მ.) ეშვება სამხრეთ-აღმოსავლეთით ქ. თეთრიწყაროსკენ. შემდეგ მიყვება მდ. ალგეთსა და მდ. ქცია-ხრამის წყალგამყოფს და სოფელ წერეთელთან უერთდება მდინარე მტკვრის კალაპოტს. სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვარზე გვხვდება მთათა სისტემების შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: შავიკლდე (2,850 მ.), არჯევანი (2,757 მ.), იურის ქედი (2,203 მ.), იაილა (1,951 მ.) და ბედენი (1,875 მ.). სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვრის მონაკვეთი გადის მდ. მტკვრის კალაპოტზე, წითელი ხიდიდან კი მდ. ალგეთის შესართავამდე.

ხრამი-დებედას სააუზო უბნის ზემოთ აღწერილი საზღვრები მოიცავს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის ბორჯომის და ქვემო ქართლის წალკის, დმანისის, ბოლნისის, მარნეულისა და თეთრიწყაროს მუნიციპალტეტებს.

ხრამი-დებედას სააუზო უბანის ძირითადი მდინარეებია: ქცია-ხრამი, კორსუჩაი, შავწყალა, ასლანისწყალი, შულავერი, მაშავერა, მოშევანი, ბოლნისი და დებედა. საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძეა 266 კმ. (საქართველოს ტერიტორიაზე). სააუზო უბნის

ტერიტორიაზე მთავარი ტბებისა და წყალსაცავების (ტაბაწყურის ტბა და წალკის წყალსაცავი) ზედაპირის საერთო ფართობია 47.9 კმ².

რაც შეეხება დაცულ ტერიტორიებს, ხრამი-დებედას სააუზო უბანში შედის ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი.

სოციო-ეკონომიკური დახასიათება

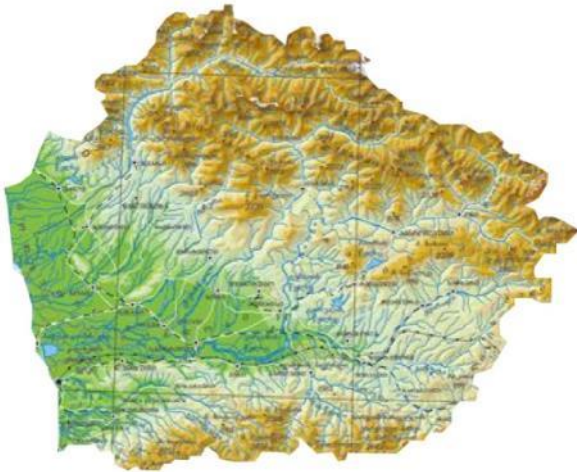
ხრამი-დებედას სააუზო უბნის საერთო მოსახლეობა არის 221,207 (აქედან ქალაქის მოსახლეობა – 54,890, სოფლად მცხოვრებთა რაოდენობა – 166,317). რაც შეეხება შინამეურნეობებს, სააუზო უბანში ცხოვრობს 60,880 შინამეურნეობა (ქალაქში ცხოვრობს 15,530 შინამეურნეობა, სოფელში – 45,350). რაც შეეხება მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, 1 კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 43 ადამიანი და 12 შინამეურნეობა. თუ გავითვალისწინებთ საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძეს, მდინარის ერთ კილომეტრზე ცხოვრობს 832 ადამიანი და 229 შინამეურნეობა. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე მთავარი ტბების ზედაპირის საერთო ფართობის მიხედვით, ერთ კვადრატულ კმ-ზე ცხოვრობს 4,618 ადამიანი და 1,271 შინამეურნეობა.

ხრამი-დებედას სააუზო უბნის დამატებული ღირებულებაა 405,223,517 ლარი (დამატებული ღირებულება ერთ სულ მოსახლეზე – 1,832 ლარს). ქალაქად მცხოვრები შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავალია 942.4 ლარი, სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობის – 756.8 ლარი. რაც შეეხება ეკონომიკურ საქმიანობას (დამატებული ღირებულების, ბრუნვის, საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის გაერთიანებული რეიტინგის საფუძველზე), აღნიშნული სააუზო უბნის ეკონომიკურ საქმიანობაში ყველაზე მეტი წვლილი შეაქვთ მრეწველობის, საბითუმო და საცალო ვაჭრობისა და ელექტროენერჯის სექტორებს.

ხრამი-დებედას სააუზო უბანში მოქმედებს 2,330 კომპანია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა არის მცირე ბიზნესი (98%). ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების პროცენტული წლი სექტორების მიხედვით ასე გამოიყურება: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა – 52%, მრეწველობა – 13%, უძრავი ქონება – 8%. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე დასაქმებული მოსახლეობის 45% დასაქმებულია მცირე ბიზნესებსში, 31% – მსხვილ კომპანიებში. ხრამი-დებედას სააუზო უბანში სექტორებს შორის დასაქმების განაწილების მიხედვით, 31% დასაქმებულია მრეწველობის სექტორში, 15% – საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სექტორში, 7% – სამთო მრეწველობის სექტორში (წყარო: საქსტატი: ბიზნესსტატისტიკა, „ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვა, 2015 წ.“, მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, 2014 წ., შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2014 წ., კანონქვემდებარი აქტი, 2017 წლის სამუშაო ვერსია).

ენგური-რიონის სააუზო უბანი

ფიზიკური დახასიათება

ენგური-რიონის სააუზო უბნის ფართობია 22,416 კმ². მისი დასავლეთ საზღვარი გადის კოდორის, ბოხუნსტოუსა და აკიბას ქედებზე, მიყვება მდ. ოქუშისა და მდ. ენგურის წყალგამყოფს, მთა გვალიალიდან ეშვება სამხრეთით და მდ. გაგიდას შესართავთან უერთდება შავ ზღვას. აღნიშნულ მთათა სისტემაზე უმაღლესი მწვერვალებია: მთა გვანდარა (3,984 მ.), მაგუაშირხა (3,852 მ.), ხოჯალი (3,909 მ.), აკიბა (2,811 მ.) და გვალიალი (1,801 მ.). სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვარი გადის ლიხის ქედზე, სადაც უმაღლესი მწვერვალებია მთა ზეკარა (3,828 მ.) და რიბისა (2,470 მ.). სამხრეთ საზღვარი გადის აჭარა-იმერეთის (მესხეთის)

ქედზე და მის დასავლეთ განშტოებაზე. აღნიშნულ მთათა სისტემაზე უმაღლესი მწვერვალებია მეფისწყარო (2,850 მ.) და ხნოს მთა (2,598 მ.). სააუზო უბანს ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება ცენტრალური კავკასიონის ქედი, რომლის უმაღლესი მწვერვალებია მთა შხელდა (4,368 მ.), უშბა (4,700 მ.), ტიხტენგენი (4,618 მ.), თეთნულდი (5,058 მ.) შხარა (5,203 მ.), აილამა (4,547 მ.), ლაბოდა (4,314 მ.), ჭანჭახი (4,462 მ.) და ხალაწა (3,938 მ.). სააუზო უბნის დასავლეთ საზღვარი გადის შავ ზღვაზე მდ. გაგიდადან მდ. ნატანების და მისი შენაკადის, მდ. ჩოლოქის შესართავამდე.

ენგური-რიონის სააუზო უბნის ზემოთ აღწერილი საზღვრები მოიცავს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონის მესტიის, წალენჯიხის, ჩხოროწყუს, მარტვილის, ზუგდიდის, ხობის, სენაკისა და აბაშის მუნიციპალიტეტებსა და ქ. ფოთს; რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონის ონის, ამბროლაურის, ლენტეხის და ცაგერის მუნიციპალიტეტებსა და ქ. ქუთაისს; გურიის რეგიონის ლანჩხუთის, ოზურგეთისა და ჩოხატაურის და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქობულეთის მუნიციპალიტეტებს.

ენგური-რიონის სააუზო უბნის ძირითადი მდინარეებია: ენგური, მულხრა, მაგანა, ნენსკრა, თხეიში, ჯუმი, რიონი, ყვირილა, ძირულა, ჩხერიმელა, ხანისწყალი, წაბლარისწყალი, გუბისწყალი, ცხენისწყალი, ჯონოულა, ნოდელა, ტეხური, ცივი, ხობი, ჭანისწყალი, ფიჩორი, სუფსა, გუბაზეული, ნატანები, ჩოლოქი და ბჟუჭი. აუზის საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძეა 1481 კილომეტრი (საქართველოს ტერიტორიაზე). ამ სააუზო უბნის მთავარი ტბებისა და წყალსაცავების (ენგურის სწყალსაცავი და პალიასტომის ტბა) ზედაპირის საერთო ფართობია 56.4 კმ².

რაც შეეხება დაცულ ტერიტორიებს, სააუზო უბნის ტერიტორიულ ერთეულში შედის ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი, იმერეთის გამოქვაბულის დაცული ტერიტორია, კოლხეთის ეროვნული პარკი, მტირალას ეროვნული პარკი, ქობულეთის დაცული ტერიტორია, სამეგრელოსა და ოკაცეს ნაკრძალები.

სოციო-ეკონომიკური დახასიათება

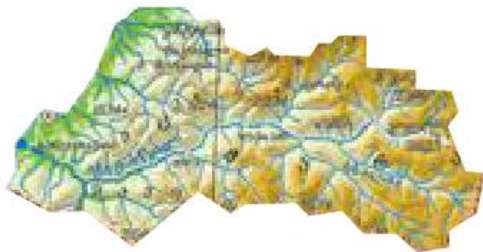
ენგური-რიონის სააუზო უბანის საერთო მოსახლეობა არის 1,084,880 (აქედან ქალაქის მოსახლეობა – 455,386, სოფლის – 629,494). რაც შეეხება შინამეურნეობებს, სააუზო უბანში ცხოვრობს 302,460 შინამეურნეობა (ქალაქში ცხოვრობს 130,562 შინამეურნეობა, სოფელში – 171,898). რაც შეეხება მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, 1 კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 48 ადამიანი და 13 შინამეურნეობა. თუ გავითვალისწინებთ საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძეს, მდინარის ერთ კილომეტრზე ცხოვრობს 733 ადამიანი და 204 შინამეურნეობა. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე მთავარი ტბების ზედაპირის საერთო ფართობის მიხედვით, ერთ კვადრატულ კმ-ზე მოდის 19,235 ადამიანი და 5,363 შინამეურნეობა.

ენგური-რიონის სააუზო უბნის დამატებული ღირებულებაა 1,783,963,774 ლარი (დამატებული ღირებულება ერთ სულ მოსახლეზე – 1,644 ლარი). ქალაქად მცხოვრები შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავალია 941 ლარი, სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობის – 771.4 ლარი. რაც შეეხება ეკონომიკურ საქმიანობას (დამატებული ღირებულების, ბრუნვის, საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის გაერთიანებული რეიტინგის საფუძველზე), აღნიშნული სააუზო უბნის ეკონომიკურ საქმიანობაში ყველაზე მეტი წვლილი შეაქვთ მრეწველობის, საბითუმო და საცალო ვაჭრობისა და ელექტროენერჯის სექტორებს.

ენგური-რიონის სააუზო უბანში მოქმედებს 15,220 კომპანია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა არის მცირე ბიზნესი (99%). ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების პროცენტული წილი სექტორების მიხედვით ასე გამოიყურება: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა – 52%, მრეწველობა – 12%, მშენებლობა – 8%. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე დასაქმებული მოსახლეობის 57% დასაქმებულია მცირე ბიზნესებსში, 23% – მსხვილ კომპანიებში. ენგური-რიონის სააუზო უბანში სექტორებს შორის დასაქმების განაწილების მიხედვით, 23% დასაქმებულია მრეწველობის სექტორში, 16% – საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სექტორში, 11% – ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სექტორში (წყარო: საქსტატი: ბიზნესსტატისტიკა, „ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვა, 2015 წ.“, მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, 2014 წ., შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2014 წ., კანონქვემდებარე აქტი, 2017 წლის სამუშაო ვერსია).

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბანი

ფიზიკური დახასიათება

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის ფართობია 2,483 კმ². სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვარი იწყება არსიანის ქედის ჩრდილოეთ დაბოლოებზე მთა ჭანჭახიდან, მიემართება დასავლეთით და სოფელ გორგაძეებიდან უხვევს ჩრდილო-დასავლეთით, გადის მდ. ქვაბლიანისა და მდ. ნაღვარევის წყალგამყოფზე მთა საყორნიამდე, შემდეგ უხვევს სამხრეთ-დასავლეთით მთა ხინომდე, მისდევს მდ. კინტრიშისა და აჭისწყლის წყალგამყოფს და მდ.

აჭყვას კალაპოტით უერთდება შავ ზღვას. სააუზო უბნის ჩრდილოეთ საზღვრის მთათა სისტემაზე გვხვდება შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: ჭანჭახი (2506 მ.), საყორნია (2,755 მ.) და ხინო (2,598 მ.). სააუზო უბნის აღმოსავლეთ საზღვარი იწყება მთა ჭანჭახიდან და გადის არსიანის ქედზე მთა კენჭაულამდე (2,992 მ.). სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვარი წარმოადგენს ქვეყნის სახელმწიფო საზღვრას. იგი მთა კენჭაულიდან გადის შავშეთის ქედის თხემზე, მთა მურათხანიდან ეშვება სამხრეთ-დასავლეთით, კვეთს მდ. მაჭახელას ხეობას და მთა ბაშთურქიდან მიემართება დასავლეთით, კვეთს მდ. ჭოროხის ხეობას და სოფელ სარფთან უერთდება შავ ზღვას. სააუზო უბნის სამხრეთ საზღვრის მთათა სისტემაზე გვხვდება შემდეგი უმაღლესი მწვერვალები: კენჭაულა (2,992 მ.), რკინისკარი (2,376 მ.), იმერხევისმთა (2,537 მ.), ქორდა (2,371 მ.), მურათხანა (1,888 მ.), ბაშთურქი (1,712 მ.) და ბოლოკა (1,531 მ.). სააუზო უბნის დასავლეთ საზღვარი გადის შავ ზღვაზე, მდ. აჭყვას შესართავიდან სოფელ სარფამდე.

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის ზემოთ ხსენებული საზღვრები მოიცავს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელვაჩაურის ქობულეთის, ქედის, შუახევისა და ხულოს მუნიციპალიტეტებსა და ქ. ბათუმს.

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის ძირითადი მდინარეებია: ჭოროხი, აჭარისწყალი, სხალთა, ჩირუხისწყალი, მაჭახელა, ყოროლისწყალი, კინტრიში, ჩაქვისწყალი და აჭყვა. ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძე არის 116 კმ. (საქართველოს ტერიტორიაზე).

რაც შეეხება დაცულ ტერიტორიების, ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის ტერიტორიულ ერთეულში მოქცეულია კინტრიშის დაცული ტერიტორია, მაჭახელას ეროვნული პარკი, მტირალას ეროვნული პარკი და ქობულეთის დაცული ტერიტორია.

სოციო-ეკონომიკური დახასიათება

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის საერთო მოსახლეობა არის 259,159 (აქედან ქალაქის მოსახლეობა – 156,153, სოფლის – 103,006). რაც შეეხება შინამეურნეობებს, სააუზო უბნის ტერიტორიაზე ცხოვრობს 71,564 შინამეურნეობა (ქალაქში ცხოვრობს 43,497 შინამეურნეობა, სოფელში – 28,067). რაც შეეხება მოსახლეობის სიმჭიდროვეს, 1 კვადრატულ კილომეტრზე ცხოვრობს 104 ადამიანი და 29 შინამეურნეობა. თუ გავითვალისწინებთ საშუალო და დიდი მდინარეების საერთო სიგრძეს, მდინარის 1 კილომეტრზე ცხოვრობს 2,234 ადამიანი და 617 შინამეურნეობა.

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის დამატებული ღირებულებაა 908,736,226 ლარი (დამატებული ღირებულება ერთ სულ მოსახლეზე – 3,506 ლარი). ქალაქად მცხოვრები შინამეურნეობის საშუალო თვიური შემოსავალია 961.5 ლარი, სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობის – 773.9 ლარი. რაც შეეხება ეკონომიკურ საქმიანობას (დამატებული ღირებულების, ბრუნვის, საქონლისა და მომსახურებების შესყიდვისა და დასაქმებულთა რაოდენობის კომბინირებული რეიტინგის საფუძველზე), აღნიშნული სააუზო უბნის ეკონომიკურ საქმიანობაში ყველაზე მეტი წვლილი შეაქვთ მშენებლობის, საბითუმო და საცალო ვაჭრობისა და მრეწველობის სექტორებს.

ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბანში მოქმედებს 6,028 კომპანია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა არის მცირე ბიზნესი (98%). ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით კომპანიების პროცენტული წილი სექტორებს მიხედვით ასე გამოიყურება: საბითუმო და საცალო ვაჭრობა – 48%, სასტუმროები და რესტორნები – 10%, მშენებლობა – 9% და მრეწველობას. სააუზო უბნის ტერიტორიაზე დასაქმებული მოსახლეობის 52% დასაქმებულია მცირე ბიზნესებსში, 25% – მსხვილ კომპანიებში. ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბანში სექტორებს შორის დასაქმების განაწილების მიხედვით, 19% დასაქმებულია მშენებლობის სექტორში, 17% – საბითუმო და საცალო ვაჭრობის სექტორში, 15% – მრეწველობის სექტორში (**წყარო:** საქსტატი: ბიზნესსტატისტიკა, „ბუნებრივი რესურსებისა და გარემოს დაცვა, 2015 წ.“, მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, 2014 წ., შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევა, 2014 წ., კანონქვემდებარი აქტი, 2017 წლის სამუშაო ვერსია).

დანართი 9: სტიქიური ბუნებრივი მოვლენების გაუმჯობესებული მართვა (G4G-ის ექსპერტების მოსაზრება)

წყლის რესურსების მართვის კანონის მთავარი კომპონენტი არის მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმების შემუშავება, რომელიც ყოველ 6 წელიწადში ერთხელ გადაიხედება.

მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის გრძელვადიანი მიზანია მთელი რიგი ეკოლოგიური ხარისხის მიზნების შესრულებით მდინარის სააუზო უბანში მდებარე ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების დაცვა იმ რისკებისგან, რომლებიც საფრთხეს უქმნის მათ ეკოლოგიურ სტატუსს.

მდინარის სააუზო მართვის გეგმა თითოეული მდინარის სააუზო უბნისთვის უნდა შეიცავდეს შემდეგს:

მდინარის სააუზო უბნის მახასიათებლების ზოგად აღწერას, რუკას, რომელზეც ნაჩვენებია ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტების ადგილმდებარეობა და საზღვრები, და კიდევ ერთ რუკას, რომელზეც ნაჩვენებია აუზის ტერიტორიაზე ზედაპირული წყლის ობიექტების ტიპები.

მნიშვნელოვანი ზეწოლებისა და ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტების სტატუსზე ანთროპოგენეტიკური საქმიანობის ზემოქმედების, წერტილოვანი და დიფუზიური დაბინძურებისა და შესაბამისი მიწათსარგებლობის, წყლის ხარისხობრივი სტატუსის, წყალალბის შემაჯამებელი მიმოხილვა და წყლის სტატუსზე ადამიანის საქმიანობით გამოწვეული ზემოქმედების ანალიზი.

დაცული ტერიტორიების რუკა.

მონიტორინგის ქსელის რუკა.

მონიტორინგის პროგრამის შედეგების რუკა, რომელზეც ნაჩვენებია ყველა წყლის ობიექტისა და დაცული ტერიტორიის სტატუსი.

წყლის ობიექტებისთვის დაწესებული ეკოლოგიური მიზნების სია, მათ შორის იმ ობიექტების, რომელთა შემთხვევაშიც კანონი ნაწილობრივ გაუქმდა.

წყალსარგებლობის ეკონომიკური ანალიზის შეჯამება.

ღონისძიებების პროგრამის მიმოხილვა.

უფრო დეტალური პროგრამებისა და მართვის გეგმების რეესტრი და მათი შემადგენელი ნაწილების შეჯამება.

საჯარო ინფორმაციისა და მიღებული საკონსულტაციო ღონისძიებების, მათ შედეგებისა და შედეგად შეტანილი ცვლილებების შეჯამება.

კომპეტენტური ორგანოების სია.

საკონტაქტო ინფორმაცია და პროცედურები შეგროვებული დოკუმენტაციის, ინფორმაციისა და მონიტორინგის მონაცემების შესახებ.

წყლის ჩარჩო დირექტივის მე-11 მუხლი თითოეულ წევრ სახელმწიფოს ავალდებულებს, შეიმუშაოს მართვის გეგმა, რათა შეასრულოს გარემოსდაცვითი მიზნები. ღონისძიებები იყოფა ორ ტიპად: 1) საბაზისო და 2) დამატებითი ღონისძიებები. საბაზისო ღონისძიებები სავალდებულოა და ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივასა და ეროვნულ კანონმდებლობასთან ერთად, სხვა დირექტივების შესრულებით მიზნად ისახავს გარემოსდაცვითი მიზნების შესრულებას. დამატებითი ღონისძიებები არ არის სავალდებულო, თუმცა საბაზისო ღონისძიებებთან ერთად ეხმარება გარემოსდაცვითი მიზნების შესრულებას. ასეთი აქტივობების მაგალითი შეიძლება იყოს

კვლევები, ტექნოლოგიური განვითარება, დემო და საპილოტე პროგრამები, ინფრასტრუქტურის განვითარება და სხვ.

მდინარის სააუზო მართვის გეგმები და ღონისძიებების პროგრამები არ არის ერთჯერადი. ეს არის დინამიური პროცესი, რომელიც ეფუძნება განახლების 6-წლიან ციკლს. ამრიგად, უნდა ვაღიაროთ წყლის ობიექტებზე როგორც ბუნებრივი, ისე ანთროპოგენეტიკური ცვლილებების ზეწოლა და შევიმუშაოთ მათი დაძლევის ღონისძიებები. მეტიც, მონიტორინგის პროგრამის დახვეწა და უფრო მეტი მონაცემის ხელმისაწვდომობა განაპირობებს არსებული ღონისძიებების გაუმჯობესებას და ადრეულ ეტაპზე გაგვაფრთხილებს ახალი პრობლემების შესახებ, რათა შევძლოთ შესაბამისი ზომების მიღება.

მდ. ჭოროხის სააუზო მართვის გეგმა არის წყლის ჩარჩო დირექტივის მიხედვით მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმის შექმნის პირველი მცდელობა საქართველოში. მდინარის სააუზო მართვის გეგმა ითვალისწინებს ჭოროხი-აჭარისწყლის სააუზო უბნის მართვის მნიშვნელოვან საკითხებს, რაც საფრთხეს უქმნის წყლის ობიექტების ეკოლოგიურ სტატუსს, რადგან აწესებს მთელ რიგ გარემოსდაცვით მიზნებს და ქმნის ღონისძიებების პროგრამას ამ მიზნების მისაღწევად.

დოკუმენტში მოცემულია ტექნიკურად და ფინანსურად განხორციელებადი ღონისძიებების პროგრამა. აღნიშნულ პროგრამაში შედის წყალდიდობების კონტროლის აქტივობების დამხმარე ღონისძიებები. ესენია:

ეროზიის შემცირებაზე ორიენტირებული ნიადაგის კულტივაცია, პირდაპირი თესვა, **mulch** თესვა არსებული ან თანამედროვე აღჭურვილობით, კულტივაცია ფერდობის მართი კუთხით;

Range და სასაძოვრე მიწების აღდგენა და დატბორილი ზონის რეკულტივაცია;

ალტერნატიული დაჩრდილვისა და წყალმომარაგების მეშვეობით პირუტყვის ძოვის თავიდან აცილება წყალდაცვთ ზონებში;

წყალაღების რაოდენობის გადახედვა/ხელახლა გამოთვლა მდინარეში ეკოლოგიური ნაკადის ღონის გათვალისწინებით;

სანიაღვრე არხების რეაბილიტაცია;

მდინარის ნაპირების ეროზიის კონტროლის/პრევენციის აქტივობების გატარება (დატბორილი ზონების აღდგენა, მდინარის ნაპირსამაგრი ნაგებობების მოწყობა, მდინარის კალაპოტის მორფოლოგიის გამართვა და სხვ.).

ხარჯებისა და ეკონომიკური ეფექტიანობის ინტეგრირებულმა ანალიზმა დაადასტურა, რომ აღნიშნული ღონისძიებები (სტრუქტურული და არასტრუქტურული) პრიორიტეტული უნდა იყოს.

მეტიც, მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმების შექმნისთვის საჭიროა ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ობიექტების ავტომატური სადგურებით აღჭურვილი ახალი მონიტორინგის სისტემა. წყლის ნაკადების მონიტორინგი საშუალებას მოგვცემს, ვინანასწარმეტყველოთ წყალდიდობები და

შენიშვნა: ტრადიციულად, წყალდიდობის კონტროლი აქცენტს აკეთებდა რეაქციულ ღონისძიებებსა და პრაქტიკაზე. ეს ნიშნავს, რომ თავდაპირველი ჩარევა მეტწილად გულისხმობს წყალდიდობის კონტროლს სტრუქტურული ღონისძიებებით, რომელსაც მხოლოდ მოგვიანებით მოყვებოდა გარკვეული არასტრუქტურული ღონისძიებები. სტრუქტურულმა ღონისძიებებმა უფრო შეცვალა ან დაარღვია ეკოლოგიური ბალანსი, ვიდრე შეამცირა წყალდიდობის რისკები. ამიტომ რეკომენდებულია, რომ მოხდეს წყლის კონტროლის სტრუქტურული და არასტრუქტურული ღონისძიებებისა და წყალსარგებლობის ინტეგრირება.

შევამცირეთ ადამიანის სიცოცხლისა და ქონების დაზიანების საფრთხეები.

დანართი 10: პოტენციური ზემოქმედება ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების ბაზარზე (G4G-ის ექსპერტების მოსაზრება)

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის მიზანია, უფრო ეფექტურად გაანაწილოს წყლის შეზღუდული რესურსები წყალმოსარგებლებს შორის, რაც წყლის რესურსებზე დაცულ და გარანტირებულ წვდომას მისცემს სხვადასხვა სექტორებს, მათ შორის ჰიდროელექტროსადგურებს. წყლის რესურსებზე სტაბილური წვდომა წახალისებს სექტორში ახალი ინვესტიციების მოზიდვას და ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების რეალიზებას.

საქართველოს ენერჯეტიკის სამინისტრო მოწოდებულია, ხელი შეუწყოს ქართულ ჰიდროენერჯეტიკული რესურსების კერძო სექტორით მართულ განვითარებას. ამ სტრატეგიის თანახმად, ქართულ ჰიდროელექტროსადგურებს უნდა ჰქონდეთ წვდომა ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმებზე, რომელიც უზრუნველყოფს გადამცემ გზებს, სავაჭრო ინსტრუმენტებსა და რისკების შემცირების ვარიანტებს. ეს საშუალებას აძლევს ჰიდროელექტროსადგურებს, საკუთარი ელექტროენერჯია გაყიდონ თურქეთისა და რეგიონის ელექტროენერჯის ბაზრებზე.

2012 წელს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ სთხოვა USAID-ის ჰიდროენერჯეტიკის ინვესტიციების ხელშეწყობის პროექტს (HIPP), ჩაატაროს ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების განხორციელებისთვის. ამ ანგარიშში წარმოდგენილია აღნიშნული ანალიზის შედეგები.

მართალია, ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმები იმისთვის შეიქმნა, რომ საქართველოს ენერჯეტიკის სექტორში ცვლილებებისა და ინვესტიციების საჭიროებები მინიმუმამდე შემცირდეს, მაგრამ მისი გატარება ხარჯებთან იქნება დაკავშირებული. ხარჯები გულისხმობს 20 მლნ. აშშ დოლარს ახალი საინფორმაციო ტექნოლოგიების პლატფორმის შექმნისთვის და კიდევ დამატებით 10 მლნ. აშშ დოლარს აღრიცხვის სისტემისთვის. გარდა ამისა, საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემას, ელექტროენერჯეტიკული ბაზრის ოპერატორსა და სემეკს დასჭირდებათ ახალი უნარ-ჩვევების სწავლა, რადგან საქართველოს ენერჯეტიკის სისტემა სულ უფრო მეტად მოდის შესაბამისობაში ევროკავშირის კონკურენტული ბაზრის პრინციპებთან და ჰარმონიზებულია თურქეთის ელექტროენერჯის ბაზრის წესებსა და პრინციპებთან. სისტემაში, ასევე, საჭირო იქნება ცვლილებები, რომელიც მოითხოვს გადამცემ ქსელზე წვდომისა და სარგებლობის წესების (ქსელის წესების) გასაჯაროებას, და რეგულაციები, რომელიც აწესებს ელექტროენერჯის სისტემის ეფექტიანი მუშაობისთვის საჭირო მინიმალურ ტექნიკურ მოთხოვნებს.

თუმცა სარგებელი, რაც გადაწონის ხარჯებს, გულისხმობს:

ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმების მოსალოდნელი წმინდა დაყვანილი ღირებულება მხოლოდ 2015-2025 წლებში იქნება 1.2 მილიარდ აშშ დოლარი. ეს ნიშნავს, რომ ქვეყნის ელექტროენერჯის საცალო მომხმარებლებს სამომხმარებლო ტარიფი 10%-ით შეუმცირდებათ.

ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმები ქართულ ჰიდროელექტროსადგურებს საშუალებას აძლევს, მეტი პროდუქტი გაყიდონ რეგიონულ ბაზრებზე უფრო მაღალ ფასად. ეს, თავის მხრივ, კერძო დეველოპერებს საშუალებას აძლევს, გარე გაყიდვებით და არა შიდა მომხმარებლებზე მეტისმეტი დამოკიდებულებით მიიღონ უკუგება საქართველოში ჩადებულ ინვესტიციებზე

ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმები საშუალებას მისცემს საქართველოს, გამოიყენოს საკუთარი ბუნებრივი რესურსები, ენერჯეტიკის სექტორი კი აქციოს წამყვან საექსპორტო სექტორად. ელექტროენერჯით ვაჭრობის მექანიზმები გაზრდის ენერჯეტიკის უსაფრთხოებას, რადგან შეამცირებს გაზის იმპორტზე დამოკიდებულებას და დაეხმარება საქართველოს, შეამციროს ქვეყნის დიდი სავაჭრო დეფიციტი.

ენერგეტიკის სექტორში მეტი კერძო კაპიტალის მოზიდვით, ელექტროენერგიით ვაჭრობის მექანიზმები გამოათავისუფლებს მთავრობის შეზღუდულ საბიუჯეტო რესურსებს სხვა, მაგალითად, სოციალური განვითარების, ჯანდაცვისა და განათლების სექტორებში ინვესტირებისთვის.

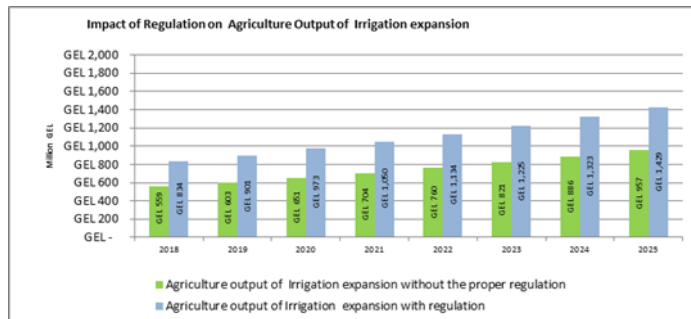
დანართი 11: პოტენციური ზემოქმედება ირიგაციასა და სოფლის მეურნეობაზე (G4G-ის ექსპერტების მოსაზრება)

წყლის რესურსების მართვის შესახებ კანონის მიზანია, უფრო ეფექტურად გაანაწილოს წყლის შეზღუდული რესურსები წყალმოსარგებლებს შორის, რაც განაპირობებს სხვადასხვა სექტორის (მათ შორის საირიგაციო სისტემის) დაცულ და გარანტირებულ წვდომას წყლის რესურსებზე. წყლის რესურსებზე სტაბილური წვდომა წახალისებს ახლახან დამტკიცებულ საქართველოს ირიგაციის სტრატეგიის განხორციელებას.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ დაამტკიცა „ირიგაციის სტრატეგია საქართველოსთვის“, რომელიც რეკომენდაციას უწევს საირიგაციო მომსახურებების მიმწოდებელთა რეგულირებას ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის (სემეკის) მიერ. სტრატეგიაში მარეგულირებელი ჩარჩო ითვალისწინებს: 1) ლიცენზირებას, 2) ტარიფების დაწესებას, 3) დავების გადაწყვეტასა და 4) მომსახურების ხარისხის რეგულირებას. თუ გავითვალისწინებთ, რა გავლენას ახდენს სწორი რეგულირება საქართველოში ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების სექტორებში ხარისხის სანდოობაზე, განხორციელების შემთხვევაში, ირიგაციის სექტორის სწორი რეგულირება გაზრდის მომსახურებათა მიმწოდებლების (საქართველოს მელიორაციის) მიერ შეთავაზებული მომსახურებების სანდოობას.

საბჭოთა კავშირის პერიოდში, საქართველოში წყალუზრუნველყოფილი მიწის ფართობი 400,000 ჰექტარს შეადგენდა, 2012 წლისთვის⁷⁷ წყალუზრუნველყოფილი მიწის ფართობი თითქმის 10-ჯერ შემცირდა. ამას თან ერთვოდა მომსახურებების სანდოობის დონე, რომელსაც ჰქონდა ზრდის პოტენციალი. რეაბილიტაციისთვის საჭირო ინვესტიცია, სექტორის რეფორმასთან ერთად, გაზრდის მომსახურებების სანდოობას და წყალუზრუნველყოფილი მიწის ფართობიც 2025 წლისთვის 200,000 ჰექტარამდე⁷⁸ გაიზრდება. ეს წყალზე არსებულ მოთხოვნას, რაც ამჟამად წელიწადში დაახლოებით 150 MCM-ია, 900 MCM⁷⁹-მდე გაზრდის.

თუმცა საცავების სიმცირემ და თოვლის მუდმივი საფარის მზარდმა შემცირებამ, იმის ფონზე, რომ მოთხოვნა მაღალია, მდინარეთა ნაკადები მინიმალურია და სექტორებს შორის კონკურენცია⁸⁰ წყლისთვის, თუ სწორად არ იმართა, შეიძლება გამოიწვიოს დეფიციტი მოგვიანებით. ამგვარად, წყლის დეფიციტის ან სექტორებს შორის კონკურენციის შემთხვევაში, მოთხოვნის მხარის მართვა და საირიგაციო წყალსარგებლობის ეფექტიანობის ზრდა შეიძლება არ იყოს საკმარისი, რათა შევამციროთ წყლის რესურსების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული რისკები და შეიძლება გარკვეულწილად იმოქმედოს მომსახურებების სანდოობაზე, თუ წყლის რესურსების განაწილების სისტემა (გეგმა, რომელშიც მითითებულია წყალდების რაოდენობა/მოცულობა, პირობები და განრიგი წყლის რესურსების დივერსიფიცირებისა და საცავისთვის) არ არსებობს და ზედაპირული წყლის ობიექტიდან წყალდების უფლება არ არის დაცული ლიცენზიით.

⁷⁷ წყარო: საქართველოს მელიორაციის ვებ-გვერდი (AG.ge), 06/26/2017 15:25 სთ.

⁷⁸ ირიგაციის სტრატეგია საქართველოსთვის 2017-2020 პარაგრაფი – რეაბილიტაცია და მოდერნიზაცია.

⁷⁹ ირიგაციის სტრატეგია საქართველოსთვის 2017-2020 პარაგრაფი – რეაბილიტაცია და მოდერნიზაცია.

⁸⁰ ირიგაციის სტრატეგია საქართველოსთვის 2017-2020 პარაგრაფი – რეაბილიტაცია და მოდერნიზაცია – სექტორებს შორის კონკურენცია წყლისთვის.

შესაბამისად, საქართველოს ენერჯეტიკისა და წყალმომარაგების სექტორის მომსახურებების სანდოობაზე სწორი რეგულაციის არსებულ გავნელის გათვალისწინებით, ირიგაციის ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციაში ინესტიციების ჩადებით, ირიგაციის სექტორის სწორი რეგულირებითა და წყალაღების უფლების დაცვით, მომსახურებათა მიმწოდებლების (საქართველოს მელიორაციის) მიერ შეთავაზებული მომსახურებების სანდოობა და წყლისა და მიწის რესურსებით სარგებლობის ეფექტიანობა სავარაუდოდ გაიზრდება. ეს, დიდი ალბათობით, წლიური მოსავლის პროდუქტიულობის პერიოდს 10 წლიდან (2005-2015)⁸¹ სულ მცირე, 5-წლამდე⁸² (2005-2010)⁸³ შეამცირებს.

არასწორ რეგულირებასთან შედარებით, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ზრდა ფულად ღირებულებაში შეიძლება 2.5 მილიარდი ლარი⁸⁴ იყოს 2018-2015 წლებში სექტორის რეგულირებისა და წყალაღების უფლების დაცვის გარეშე წყალურუნველყოფილი ფართობის გაზრდის გავლენასთან შედარებით.

⁸¹ ENPARD-ის სოფლის მეურნეობის მიმოხილვა 2015, მე-6 პარაგრაფი – მოსავლის პროდუქტიულობა.

⁸² საქსტატი, სტატისტიკის პუბლიკაცია 2015 – სოფლის მეურნეობა / მოსავლის საშუალო 5-წლიანი პროდუქტიულობა.

⁸³ ძირითადი დაშვება: მორწყულ ტერიტორიაზე მოსავლის განაწილება, პროდუქტიულობა, საშუალო ფასები ბოლო 10 წლის განმავლობაში მუდმივია, საირიგაციო სისტემაში მოსავლის განაწილების ჰიპოთეტურ რიცხვები, რომლებიც ემთხვევა **Scheme Command Area**.

⁸⁴ ENPARD-ის სოფლის მეურნეობის მიმოხილვა 2015 მე-8 პარაგრაფი – საცალო ფასები.

USAID, მმართველობა განვითარებისთვის (G4G) საქართველოში

დელოიტ კონსალტინგის უცხოეთის პროექტები

მისამართი: თბილისი, ლ. მელიქაძის ქ. #5

ტელ.: +995 322 240115 / 16

ელ-ფოსტა: info@g4g.ge